STRIPSCHRIFT

nr. 68/69 augustus/september 1974 verschijnt maandelijks prijs 3,75/bfr.65

EERSTE DEEL TOONDER STORY

lilliput uitgaven

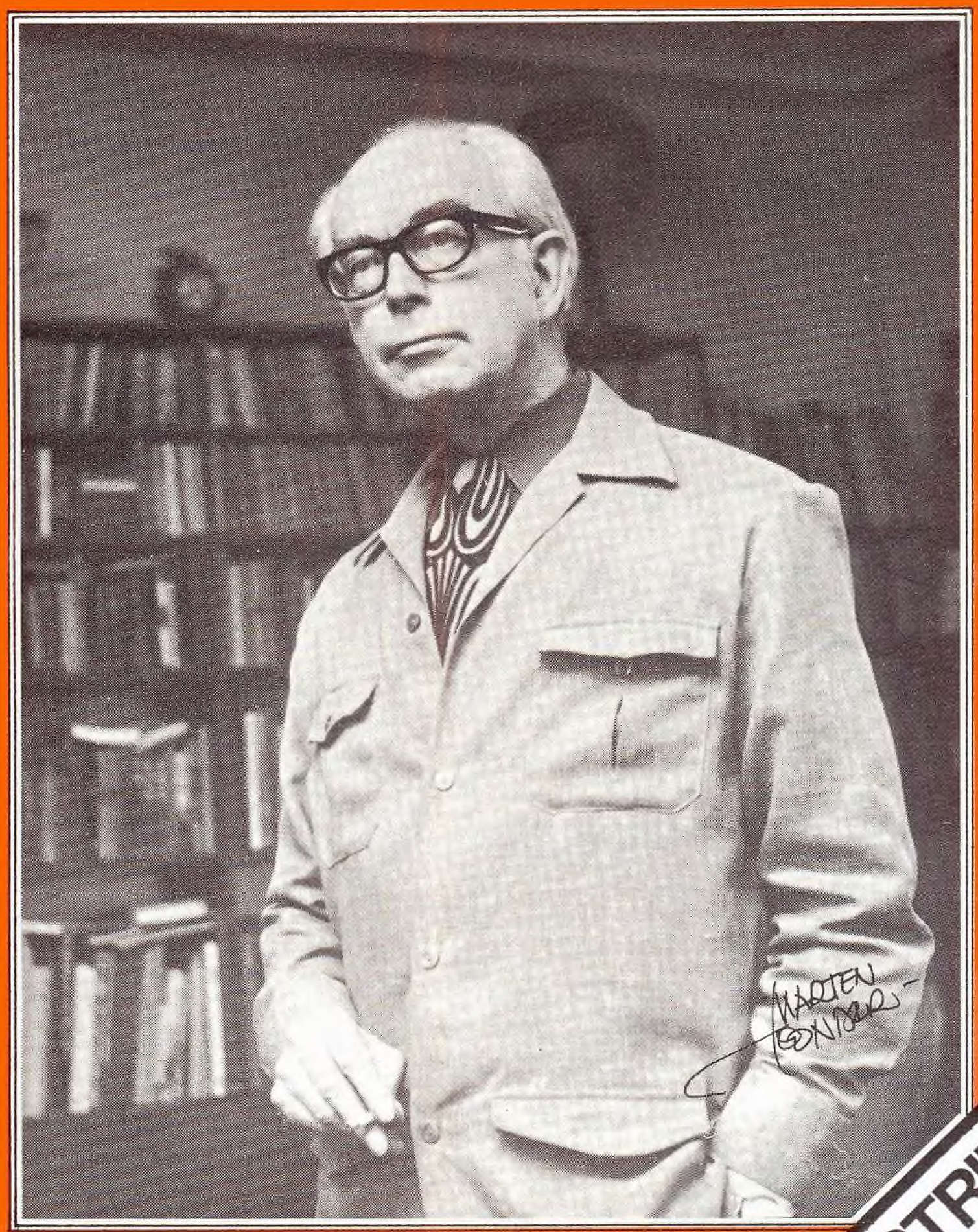

GRATIS STRIPCATALOGUS
92 PAGINAAS INFORMATIE

stripantiquariaat panda

Buiten de vele Bommelverhalen - waarvan er diverse afgedrukt zijn in de nieuwe Bommelbibliografie - zijn er veel nieuwe, maar vooral ook oude beeldverhalen te verkrijgen bij:

Stripantiquariaat en Uitgeverij **PANDA** Frederikstraat 151, 's-Gravenhage, telefoon: (070) 46 16 37. Geopend van: 12 tot 6 uur, 's zaterdags van 10 tot 6 uur.

* * *

De volledig herziene en uitgebreide tweede druk van de Bommelbibliografie van Henk R. Mondria, is verkrijgbaar door overschrijving van *f* 14,- plus *f* 1,75 porto op postrekening 3226858 ten name van Stripantiquariaat en Uitgeverij Panda te 's-Gravenhage.

De Bommelbibliografie bevat:

- Een volledige bibliografie van Tom Poes en Heer Bommel. Tevens catalogus met fotootjes van alle legale en illegale, binnen- en buitenlandse boekuitgaven.
- Drie komplete - niet eerder in boekvorm verschenen - Bommelverhalen: - De maanraket, - Dieper leven, - De superconcentratie.
- Zes zgn. gelegenheidsstrips.
- Een levensbeschrijving van Marten Toonder.
- Beschouwingen over de ontwikkeling van het stripverhaal Tom Poes en Heer Bommel.
- Wetenschappelijk onderzoek over de Bommelstrip.
- Iets over de rage van het strip-verzamelen.
- Uitgebreide literatuuroverzichten.

Het geheel is rijkelijk versierd met zo'n 200 illustraties, telt 280 bladzijden, verschijnt in het 'reuzenpocket'formaat en kost slechts *f* 14,-.

uitgeverij panda 's-gravenhage

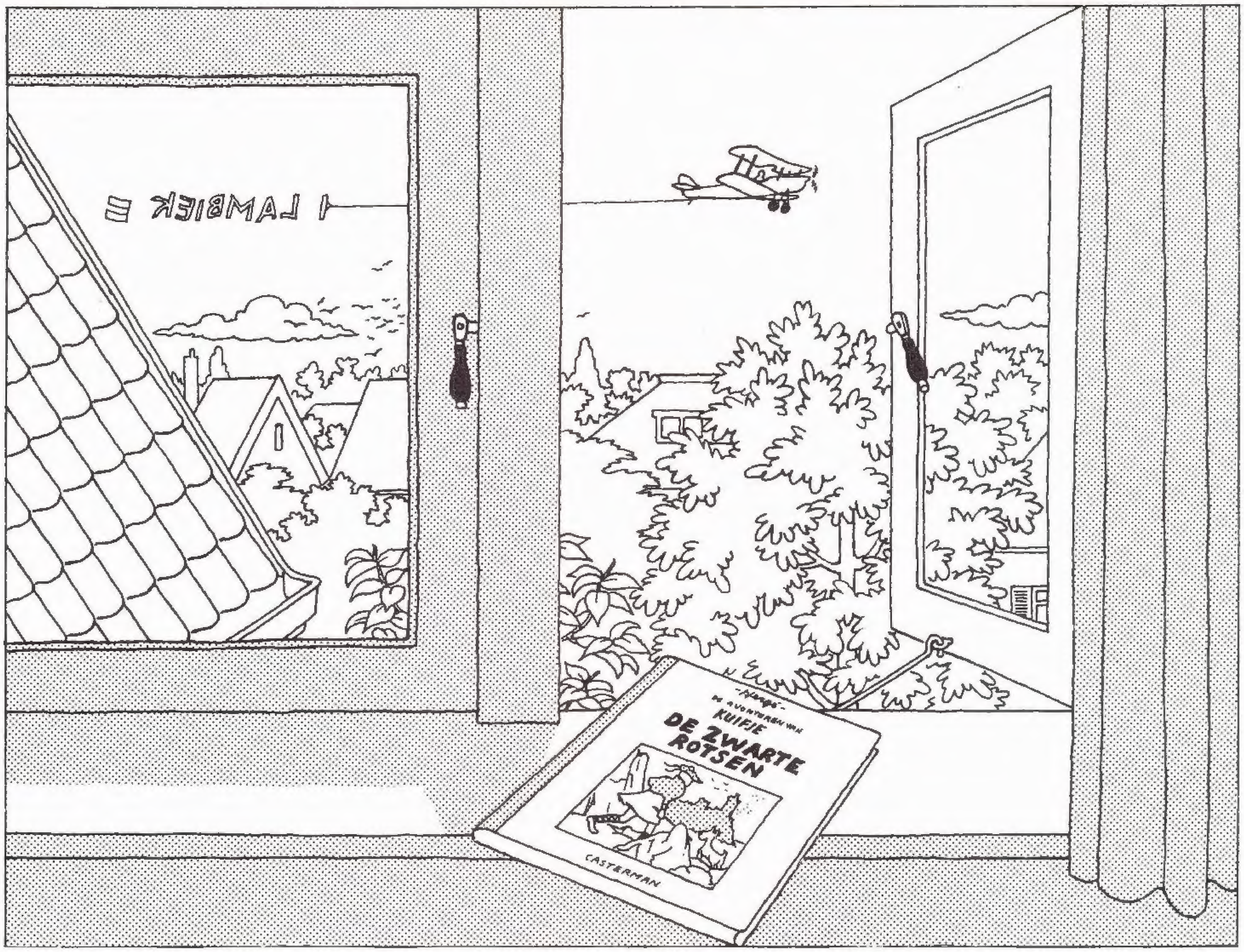

stripantikwariaat kerkstraat 104 amsterdam tel. 67543

ABONNEMENT STRIPSCHRIFT

Abonnementen op Stripschrift die in de loop van dit abonnementsjaar worden opgegeven kunnen slechts voor een even aantal maanden worden afgesloten. U kunt dan van het (jaar)abonnementsgeld ƒ 22,50 voor iedere twee maanden ƒ 3,75 aftrekken. Abonnementen dienen opgegeven te worden via giro 209948 tnv Stripschrift, postbus 1167, Rijswijk zh.

STRIPSCHRIFT IS VERKRIJGBAAR:
via een abonnement (jan t/m dec) à ƒ 22,50; giro 209948 tnv Stripschrift, uitg. van Kommiks BV i. o., postbus 1167, Rijswijk zh;
via een lidmaatschap/abonnement van Het Stripschap à ƒ 30,-; giro 1513000 tnv de Penningmeester van Het Stripschap te Amsterdam;
in de losse verkoop à ƒ 2,25.

DISTRIBUTEUR pour la France: Falatoff.

REDAKTIE: Kees de Bree, Rob van Eijck, Sandra Griffioen, Martin Wassington.
Dr. Junghuhnstraat 33, Rijswijk zh, (070) 94 12 91.
NIEUWSREDAKTIE: Kees de Bree, Martin Wassington.
Kinkerstraat 59'''', Amsterdam, t. a. v. Kees de Bree, (020) 16 98 33.

VORMGEVING: Sandra Griffioen, Peter de Raaf.
ADVERTENTIE-AKWISITEUR: Peter de Raaf (010) 11 89 47.
VASTE MEDEWERKERS: Hans van den Boom, Waldo van Dreven, Reinolt Duerings, Evert Geradts, Wim van Helden, Nico Noordermeer.
AAN DIT NUMMER WERKTEN VERDER MEE: Ger Hungerink, Cor Laurens, Hans Matla, Henk R. Mondria, Rob Richard, Harry Thomas, Jan Gerhard Toonder, Robert Zielschot.
MET SPECIALE DANK AAN: Marten Toonder, de Toonder Studio's en De Bezige Bij.

SUMMARY: In this issue the first part of The Marten Toonder Story, with an article about his life, about the 'Toonder Studio's' and about the development of the characters in de comic-strip Tom Puss. You will also find the start of a reprint of the comic-strip 'De Schoonschijners'. Furthermore there is an article on the 'Lilliput publications' of the Dutch publishing house Van Ditmar.

Dans ce numéro la première partie du 'Marten Toonder Story' qui sera publié dans 4 ou 5 numéros successifs de Stripschrift. Ensuite un article sur les publications 'lilliput' de Van Ditmar, éditeur hollandais.

AUGUSTUS/SEPTEMBER 1974
NUMMER 68/69

STRIPSCHRIFT
uitgegeven door Kommiks BV i. o. voor
HET STRIPSCHAP
Nederlands centrum voor belangstellenden in strips, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 30 september 1968.
Doel: de waardering bevorderen voor strips in het algemeen en Nederlandse strips in het bijzonder.
Uitgeverij Kommiks BV i. o., Dr. Junghuhnstraat 33, postbus 1167, Rijswijk zh;
NIEUW TELEFOONNUMMER: 070-941291

INHOUD:

Marten Toonder's levensverhaal
door Henk R. Mondria 4
Een vraaggesprek met John van der Meulen, adjunkt-direkteur van de Toonder Studio's
door Rob Richard 9
De karakterontwikkeling in de verhalen van Tom Poes en Heer Bommel
door Jan Gerhard Toonder 13
De 'Lilliput'-uitgaven van Van Ditmar
door Robert Zielschot en Han Slotema 17
Zesde deel 'De Wonderen van Mu'
door Hans G. Kresse 27
Van Heinde en Verre
door Evert Geradts 32
Bestuursmededelingen 33
Eerste deel herdruk 'De Schoonschijners'
door Marten Toonder 34
Postriptum 48
Ruiladvertenties 49
Nieuws 51
Boeken in 't kort
door Kees de Bree 56

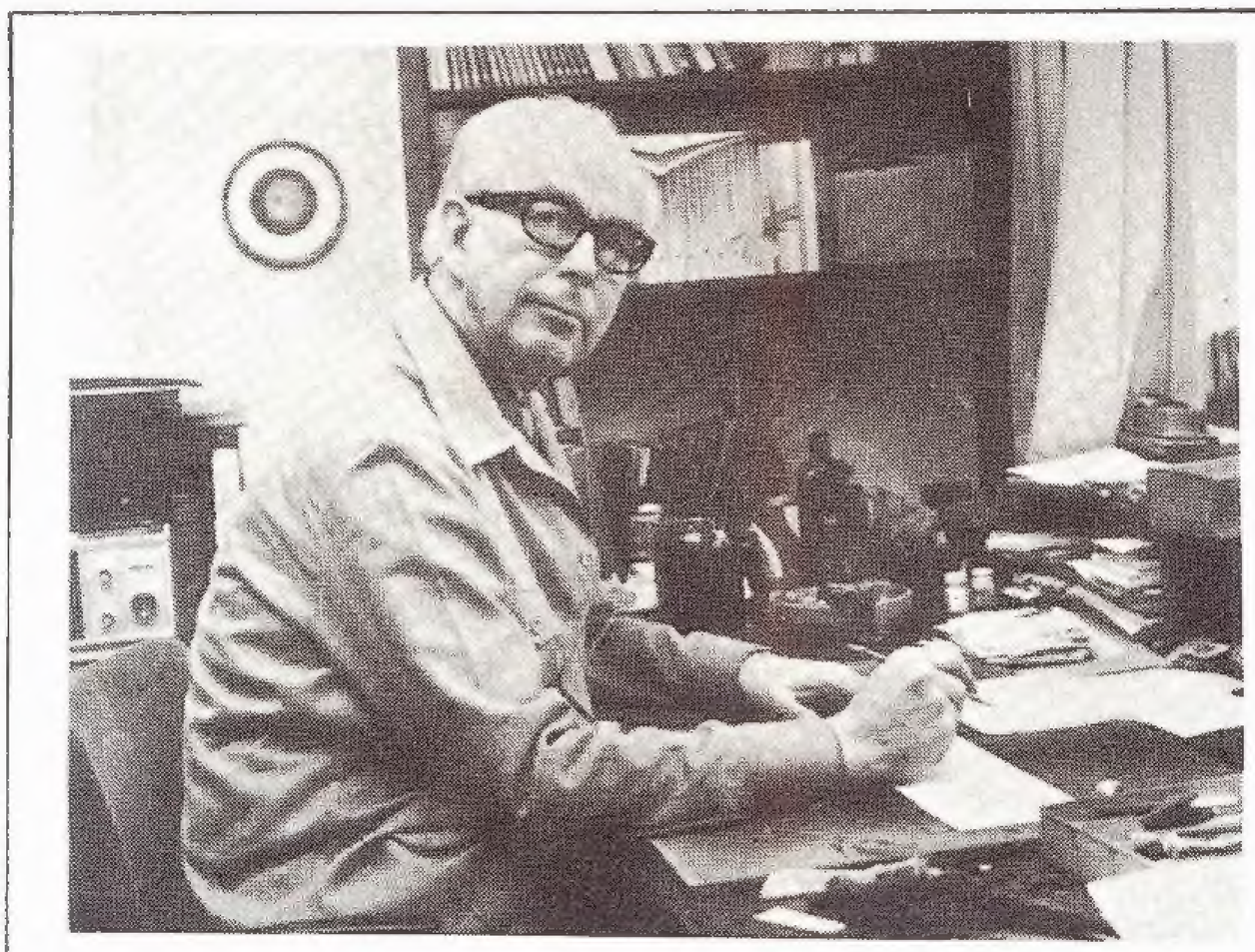

Dit is het eerste deel van de Marten Toonder-story met een artikel van Henk R. Mondria over het leven van Marten Toonder (gedeelten uit de nieuwe Bommel-bibliografie), een vraag-gesprek van Rob Richard met John van der Meulen van de Toonder studio's, een artikel van Jan Gerhard Toonder over de karakterontwikkeling in de Tom Poes en Heer Bommel-verhalen en een eerste begin van een herdruk van het verhaal 'De Schoon-schijners'.
De Marten Toonder-story zal in vier à vijf opeenvolgende nummers van Stripschrift doorlopen.

marten toonder

door HENK R. MONDRIA.

Op zich is het een moeilijk probleem om te weten waar te beginnen met de levensloop van Marten Toonder. Zijn eerste kreten leveren geen probleem. Hij is geboren op 2 mei 1912 te Rotterdam als zoon van Marten Toonder sr. , kapitein op de grote vaart. Dan wordt het moeilijk. Waar aandacht aan te schenken? Aan zijn eerste twintig levensjaren, die voor de strip nauwelijks interessant te noemen zijn, maar die voor de vorming voor de toekomstige bekende stripschrijver ongetwijfeld van grote invloed zijn geweest, aan de daarop volgende twintig jaren, waarin de Tom Poes die wij allen zo goed kennen werd geintroduceerd of aan de laatste twintig jaren, de periode die de meester de roem heeft gebracht die hij verdient en waarin heer Bommel waarlijk groot geworden is.

EERSTE TWINTIG JAREN.

Over die eerste twintig jaren is weinig te zeggen, maar gelukkig kunnen we de broer van Marten, Jan Gerhard aan het woord laten over deze periode in zijn Uitleiding in 'Een Heer moet alles alleen doen'. We lezen daarin dat Marten een geboren verhalenmaker is, want voor Jan Gerhard als jongere broer zijn de prilste kinderjaren één gonzende periode van het beleven van door Marten verzonnen verhaaltjes. Marten wist door te spelen en uit te bouwen vanuit datgene wat voor ieder kind beschouwd kan worden als de gezonde portie van tovenaars, heksen, prinsen, prinsessen, koningen, reuzen en kabouters. Jan Gerhard werd daardoor ingelijfd in die wereld en werd zodoende een meer dan zeer goede opvoeding deelachtig. Beiden speelden met poppen en leefden in een wereld, die de buitenspelende vriendjes nimmer tot de hunne hebben kunnen rekenen.
Het verhaal wat zij speelden was vormloos, zoals kindertekeningen vormloos zijn. Er was geen begin, midden of einde, er bestond geen toekomst of verleden, alles hing van het toeval af; de figuren, de poppen kregen elk een naam en daarmee een eigen individualiteit. Zij vergaten de vorm, de ekspressie en de houding van de poppen en de soldaatjes waarmee zij speelden. (Teveel tegennatuurlijkheid stoort natuurlijk: een liggende soldaat loopt niet, dat is bekend.)
Naarmate Marten en Jan Gerhard ouder werden, ontstond de behoefte aan 'echte' karakters. Deze vonden zij door plaatjes en tekeningen uit te knippen en op karton te plakken. Jan Gerhard vertelt over deze periode dat zij wel degelijk ook de andere jongensspelletjes beleefden, om daarmee duidelijk te maken dat lieden en kinderen met een verhalend talent niet per sé onmaatschappelijke neurotici behoeven te zijn. Toch waarschuwden in die tijd onderwijzers, ouderlijke vrienden en de huisarts, dat het heel bedenkelijk was, dat opgeschoten jongens van 12 en 10 en zelfs van 13 en 11 hele middagen met kinderspeelgoed op de grond zaten te spelen. Ook toen al was het devies: 'En nu maar ferm gevoetbald. '.
Als vanzelf ontwikkelt zich dan het verhaaltjes vertellen in bed, enerzijds door de openlijke tegenwerking van de zogenaamde volwassenen, anderzijds omdat dit een natuurlijke fase in deze leeftijdsperiode is. Maar ook aan zo'n periode komt een eind. Marten bereikte de leeftijd van vijftien jaren en Jan Gerhard en hij kregen elk een eigen kamer. Daarmee kwam een eind aan de zo vanzelf gegroeide verhaaltjesbedenkerij en vertellerij.
Marten werd voorzitter van de schoolclub met een indrukwekkend erelint, en rookte met een wandelstok uit ellenlange sigarettenpijpjes. En toen kwam dan de grote dag dat de zo goed tekenende Marten zijn eindexamen had gehaald. Deze ongetwijfeld bijzondere prestatie wordt door zijn vader beloond met een reis naar Zuid-Amerika. Hij mag mee op één van de lange reizen en ontmoet in Buenos Aires één van de medewerkers van Walt Disney: Dante Quinterno. Marten zegt van hem de techniek van stripverhaal en tekenfilm te hebben geleerd. Dat is in 1930. Na een maandenlange reis komt hij terug in Rotterdam en ziet zijn toekomst duidelijk voor zich; althans waar het de richting van het stripverhaal betreft. Zijn vader is het daar helemaal niet mee eens en stelt als kompromis voor, dat de jonge Marten dan maar in één jaar tijd moet zien te bewijzen dat hij met dit vak het dagelijks brood weet te verdienen.
Marten schrijft zich daarom in voor de Rotterdamse tekenakademie. Na drie maanden ziet Marten van verdere akademische scholing af, omdat men daar geen belangstelling heeft voor de 'poppetjes' die hij wil tekenen.
In 1931 tekent hij voor uitgeverij Helmond iedere maand een pagina strips voor ƒ 2,50. Dit is de strip Tobias. En daarmee besluiten we dan de eerste twintig jaren van zijn leven. De strip heeft zich gemanifesteerd na een lange en onduidelijke weg. Martens behoefte is door een anders gerichte opvoeding heengebroken. Dat is een strijd geweest, waar wij niet aan voorbij mogen gaan, want die heeft zo veel tijd gekost dat Marten nog helemaal aan de kwalitatieve ontwikkeling van zijn stripkunnen moet gaan beginnen.

TWEEDE TWINTIG JAREN.

Aan de jaren die hierop volgen denkt Marten niet graag terug. Steeds weer moet hij tot zijn verdriet merken, dat stripkenners en dokumentalisten willen spitten in dit verleden. Moge dit voor hem een mistig verleden blijven, voor stripfanaten bestaat er geen groter goed dan een uitgave van dit oude werk in prachtband. Toch is het niet moeilijk om hier een juiste middenweg aan te geven. Bibliografisch is het noodzakelijk om uit te zoeken wat er van zijn hand verschenen is. (Zie Bommelbibliografie.) Wij mogen immers niet voorbij gaan aan het oude werk van de striptekenaar en schrijver die de Nederlandse strip op het huidige plan heeft gebracht.
Marten is nl. niet alleen een zeer begaafd man, die goede strips kan leveren; neen door zijn volharding en initiatief zijn de Toonder studio's er gekomen, waarmee er een opleidingsinstituut voor een volgende generatie ontstaan is. En dat heeft gemaakt dat wij in ons kleine taalgebied op het ogenblik een groot aantal goede striptekenaars bezitten en het dus niet allemaal van over de grens hoeft te komen aanwaaien.

Marten Toonder moet dus begrijpen dat bestudering van het oeuvre van de nestor van de Nederlandse strip logisch, begrijpelijk en noodzakelijk is. Oud werk moet voor onderzoekers en 'wetenschappelijkers' beschikbaar zijn. Het moet echter niet met veel bombarie en lauwerkransen met reklame en prachtbanden aan het gemene publiek worden aangeboden.
Lof waardig is daarom het streven van Het Stripschap om in samenwerking met de uitgeverij De Bezige Bij een aantal oude verhalen in ongewijzigde vorm en in beperkte oplage aan liefhebbers ter beschikking te doen stellen.
De tweede periode van twintig jaar gaat in als hij in 1932 het arabiertje 'Ibrahim' levert aan het gereformeerde blad ' 'De Nederlander'. In 1934 neemt hij de strip 'Uk en Puk' over in het weekblad 'Unicum'. In 1935 treedt hij in dienst bij de Rotogravure in Leiden als all-round tekenaar. Hij moet nu iedere week drie tot vier pagina's strips afleveren, alsmede cartoons en illustraties bij feuilletons, waarvoor hij vaak tot diep in de nacht bezig is, omdat hij op dat moment nog lang niet all-round is en zich wel als zodanig heeft aangeprezen. In deze tijd is er menig zweetdruppeltje gevloeid in slapeloze nachten. Dan -omstreeks 1938- wordt Tom Poes geboren. Het zal tot 1941 duren voor hij Martens stoffige tekenmap kan verlaten om vrijwel gelijktijdig in verschillende landen triomfen te gaan vieren. Meer sukses heeft hij in den beginne met 'Don Sombrero', die in Argentinië en Tsjechoslowakije verschijnt. Om verder een goede indruk van deze periode te geven volgen hieronder een bibliografie van Martens werken tot 1946, die overgenomen is uit Stripschrift 57/58 (september 1973), benevens twee interviews uit de Telegraaf (1941) en het Vrije Volk (25-8-1949).

Bibliografie werk Marten Toonder tot 1946

Thijs IJs + 1935
Tobias boek uitg. Helmond 1931
Bram Ibrahim: De woestijnavonturen van 1932: De Nederlander. (onder pseudoniem Ben Ali)
boek: nr.13 in de serie:Nederlandse kinderbibliotheek
Uk en Puk (Ukkie en Pukkie) verschenen in:Unicum - Het weekblad voor U 25-11-'33 tot 1939; Het weekblad Cinema & Theater 21-12-1935 tot 1939; Het Belgische blad ABC:19-11-1933 tot 1939; Bravo (Vlaams): in 1937 en 1938 (resp.2e en 3e jrg.)
Ander werk in deze weekbladen:
1. De avonturen van Bello (1939 : Unicum en Cinema &Theater)
2. Dikkie en Dunnie (in Vlaamse Bravo: 1939-1940; Ned. Bravo: 1940-1943)
3. Slim en Sloom (Ned. Bravo + 1942)
4. Jim en Soe (Vl. Bravo 1939, Unicum + 1941-1942)
5. De koning v/h oerwoud (Ned. Bravo juli 1940-1942)
6. The New Nonsens Film Cy
7. Wat ook gebeurt houdt je goed humeur (beiden in Cinema & Theater en Unicum 1934)
8. Serie gekleurde cartoons onder de naam: Al Peppernose (Unicum)
9. Mijn neef Janssen
10. Vele gekleurde en ongekleurde cartoons in ieder bovengenoemd weekblad.

P.S. De Nederlandse Bravo startte als bijblad in het nummer 14 (1940) van Unicum. De Vlaamse Bravo behoorde bij ABC en bestond in de vooroorlogse periode van eind 1936 t/m 24 febr.1940

Don Sombrero 1938-1941 in Tsjechoslowakije en Argentinië.
Doe Mee (uitg.Algemeen Handelsblad): Barendje Bas 1939; Japie Makreel 1940
Metro (ondergronds blad 1940-mei 1945) na de bezetting nog verschenen t/m 29 juni 1946 (3e jrg.nr.4) bevattende vele anti-Duitse spotprenten
boek: Metro-Mozaïek (greep uit verschenen Metro's) uitg. DA VID
boek: Metro-tiental uitg. DA VID 1945 (Duitse spotprenten met bijbehorende gedichten)
Vele illustraties in boeken geschreven door Jan Gerhard Toonder en in kinderboeken van Phiny Dick.
Wat Tom Poes - Bommel betreft zie Bommelbibliografie.

In het ouderlijk huis van *TOM POES,*

een kat van goeden zeemanshuize

Een welbereisd avonturier: *Praag, Rio, Stockholm.*

Die mijnheer van het rechterbovenhoekje in het Ochtendblad, noemt de redactieportier hem, de vader van Tom Poes, zouden de kinderen zeggen; Marten Toonder, illustrator, staat in het telefoonboek. Aan den buitenkant van de binnenstad ligt ergens in een bohémien-atelier, dat half kajuit, half woonhuis is, in een laatje de Markies van Muizenis broederlijk naast den toovenaar Hocus Pas, daar staan naast de teekentafel de pennen recht overeind, die avonturierende figuren op papier roepen, die reuzen laten verschijnen en verdwijnen.
Tom Poes, zoo blijkt dan, is product van man en vrouw. Marten Toonder, die nog onder de dertig is, teekende en zijn vrouw, Phiny Dick - zelf schrijfster en teekenares van populaire kinderboeken als "Olli Fante in Poppolo" en "Miezelientje" - schreef de verhalen van de eerste drie reeksen. Poes was een prachtige Angora-kat, wier malle avonturen uitgroeiden tot de avonturen-relazen van het ochtendblad.
"De Angora-poes was de aanleiding. De oorzaak was, dat ik niet te veel te doen had en spelenderwijs een serie figuurtjes teekende. Elk heeft sindsdien in "strips" zijn leven beleefd en is beroemd geworden. Don Sombrero, een impulsieve Spaansche dikkerd, spookt rond in de kolommen van een avondblad in Rio de Janeiro. Tom Poes bevecht - onder een onuitsprekelijk Cechisch pseudoniem - de reuzen ook in een Praagsch blad en is ook bij de Stockholmsche kinderen bekend."

DE EERSTE LEZER

De verhalen worden naar een eenvoudig scenario, geschreven door mevrouw Toonder, vlotweg geteekend. De eerste lezer en criticus is de vijfjarige zoon Eiso - zoo geheten naar Frieschen stam - die verantwoordelijk is voor enkele correcties in 's poesen dadendrang.
"Het genre ontdekte ik in Zuid-Amerika. Vader is kapitein op een mailboot en nam me na m'n H.B.S.-examen mee op een tocht langs de kust. Op zee heb ik veel caricaturen geteekend. In Brazilië maakte ik kennis met het werk van een bekend "cartoonist" Dante Quiterno, die vroeger bij Walt Disney werkte. Zoo kwam van het een het ander. Nu ben ik de eenige in het land, die dit genre beoefent. Overigens is "Felix de Kat" wel de eerste Amerikaansche strip, maar de uitvinder er van is Wilhelm Busch, die zijn "Max en Moritz" wereldberoemd maakte. Prikkebeen is eigenlijk ook al een soort vervolgverhaal.
Na mijn reis was ik een blauwen Maandag aan de Academie te Rotterdam - potjes, pannetjes en gips - daarna wat privélessen bij schilders en toen in een uitgeversbedrijf, waar ik de clichétechniek leerde. En nu ben ik een jaar in Amsterdam, waar ik veel verhalen illustreer."
"Krijgt u fan-mail?"
"Ja, allerlei jonge menschen, die ook willen teekenen, schrijven me. Nu en dan komt er een kinderbrief aan Tom Poes. Onlangs schreef een vader me, dat zijn dochtertje al om zeven uur opstaat om het ochtendblad uit de bus te halen, dat hij anders al forensende mee naar kantoor neemt.
Toch is Tom Poes ook voor de vaders bestemd, die immers zelf altijd nog iets van jongens hebben. Als het bij hen niet pakt, schiet de teekenaar zijn doel voorbij. Met teekenfilms is dat net zoo. Jong en oud zien die even graag. Ik zou gaarne een teekenfilm maken. Maar het taalgebied is zoo beperkt! Er zijn hier filmspecialisten genoeg in het land. Maar er zijn te weinig zakenmensen, die er vertrouwen in hebben. Ja, als ik geld had.... Een Tom-Poes-scenario ligt klaar, een zeeverhaal met Vliegende-Hollander-romantiek, met kapers en spoken."
"De zee trekt?"
"Ja. Mijn vader is kapitein. De vader van mijn vrouw ook. Aan dezelfde Rotterdamsche reederij. Vandaar ook die Oost-Injevaarder daar op den schoorsteen.... In mijn volgende reeks komt er een kapitein Walrus op de planken. Ik heb er hier een paar schetsboekstudies van. Hier, kijk maar eens...."

(De Telegraaf, 1941)

EEN TEKENFILM MAKEN? - GRAAG!
MAAR ... WAAR IS HET GELD? (Het Vrije Volk 25-8-'49)

Voorbereidend werk is klaar

Pikkin 1-1 / 98-4546

(Van een speciale verslaggeefster)

Het ligt eigenlijk wel voor de hand. Een tekenaar met een vaardig potlood en zin voor het ietwat bizarre verhaal heeft succes met zijn strips. Zij lopen in binnen- en buitenlandse kranten, er is belangstelling voor de boekjes. Hij maakt een paar korte reclame-tekenfilmpjes en dan krijgt hij de smaak te pakken. Hij gaat dromen van een grote film. Een gekleurde, sprekende tekenfilm, die een heel programma vult. Hij gaat proberen die droom te verwerkelijken. Maar dan beginnen de moeilijkheden en ze zijn niet gering. De grootste van alle is een woord van vier letters: GELD.
Een grote tekenfilm kost anderhalf millioen en die liggen bij striptekenaars thuis niet in de glazenkast. Althans niet bij Marten Toonder in Bussum. Geld is zijn grootste probleem en de oorzaak van het feit, dat u de adembenemende avonturen van Tom Poes en Ollie B. Bommel op de sprookjeskermis nog niet in de bioscoop heeft gezien. Want als het geld er was....
"Zodra het geld er is, kunnen we meteen aan de slag", zegt de man, die de vader is van Tom Poes en Ollie B. Bommel (in Nederland), Tom Puss en Ollie B. Bumble (in Engeland), Tom Pus en Teddy Björn (in Noorwegen), Tommi Lentää en Heiki Seta (in Finland), Tom Puss en Dr Bumble (in Zweden), Tom Puss en Ole Bumle (in Denemarken), Tom Pouce en M. Ollie Bommel (in België en Frankrijk), Macíckova Dobrodruzstvi (in Tsjechoslowakije) en Tom Puss en Herr Bummel (in Oostenrijk).
"Maar de mensen, die in Nederland ooit films gefinancierd hebben, zijn begrijpelijkerwijze een beetje voorzichtig geworden, want tot dusver zijn ze financieel nooit een groot succes geworden."
"Hebt u wel hoop, dat het geld er komt?"
"Ja. Afkloppen en niet over praten."

TWEE DOZIJN: ÉÉN SECONDE

Haastig gooien wij het gesprek over de technische boeg. Voor een tekenfilm, blijkt ons, zijn veel mensen en veel apparaten nodig. De belangrijkste mensen heten animators. Een Engels woord, dat men misschien met bewegingskunstenaar zou kunnen vertalen. Maar dan een bewegingskunstenaar, die zelf desnoods mag bewegen met de élégance van een tuinhark, als hij er maar voor zorgt, dat de getekende figuurtjes goed bewegen.
Voor een seconde film zijn 24 tekeningen nodig. Stel bijvoorbeeld, dat een poppetje in één seconde een stap doet. Aan het begin staat het met zijn rechtervoet voor. Aan het eind met zijn linker. Dan moet de animator precies weten, waar in die seconde poppetje nummer twaalf en waar poppetje nummer vier zijn voet heeft.
Pas als dat helemaal precies is uitgekiend, is er kans, dat het figuurtje, dat u op de film als een wezentje ziet, een fatsoenlijke en verantwoorde stap maakt. Er zijn tientallen poppetjes in tekenfilms en ze maken duizenden bewegingen. Iets voor wiskunde-liefhebbers om over na te denken.
Men begrijpt, hoe belangrijk mensen zijn, die het vak van animator uitoefenen. Marten Toonder is begonnen met een paar Nederlanders, maar hij had meer mensen nodig. De ontbrekende heeft hij in Engeland gevonden: mensen, die waren opgeleid door de Amerikaan David Hand. Hand werkte als director voor Walt Disney aan de film Bambi.

VOORBEREIDINGEN KLAAR

Het voorbereidende werk voor "Sprookjeskermis" is klaar. Het heeft een dik jaar geduurd. Er zijn tal van boeken met platen er in, waarop de achtergronden getekend zijn voor de avonturen van Tom Poes en Ollie B. Bommel. Daarover heen worden cellofaans gelegd met de tekeningen van de "bewegende" figuren er op. Het geheel komt onder de camera.

Dit is natuurlijk maar een heel schematische manier van uitleggen. Een tekenfilm maken is een uiterst secuur en tijdrovend werk. Als Toonder morgen zou kunnen starten, dan duurt het anderhalf jaar voor de film draaien kan. De camera alleen is al een ding, waarover veel te zeggen zou zijn. Zij staat stil bij een tekenfilm en toch moet de illusie van een bewegende camera gewekt worden. Om dat te bewerkstelligen, is er al weer veel geld nodig. Geld. Ondanks het "afkloppen" en "niet over praten" komt het gesprek er toch weer op terecht. Marten Toonder, die na een jaar praten en onderhandelen verstand heeft gekregen van dit soort zakendoen, weet te vertellen, dat een gewone film in Engeland, die geen bijzonder succes heeft,

maar een week in de verschillende steden en dorpen loopt, een millioen opbrengt. Een contract in Engeland zou dus betekenen, dat de kosten in ieder geval voor tweederde gedekt zijn.
Of dat kans van slagen heeft? Afkloppen en niet over praten. Maar de ontwerptekenfilm heeft alleen nog maar een Engelse naam: Fortune Fair. En de filmhelden heten in het ontwerp Tom Puss en Ollie B. Bumble.
Het verhaal is eigenlijk een serie verhalen. De beide makkers beleven op de sprookjeskermis griezelige avonturen. Ze komen in een afgrijselijk speelhol, Bommel wordt koning, maar het loopt slecht af met een samenzwering. Ze raken verzeild op een nimmer eindigend dansfeest en worden er ziek en misselijk van. Ze reizen naar een eiland met de meest fantastische bloemen, maar onder iedere struik zit een tank. Ze gaan naar een toekomststad en worden achtervolgd door robots.
Moraal: het vreemde en avontuurlijke is niet zo aantrekkelijk als het lijkt. Gewoon blijven wie je bent, is het beste.
In afwachting van de grote dingen, die komen kunnen, heeft Marten Toonder voorlopig een paar korte (drie minuten) reclamefilmpjes gemaakt. Enkele daarvan zijn binnenkort gereed voor vertoning.

De grote beslissing om voor zichzelf te beginnen, neemt Marten in 1939, gedwongen door salarisverminderingen veroorzaakt door de nood der tijden. Hij vestigt zich in 1940 in Amsterdam. In 1941 kan hij, dankzij Polygoon met het medium tekenfilm gaan eksperimenteren. Hij krijgt assistenten, een sekretaresse en bedrijfsruimte. In juni 1942 wordt Marten Toonder kompagnon van Joop Geesink, die in maart was begonnen. De Geesink-Toonder Productie in de Vijzelstraat duurt tot maart 1943 als zich een splitsing gaat aftekenen. Geesink gaat zich bezig houden met de poppenfilm en Toonder met de tekenfilm. In deze begintijd heeft Marten Toonder oa als medewerkers: J. van der Meulen, Cees van der Weert, Wim Lensen, Frits Godhelp, Jan Gerhard Toonder en Hans G. Kresse. In 1944 start Geesink met een eigen studio. Bouman wordt zakelijk leider van Marten Toonder. Toonders studio's breiden zich snel uit aan de Nieuwezijds tegenover de Telegraaf tot Dolle Dinsdag. Na de oorlog zet Toonder zijn werk voort in zijn woonhuis aan de Keizersgracht 530.
Omdat het Mondria Verzeichnis volgens Jan Gerhard Toonder bij enkele jongeren vragen heeft opgeroepen, kan de volgende aantekening niet gemist worden. Ik citeer Jan Gerhard Toonder in zijn Uitleiding in 'Een Heer moet alles alleen doen': 'Tijdens de bezettingsjaren werkten bij de Toonder Studio's circa honderd jonge mensen die, gezien hun opleiding, anders in Duitsland te werk gesteld zouden zijn. Verscheidenen hunner vonden in deze werkkring een geschikte dekmantel voor (in enkele gevallen niet onbelangrijke) illegale bezigheden. Er werd gewerkt aan tekenfilms in opdracht van Duitse ondernemingen. Van deze opdrachten is nooit een bruikbare meter film afgeleverd; wel werden soms filmblikken verzonden met proefstukjes, waartussen foto's van afwijkende aard gemonteerd waren, die door vertrouwenslieden in Berlijn uit de proefstukjes geknipt en naar de Zweedse ambassade gebracht werden. In een latere fase openden de M. T. Studio's een studio nr. II in een afzonderlijk gebouw, waarin niet gefilmd werd, maar waarin een illegale drukkerij werd ondergebracht. Door de verantwoordelijkheid die deze omstandigheden meebrachten, was het Marten Toonder niet mogelijk de publikatie van zijn strips op onverdachte wijze te beëindigen, zeker niet toen de leiding van de betrokken bladen geheel in landverraderlijke handen was overgegaan. Zelfs nadat zijn ondergedoken Joodse kompagnon door verraad gevangen was genomen, wachtte hij nog tot vrijwel al zijn medewerkers schuiladressen hadden gevonden, voordat hij zichzelf geestelijk gestoord liet verklaren en zijn werk tot na de bevrijding stop zette. In het laatst gepubliceerde (en abrupt afgebroken) verhaal bevonden Tom Poes en Heer Bommel zich in een kelder die, toen de vervolgers het luik openden, onder water bleek te staan; zij waren ondergedoken.'
Het komt mij voor dat Jan Gerhard met deze aantekening de weetgierigheid van de eerder genoemde jongeren niet geheel zal hebben bevredigd. De door mij verrichte onderzoeken 'Het ontstaan van Tom

Poes' en 'Heer Bommel en de Bezetter' zijn een volgende stap bij de ontsluiering van de striphistorie. Ik ben er van overtuigd dat Jan Gerhard Toonder de vergrote diepgang van het Mondria-Verzeichnis zal toejuichen.

HET ONTSTAAN VAN TOM POES

Daar is dan de grote dag 16 maart 1941 die door mij min of meer als de geboorte van Tom Poes wordt gezien. Natuurlijk is zo'n publikatiedatum niet dezelfde datum als die waarop hij (Tom Poes) door de geestelijke vader Marten Toonder gekoncipieerd is. Toonder zelf zegt hierover dat al in 1938 (sommige bronnen noemen zelfs 1937) een poes je werd geboren, dat in het begin alleen nog maar een poes was, die nog geen Tom heette. Als 'Tom Poes' mocht dit diertje zich kort daarop in een stoffige tekenmap ter ruste leggen, omdat er kommercieel gezien nog geen munt uit viel te slaan. Over deze vrij natuurlijke vaagheid over het ontstaan van Tom Poes zullen de geschiedkundigen geen moeilijkheden maken. Anders wordt het met de eerste publikatiedatum. Mijn stelling is dat Tom Poes in 1941 in de openbaarheid is getreden en zeer waarschijnlijk in Nederland. Marten Toonder beweert, dat Tom Poes al in 1938 in Argentinië en Tsjechoslowakije is verschenen. Om deze bewering te staven draagt hij geen feiten aan. Hij zegt zelfs, dat de heer Mondria tot die konklusie komt, omdat zijn eigen verzameling geen oudere poezen dan uit 1941 bevat. Wat jammer dat Toonder geen kennis neemt van de door mij aangedragen feiten. In de interviews uit dag- en weekbladen, die nog opgespoord konden worden en die ouder zijn dan 1955 vertelt Toonder steeds met gepaste bescheidenheid, dat zijn strip Don Sombrero één van zijn eerst verkochte strips is, die al in 1938 in Argentinië en Tsjechoslowakije liep. En ziet.... na 1955 rept hij hierover niet meer. Wel blijkt Tom Poes dan plotseling in de herinnering van de meester al in 1938 in genoemde landen geboren en getogen te zijn. Ik mag de konklusie wel aan de oplettende lezertjes overlaten.

HEER BOMMEL EN DE BEZETTER.

Een eerste kontroversieel punt ligt in het gesuggereerde anti-Duitse karakter van het eerste Tom Poes-verhaal. In dit verhaal - in 1970 door uitgeverij De Bezige Bij te massaal in de openbaarheid gegooid als 'Het geheim der blauwe aarde' - zijn misschien met enige goede wil wel anti-Duitse aspekten te herkennen. Ik vraag mij echter af of een beginnend striptekenaar, aan wiens integriteit wij overigens niet hoever te twijfelen, in een eerste produkt, in een uitgesproken kinderverhaal, de misstanden van zijn tijd zal hekelen. Een striptekenaar die zich later ook niet heeft ontwikkeld tot iemand die schrijnende misstanden in gloedvolle betogen aan de kaak stelt om de mensen de ogen te openen. Toonder schrijft het grote epos 'De mens in al zijn vormen', en dat is wezenlijk iets anders. Ik ben bang dat we zo aan het 'hineininterpretieren' zijn en ik ben ook bang dat, dat de bedoeling van de Toonders is geweest. Slaan wij nl. het boek 'Tom Poes en de laarzenreuzen' op, dan lezen wij '-Dit is de eerste opzet van een verhaal, dat onder de naam 'Tom Poes en het geheim van de Blauwe Aarde' in 1941 in het dagblad De Telegraaf verscheen. In 1942 werd dit gegeven gebruikt als scenario voor een tekenfilm (Het Geheim van de Grot), die tijdens de oorlog werd gemaakt, doch niet is uitgebracht. -'
Dit boek 'Tom Poes en de laarzenreuzen' dàt is pas anti-Duits; maar ja, het verscheen in 1948... en... het heeft ook nooit de eerste opzet kunnen zijn van 'De avonturen van Tom Poes'. Tom Poes, hoe jong ook, werd eerder dan heer Bommel geboren. Bovendien werden deze eerste verhalen geschreven door Phiny Dick. Heer Bommel vestigt zich pas in het derde verhaal in de streek rondom Rommeldam. Kortom een kontradiktie waar we met geen mogelijkheid om heen kunnen. 'Tom Poes en de laarzenreuzen', waar heer Bommel en Tom Poes al samen optreden is de twéédé versie van de 'Avonturen van Tom Poes' uit 1941 en is pas getekend, geschreven en uitgegeven ná de tweede wereldoorlog. Literatuurvorsers en tekendeskundigen kunnen dit waarnemen als zij het taalgebruik en de tekenstijl bestuderen. Kortom: Het allereerste Tom Poes-verhaal, dat in de tweede wereldoorlog verscheen, bevat geen herkenbare anti-Duitse propaganda, hoewel dat ná de oorlog in het boek 'Tom Poes en de laarzenreuzen' wordt gesuggereerd.
De tweede kontroverse betreft het onderduiken van Tom Poes en Heer Bommel. Op 20 november 1944 wordt het 23ste verhaal 'De Chinese Waaier' afgebroken, omdat, naar het heet, Tom Poes ziek is (zoals in de eerstvolgende editie wordt gemeld). Aangezien in het verhaal dat bijna afgelopen is Tom Poes en Heer Bommel juist 'ondergedoken' zijn, wordt ook deze situatie in vele interviews aangegrepen als een vooropgezet plan om met deze list de Duitsers een hak te zetten en Tom Poes te beëindigen. Aan de hierbij afgedrukte laatste strip 1079 valt daar echter weinig van te merken.

Marten Toonder, 1931 tijdens de reis naar Zuid Amerika

Marten Toonder, 1943

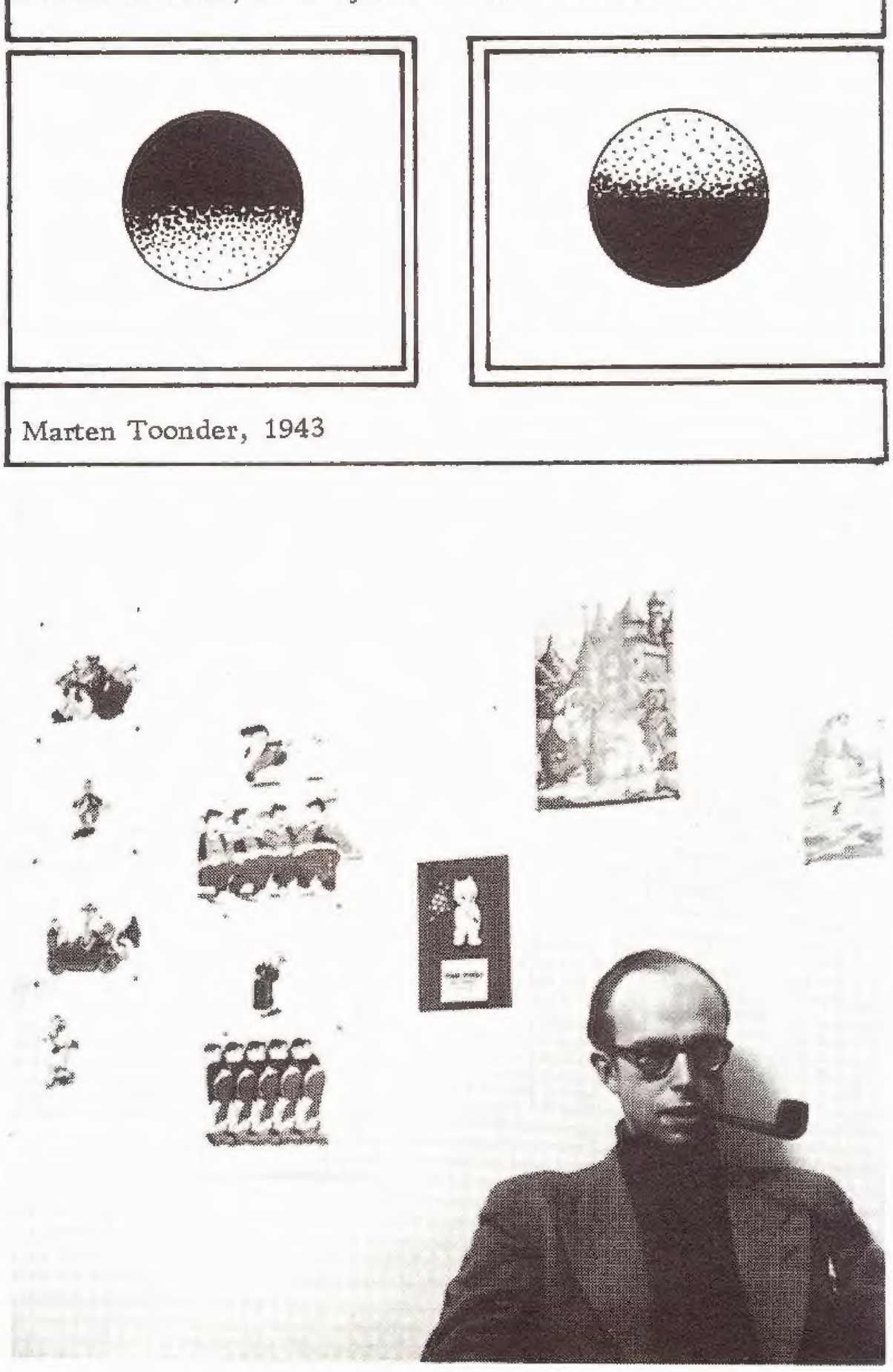

20 NOVEMBER 1944 — DE TELEGRAAF

Tom Poes en de Chinese Waaier 1079

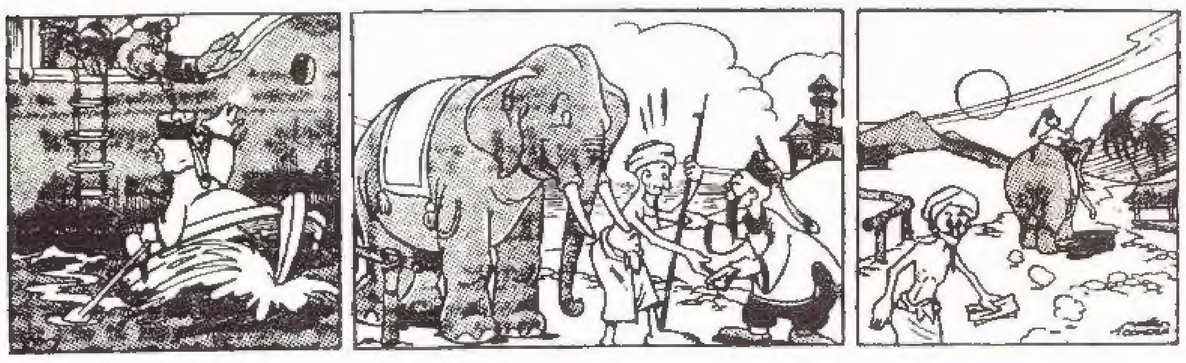

Lyn-Oh-Li nam dus afscheid van kapitein Wal Rus, stapte in een sloep en begon naar de wal te roeien.

— Kijk eens uit naar Tom Poes, als je aan land bent, meneer! riep Wal Rus, die hem over de verschansing nakeek. Ik maak me ongerust over hem! Hij komt zijn afspraken altijd na en als hij dat niet doet, moet er een goede reden voor zijn!

— Grootmachtig Tom Poes komt terecht! riep Lyn-Oh-Li uit zijn sloep. Zon die ondergaat in zee van het Westen komt op in Oosten!

Nee, Lyn-Oh-Li maakte zich niet ongerust. Toen hij aan wal kwam, kocht hij bij een koopman een olifant en reed even later, met zijn waaier wuivend, in de richting van de bergen. Nederig Lyn-Oh-Li brengt was er naar grootmachtig graf, mompelde hij, knap en verheven Tom Poes redt zichzelf....

Het is de bekende situatie van ieder verhaal. Tom Poes zal er zich met een list wel uit redden. Tom Poes en Heer Bommel zijn nl. vier strips daarvoor al ondergedoken of althans niet te vinden, terwijl in het na de oorlog verschijnende boekje nog vijf strips nodig zijn om het verhaal tot een goed einde te brengen. Ook hier weer: De associatie met en de kritiek op de Duitse bezetter kan aanwezig zijn, maar wordt niettemin na de oorlog sterk overdreven voorgesteld als anti-Duitse uiting. Het verhaal zou geloofwaardiger geweest zijn als Toonder drie of vier strips eerder gestopt zou zijn.

In dit huis (Achterom 13, Blaricum) woonde Marten Toonder van 1956 tot 1965.

1075

— Het is niet gemakkelijk hier een list te verzinnen! zei Tom Poes — Dit keldertje is leeg op dat beetje stro na! En van stro kan ik geen ladder maken!

Tja, het zag er lelijk uit voor heer Bommel en Tom Poes.....

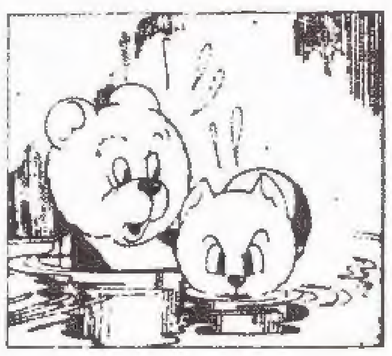

1076

Ze [illegible] en nu met hun kek open en kijken naar [illegible]. Maar wat ze daar [illegible] zagen, was zó [illegible] dat ze van verbazing niet wisten wat ze zeggen moesten.

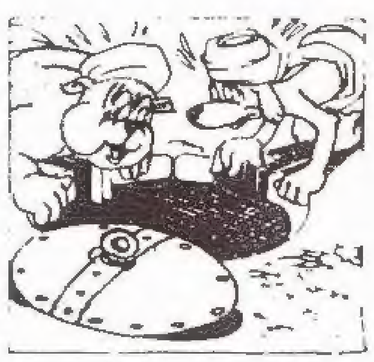

Toonder houdt zich niet alleen met de tekenfilm bezig. In de loop der jaren kreëert hij nog diverse stripfiguren. Wij noemen 'Japie Makreel' (1940 in 'Doe Mee'); Panda (1946); Kappie (1946) en Hollewijn (1954). Tom Poes echter zal zijn grote sukses zijn. Zijn invloed is enorm. Strips van eigen bodem krijgen steeds meer voet aan de grond. Vele bekende tekenaars zijn aan de Toonder studio's verbonden geweest. Hun werk vertoont de invloeden van de meester. De Nederlandse taal is door Toonders toedoen veel kleurrijke gezegdes en uitdrukkingen rijker geworden.
Het is ontegenzeggelijk jammer dat zijn grote liefde voor de tekenfilm niet tot financiele suksessen heeft geleid. De door hem gemaakte televisiefilmpjes en reklamefilmpjes hebben niet die brilliance die zijn strips kenmerkt. Zijn grote wens een grote tekenfilm is niet in vervulling gegaan. Al in 1949 waren de plannen voor de film 'Fortune Fair' (sprookjeskermis) in een vergevorderd stadium, maar het geld ontbrak. Met de films 'De gouden vis' en 'Moonglow' (geen Tom Poes films) behaalde hij internationaal prijzen. Toonder heeft in de loop der jaren veel geld, dat hij aan strips verdiende weer uitgegeven aan de film.

DERDE TWINTIG JAAR.

Als vanzelf zijn wij nu in de derde periode van twintig jaar aangeland, die we voor het gemak wel van 1952 tot op heden mogen rekenen. Dit is dé periode, hét tijdperk waarover wij bijna bij uitsluiting behoren te schrijven.
Al in 1954 wordt hij benoemd tot lid van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, waarmee hij erkend wordt als literator. Marten Toonder zegt, dat deze erkenning voor hem zeer onverwacht kwam en dat hij er beslist trots op is.
Marten werd er zich van bewust dat hij van een tekenaar, die om zijn verhaaltjes duidelijker te maken tekstjes schreef, veranderde in een verhalenverteller, die het leuk vindt om met de Nederlandse taal te spelen en daarbij de tekeningen als ondersteuning gebruikt.
Een echte striptekenaar is hij eigenlijk niet meer. Als een laatste poging op dit gebied kunnen zijn Tom Poezen uit de Haagse Post worden gezien. Hierin zien wij de terugkeer van een literator naar het stripverhaal.
Deze laatste periode is echter min of meer het heden; het heden dat onder meer weerspiegeld wordt door de huidige grote stroom van literaire reuzenbommelpockets en de nog grotere stroom van illegale bommeltjes, door het uit het verdomhoekje komen van de strip en door de aandacht die zijn werk verdiend krijgt. Over deze periode - de belangrijkste - kunnen we daarom kort zijn; deze behoeft niet aan de vergetelheid ontrukt te worden. In vele schrifturen, in stripboeken en in de Bommelbibliografie wordt immers aandacht aan Toonder en zijn werk geschonken.
Eén opmerking moet ik nog kwijt, denkend aan een opmerking die Toonder tegen Bertina in 1949 in de Volkskrant maakte: 'Eens zal ik een boek schrijven; 'De mens in al zijn vormen'.' Dàt boek schrijft Marten Toonder nu al meer dan dertig jaar lang.

(Gedeelten uit de geheel herziene en uitgebreide, tweede druk van de Bommelbibliografie.)

Na de oorlog gaan de studio's van start onder leiding van Marten Toonder, Marten Toonder sr. en de heer De Swaan. De Toonder studio's (sinds 1 januari 1956 Toonder Studio's NV) zullen nog enige malen van onderkomen veranderen: Reguliersdwarsstraat (1946), Herengracht (1958), Geldersekade (1963), Kasteel Nederhorst den Berg (1967), terwijl Marten zelf in 1965 de Toonder studio's verlaat en zich in Greystones (Ierland) vestigt. Hier vindt hij ver van het jachtige leven de rust om zich te wijden aan zijn sukses Tom Poes.

De Toonder-residentie in Ierland

vraaggesprek met john van der meulen, aanvankelijk tekenfilmtekenaar, daarna kameraman, vervolgens produktieleider tekenfilmafdeling en nu adjunkt direkteur bij de toonder studio's te nederhorst den berg.

Opgenomen op 13. 8. 1974 te Nederhorst den Berg door R. Richard.

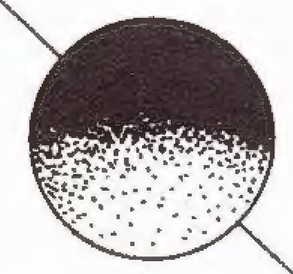

---Wanneer bent u precies in dienst getreden van de Toonder studio's?
M: Ik ben op 15 april 1942 in dienst getreden bij Geesink als tekenfilmtekenaar. Marten was toen al lang met strips bezig, al ver voor de oorlog, en in juni 1942 zijn Marten en Geesink bij elkaar gestapt: zo ontstond toen de Geesink/ Toonder Produktie. Dat heeft zich voortgezet tot eind 1943 toen tekenfilm en poppenfilm zich van elkaar splitsten: Geesink ging poppenfilm maken in de Beursstraat en wij gingen door met tekenfilm op de Nieuwe Zijds, waar nu het Algemeen Handelsblad zit. Toen kwam Dolle Dinsdag (5/9/1944) en was het afgelopen. Inmiddels maakte Marten gewoon thuis z'n strips; dat hoorde niet zozeer tot de studio - we hadden geen stripafdeling op de studio - dat was gewoon z'n eigen werk en dat maakte hij thuis op de Keizersgracht. Dus een stripstudio als zodanig was er in de oorlog eigenlijk niet. Dat is pas na de oorlog gestart : toen zijn we weer begonnen in '45 en dat is zo langzamerhand weer aangelopen: een preciese datum kan eigenlijk niet genoemd worden als start van de stripafdeling. Wel kwam deze stripafdeling er voordat we weer verder konden gaan met de tekenfilm: dat moest eerst weer opgebouwd worden - de kamera stond ergens te verroesten in een kelder - dat moest allemaal weer opgeknapt worden.
---U was zelf eigenlijk de man van de film, niet?
M: Ja, ik was de man van de film, maar omdat we toen nog geen tekenfilmafdeling hadden, zat ik zolang op de stripafdeling, waar ik ervoor zorgde dat alles op tijd kwam enzo.
Er zaten daar toen enkele striptekenaars.
---Weet u nog namen?
M:Nou moet ik eens even kijken: we hadden Kresse natuurlijk, Henk Sprenger, Wim de Mooy/van Wieringen met z'n Simpelman, Wim Lensen, die is eigenlijk met Marten begonnen nog voor de oorlog; we hadden Richard Klokkers, Frits Godhelp, Cees v. d. Weert niet te vergeten, Henk Kabos was er, James Ringrose natuurlijk. . .
---Werkt er van al deze mensen nu nog iemand bij de studio's?
M: Jawel, we hebben hier nog Richard Klokkers; Wim Lensen is jammer genoeg ziek en kan op het ogenblik niet werken; Frits Godhelp zit hier nog, en heel toevallig is Henk Kabos weer hier, die naderhand naar Geesink is gegaan, aangezien we sinds kort Geesink weer hier onder onze hoede hebben gekregen. Maar verder, nee, geloof ik niet dat er hier van de mensen in vaste dienst nog over zijn van vroeger, maar we hebben natuurlijk de beschikking over een heel stel free-lancers: Piet Wijn bijv. werkt nog steeds voor ons evenals Gerrit Stapel.
---Die zijn voor zichzelf begon nen?
M: Die zijn voor zichzelf begonnen, ja. En dan niet te vergeten Andries Brandt de tekstschrijver en Lo Hartog van Banda de plotmaker en The Tjong King.
---Ook dit zijn dus mensen van het eerste uur, als we de oorlogsperiode even vergeten.
M: Ja, dat kunnen we rustig zeggen.
---Toen de echte stripstudio van start ging, laten we zeggen in '46. . .
M:Ja, zeg maar '46; dat is zoals gezegd in '45 eigenlijk begonnen met Kresse, en toen is er zo suksessievelijk af en toe eens iemand bij gekomen, in '46 ging dat echt een beetje rollen. Toen zijn we in '47 weer met tekenfilm begonnen, en vanaf dat moment ben ik eigenlijk het spoor een beetje bijster geraakt, want ik hoorde niet bij de strip. Dat heb ik wel anderhalf jaar gedaan, maar in '47 begon de film weer en zodoende.
---Waar bent u dan toen gebleven?
M: Op dezelfde studio wel, dat was toen tekenfilm en strip samen; dat was altijd bij elkaar, en sommige striptekenaars werkten wel af en toe voor de film en omgekeerd, dat gebeurde gewoon. Het is altijd één kluit geweest, onder één naam ook.
---Kunt u misschien iets vertellen over de sfeer die er op de studio's heerste: de sfeer in de oude tijd, de sfeer in later tijd.
M:De sfeer is altijd goed geweest
---Het is niet zo dat er een stel broodtekenaars zaten die ahw tegen elkaar op zaten te konkurreren, zo van: ik moet beter tekenen want anders ga ik eruit; of: er zitten tien anderen op mijn stoel te wachten.
M: Nee, nee; de één trok zich wel aan de ander op, maar dat ging in alle vriendelijkheid. Ik kan het zo moeilijk ergens anders mee vergelijken, want ik heb nauwelijks ergens anders gewerkt, maar ik heb uit de woorden van anderen wel begrepen dat die het hier een geweldige sfeer vonden. Nee, ik heb nooit narigheid ontdekt.
---Het is natuurlijk wel zo dat er af en toe toch wel moeilijkheden waren of zelfs ruzies, en dat er mensen zijn opgestapt: ik kan daarbij aan tekenaars denken, maar ook bijv. aan iemand als De Zwaan.

M: Ja, maar dat was meer het zakelijke deel, en daar had ik weinig mee te maken in die tijden, daar weet ik ook weinig van. Hij heeft toen een eigen firma opgericht: Swan Features, dat weet ik wel. . .
---Kwam het er niet op neer dat de samenwerking met Toonder op een gegeven moment niet meer 'je dat' was?
M: Ik vermoed van wel, maar ik weet het echt niet. . . .
---Een andere zaak die mij bijzonder van belang lijkt, is de verhouding tussen de filmafdeling en de stripafdeling. Ik heb wel eens horen fluisteren dat de strips, dat was de winstgevende afdeling, het geld moesten opbrengen voor de films, want daar moest altijd geld bij.
M: Ja, dat is eigenlijk een heel touwgetrek geweest. Er werd beweerd dat de strip zich op moest werpen om het geld op te brengen dat de filmers dan opmaakten. Dat zal op een bepaald moment misschien wel waar geweest zijn, maar er zijn vaak genoeg momenten geweest dat het andersom was. Ik geloof niet dat je dat kunt generaliseren, dat je kunt zeggen:'Het is altijd zo geweest dat de strips geld hebben moeten opbrengen voor de film'. Dat geloof ik niet.

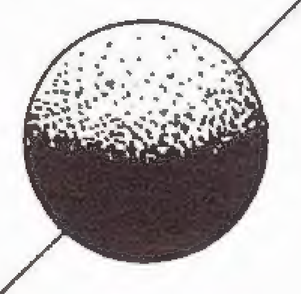

---Zijn er dan films geweest die het goed tot zeer goed hebben gedaan; die er niet alleen maar uitsprongen, maar die ook winst maakten?
M: We hebben vanaf 1947 opdrachtfilms gemaakt: we zijn begonnen met drie films voor Philips - die zijn allemaal keurig betaald; we hebben meer opdrachtfilms in die tijd gemaakt, en ik dacht toch wel dat die opdrachtfilms zich zelf betaalden. Of er winst gemaakt is weet ik niet. Ik weet ook niet of er winst gemaakt is op de strips!
---Was er wel altijd een opdracht?
M: Nou, het was wel eens zo dat er een hele stille tijd was, maar toen waren er ook maar heel weinig mensen; dus het was niet zo erg; het bedrijf was nogal fleksibel.
---Maar u moest het toch hebben van opdrachten?
M: Nou, de strip is natuurlijk een kontinue bezigheid; je weet precies wat je op een bepaalde datum moet doen. Bij de film is het zo, dan moet je maar afwachten of er weer opdrachten zijn; dat kunnen goeie zijn of minder goeie; dat kunnen er weinig zijn of veel; dat ging zo op en neer.
---Kwamen er voor de film ook opdrachten uit het buitenland?
M: Toen de kommerciele tv begon - in Engeland in 1955 of ietsje eerder, in Duitsland ook in die tijd - toen hebben we een enorme 'boom' gehad in de tekenfilms; toen zijn er vreselijk veel opdrachten geweest uit Engeland en Duitsland. Tekenfilm was toen 'in'.
--- Was dat de tijd van 'The Golden Fish'?
M: Nee, dat was daarvoor. 'The Golden Fish' was meen ik in 1951 ongeveer. Ja kijk, dat zijn natuurlijk geen opdrachtfilms geweest. Het is best mogelijk dat daar geld bij verloren is.
---Dat was gewoon liefhebberij?
M: Ja inderdaad; dat kan best gefinancieerd zijn door het geld dat de strip opbracht.
---Had u de indruk dat Toonder z'n hart eigenlijk meer naar de tekenfilm uitging dan naar de strip?
M: Nou, ik kreeg wel de indruk dat de strip z'n dagelijks brood was, maar waarschijnlijk leefde hij zich uit in de tekenfilm; dat was toch meer een hobby.
Een dure hobby, dat wel ja.
Het schijnt allemaal gekund te hebben, een hele tijd lang, en zeker toen de kommerciele tv begon in '55, toen konden we het werk bijna niet meer aan.
---Toen was De Zwaan al weg?
M: Ja, ik geloof niet dat De Zwaan het eigenlijk leuk vond dat we tekenfilms maakten, want dat kon natuurlijk geld kosten. Maar nogmaals: dat vermoed ik.
---Een heel andere vraag: ik heb de indruk dat tekenaars

vlnr:Cees v. d. Weert, Frans v. Lamsweerde, Marten Toonder, Dirk v. Exter, Geertje Knoef, Henk Kabos, James Ringrose. 1945.

en met name striptekenaars, nogal individualistisch zijn en dat ze eigen ideeën hebben, zo van: 'dat wil ik gaan tekenen en zo wil ik het gaan tekenen'. Toonder zelf heeft nogal sterk z'n tekenstempel gedrukt, en ook wel zijn schrijf- en stijlstempel op de tekenaars en tekstschrijvers...
M: Ja, zonder meer.
---Is het dan niet zo dat die meningen vaak botsten, dat de tekenaar gewoon zijn mening op moest geven. Stond Toonder wel afwijkende meningen toe?
M: Nee! En dat kan ik me ook wel voorstellen, want hij heeft die figuren gemaakt, en dat wilde hij dan zo en zo hebben en daar mocht dan niet vanaf geweken worden, want dan zouden het broertjes of neefjes geworden zijn. Zijn figuren moesten dus precies zo getekend worden als hij ze zag.
---Stond hij daarnaast de tekenaars wel toe hun eigen figuren te ontwerpen?
M: Dat geloof ik wel. Ik geloof echt wel dat iemand die het initiatief zou hebben genomen om zelf een figuur te ontwikkelen, waaruit een strip zou kunnen ontstaan, dat hij dat best toegestaan zou hebben, maar ik geloof niet dat er in die tijd iemand geweest is die dat eigenlijk ooit serieus geprobeerd heeft.
---Domineerde Toonder zowel kwa persoonlijkheid als kwa kunstenaar zozeer dat men eigenlijk niet toekwam aan dat ontwerpen van een eigen stripfiguur en -verhaal?
M: Nou kijk, het is natuurlijk zo: iedere striptekenaar had zijn werk en daar had-ie zijn handen vol aan.
---Aan de opdrachten die hij van Toonder kreeg?
M: De opdrachten kwamen gewoon binnen, en dagelijks moest er toch minstens een Tom Poes, een Kappie, een Panda enz. gemaakt worden, nou, en daar had iedereen gewoon zijn handen vol aan; ik geloof ook niet dat er veel tijd over was om aan experimenten te beginnen. Het is nu eenmaal een zaak: de mensen werken hier en krijgen daar een salaris voor. Maar iemand die serieus had gewild die had dan in zijn eigen tijd nog wel iets kunnen ontwikkelen.
---U zei zojuist dat als tekenaars zelf met ideeën zouden zijn gekomen, dat Toonder daar niet afwijkend tegenover zou hebben gestaan. Maar het is wel zo dat de strips die we momenteel kennen dat die toch allemaal van de hand van Toonder komen.

staand vlnr: H. Kabos, H. Roelink, mej. M. Oosterdijk, J. A. de Zwaan, mej. T. Winterink, F. Godhelp, F. Staudenmayer, R. Klokkers, B. v. 't. Klooster; zittend: T. Beek, mej. N. A. v. d. Geer, R. Zwartjes, J. Hillenius, B. Outmayer. 1948.

Nu heb ik ook begrepen dat er diverse strips begonnen zijn, die mislukt zijn, die het domwe niet gedaan hebben. Een heleboel namen daarvan zijn natuurlijk nauwelijks of niet tot de buitenwereld doorgedrongen. Moet ik hieruit nu konkluderen dat de strips die de tekenaars zelf begonnen zijn dat dat nu juist de mislukte strips zijn geweest en dat de geesteskinderen van Toonder het wél hebben gehaald, om wat voor reden dan ook?
M: Ja, ik denk wel dat dat ongeveer zo is.
---Dus Toonder had kwa tekenen, maar meer misschien nog kwa stijl van schrijven iets dat de anderen in mindere mate hadden?
M: Ja, dat is zo. Kijk de kracht van Marten, vind ik, is dat hij in de eerste plaats een goede schrijver is, en daarna ook een goede tekenaar - in die volgorde! En de tekenaars die wij hier hebben gehad, die waren in eerste instantie tekenaars en dat schrijven dat kwam bij hun op de tweede plaats, en dat is toch wel verschrikkelijk belangrijk. Marten had echt het gevoel om een strip helemaal in z'n eentje op te zetten. Er zijn er misschien wel meer die dat hebben, maar ach, ik geloof niet dat we die hier gehad hebben. Misschien ook wel, ik weet het niet. Daar komt nog bij dat een strip eksploitabel moet zijn. Als een tekenaar alleen een strip maakt, dan kan hij met plaatsing in een krant tevreden zijn, en dan kan hij daar aardig mee verdienen. Maar dat is voor een studio niet genoeg: dan moet een strip meer opbrengen en dan heb je een verkoopapparaat nodig enz. En als het dan zo is dat je een pakket strips hebt aan te bieden aan een krant, en de strips van Marten zijn aantrekkelijker dan de anderen, dan worden die verkocht en de anderen niet; dat is doodsimpel.
---Alle strips die momenteel lopen of gelopen hebben en die van de Toonder studio's zijn, komen eigenlijk allemaal uit de koker van Toonder?
M: Nee, dat kan je niet zo zeggen. Kresse had zijn eigen strip, zijn eigen figuur, en Henk Sprenger is toch ook begonnen met zijn Kick Wilstra, en Wim van Wieringen maakte toch ook Simpelman, dus dat bestond wel degelijk. Maar Simpelman nu even terzijde terzijde gelaten: ik geloof niet dat Kick Wilstra ooit aan het buitenland verkocht is, en James Ringrose zijn 'Blix Kater' en 'Willy en Wop', die zijn ook niet verder gekomen dan één krant.

---Nu is dat pushen van de diverse figuren in het buitenland natuurlijk een zaak van het verkoopapparaat en ik heb

begrepen dat dat reklame-maken oa gebeurde door het blad 'Cartoonder'. Nu zegt u wel: de produkten van Toonder zelf slaan goed aan, met name in het buitenland, en die van de anderen niet of nauwelijks, maar kan dat ook niet gelegen hebben aan het verkoopapparaat?
M: 't Is mogelijk, ik weet het niet; ik heb er geen bewijs voor, maar 't kan best.
---Een ander punt van diskussie dat nog steeds speelt, is dat of Toonder werkelijk zelf, zoals in de laatste Bommelkoerier oa staat, alle Tom Poes/Ollie B. Bommel-verhalen geschreven en getekend heeft, behalve dan die eerste drie die Phiny Dick geschreven heeft; ik bedoel dan de dagstrips. Als ik vroegere medewerkers mag geloven, dan is dat niet helemaal waar, want met name die en die, zeggen ze dan, hebben ook Tom Poes getekend. Is dat nu zo, of heeft dat alleen betrekking op de weekstrips?
M: Dat er weekstrips zijn getekend door anderen dat is een duidelijke zaak. Die zijn dan wel uitentreure door Marten gekorrigeerd; ze moesten er dan wel zo en zo uitzien, zoals hijzelf ze getekend zou hebben als hij er tijd voor gehad zou hebben. Maar de dagstrips heeft hij altijd zelf gemaakt, al zijn z'n schetsen wel eens door een ander uitgewerkt. Nu tekent en schrijft hij Tom Poes helemaal zelf.
---Is het schrijven van Tom Poes nooit door een ander gedaan. Ik denk bijv. aan Lo Hartog van Banda.
M: Nee! Die heeft wel plots gemaakt, maar een heel verhaal schrijven, dat doet Marten altijd zelf.
---Een volgende vraag betreft de diverse verhuizingen: heb ik het goed begrepen dat men eigenlijk gestart is op de Nieuwe Zijds Voorburgwal?
M: Nee, wat strips betreft is Marten gewoon in zijn eigen huis gestart op de Keizersgracht, voordat ie aan de tekenfilm begon. Op de Nieuwe Zijds werd later de tekenfilmstudio gevestigd. In de Vijzelstraat, waar we aanvankelijk nog met Geesink zaten, werd geen strip gemaakt; daar maakten we tekenfilm, terwijl Marten thuis strips zat te tekenen. Daar had hij Wim Lensen die hem assisteerde op stripgebied. Op de Nieuwe Zijds werden dus - meen ik - geen strips gemaakt, want we hadden daar geen stripafdeling. Want wie zaten daar: daat zat Cees van der Weert, die was animator bij de tekenfilm, en Henk Kabos, die was ook animator bij de tekenfilm. De strips werden dus gemaakt op de Keizersgracht waar Marten woonde. Daar zijn we ook na de oorlog weer terecht gekomen. Daar zat toen vlak na de oorlog ook Kresse, en daar kwamen toen suksessievelijk een stel anderen bij.

vlnr:Frits Godhelp, Richard Klokkers, Anton de Zwaan, René Zwartjes, Wim van Wieringen, Mary Oosterdijk, Henk Kabos (zittend voor Mary), Geertje Knoef, James Ringrose, John van der Meulen, Ben van 't Klooster en Ton Beek. 1946.

Toen het in 1946 echt een beetje ging rollen zijn we van de Keizersgracht naar de Reguliersdwarsstraat gegaan, omdat we eruit gegroeid waren. Daar zijn we weer uitgegaan door een vergissing, doordat we niet tijdig het huurkontrakt hadden verlengd. We zijn toen terecht gekomen op de Herengracht, dat was in 1958. Daar hadden we eigenlijk van meet af aan wat te weinig ruimte; er zat nog een ander kantoor ook. In '63 hebben we toen een pand gekocht op de Geldersekade, en daar zijn we in '67 weer uitgegaan, ook door ruimtegebrek, maar vooral ook door nijpende parkeerproblemen; en toen vonden we dit.
---In '46 is dus de heer De Zwaan erbij gekomen, die kreeg toen de zakelijke leiding. Wanneer is die nu precies weggegaan ?
M: Dat moet ergens rond 1950 geweest zijn; of toch wat later misschien. Toen kwam de heer Back sr.; die had eerst een eigen syndicationbureau, en die is toen zakelijk directeur geworden als opvolger van de heer De Zwaan.

Tom Poes plaatsingen in 1950

---Wanneer is de periode Back sr. nu ten einde?
M: Die is ten einde gekomen in 1966. In '66 is hij met pensioen gegaan en toen kregen we Bert Kroon als zijn opvolger. Die is nu algemeen direkteur van de BV.
---Nog even wat uw eigen funktie betreft: u bent hier begonnen als filmman?
M: Nou, ik ben als tekenaar begonnen, tot ik zag dat de anderen allemaal stukken beter waren, en toen ben ik met tekenen opgehouden en ben ik achter de kamera terecht gekomen, en dat heb ik een hele tijd gedaan. Tot '65 ongeveer. Ik ben nu adjunkt-direkteur van Toonder studio's, maar al voordat ik met het kamerawerk ophield was ik ook produktieleider van de filmafdeling en werd het kamerawerk geleidelijk door anderen overgenomen.
---Omgekeerd dus eigenlijk aan Toonder: toen die voelde dat de zakelijke kant van het bedrijf hem teveel ging opslokken ten nadele van zijn artistieke werk, heeft hij de zakelijke kant overgedaan.
M: Ja, zo iets; daar heeft hij nooit veel voor gevoeld, voor de zakelijke kant.
---Toonder is geen zakenman?
M: Nou, dat wil ik niet zeggen. Maar hij voelde meer voor het artistieke werk dan voor het zakelijke, en toen dat eerste in het gedrang dreigde te komen heeft hij het laatste afgeschoven. Maar ik geloof dat hij het ook zakelijk best kon.
--- Kunt u beschrijven wat voor type Toonder is?
M: Nou ja, ik vind hem zo moeilijk te vergelijken met anderen. Hij heeft een bepaald eigen karakter, dat typisch van hem is.
---Er wordt wel gezegd dat hij autoritair is, maar anderzijds toch ook weer mild, of dat hij streng zou zijn voor zijn medewerkers.
M: Ja, hij is dat wel alle drie, op z'n tijd.
---En paternalistisch? Als hij bijv. medewerkers op hun fouten wees.
M: Mag je toch ook wel zeggen, ja. Maar dat deed hij dan erg diplomatiek. Maar omdat hij het zo vaak moest doen viel dat diplomatieke wel door de mand. Want als hij zei: 'Ik vind het uitstekend wat je daar gedaan hebt; ik heb alleen een kleine opmerking', dan kwam er een hele waslijst. Een klein moment was je dan erg gelukkig, maar daarna zakte je in elkaar.
---Waren die terechtwijzingen of gewoon opmerkingen terecht?
M: Tja, dat was natuurlijk voor de tekenaar in kwestie niet leuk.
---Toonder was natuurlijk diens werkgever, maar anderzijds was hij net als deze mensen tekenaar/medekunstenaar, en ik kan me voorstellen dat er tekenaars zijn die beter tekenen dan hij.

M: Ja, Toonder was de direkteur van de zaak en mocht dus wel wat zeggen. En het was toevallig ook zijn eigen werk waar ze mee bezig waren, als ze Tom Poes tekenden of andere figuren van hem, en het was dus niet meer dan billijk dat die tekeningen gemaakt werden zoals hij het wilde, zoals hij ze zelf gemaakt zou hebben. Misschien hadden sommige tekenaars wel grotere kapaciteiten dan hij, maar niet op Tom Poes gebied, want dat bestaat alleen maar zoals hij het wilde. Maar neem bijv. Kresse die Eric de Noorman maakt? Ik geloof niet dat Marten ooit het lef heeft gehad om te zeggen: 'Ik zou die hand een beetje anders doen' of ' die staart van dat paard'. Dat was van Kresse zelf. Hij zou hoogstens hebben kunnen zeggen: ik vind dat je slecht tekent, maar daar zou hij dan ook grond voor gehad hebben. Dat zat er gewoon niet in. Maar ik geloof dus wel dat hij kritiek mocht hebben op de tekenaar die aan zijn ontwerpen werkte. Dat dat voor de tekenaar persoonlijk niet altijd even leuk was, oké. En als ze inderdaad beter zouden hebben kunnen tekenen dan Marten, als ze dat echt zouden hebben gekund, dan konden ze een eigen strip maken. Dan gingen ze toch niet het werk van een ander tekenen.

--- Alles goed en wel, maar zelf helemaal een eigen strip maken houdt niet alleen het tekenen in, maar ook het maken van een verhaal, en ik kan me voorstellen dat Marten - en dat dacht ik ook wel - in het schrijven van de tekst superieur is; hij maakt geweldige teksten, en dat een tekenaar die wellicht beter mag tekenen dan hij, niet in staat kan zijn om zulke teksten te maken, en daardoor nog niet toekomt aan het maken van een eigen, goede strip.

M: Ik geloof dat als we het theoretische geval nemen dat er iemand zou zijn die een strip van Marten net zo goed of van mijn part beter zou tekenen dan Marten zelf, dan zou Marten dat wel hebben toegejuicht volgens mij, dan kon hij meer overlaten, maar zolang het volgens hem niet goed genoeg was, had hij er kritiek op.

---Als ik uw woorden even mag samenvatten: Marten wilde zijn strips getekend zien zoals hij dat nu eenmaal zag, omdat het zijn geesteskinderen waren, en hij zou nooit een tekenaar hebben belet om zijn eigen figuren te ontwerpen, en als dat het geval was, zoals bijv. bij een Kresse, zou hij daar geen kritiek op hebben gehad.

M: Inderdaad, dat zou zinloos zijn, want dat is die man z'n geesteskind dan weer.

---Aan de andere kant is het wel zo dat hij dingen konstateerde en dat er daardoor bij diverse tekenaars een zekere wrevel ontstond.

En dat is niet één keer gebeurd, maar vele malen; zo'n tekenaar had dan de keus: dit aksepteren of weggaan, en dat is allehei gebeurd: sommigen zijn gebleven anderen zijn weggegaan.

M: Ja, ik weet niet of dat wel zo is. Het zou best kunnen hoor, dat weet ik eigenlijk niet.

---Een zeker non-conformisme was Toonder ook niet vreemd?

M:Inderdaad, hij was geen doorsneefiguur.

---Nu vraag ik me af of het niet zo is dat een tekenaar, die een strip van Toonder onder handen heeft, steeds die schaduw van Toonder op de achtergrond voelt meekijken, terwijl hij aan 't tekenen is? Dat lijkt me een ongelooflijke druk geven.

M: Ja, dat lijkt mij ook. Ik zou er ook niet goed tegen hebben gekund.

---Wat ik me wel heb afgevraagd is: wat vond Toonder nu eigenlijk zelf van zijn werk. Je hoort wel eens zeggen van kunstenaars dat ze nooit tevreden zijn over hun eigen werk. Heeft Toonder zich nooit over zijn eigen werk uitgelaten in de zin van volle tevredenheid of van ontevredenheid, van dit is niet goed, of: dat kan veel beter.

M: Dat hebben we nooit van hem gehoord. Ik geloof ook niet dat iemand dat weet. Dat heeft ook nooit iemand aan hem gevraagd. Ik denk haast wel dat hij er meestal tevreden mee was; hoewel: als je ziet dat hij bepaalde figuren in de loop van de tijd heeft gemoderniseerd, aangepast, maar nee, dat is niet iets van 'niet tevreden zijn', want in die tijd voldeden die figuren wel, en vond hij ze wel goed.

---Het is natuurlijk wel zo, dat van de herdrukken die bij De Bezige Bij verschenen zijn, dat dat allemaal zijn latere werk betreft.

M: Ja, dat is wel zo, maar niet omdat dat beter zou zijn, maar dat moest er natuurlijk bij omdat het teveel van deze tijd weerspiegelt. Als je deze tijd zou weglaten door deze verhalen niet te herdrukken, dan geef je eigenlijk een scheef beeld, een soort anachronisme.

---Was Toonder vaak aanwezig op de zaak, of werkte hij altijd thuis?

M: Hij werkte veel thuis. We hadden echter wel het gevoel dat een artistieke leiding hier op de zaak onontbeerlijk was, en dat hij gewoon meer op de zaak moest zijn. En toen hebben we hem met klem verzocht om in ieder geval twee dagen per week op de zaak te zijn, en dat heeft hij gedaan. En dan kon iedereen naar hem toe gaan. Het is inderdaad ook zo dat daardoor een artistiek peil behouden is gebleven, en dat is een heel belangrijke zaak.

---Marten trad dus op als een soort leermeester?

M: Ja, en dat vind ik ook steeds meer blijken uit het feit dat toch wel heel erg veel striptekenaars van nu bijna allemaal de studio's gepasseerd hebben.

---Het vak dus ook voor een groot deel van hem geleerd hebben ?

M: Ja, zo mag je het toch eigenlijk wel zeggen.

---Want een echte stripopleiding als zodanig bestaat er niet in Nederland. Je kan jezelf wel wat leren, maar je moet het toch wel van de praktijk hebben en ik stel me dan ook voor dat de mensen die hier gewerkt hebben onder leiding van Toonder ontzettend veel van hem hebben opgestoken.

M: Zonder meer. Maar ook de mensen die de zaak verlaten hebben omdat ze meenden dat ze het beter konden, en misschien misschien konden ze het ook wel wel beter, hebben in ieder geval de basis op de studio's te pakken gekregen, de basis van het striptekenen.

---Hebben deze mensen niet vaak de stijl van Toonder in hun tekenen overgenomen; dat ze later in hun tekenen duidelijk Toonderiaanse trekken vertoonden.

M: Nou ja, misschien wel enigszins. Maar bij mensen als Piet Wijn en Gerrit Stapel, naturalistische tekenaars, is dat toch niet het geval. Marten was geen naturalistisch tekenaar, die heeft nooit een strip gemaakt die daarop lijkt. Nee, die hebben dat toch van zichzelf.

Maar misschien toch de opbouw en de kompositie van een beeld, ja, ik geloof toch wel dat ze die basis op de studio's hebben geleerd.

---Hebben de tekenaars die hier gewerkt hebben de op- en aanmerkingen van Toonder niet als een soort betweterigheid maar als gewoon aanwijzingen van de leermeester beschouwd?

M: Nou, misschien beseffen ze het niet direkt zo, maar ik geloof wel dat dat zo is. Misschien hebben sommigen er wel moeite mee gehad, maar onbewust hebben ze dan toch een hoop geleerd.

---Hebt u de indruk dat de tekenaars eigenlijk schoorvoetend naar Toonder toegingen met hun werk. Bang om op hun kop te krijgen?

M: Dat zal echt wel gebeurd zijn, ja, na de zoveelste korrektie. Maar van Martens kant is dat natuurlijk korrekt dat er gekorrigeerd moest worden. Er was er maar één die dat juist kon beoordelen en dat was hij.

---Maar het was geen kwestie van als iemand voor de zoveelste keer bijv. Tom Poes niet helemaal goed weergaf dat hij dan van Marten een soort strafwerk kreeg en dan bijv. zes Tom Poezen moest tekenen. Ik bedoel niet zozeer uit balorigheid als wel dat iemand die maar niet de juiste Tom Poes in z'n vingers kreeg, dat wel zou krijgen als hij de opdracht kreeg nu eens een serie poezen te tekenen.

M: Misschien is dat wel voorgekomen, ik weet het niet.

---Weet u nog een paar aardige anekdotes te vertellen? Dingen die u meegemaakt hebt met de diverse mensen, met Toonder zelf.

M: Nee, dat zou ik echt niet weten. Marten zelf was nu bepaald geen moppentapper of grappenmaker. Nee, dat zat er niet in.

Jan Gerhard Toonder:

de bommel_cyclus: evolutie van een heer

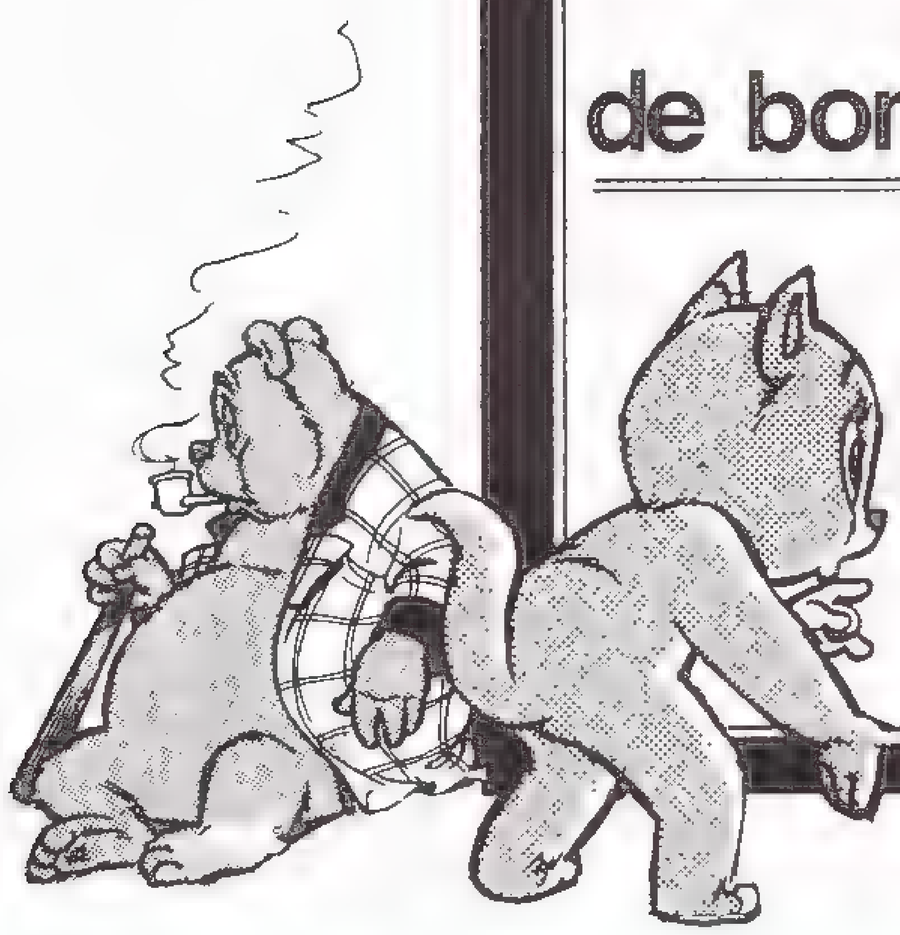

Tom Poes verscheen in maart 1941 voor het eerst als dagstrip onder omstandigheden, die radikaal van de huidige verschilden; en wanneer men de ontwikkeling van deze nu ruim dertigjarige verhalencyclus wil verklaren zal men - zoals dit het geval is bij elk historisch proces, het kleinste zowel als het grootste - terdege met deze omstandigheden rekening moeten houden. Ik heb hier uiteraard voornamelijk het oog op het milieu waarin Tom Poes ontstond en zich ontwikkelen moest, en de situatie en geaardheid van de maker.
De stripproduktie was destijds in Nederland onderontwikkeld en ver achter bij met name het Engelstalige gebied, terwijl ook bijvoorbeeld België aanzienlijk op ons voor lag. Enkele strips van eigen bodem hadden weliswaar een opmerkelijk, zij het kortstondig sukses (b. v. 'Tripje en Liezeberta', 'Bulletje en Bonestaak'), maar zij waren letterlijk kinderlijk eenvoudig, door volwassenen genegeerd, als jeugdlektuur niet serieus genomen, door redakties als weinig meer dan bladvulling beschouwd, en - voor stripmakers niet het minst frustrerende - schandalig slecht betaald. Men bood de Nederlandse stripmaker dezelfde rijksdaalder per dag-aflevering, als die waarvoor men ook de rechten kon kopen van een Engelse of Amerikaanse strip die in eigen land al lang zijn geld had opgebracht; tegen een dergelijke beloning kon het produceren van een strip voor een Nederlander niets anders zijn dan een liefhebberij-bezigheid die zelden of nooit lang genoeg was vol te houden om belangrijke karakters, stijl en techniek te ontwikkelen. Zo waren het alleen de professionele (maar goedkoop verworven) buitenlandse strips als 'Bruintje Beer' en 'Mickey Mouse', die een zodanige populariteit konden opbouwen, dat ze voor de betrokken dagbladen kommercieel en redaktioneel belangrijk werden. Ook zij echter werden nog strikt als kinderverhalen beschouwd. Deze omstandigheden wreekten zich toen Nederland in mei 1940 door de Duitsers bezet werd en daarmee de invoer van buitenlandse strips ophield. Dat dit wellicht de onbelangrijkste konsekwentie van de oorlog was, doet er niets aan af dat verscheidene kranten er door in verlegenheid raakten; te laat merkten ze, dat het 'kinderstripje' belangrijk bijdroeg tot hun populariteit en dat zij nagelaten hadden iets eigens te kreëren.
In die tijd was Marten Toonder vrijwel de enige Nederlander, die zich professioneel striptekenaar kon noemen en zich volledig met dit uitzonderlijke beroep bezig hield. Gezien de omstandigheden - de slechte bezoldiging en de bedrukkende redaktionele eis van permanente kinderlijkheid - is dit alleen te verklaren uit het feit dat de strip nu eenmaal zijn aanleg en talent was; deze zelfde omstandigheden hadden echter een ware ontplooiing van dit talent in de weg gestaan. Om zichzelf en zijn jong gezin financieel op de been te houden, moest hij zes werkdagen per week voor een tijdschriftenuitgeverij tekenen, terwijl hij zes avonden per week besteedde aan een eigen dagstrip voor de provinciale pers (Thijs IJs) en 's zondags illustraties voor kinderboeken maakte (onder pseudonym, want van zijn werkgever mocht dat niet). Zijn hele leerschool, hard als die was, richtte zich sinds 1934 op eenvoud en kinderlijkheid (om niet te zeggen; verplichte kinderachtigheid), en op kwantiteit meer dan op kwaliteit - maar niettemin was hij, toen de oorlog de stripleemte duidelijk maakte, de enige aanwezige met talent èn ervaring. Het was dan ook logisch dat hij, als eerste, die leemte begon te vullen. Tom Poes verscheen in 'De Telegraaf'. Het was een Tom Poes die - de bewondering van de stripminnaars ten spijt - alle tekenen van zijn afkomst droeg; een voor kleine kinderen bestemd pluizig poesje dat, tegen een eenvoudige achtergrond, kinderlijke avontuurtjes ging beleven. Zonder van Bruintje Beer afgeleid te zijn, ontleende hij, evenals deze, zijn atmosfeer en verhalen karakter voornamelijk aan de (overigens voortreffelijke) Engelse kinderliteratuur. Het hoogst eigene en persoonlijke waar hij later naar toe zou groeien was nog ver te zoeken, al kan de scherpe opmerker er enkele sporen al van waarnemen; wanneer men de stripcyclus beschouwt als een levend wezen dat zich na zijn geboorte ontwikkelt, dan mag men hier van de kinderjaren spreken.
Er waren inderdaad sporen van de latere sprongen naar boven. Het allereerste plaatje van de eerste aflevering toont een kleuter-Tom Poes die nauwelijks iets te maken heeft met zijn huidige verschijningsvorm, maar de bomen waar hij langs loopt zijn al doorwrochte familieleden van de geheimzinnige woudreuzen in het tegenwoordige Donkere Bomen Bos, en het verhaal-zelf bevat welbeschouwd een enigszins bovenkinderlijke konfliktstof en zelfs een politieke satire. Het is het verhaal van de laarzenreuzen, die onder leiding van de fanatieke kobold Pikkin aan het plunderen sloegen - en toen het verscheen was het de meeste Nederlanders al wel duidelijk wat de zwaargelaarsde Duitse bezetters, onder leiding van hun eigen kobold, met ons van plan waren. De voor de hand liggende analogie drong zelfs tot volwassenen door en bezorgde Tom Poes een goede start wat zijn reputatie betrof. Dat het echter volstrekt om een verhaal-voor-de-kleintjes ging blijkt ook uit de - overigens heel innemende - tekst. Onder nummer één van het eerste verhaal luidt die:

'Tom Poes woonde dicht bij een groot woud. Daar wandelde hij graag in, want je kunt van alles beleven in zo'n bos. Dat komt van al die bomen, denk ik; bij de ene boom weet je niet wat je bij de volgende zult zien. Op een dag was hij vroeg op stap gegaan de zon scheen stralend en de vogels zongen.
'Echt een dag voor avonturen,' dacht Tom Poes.

Als we ter vergelijking kijken naar het onderschrift bij nummer één van een vijfentwintig jaar later ontstaan verhaal ('De Trullenhoedster', MV 116), dan vinden we:

Nog niet lang geleden woonde er in het diepst van het Donkere Bomen Bos een arme weduwe, die een klein dochtertje had, dat Ivy heette. De bouwvallige hut die hun onderdak bood, lekte aan alle kanten zodat de wind en de regen er vrij spel hadden. Ook nestelde er heel wat ongedierte zoals ratten, torren en padden maar dat vond het vrouwtje niet zo erg. 'Het bespaart me in de voeding placht zij te zeggen wanneer ze er een voedzaam soepje van trok. 'Dat kind eet me de oren van het hoofd.''

Dit is niet alleen een andere instelling en een andere stijl; er is, in feite, een andere

links: uit het allereerste verhaal 'Het geheim der blauwe aarde'; de bomen zijn al doorwrochte familieleden van de geheimzinnige woudreuzen in het Donkere Bomen Bos, rechtsboven (uit 'De Trullenhoedster').

schrijver aan het woord. Die eerste tekst is namelijk niet geschreven door Marten Toonder, maar door zijn vrouw, de kinderschrijfster Phiny Dick; hoewel hij alle verhalen verzon, had hij op zijn achtentwintigste jaar, toen Tom Poes verscheen, nog nooit een tekst zelf geschreven. Hij stond daar beschroomd tegenover omdat hij terecht inzag, dat schrijven een ander vak is dan tekenen en andere bekwaamheden vergt. Pas in het tweede verhaal is hij het op aandringen van Phiny zelf gaan proberen, waarbij hij aanvankelijk nog angstvallig haar model navolgde; maar voor zijn intimi, die hem kenden als een geboren verteller en speelse briefschrijver, kwam het niet als een verrassing dat hij, nadat hij het geschreven woord eenmaal was gaan hanteren, er een zeer persoonlijk gebruik van ontwikkelde, en dat deze taalbeheersing op de duur leidde tot de geraffineerde wisselwerking tussen tekst en tekening die zijn strips - als geen andere - kenmerkt; een kwaliteit trouwens, waar mijns inziens in de vele analyses van zijn werk te weinig aandacht aan gegeven is.

Het is verleidelijk te trachten, de ontwikkeling van de cyclus na dit eenvoudige begin, af te lezen uit de introduktie en gedragingen van de diverse hoofd- en bijfiguren die zo langzamerhand de Tom Poes-wereld zijn komen bevolken. Olivier B. Bommel (himself) is het dankbaarste onderwerp voor een dergelijke studie; in het derde verhaal ('De Tovertuin') duikt hij op als een komieke bijfifiguur die weinig wezenlijks bijdraagt tot de ontknoping van de intrigue, om dan in verhaal na verhaal zich zodanig te ontplooien dat hij zeven jaar later, in 'Het Vibreerputje' (MV 34), het onmiskenbaar centrum van het hele gebeuren geworden is, terwijl Tom Poes zich dan gedegradeerd ziet tot een - weliswaar onmisbare - figuur op de achtergrond. Elders (in de Uitleiding van 'Een Heer moet alles alleen doen') heb ik wel eens betoogd, dat het echte keerpunt zich al eerder voordeed, namelijk in 1943 in 'De Superfilm-onderneming', daarin is Tom Poes nog wel een voorgrond-figuur, maar Heer Bommel zorgt nu voor een omwenteling in de tot dan toe geijkte dramaturgie. De aard en inhoud van de verhaalstof zijn in het algemeen waarschijnlijk een betere waardemeter voor de ontwikkeling dan de gedragingen der figuren, omdat de individuele figuren door de maker geintroduceerd en gebruikt worden naar de behoeften van het verhaal, maar we zullen hier voor Bommel een nadrukkelijke uitzondering moeten maken.
Het ontwerpen van de hoofdfiguur is een kritiek punt in de konceptie van een nieuwe strip. Toen Marten Toonder met Tom Poes begon, leek de keus een eenvoudige; een beertje en een muis lagen vers in het geheugen, evenals enkele bekende honden, en dus werd het een poes - het moest immers een kinderverhaal zijn? De vraag waar de verhalen over moesten gaan leek al even gemakkelijk te beantwoorden - het eeuwenoude stramien van held tegen schurk, van zet en tegenzet, kon dienst doen, en het verloop wees zich vanzelf; exposé, ontwikkeling en klimax; of wel: een begin, een midden en een einde. Ook de hulpmiddelen lagen voor de hand - tovenaars, feeën, rovers, zelfs politiebeambten, een bos, een kasteel, een tuin Dat kon allemaal zonder bezwaren omdat de auteur een jonge en nog niet erg ervaren man was, blij met zijn kans een stripje te maken en zich er van bewust dat hij zich in een onbelangrijk hoekje van de krant louter tot kindertjes richtte. Hij had zich nauwelijks in het karakter van zijn hoofdfiguur verdiept en hoefde dat ook niet; de enige eis die zijn opdrachtgevers en hijzelf er aan stelden was, dat het poesje er leuk moest uitzien, slim, eerlijk, vrolijk en dapper moest zijn, soms eens in een niet al te akelig gevaar moest verkeren, en tenslotte - gelijk de deugd - altijd zou overwinnen. Net als in een toneelstuk bleek het wenselijk een paar bijfiguren in het verhaal voor te laten komen, als klankbord, vrienden om tegen te praten; en al spoedig was één daarvan een soort Domme August; Heer Olivier B. Bommel, de dikke opschepper.
Aanvankelijk werd het karakter van de verhalen nog nauwelijks aangetast door deze clownsfiguur; Tom Poes bleef schurken bestrijden en mysteries oplossen, en alles wat Heer Bommel daarbij deed, was hem voor de voeten lopen. Het was zelfs mogelijk dat er, ruim een jaar na zijn eerste optreden, nog een verhaal verscheen ('Het Geheim van het Noorderlicht', MV 17) waar hij helemaal niet in voorkwam, alsof Marten nog een laatste poging ondernam, het afzonderlijke bestaansrecht te bewijzen van de held Tom Poes, die in deze geschiedenis de assistentie had van de vermakelijke Kapitein Walrus en de ook clowneske Wammes Waggel. De dikke opschepper is echter - zelfs zonder door de maker nog diep doorgedacht te zijn - een veel krachtiger en overtuigender figuur dan een lief poesje; hij is, om het Jungiaans uit te drukken, archetypisch. Het lieve poesje is misschien voor kinderen erg leuk, maar de dikke opschepper is voor volwassenen een herkenbare figuur; ze hebben hem wel eens ontmoet in hun kennissenkring of, beter nog, misschien wel als ze in de spiegel keken. Bommel moèst zich wel naar voren dringen; ook de maker herkende hem als een heel sterk element in de gebeurtenissen, en begon - al dan niet bewust - in de verhalen situaties te scheppen waarin de verschillende facetten van dit karakter uitgespeeld konden worden. De ene situatie leidde tot de andere, en het bleek meer en meer, dat de opschepper niet alleen maar opschepper was. Hij was onhandig en lui, niet erg intelligent maar niettemin vol hoge dunk van zichzelf; hij was eerzuchtig, hij wilde zijn opschepperij wáár maken, en daarbij bleek hij het goede voor te hebben met zijn medeschepselen, hij bleek vatbaar

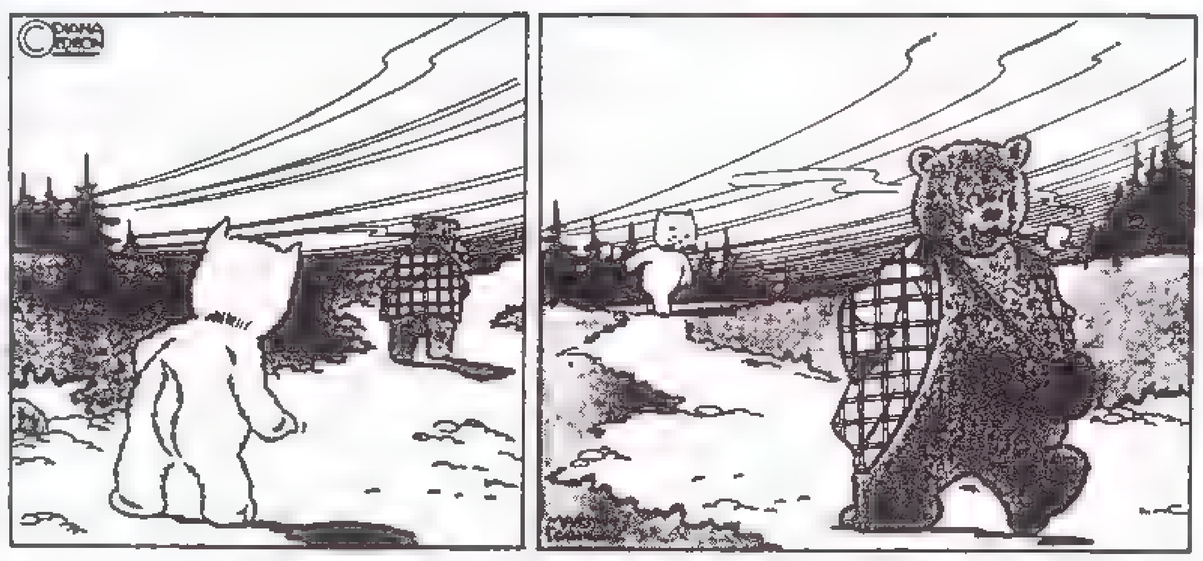

De eerste ontmoeting met Heer Bommel; uit het derde verhaal 'De Tovertuin'

voor medelijden, hulpvaardigheid, idealisme zelfs. Marten herkende hem, herkende zichzelf in hem, en kon er niet onderuit dat hij hem tenslotte, als zijn eerste werkelijk doordachte en doorleefde karakter, op de voorgrond van de verhalen plaatste; en daarmee veranderde ook de aard van de verhalen.

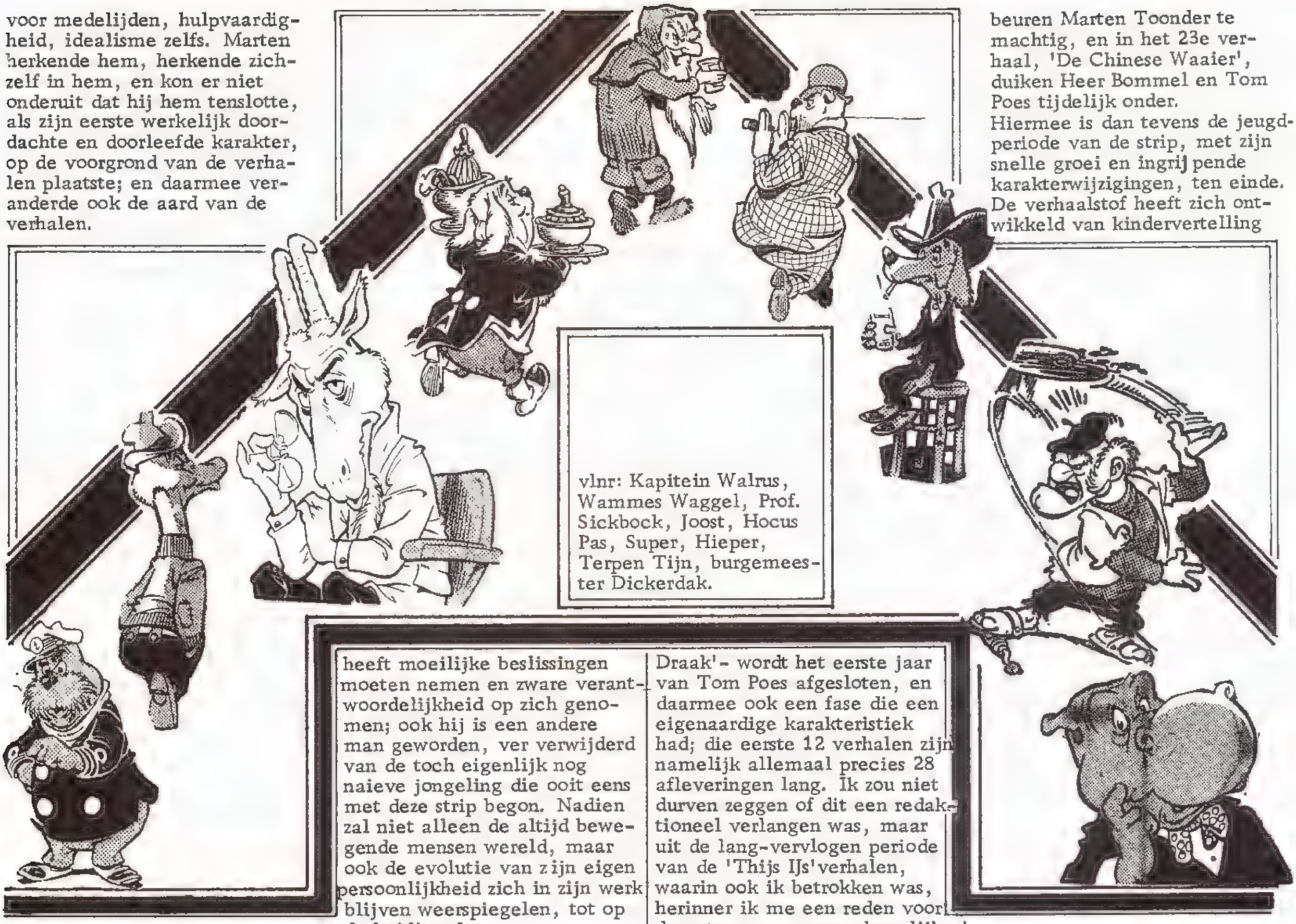

vlnr: Kapitein Walrus, Wammes Waggel, Prof. Sickbock, Joost, Hocus Pas, Super, Hieper, Terpen Tijn, burgemeester Dickerdak.

Het onderhoudende kleine avontuur van de eerlijke, moedige poes voldeed niet meer, zomin als de simpele strijd tussen held en boosdoener. De altijd bedrogen uitkomende Bommel is een anti-held - een modern literair fenomeen - en hij heeft een ander soort verhalen nodig; verhalen waarin we onze eigen situaties herkennen, zoals we onszelf in hèm herkennen. Tom Poes met zijn bovenmenselijke intelligentie, eerlijkheid en moed, verdwijnen naar de achtergrond, vanwaar hij tegen het einde van het verhaal even als een deus ex machina naar voren mag komen om er voor te zorgen dat het goede overwint en dat de eeuwige broddelaar Bommel niet aan zijn eigen verwarringen ten onder gaat.
Volgens mij werd, als gezegd, de verandering-van-verhaal voltooid met 'De Superfilmondememing', waarin alles draait om Bommels karakter, en waarin daardoor de ijdelheid van het menselijk streven met meelevende ironie wordt aangetoond, terwijl het bestraffen van het kwaad maar een bijkomstigheid is geworden. Dat is dan in eind 1943, na drie jaar Tom Poes, na bijna vier jaar vijandige bezetting van ons land. Marten Toonder zelf heeft in die jaren diepgaande ervaring opgedaan, waaronder ook veel bittere, hij heeft moeilijke beslissingen moeten nemen en zware verantwoordelijkheid op zich genomen; ook hij is een andere man geworden, ver verwijderd van de toch eigenlijk nog naieve jongeling die ooit eens met deze strip begon. Nadien zal niet alleen de altijd bewegende mensen wereld, maar ook de evolutie van zijn eigen persoonlijkheid zich in zijn werk blijven weerspiegelen, tot op de huidige dag.

Zo gezien is het opduiken en metamorfozeren van de bijfiguren een randverschijnsel, maar daarom niet minder instruktief. Verscheidene akteurs uit de eerste verhalen, die misschien als blijvend bedoeld waren, zijn geruisloos verdwenen, maar het eerste jaar leverde ook een groot korps op van medespelers die nog steeds aktief zijn; Professor Sickbok en Kapitein Walrus, die kwa karakter weinig veranderd zijn, de bediende Joost die zich door de jaren heen, in het langzame tempo dat een bediende betaamt, opwerkte van een vage schim tot een onmisbaar verlengstuk van Heer Bommel; Hocus Pas, die zich ontwikkelde van een kinderachtige boze tovenaar tot een griezelige Zwarte Magiër, zo kwaadaardig als Satan zelf, en dan niet te vergeten, bovenal zou ik haast zeggen, Wammes Waggel, die zijn entree maakt met 'Het Monsterei' (MV 11). Het kan zijn, dat Wammes alleen maar geintroduceerd werd voor de noodzakelijke grappen en grollen nadat Bommel al iets te subtiel was geworden voor het platvoerse clownswerk, maar zijn onnozelheid is in de loop der jaren toegenomen tot een heilige onschuld, die hem, wanneer hij ooit optreedt, tot een sleutelfiguur maakt.
Met verhaal 12 -'Kaspar de Draak'- wordt het eerste jaar van Tom Poes afgesloten, en daarmee ook een fase die een eigenaardige karakteristiek had; die eerste 12 verhalen zijn namelijk allemaal precies 28 afleveringen lang. Ik zou niet durven zeggen of dit een redaktioneel verlangen was, maar uit de lang-vervlogen periode van de 'Thijs IJs'verhalen, waarin ook ik betrokken was, herinner ik me een reden voor de auteur om op een dergelijke lengte af te sturen; de overeenkomst met de kranten liep van verhaal tot verhaal, en er was vaak nijpende financiele noodzaak om binnen een maand iets af te leveren waarvoor een nota ingediend kon worden. . . .
Na dit eerste jaar worden de verhalen veel langer, van 60 tot 80 afleveringen per stuk, waardoor de plots uit een te nauw korset gepeld kunnen worden; ze zijn wijdlopiger, gekompliceerder, met meer aandacht voor details, kontraakties, het ontwikkelen van karakters en het opvoeren van de spanning - op zichzelf een belangrijke vooruitgang, zonder dat echter vooralsnog de aard van de vertelde avonturen ingrijpend gewijzigd werd. Dit gebeurde pas, zoals we gezien hebben, in 'De Superfilmondememing'; en hierin duiken ook voor het eerst na twee jaar weer een paar bij-figuren op, die dertig jaar lang de tand des tijds zouden weerstaan, namelijk Super en Hieper. Persoonlijk kan het me spijten dat deze figuren in de loop der jaren zijn afgedaald van gewiekste maar flessentrekkende zakenlieden tot vaak vrij ordinaire schurken die het geweld niet schuwen. Als dan nog in het volgende verhaal, 'De Meester-schilder', de geheel volgroeide Terpen Tijn ten tonele is verschenen, wordt langzamerhand het buitengebeuren Marten Toonder te machtig, en in het 23e verhaal, 'De Chinese Waaier', duiken Heer Bommel en Tom Poes tijdelijk onder.
Hiermee is dan tevens de jeugdperiode van de strip, met zijn snelle groei en ingrijpende karakterwijzigingen, ten einde. De verhaalstof heeft zich ontwikkeld van kindervertelling tot ironiserende, volwassen parabel - een niet geringe omwenteling in het Nederlandse stripwezen - en de vertel- en tekentechniek zijn professioneel geworden, terwijl Bommel zich ontwikkeld heeft tot de onbetwiste held van de cyclus. Hij wordt dan al beduidend minder bol en teddy-berig getekend dan bij zijn eerste optreden; Tom Poes is zijn pluizigheid grotendeels kwijt, en ook de bijfiguren zijn ekspressiever geworden in gebaar en gelaatsuitdrukking. In overdrachtelijke zin gelden deze aanduidingen ook voor Marten Toonder zelf; hij is een gerijpte professional geworden, een man die met inzicht en ervaring in het leven staat - volwassen.

Zoals elke psycholoog weet, wordt in de jeugd bepaald door welke bedding de verdere levensloop zal stromen, en dit geldt evenzeer voor een verhalenreeks als Tom Poes; de ontwikkeling in de vele, vele na-oorlogse jaren is meer een geleidelijke evolutie dan een revolutie, en terwijl er tussen de verhalen hoogtepunten zijn zowel als onvermijdelijke laagtepunten (dat zoeken de liefhebbers maar uit), is de algehele tendens er een van het steeds opnieuw belichten, en soms dieper raken, van 'de zieleroerselen van een Heer'. Er zijn daarbij enkele bijzonderheden waar nog op gewezen mag worden.

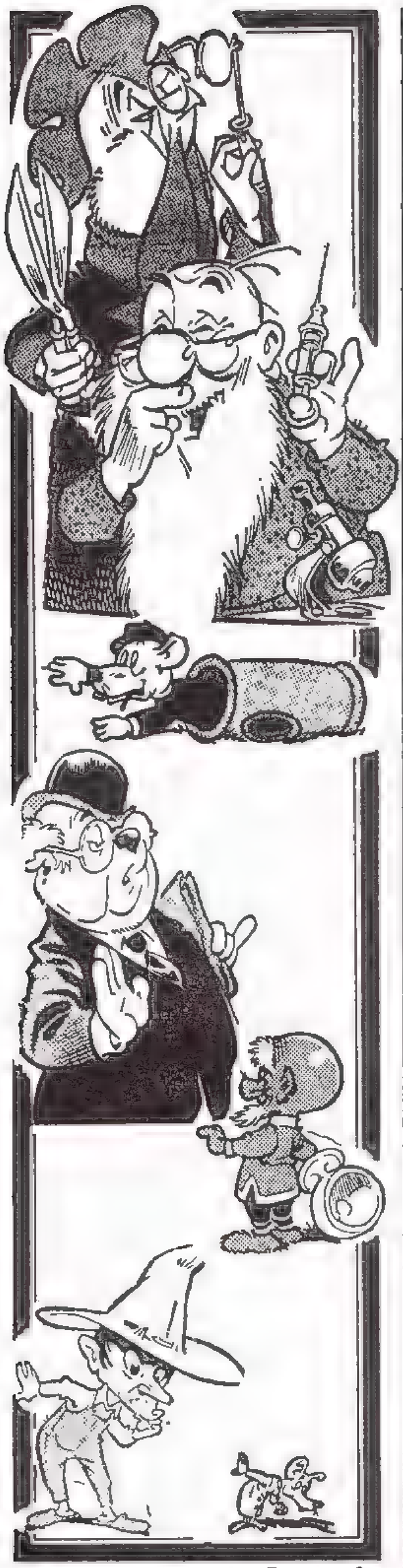

Mondria geeft in zijn Bommel-bibliografie - waarvan ik hier de nummering (MV) steeds volg - aan, in welke verhalen de blijvende bij-figuren geïntroduceerd werden, en werpt daarmee een zijdelings licht op perioden van intense kreativiteit bij de maker. Burgemeester Dickerdak verschijnt in verhaal 25, Markies de Cantecler in 26, Professor Prlwytzkofski en de journalist Argus in 28, de breinbaas Kwetal in 38, ambtenaar Dorknoper in 43, de psycholoog drs. Zielknijper in 47, kruidenier Grootgrut in 53. Dan moeten we wachten tot 75 voordat Zwadke Kornelisz, de zwarte zwaddemeel, zich vertoont; daarna maakt in 82 Juffrouw Doddel haar entree, in 91 de plantkundige kabouter Pee Pastinakel en in 99 Prlwytzkofski's assistent Pieps. Hiermee schijnt het tableau de la troupe ongeveer voltooid te zijn, want afgezien van een groot aantal eenmalige gastoptredens als die van Urgje, Barribal, Ibbele Hoeder, de Labberdaan en dergelijke, blijkt het vaste gezelschap voldoende om elk verhaal te bevolken. Alleen al uit de naamgeving blijkt met hoeveel meer raffinement de nieuwe figuren zijn ingevoerd dan de oudere, als Bulle Bas, Walrus, Sickbok en Hocus Pas.

Er is één gastoptreden dat bijzondere aandacht verdient, nl. dat van Joris Goedbloed in 'De Talisman' (MV 26) uit 1947. Joris Goedbloed, de elegante oplichter die in dit verhaal een wonderbaarlijk fraai team met Heer Bommel bleek te vormen, is m. i. een van Martens allerbeste kreaties, in mogelijkheden met Bommel bijna op één lijn te stellen. . . . maar hij is een overloper uit de strip Panda. In de jaren waarin ik aan Panda werkte, heb ik aan deze figuur buitengewoon veel plezier beleefd - evenals trouwens aan Panda-zèlf, in wie ik een eenvoudiger, niet-opschepperige incarnatie van Bommel meende te herkennen. Hoe dan ook, het treffen tussen Joris en Bommel was een hoogtepunt, dat vooralsnog niet herhaald kon worden omdat de uitgevers van Panda er - uit hun oogpunt gezien terecht - bezwaar tegen hadden. De ontmoeting werd nog eens met verve herhaald in de Bommel-weekstrip die kortstondig verscheen in HP-magazine - op zichzelf een onmiskenbare klimax in Bommels bestaan (1969-'70).

De strip Panda werd in 1946 door Marten Toonder opgezet, evenals Kappie, terwijl er in diezelfde tijd ook al een Tom Poes weekstrip bestond, de tekenfilmproduktie op gang kwam, en even later het Tom Poes Weekblad van start ging.

In 1954 kwam Martens eigen strip Hollewijn daar nog bij. Omstreeks '55 werden er in zijn studio's door verscheidene medewerkers niet minder dan 19 verschillende strips geproduceerd, die hij alle, evenals de tekenfilms, onder zijn waakend oog hield. In deze periode van enorme kreativiteit was het onvermijdelijk, dat het team-systeem zijn intrede deed, en hier kon ook de Tom Poes dagstrip niet aan ontkomen; diverse tekenaars, inkters en zogeheten 'ideetjes-mannen' hebben er in die tijd aan meegewerkt, maar hoewel de ware ekspert hun persoonlijke invloeden soms in details kan herkennen, bleef de strip zijn eigen loopbaan en groeiproces ongestoord vervolgen. Marten zelf bleef namelijk niet alleen de produktie, maar ook (in tegenstelling tot bv Disney) regie, draaiboek en geschreven tekst onverminderd voor zijn rekening nemen. De kwaadsprekers die beweerden, dat hij er tenslotte alleen nog maar zijn voorgedrukte handtekening onder plakte, werden bitter teleugesteld toen hij in 1965 vrijwel alle banden met zijn studio's losmaakte en naar Ierland vertrok om daar, ongesteund en ongestoord, het werk voort te zetten. 'BomBom de Geweldige' (MV 115) was het eerste verhaal dat hij daar ter wereld bracht, en Mondria typeert dit als volgt: 'Het kunnen van een heer (met pral weliswaar) is onbegrensd. Toch komt hieraan een eind, als de ont in zijn samenhoud slaat en Heer Bommel zichzelf verliest.' Er is geen andere verteller, die met dergelijke gegevens een zinnig, tot denken stemmend en tevens onderhoudend verhaal weet te maken.

De sindsdien verstreken tijd is te kort om tot sluitende kon-

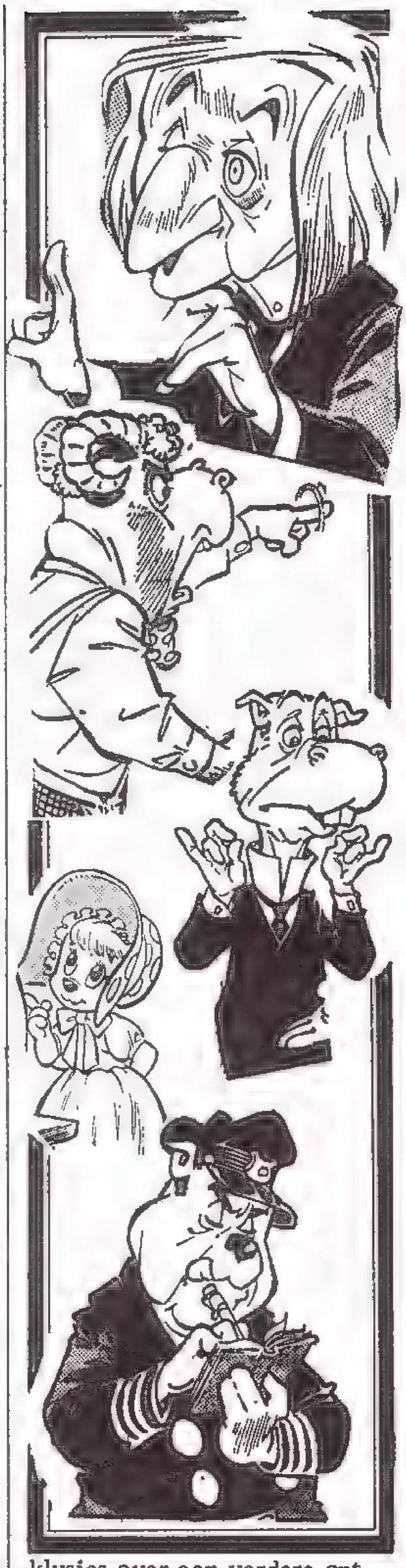

klusies over een verdere ontwikkeling te komen, maar men krijgt de indruk dat in hun volgroeidheid de verhalen er, evenals hun maker, meer hun gemak van nemen, niet langer haastig naar een einde jagen, maar genietend van elke episode proeven; en dit is een subtiele verandering waar ook de tekeningen van profiteren. Terwijl de steeds zorgvuldiger gedetailleerde achtergronden nu ongekende pikturale kwaliteiten krijgen zoals geen andere strip in de westerse wereld bezit, winnen de figuren, als ervaren akteurs, nog altijd aan ekspressie-mogelijkheden; en het eens zo gladde gelaat van Heer Olivier B. Bommel is doorploegd geraakt met de groeven van veel lotgevallen en belevenis. Het zal niet te verwonderen zijn wanneer de Bommel-cyclus ook als tekenkunstig werk in de stripgeschiedenis overeind blijft staan.

links van boven naar beneden:: Markies de Cantecler, Prof. Prlwytzkofski, Argus, Dorknoper, Kwetal, Pee Pastinakel en Pieps; rechts zelfde volgorde: Zwadke Kornelisz, Grootgrut, Zielknijper, juffrouw Doddel en Bulle Bas.

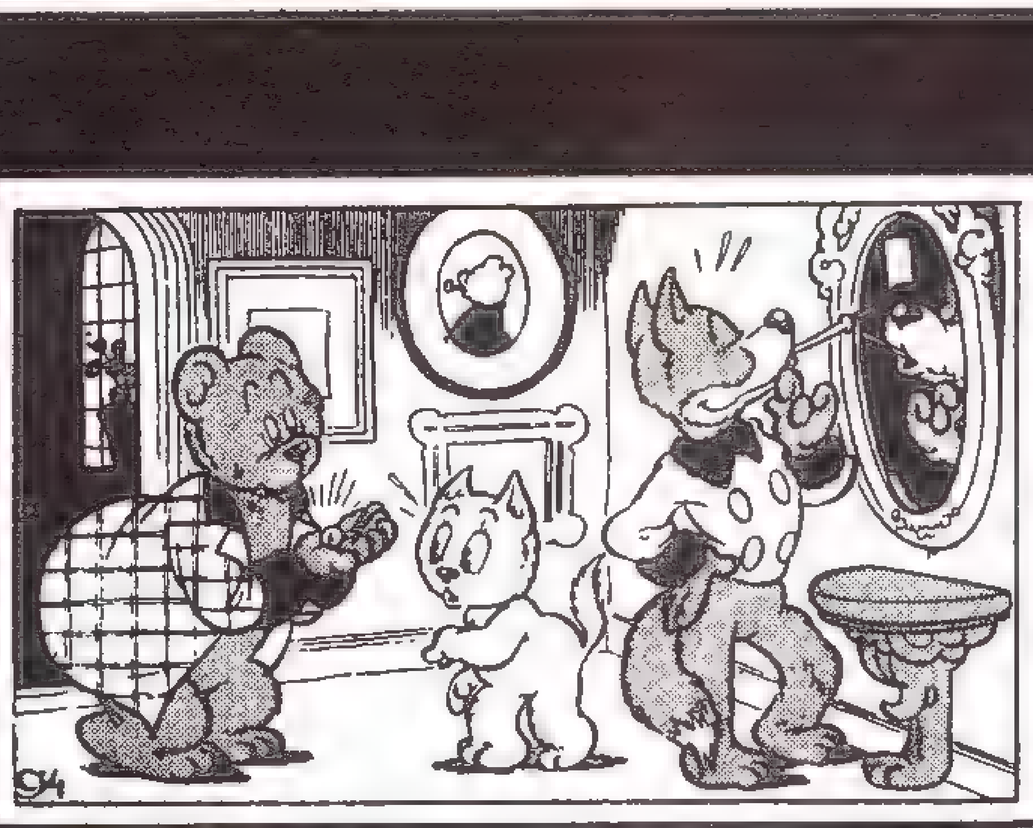

Joris Goedbloed verzeild geraakt in de avonturen van Heer Bommel en Tom Poes

DE LILLIPUT BOEKJES VAN VAN DITMAR

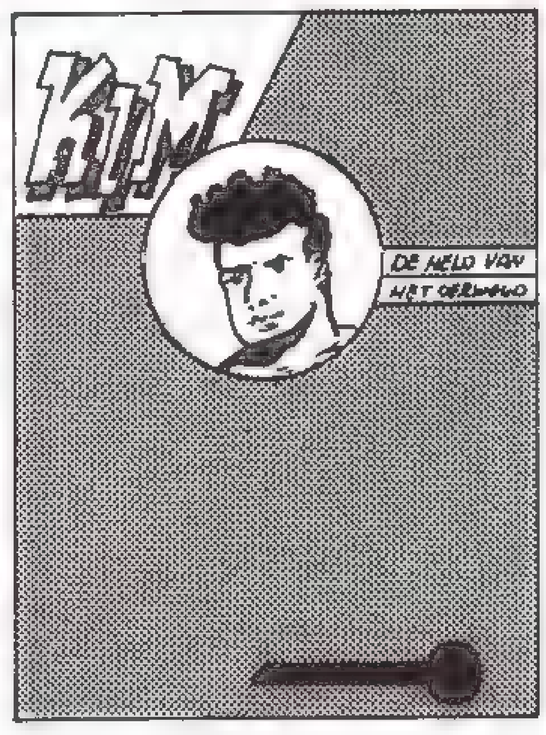

door R. A. J. ZIELSCHOT en HAN SLOTEMA

Iedereen kent die oude lilliput-uitgaven. Of hij heeft ze vroeger als kleine jongen verslonden, of hij heeft er later wel eens iets over gehoord. Deze kleine boekjes hebben nl. in de afgelopen tientallen jaren nogal wat stof op doen waaien: de regering had de scholen opdracht gegeven om het meenemen van stripverhalen naar school te verbieden en menig ouder heeft zijn zoons verzameling stripverhalen in de prullebak of de kachel gedeponeerd. En altijd wemelde zo'n verzameling dan van de lilliput-boekjes.
Wat zijn nu die lilliput-uitgaven en wat voor inhoud hebben ze? Het is de bedoeling van dit artikel om zoveel mogelijk over deze uitgaven te vermelden. Dwz dat een verzamelaar aan het nu volgende een schat van informatie krijgt, maar dat diegene die dit artikel zuiver ter ontspanning wil gaan lezen beter een ander artikel in dit blad kan gaan opzoeken, omdat het gebodene nogal taai zal zijn.
De lilliput-uitgaven zijn niet van Nederlandse origine. De bronnen zijn te zoeken in de USA, Italië en Duitsland. Van Ditmar was de Nederlandse uitgeefster die het alleenrecht tot publikatie hier te lande had. Haar publikaties besloegen toentertijd de volgende uitgaven:
In de serie 'kleine lilliput':
NICK, de ruimtevaarder
FULGOR, de stratosfeervlieger (later: de stratosfeerpiloot)
RAKA, de held van het jaar 2000
AKIM, de held van de jungle
AKIM, koning van de jungle
AKIM, nieuwe avonturen
TIBOR, zoon van het oerwoud
TARZAN, de heerser van het oerwoud
JEZAB, de zeevaarder
ROBBY
JAN STAVAST, de krantenjongen
BLAUWE PIJL
RODE ADELAAR
FALK, ridder zonder vrees en blaam
SIGURD, de ridderlijke held
In de serie 'grote lilliput':
NICK, pionier van het heelal
NICK, pionier in de ruimte (inklusief Fulgor)

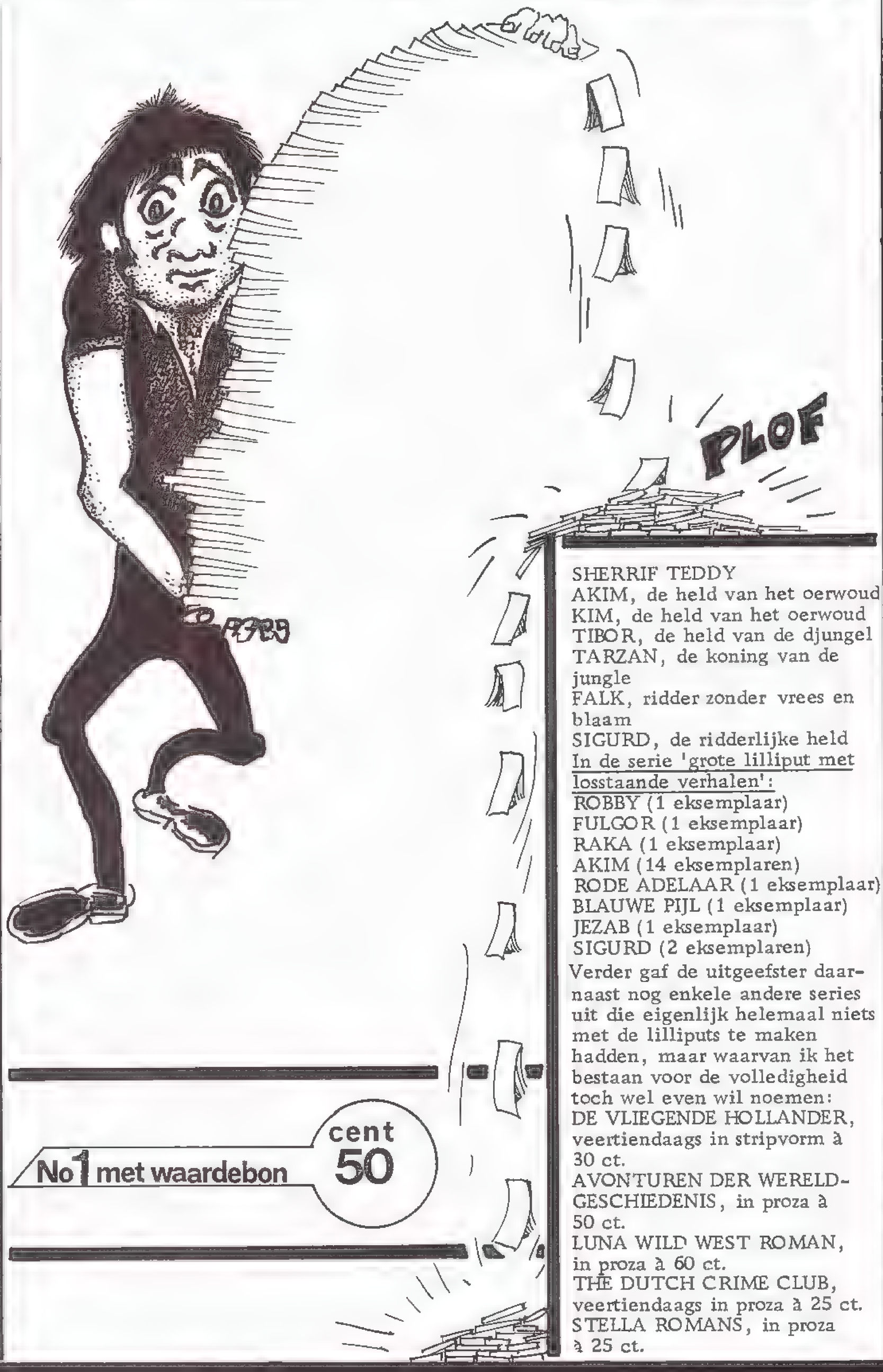

SHERRIF TEDDY
AKIM, de held van het oerwoud
KIM, de held van het oerwoud
TIBOR, de held van de djungel
TARZAN, de koning van de jungle
FALK, ridder zonder vrees en blaam
SIGURD, de ridderlijke held
In de serie 'grote lilliput met losstaande verhalen':
ROBBY (1 eksemplaar)
FULGOR (1 eksemplaar)
RAKA (1 eksemplaar)
AKIM (14 eksemplaren)
RODE ADELAAR (1 eksemplaar)
BLAUWE PIJL (1 eksemplaar)
JEZAB (1 eksemplaar)
SIGURD (2 eksemplaren)
Verder gaf de uitgeefster daarnaast nog enkele andere series uit die eigenlijk helemaal niets met de lilliputs te maken hadden, maar waarvan ik het bestaan voor de volledigheid toch wel even wil noemen:
DE VLIEGENDE HOLLANDER, veertiendaags in stripvorm à 30 ct.
AVONTUREN DER WERELDGESCHIEDENIS, in proza à 50 ct.
LUNA WILD WEST ROMAN, in proza à 60 ct.
THE DUTCH CRIME CLUB, veertiendaags in proza à 25 ct.
STELLA ROMANS, in proza à 25 ct.

tarzan uitgaven.....

Tarzan is een stripfiguur die volledig van de proza-boeken van Edgar Rice Burroughs is afgeleid. Niet alleen de figuur zijn omgeving en kennissen zijn vaak overgenomen, maar ook de oorspronkelijke proza-verhalen zijn vaak gebruikt als plot voor een Tarzan-strip-verhaal.
Doordat er in de loop van de tijd zoveel tekenaars aan deze stripfiguur hebben gewerkt, ik noem bijvoorbeeld Foster, Hogarth, Maxon, Rubimor, Barry, Celardo en Manning, zit er in de Tarzan-verhalen geen enkele lijn. Sommige tekenaars volgen in hun eigen werk een rode draad met als gevolg dat de verhalen enigszins soepel in elkaar overlopen, maar andere maken verhalen die te hooi en te gras op het papier worden neergezet. Daarbij komt dan nog dat de uitgevers bij het publiceren niet bepaald kieskeurig zijn en rustig het tekenwerk van diverse tekenaars in één album gooien. Dat is dan de chaos op zijn top, want zo leest men een verhaal van Hogarth dat nauw met de oorspronkelijke proza-boeken overeenkomt en zo vervolgt het stripalbum met een Tarzan-verhaal van Rex Maxon die zijn held in een totaal eigen ontworpen omgeving plaatst met geheel eigen bedachte kameraden.
Het ontstaan van de 'echte' Tarzan gaat alsvolgt:
Lord Greystoke en zijn vrouw Lady Alice vertrekken in het jaar 1888 per schip uit Dover om hun bestaan ergens op de westkust van Afrika verder voort te zetten. Greystoke had nl. van de Britse regering opdracht gekregen om de duistere verdwijningen van vele inboorlingen aldaar op te helderen. Vlak voor de kust van Afrika komt de bemanning van het zeilschip tot muiten en zet de Lord met zijn vrouw af op de Afrikaanse kust. De Lord bouwt een hut en verzorgt zijn vrouw die langzaam maar zeker begint door te draaien. Tot overmaat van ramp krijgt hij er na enkele maanden een zoon bij. Kort na de geboorte sterft zijn vrouw en blijft hij alleen met het kind achter. De man voelt zich op dat moment zo reddeloos verloren dat zijn voorzichtigheid even nalaat, hetgeen zijn einde wordt. Een gorilla krijgt de kans hem te vermoorden. Voordat de aap echter ook het kind te pakken kan krijgen, grijpt een jong gorilla-wijfje de jongen en verdwijnt met de baby het oerwoud in. Het wijfje had nl. pas haar eigen jong verloren en zag in de mensen-baby een vervanging hiervoor.
Zo groeit de zoon van Lord Greystoke op tussen apen en gedraagt zich ook als een aap. Het enige, behalve de blanke kale huid, verschil met de apen is zijn grote leergierigheid en zijn mensenverstand.
Op dit ontstaan van Tarzan zijn vele variaties gekomen. Zowel in de Tarzan-verhalen, cq comics zelf als bij imitaties van de Tarzanfiguur, vindt men verschillende versies van zijn ontstaan, die echter toch allemaal het zelfde grondpatroon bevatten. De ene tekenaar laat Tarzan als enige overlevende van een vliegtuigramp door apen opnemen en de andere tekenaar wil de lezer wijsmaken dat Tarzan het overgebleven kind van een uitgemoorde ekspeditie in de Afrikaanse oerwouden is.
In ieder geval wordt in de Tarzan-serie van Van Ditmar geen enkele verklaring gegeven. Daar begint men het verhaal zonder meer op het moment dat Jane al bij Tarzan is.
De eerste Tarzan-uitgave bij Van Ditmar was een zogenaamde Grote-Lilliput. Het formaat van deze boekjes is 16 x 24 cm en ze werden voor de prijs van 75 ct. verkocht. De eerste 33 deeltjes zijn geheel gekleurd en bevatten 32 bladzijden (inkl. de kaft). De laatste 24 deeltjes zijn ongekleurd en zijn daarom waarschijnlijk iets dikker want ze bevatten 36 bladzijden. Elke bladzijde bevat drie tekenstroken. Het verschijningsritme was veertiendaags. Aan deze 57 deeltjes tellende serie hebben drie tekenaars meegewerkt, te weten Rex Maxon, Hogarth, en Rubimor. Maxon heeft de eerste 44 deeltjes volgetekend. Zijn tekenstijl heeft veel van de huidige Italiaanse stijl weg, dwz veel aanduiden maar niets eksakt weergeven. De tekeningen zijn akseptabel om te lezen maar daar blijft het dan ook bij. Op blz. 22 van deel 45 neemt Hogarth het tekenwerk over en meteen worden de tekeningen duidelijker.
Hogarth is op dit moment zo'n bekende tekenaar dat over zijn werk in deze serie niets meer verteld hoeft te worden. Hogarth blijft echter niet lang want op blz. 6 van deel 52 vervangt de tekenaar Rubimor hem. Deze overgang is praktisch niet te merken, daar de tekenstijl van beiden als twee druppels water op elkaar lijkt. Het enige wezenlijke onderscheid is het feit dat Hogarth in deze reeks het patroon van het luipaardvelletje van Tarzan anders tekent dan zijn opvolger Rubimor. Verder is er geen verschil te merken.
De gehele reeks is een aaneenkoppeling van losse verhalen die niet precies beginnen met de eerste bladzijde van een deeltje of op de laatste bladzijde eindigen. Bij Rex Maxon lopen de verhalen echter enigszins soepel in elkaar over, maar bij Hogarth of Rubimor is daar niets van te merken. Daar wordt men klakkeloos in een nieuw verhaal gegooid zonder ook maar een enkele verbinding met het voorgaande verhaal.
Een nadeel van Maxon is echter dat hij slordig is met zijn bijfiguren. Op een bepaald moment schuift hij ze opzij zonder dat de lezer ooit nog iets van hen vernemt. Dit is natuurlijk niet zo erg als deze figuren op een plaats achter gelaten worden waar de lezer een enigszins veilig voortbestaan kan veronderstellen. Maar wanneer hij zijn bijfiguren klakkeloos in het oerwoud achterlaat wil de lezer toch wel eens weten wat er verder met hen gebeurt. Wel, verwacht dit niet bij Rex Maxon.
Van deze reeks zijn de volgende titels verschenen:
TARZAN, de koning van de jungle.
1. Ongetiteld
2. Vlucht in de jungle
3. Het toverlicht
4. Tarzan overwint
5. Sporen in de jungle
6. De jager en z'n prooi
7. Gevaarlijke wegen
8. Tommy houdt zich taai
9. De roep in de nacht
10. De stad van de geharnasde ridder
11. In handen van de piraten
12. Strijd aan boord
13. Baas boven baas
14. Verraders aan boord
15. Het eiland in de oceaan
16. De ondergang nabij
17. De overval
18. Redder in gevaar
19. De stad bestormd door wilde dieren
20. Het geheimzinnige slot
21. Gearresteerd
22. Het spoor van diamanten
23. De raadselachtige waterval
24. In hoogste nood
25. Boven de afgrond
26. Het brandende dal
27. Wilde dieren in de aanval
28. In het stenen tijdperk
29. Alleen bij de apen
30. In de macht van de bandieten
31. Bij de Mugambi's
32. Op leven en dood
33. Ongelijke strijd
34. Onder smokkelaars
35. Verraderlijk gevaar dreigt
36. Aan de vuurzee ontsnapt
37. Gewond
38. Door jagers gevangen
39. Ontvlucht uit de stad
40. Op het laatste moment
41. Explosie in de jungle
42. Olifantsporen
43. Gangster in het oerwoud
44. Een gevaarlijke zeereis
45. Ten einde raad
46. Een vreemde boodschap
47. Tarzan's leerling
48. Terugkeer
49. De overval
50. Het geheim Ashra
51. Verstopte wapens
52. Het stierengevecht
53. Bij de dwergen
54. De strijd met het monster
55. Schoten uit de hinderlaag
56. Avontuur in de wolken
57. In de bergvesting

De serie bevat de volgende inhoud:
Deel 1 t/m 4 (eerste driekwart) Tarzan en Jane worden door ivoorstropers ontvoerd. Tarzan kan echter ontsnappen en neemt de ivoorstropers met de hulp van

een bevriende inboorlingenstam gevangen. Rita schijnt echter al als slavin verkocht te zijn en Tarzan begeeft zich op weg om haar te zoeken. Tenslotte vindt hij haar in een Arabierenstad.
Deel 4 (laatste kwart) t/m 10 (eerste helft).
Op een van zijn vele wandelingen ontmoet Tarzan een 'vrouwelijke' Tarzan. Deze vrouw blijkt jaren geleden aan een bloedbad te zijn ontkomen dat een negerstam in haar ouderlijk huis heeft aangericht. Alle familieleden waren daarbij omgekomen op haar kleine broertje en zijzelf na. De kleine jongen was zwaar gewond door een blanke in het bos gevonden en naar Engeland gebracht.
Zeela, zo heet het meisje, bleef echter in het oerwoud achter en verwilderde. Plots verschijnen er twee blanken in het bos. Het blijken Tommy, de broer van Zeela, en diens voogd te zijn. Tommy is wegens erfenisrechten op zoek naar zijn zus. Na veel misverstanden vinden ze elkaar tenslotte maar worden dan alle vier door een negerstam gevangen genomen. Bij een reddingspoging van Tarzan's gorillastam vindt de voogd de dood.
Deel 11 (tweede helft) t/m 14 (eerste kwart).
Tarzan brengt Tommy en Zeela naar de kust. Onderweg worden ze echter door Spanjaarden overvallen en naar een oerwoudstad gesleept. Tarzan kan echter onderweg ontsnappen. Als Tarzan echter de stad betreedt om het meisje en haar broer te redden, wordt de stad door piraten aangevallen. De piraten worden door de Spanjaarden teruggeslagen maar door een duistere speling van het lot wordt Tarzan door de Spanjaarden ook als piraat aangezien en belandt hij ook op het piratenschip. Als de piraten maanden later een konvooi dat goud vervoert overvallen, vindt Tarzan Zeela en Tommy op één van de overvallen schepen weer terug. Ze vluchten gedrieën met een vlot, dat echter al spoedig door de grote stroming naar een onderaardse grot wordt gedreven. De jongen en het meisje kunnen de oever bereiken, maar Tarzan wordt met het vlot de grot ingeduwd.
Deel 14 (laatste driekwart) t/m 17.
Tarzan komt aan de andere kant van de berg weer uit de grot en drijft de open zee op. Daar wordt hij opgevist door een passagiersschip dat een afgezette president vervoert. Na een paar dagen vergaat het schip door een storm en de bemanning vlucht met een reddingsboot weg, de passagiers aan hun lot overlatend. Tarzan verzamelt alle passagiers en ze belanden op een eiland. Niet lang daarna blijkt de laffe bemanning ook op dat eiland terecht te zijn gekomen en er ontbrandt een hevige strijd tussen de passagiers en de bemanning, waarbij de laatstgenoemde het loodje moet

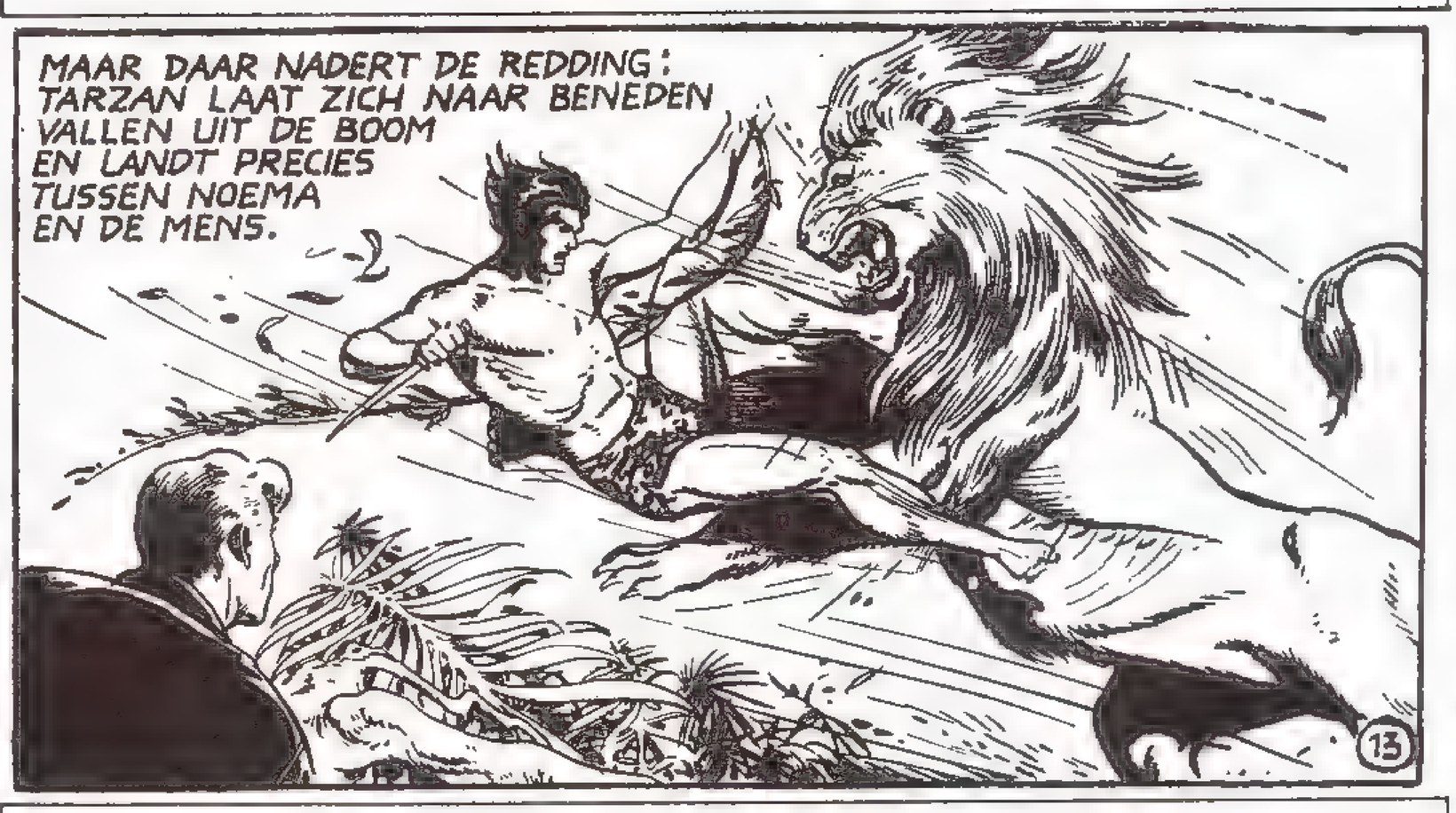

leggen. De overwinnaars bouwen een vlot en vertrekken met Tarzan van het eiland.
Deel 18 t/m 20 (eerste helft).
Tarzan komt bij een dierentransport terecht en wordt naar Amerika gebracht. Daar ontdekt hij dat de ontvoerde dieren voor een miljonair zijn, die de wilde beesten op een omheind gebied vrij wil laten om er jacht op te kunnen maken. Als Tarzan echter de benen neemt, geraken de wilde beesten ook aan de andere kant van de omheining en vluchten de stad in. Tarzan weet echter het ergste te voorkomen door de dieren in een hinderlaag te lokken en ze weer gevangen te nemen.
Deel 20 (tweede helft) t/m 21 (eerste helft).
Tarzan en Jane vinden in het oerwoud een gewonde, die ze naar zijn ouderlijk huis brengen. Daar wordt de gewonde niet lang daarna vermoord met Tarzan's mes en Tarzan wordt van moord beschuldigd.
Deel 21 (tweede helft) t/m 22 (eerste driekwart).
Tarzan helpt een graaf zijn kind terug krijgen dat door een aap is ontvoerd.
Deel 22 (laatste kwart) t/m 23 (eerste helft).
Jane wordt ontvoerd door een inboorlingenstam en Tarzan gaat op zoek om haar te bevrijden.
Deel 23 (tweede helft) t/m 24 (eerste kwart).
Tarzan gaat op zoek naar een meisje, dat ontvoerd is door een hypnotiseur. Deze laatste heeft nl. het plan opgevat om een cirkusnummer te brengen met een gehypnotiseerde leeuw en een gehypnotiseerd meisje.
Deel 24 (tweede kwart) t/m 24 (derde kwart).
Tarzan bevrijdt een prinses uit de handen van rovers en weet haar vaders paleis voor de verwoesting te redden.
Deel 24 (vierde kwart) t/m 24 (eind).
Tarzan bevrijdt een meisje uit de handen van een gorillastam.
Deel 25 (eerste helft).
Tarzan helpt een dokter om een stam van een gevaarlijke ziekte te redden.
Deel 25 (tweede helft).
Tarzan redt zijn apenstam van de ondergang.
Deel 26 (eerste driekwart).
Note: in dit verhaal is gesneden.
Tarzan valt in de handen van een ivoorhandelaar die een vreselijke haat tegen de maatschappij heeft.
Deel 26 (laatste kwart) t/m 27 (eerste driekwart).
Samen met twee jonge vrouwen rolt Tarzan een stropersbende op.
Deel 27 (laatste kwart) t/m 28 (eerste helft).
Tarzan raakt in gevecht met een holbewoner die al eeuwen leeft.
Deel 28 (tweede helft) t/m 29.
Tarzan gaat op zoek naar een verdwenen aapje. Jane denkt dat Tarzan dood is en zoekt zijn lijk. Ze geraakt in gevangenschap en Tarzan komt net op tijd om haar te kunnen redden.
Deel 30 t/m 31 (eerste helft).
Ivoorhandelaren chanteren Tarzan dmv Jane om hen naar een olifantengebied te brengen.
Deel 31 (tweede helft) t/m 32 (eerste driekwart).
Een cirkus stuurt een ekspeditie uit op zoek naar een gorillawijfje. De ekspeditie blijkt echter ook interesse te hebben voor andere dieren en komt daardoor met Tarzan in konflikt.
Deel 32 (laatste kwart) t/m 34 (eerste kwart).

Tarzan ontdekt in een grot de bemanning van een Engels schip die daar door piraten gevangen wordt gehouden.

Deel 34 (tweede kwart) t/m 34 (derde kwart).
Tarzan rolt een opiumbende op.
Deel 34 (laatste kwart) t/m 35 (derde kwart).
Losse avonturen met Jane, olifanten en leeuwen in de jungle, waarbij elk avontuur ongeveer 3 blz. beslaat.
Deel 35 (laatste kwart) t/m 36 (eerste helft).
Een misdadiger ontvoert Jane en een afgericht leeuwenwelp voor een cirkusnummer.
Deel 36 (laatste helft) t/m 37 (eerste helft).
Tarzan rolt een diamantsmokkelbende op.
Deel 37 (tweede helft) t/m 38 (eerste kwart).
Jane wordt jaloers op een gast en loopt weg. Tarzan gaat haar achterna om haar terug te halen.
Deel 38 (laatste driekwart) t/m 39 (eerste driekwart).
Een losgebroken cirkusleeuw valt mensen aan en doodt ze. Tarzan's leeuw wordt met deze leeuw verwisseld en men maakt jacht op zijn leeuw.
Deel 39 (laatste kwart) t/m 41.
Tarzan valt in de handen van een krankzinnige geleerde die proeven neemt met een serum dat mensen terug moet brengen in het stadium van holbewoners.
Deel 42.
Tarzan wordt voor de tweede maal gechanteerd door ivoorjagers doordat ze Jane als gijzelaar houden.
Deel 43 t/m 44.
Tarzan helpt twee blanken de jungle te overleven en achtervolgt een moordenaar.
Deel 45 (eerste driekwart).
Tarzan en Jane vluchten voor een junglebrand.
Deel 45 (laatste kwart) t/m 48 (eerste kwart).
Note: dit is hetzelfde verhaal, zij het in korte vorm van het prozaverhaal TARZAN IN PELUCIDAR. Precies hetzelfde stripverhaal is bij uitgeverij Williams-Nederland verschenen als TARZAN-ALBUM nr. 10 (in kleur).

Tarzan vertrekt naar het onderaardse land Pelucidar en beleeft daar de vreemdste dingen.
Deel 48 (laatste driekwart) t/m 52 (eerste kwart).
Note: dit verhaal is een zwak aftreksel van het prozaverhaal TARZAN AND THE FORBIDDEN CITY.
Tarzan leidt een ekspeditie naar een oerwoudstad. Als hij daar politiek ingrijpt en de koningin aan de macht helpt, blijkt hij aan de verkeerde kant te hebben gestaan. Hij probeert zijn fout echter zo spoedig mogelijk te herstellen door de tegenpartij te gaan helpen.
Deel 52 (laatste driekwart) t/m 53 (eerste helft).
Tarzan wordt gevangen genomen door een Spaanse slavenhouder, doch weet via een bassin met een enorme oktopus en via een tuin met vleesetende planten te ontsnappen.
Deel 53 (laatste helft) t/m 54 (eerste helft).
Tarzan wordt gevangen genomen door een pygmeeënstam die hem samen met een blanke vrouw wil offeren aan hun god. Deze god is een tyranosaurus. Tarzan weet de Pygmeeën om te praten en verslaat samen met hen de tyranosaurus.
Deel 54 (tweede helft) t/m 55.
Terwijl Tarzan met de Tyranosaurus vecht, worden zij ontdekt door een groep Tartaren. Tarzan en het meisje besluiten met hen mee te gaan. De leider van de Tartaren is op weg om een zwaard en een scepter te veroveren om zijn macht te bevestigen. Onderweg worden de Tartaren gevangen genomen. Tarzan ontsnapt en weet het zwaard en de scepter te bemachtigen. Hij bevrijdt de Tartaren en geeft de macht dmv het zwaard en de scepter aan de Tartaren terug.
Deel 56 t/m 57.
Jane stort neer met een vliegtuig in het verlaten Pal-ul-don. Op zoek naar haar stoot Tarzan op een krankzinnige geleerde die een leger heeft opgericht om de wereld te veroveren. Tarzan bevrijdt Jane en laat een stad ontploffen dmv een atoombom.

Aan het eind van het laatste deel verwijst de uitgeefster de lezers naar de Tarzan-lilliput boekjes die na beëindiging van deze reeks beginnen te verschijnen. Deze zogenaamde Kleine-Lilliput reeks heeft een formaat van 7 x 18 cm en bevat 34 bladzijden (inkl. kaft) per deel waarvan 30 bladzijden strip. Elke bladzijde bevat één tekenstrook. De deeltjes kosten 25 ct. en zijn ongekleurd. Ze verschenen eenmaal per week en bevatten veelal op de laatste bladzijden een proza-vervolgverhaal of wetenswaardigheden. De tekenaar van deze gehele reeks is Rubimor die hier zeer fraai werk heeft geleverd. In Duitsland is precies dezelfde serie op hetzelfde formaat verschenen, maar dan in kleur. Gelukkig heeft men dat in Nederland niet gedaan, want hoewel een gekleurde uitgave beter verkoopt, komen de tekeningen in een zwart/wit versie veel meer tot hun recht. De reeks wordt met deeltje 30 abrupt afgebroken midden in een verhaal. Met twee zinnen wordt getracht het plotselinge einde wat te verzachten, maar het geheel werkt daardoor nog lachwekkender. Het afbreken van de serie is ditmaal niet de schuld van uitgeverij Van Ditmar want de Duitse reeks eindigt letterlijk op dezelfde manier.
In tegenstelling tot de eerstegenoemde grote Tarzan serie is deze reeks tamelijk lezenswaardig. Het is werkelijk jammer dat deze lilliput-reeks niet groter is.
Van deze reeks zijn de volgende titels verschenen:
TARZAN, de heerser van het oerwoud.
1. Op het spoor van de kraal
2. De geheimzinnige burcht
3. Koningin Merala
4. De schat van koor
5. Een nieuwe vriend
6. In het doolhof
7. Verslaafd
8. Een onbaatzuchtig plan
9. Slavenopstand
10. De leeuwen komen
11. Beslissing in de tempel
12. In puin en as
13. Vervolging
14. Bij de slavenhandelaars
15. De verlaten boot
16. Bij de holbewoners
17. Een poging tot vlucht
18. Een moedige sprong
19. Dicht op het spoor
20. Allemaal fantasie
21. De blanke vrouw in de djungel
22. Het luipaardenmasker
23. De militaire patrouille
24. De ridder in het oerwoud
25. De vuurschutting
26. De stad bij de vulkaan
27. Het verhoor
28. In de arena
29. Zonder vrees
30. Nachtelijke overval

Deze serie bevat vijf totaal van elkaar losstaande verhalen, waarvan alleen de eerste vier kompleet zijn. De inhoud van deze verhalen is:

Deel 1 t/m 12 (eerste helft).
Tarzan gaat op zoek naar een meisje dat door een geheimzinnig volk uit een ekspeditie is ontvoerd. Dit eigenaardige volk bestaat uit blanken en wordt geregeerd door een onsterfelijke koningin. Even later valt de gehele ekspeditie in de handen van dit ras. Tarzan wordt gedwongen om tegen zijn wil met de koningin te trouwen, doch weet nog net op tijd te ontsnappen en de ekspeditie te bevrijden.
Deel 12 (laatste helft) t/m 15.
Een inboorlingendorp wordt door slavenhandelaren overvallen en de bewoners worden als slaven weggevoerd. Tarzan gaat samen met het achtergebleven opperhoofd op zoek naar diens volgelingen.
Deel 16 t/m 19 (eerste kwart).
Tarzan vindt een lege kano met een plattegrond en een dagboek. Hij stuurt Nkima, zijn aapje, weg om de Wazirikrijgers te halen. Zelf gaat hij alvast op zoek naar de eigenaar van het dagboek en komt tenslotte in een vallei met holbewoners terecht. Na gevangen genomen en weer ontsnapt te zijn, bevrijdt hij de slaven die daar gehouden worden en waaronder zich ook de eigenaar van het dagboek bevindt. Intussen zijn de Wazirikrijgers gearriveerd en samen met Tarzan verslaan ze de heerschappij van de holbewoners.

Deel 19 (laatste driekwart) t/m 23.
Tarzan bindt de strijd aan met een luipaardsekte.
Deel 24 t/m 30.
Tarzan redt een als ridder uitziend persoon uit de handen van Arabieren. Samen gaan ze dan op weg naar diens land, de stad Cathane. Onderweg raken ze elkaar kwijt en Tarzan belandt in de stad Anthar (die eeuwig in oorlog is met Cathane) Daar wordt hij gevangen genomen. Door in de arena te winnen verwerft hij de gunst van de koningin. Hovelingen die dat met misnoegen zien smeden een komplot tegen Tarzan.
Op dit moment breekt het verhaal af wegens de beëindiging van de serie.
Note: dit verhaal is afgeleid van het proza-verhaal TARZAN AND THE CITY OF GOLD.
Op de laatste bladzijde van deel 30 verwijst de uitgeefster haar lezers naar de grote Tibor-reeks.

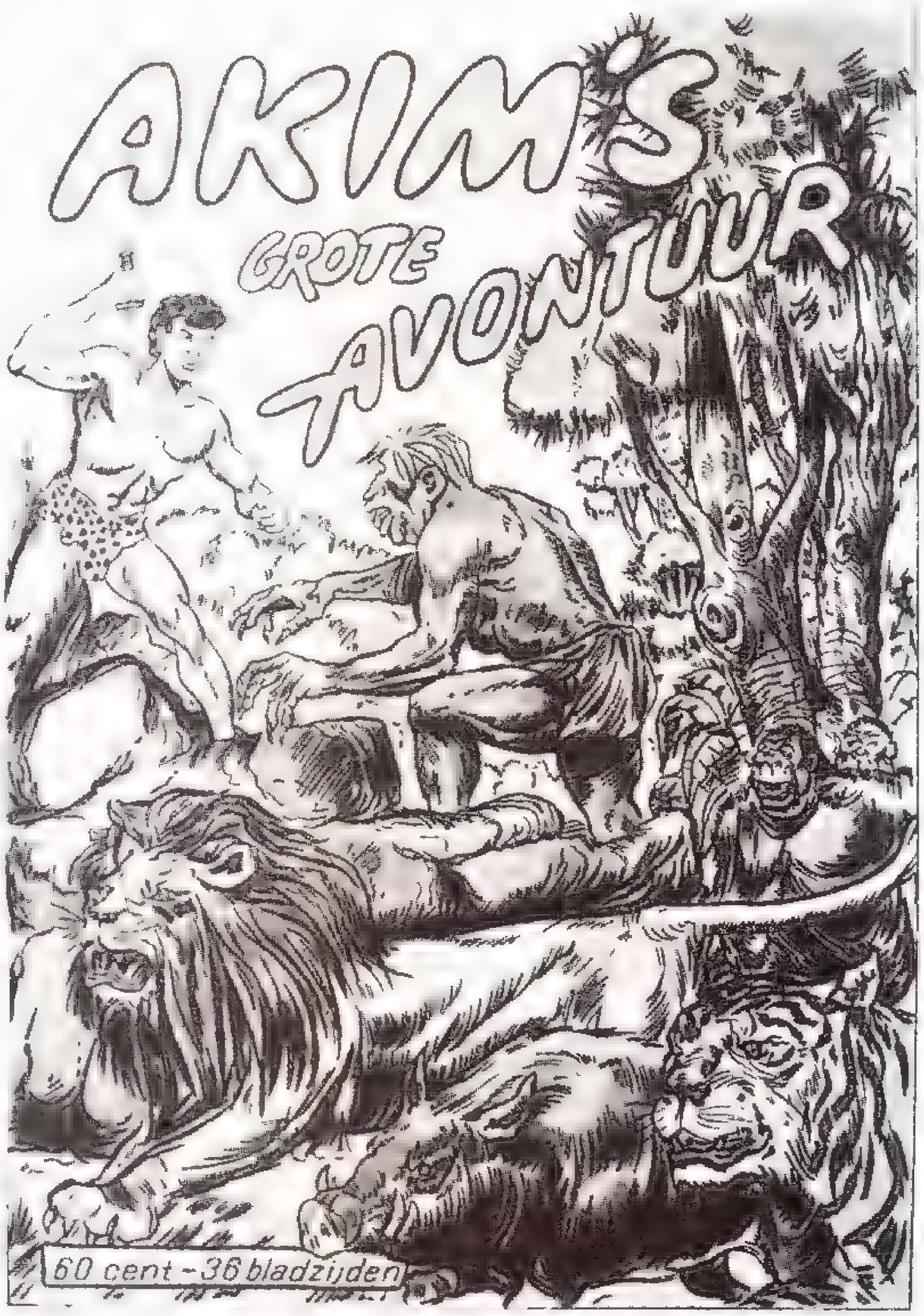

akim uitgaven.....

In navolging van de USA kwam Italië in 1950 met zijn eigen 'Tarzan' naar voren. De Italianen zijn altijd al erg kopieerachtig geweest als het op het gebied van de strip kwam, en ze hebben deze naam dan ook hoog weten te houden door ook niet met hun vingers van de Amerikaanse Tarzan af te kunnen blijven. De Italianen noemden 'hun Tarzan' Akim en gaven hem bijna dezelfde attributen in de serie mee als zijn origineel. De ontwerper van Akim is de tekenaar Pedrazza, die op 10 februari 1950 met het eerste Akim-verhaal in de serie 'Albo Gioiello' op de Italiaanse stripmarkt kwam. Het waren net zulke langwerpige boekjes zoals wij ze van Van Ditmar kennen. Ze kostten toen 20 Lire, wat toentertijd ongeveer 12 ct. was. De tekeningen waren op grof papier gedrukt, de omslag bleef konstant het eentonige rood vertonen en de serie is bijna tot aan de 1000 deeltjes gekomen. Pedrazza heeft de gehele serie tot aan zijn einde toe geheel alleen getekend en geschreven.

Het begin van de Akim-serie is een van de varianten die er op de Tarzan-serie bestaan: De Britse konsul van Calcutta lijdt op weg naar zijn vaderland schipbreuk. Alleen zijn vrouw en zijn kleine zoon overleven de ramp. Zij spoelen op een strand aan waar de moeder een schuilhut voor hen beide bouwt. Niet lang daarna wordt ze door een gorilla gedood. Een apenwijfje ontfermt zich over de jongen die zich tot een 'blanke aap' ontwikkelt. Zestien jaar later heeft Akim zich opgewerkt tot de schrik van de jungle. Hij spreekt de taal der dieren en is ze allen de baas door zijn gezonde mensenverstand.

Behalve het ongelooflijk grote aantal kleine deeltjes zijn er ook zeer veel grote deeltjes verschenen met nieuwe episodes en met herdrukken van de kleine serie. Al vrij spoedig namen andere Europese landen de Akimboekjes over. Eerst verschenen ze in Duitsland en direkt daarop nam Nederland de Duitse versie over.

Frankrijk ging zelfs nog verder. Daar namen ze de gehele Akimfiguur na enige tijd over en gaven een eigen reeks uit in de vorm van een Tros-boekje. Er waren twee van die reeksen. De ene werd als Akim veertiendaags uitgegeven en de tweede reeks verscheen een keer in de drie maanden onder de naam Bengali-Akim. Beide reeksen lopen op dit moment nog steeds.

De eerste Nederlandse Akimserie verscheen in 1953 en bereikte deel 78. De prijs was 20 ct., het verschijningsritme wekelijks, ze waren ongekleurd en 32 bladzijden dik. (ekskl. kaft). Op de binnenkant van de voorkaft stond een SF-strip die tot aan deel 27 doorliep. Daarna werd de ruimte alleen nog maar opgevuld met reklame voor andere uitgaven van Van Ditmar. Het opmerkelijke van deze reeks is dat hier door middel van de persoon 'Fred' een kommunikatie met de lezers ontstond. Iets wat de uitgever en de lezer wat dichter bij elkaar bracht.

De tekenstijl van Pedrazza is kentekenend voor de latere Italiaanse stijl: veel schetsend werk. Toch maakte hij er voor die tijd een goed stukje werk van. Natuurlijk zijn de verhalen voor onze tijd nogal wat lachwekkend en de tekeningen tamelijk primitief (vooral in de begintijd), maar wanneer men geen al te hoge eisen stelt kan men zich nog steeds met Akim vermaken.

Van deze reeks zijn de volgende titels verschenen:

AKIM, de held van de jungle.

1. De jongen uit de rimboe
2. Het eiland van de apen
3. Olak de gorilla
4. Farg de panter
5. De grote hindernis
6. In het rijk der monsters
7. Een listig plan
8. Een verschrikkelijke nacht
9. De jungle in vlammen
10. Jacht op mensen
11. Het afgodsbeeld
12. Gorillas in aanval
13. De zwaardvis
14. De gevaarlijke grot
15. Dwergen in de jungle
16. Jungle in oproer
17. De adelaar in gevecht
18. Oorlog in het moeras
19. Het onderaardse rijk
20. De leeuwenkuil
21. De oude slaaf
22. In de arena
23. Veroordeeld
24. Opstand bij de leeuwen
25. Het bastion
26. Terug in de jungle
27. Tom de jager
28. De waterhoos
29. De blanke gorilla
30. De schrik van de jungle
31. De rivalen
32. De blauwe bron
33. De onstervelijke koningin
34. De man van het verleden
35. De list van de koningin
36. Bitta grijpt in
37. Een vulkaan barst los
38. De orkaan
39. De verdwenen cassette
40. De twee bandieten

41. Het einde van Urango
42. De adelaar Mol
43. Onderbroken verbinding
44. De dochter van de professor
45. De rechercheur
46. Strijd om de formule
47. De doodsboom
48. Sprong in het vliegtuig
49. Trommels in het oerwoud
50. Het verraad van de zeeman
51. Bij de kanaken
52. De wilde katu
53. Kapitein Sadoz
54. De polypen
55. Schip in zicht
56. De koning der Sadoa
57. In de brandende boom
58. De schat van de kapitein
59. Takis, de apenkoning
60. De zwarte reus
61. Rita's vlucht
62. De brandstapel
63. De bevrijding der jungle
64. De bronvergiftigers
65. Adelaarsvlucht
66. De rivier keert terug
67. Het einde van Takis
68. Het verdwenen schip
69. De waanzinnige geleerde
70. De groene grot
71. De radio-boodschap
72. De verschrikkelijke Bolkan
73. Het geheim van de rotsen
74. Karloff's overwint
75. De laatste hoop
76. Akims rivalen
77. De ontmoeting
78. De overwinning

Deze reeks bevat de volgende inhoud: Bij de westkust van Afrika lijdt een schip schipbreuk. De enigste twee overlevenden; een vrouw met haar kleine zoon, spoelen op het strand van een eiland aan. Een eiland dat in het verloop van de serie ongemerkt overgaat in het vaste land. De vrouw, Lady Rank, wordt door Farg de panter gedood. Als hij de jongen echter het bos insleept wordt hij aangevallen door Arab, de gorilla, die de jongen uit de klauwen van Farg bevrijdt en zich over hem ontfermt. Zestien jaar later woont er een blanke reus in het oerwoud: 'Akim'. Als Arab op een dag door Farg wordt gedood in zijn slaap, wil Akim zijn beschermer wreken. Maar de apen willen eerst een nieuw opperhoofd. En na diverse gevechten treedt Akim als overwinnaar naar voren. Hij wordt nu als het nieuwe opperhoofd geaksepteerd. Zijn grootste rivaal Olak zint echter op wraak.
Intussen is er een schip met blanken voor de kust voor anker gegaan. Een miljonair heeft het plan gevat om op die plek van de Afrikaanse kust een jachtpartij te organiseren. Hij landt met zijn verloofde Rita maar wordt direkt door wilden gevangen genomen. Rita ziet kans om 's nachts te ontsnappen maar loopt Olak tegen het lijf die haar ontvoert. De bemanning van het schip bevrijdt de volgende dag hun baas Steven Rank, zoals de miljonair blijkt te heten. Een van de bemanningsleden heeft echter Akim gezien en vertelt dat aan Steven. Deze denkt daarover na en begint te vermoeden dat 'die blanke wilde' best wel eens de zoon van zijn oom kan zijn, die op dezelfde plek zestien jaar geleden is omgekomen. En wanneer dat werkelijk zo is, dan zal hij zijn erfenis aan deze wilde moeten afstaan. Als hij Rita na een dag zoeken nog steeds niet heeft gevonden, besluit hij naar Engeland terug te gaan. Akim heeft zich inmiddels op de hielen van Olak gezet om Rita te bevrijden. Ondanks alle waarschuwingen is deze echter op weg gegaan naar de 'grote Barriere'. Een plek waar een volk van Tyranosaurussen leeft. Akim slaagt in zijn poging Rita te bevrijden doch verneemt daarbij dat Olak samen met de Tyranosaurussen een plan heeft gemaakt om de jungle te veroveren. Met behulp van een list weet Akim dit plan te verijdelen. Intussen is Steven samen met een vriend stilletjes in de jungle teruggekomen om Akim te doden. Zij zorgen ervoor dat hij door een pygmeeënstam gevangen genomen wordt, maar Akim ziet kans om te ontsnappen. Hij kan echter niet voorkomen dat hij via een rivier in een onderaardse grot valt. Rita overvalt met de jungledieren het Pygmeeendorp en hoort daar dat Akim dood is. Steven en zijn vriend worden uit de jungle gejaagd, nadat ze een goed pak rammel hebben gekregen. (Deel 1 t/m 18).

De rivier brengt Akim in een Romeins rijk, dat door een tiran wordt geregeerd. Samen met met Rita, Kar, Bitta en een gedeelte van het leger organiseert hij een opstand. Deze gelukt pas nadat de gevechtsleeuwen bevrijd zijn. Akim hoort dan van Rita dat ze hem achterna zijn gegaan om hem te zoeken. En gelukkig niet tevergeefs. (Deel 19 t/m 26 eerste helft).

Als Akim een maand later een jager van zijn eiland af wil zetten, wordt hij zelf gevangen genomen. Het schip waarop hij naar het vaste land wordt gebracht, lijdt schipbreuk en de enigen die het overleven zijn Akim en een gorilla. Ze komen terecht bij een krankzinnige geleerde die de gorilla in een mens wil veranderen. Dit lukt slechts gedeeltelijk en de gorilla verandert in een monster. Het monster vlucht maar neemt daarbij wel Rita mee. Akim achtervolgt hem en komt in het rijk der groene mannen terecht. Een volk dat geregeerd wordt door een koningin die het eeuwige leven bezit. Als het rijk niet lang daarna door een aardbeving wordt verwoest, weten Akim en Rita te ontsnappen. (Deel 26 tweede helft t/m 38 eerste helft).
Twee misdadigers die een kassette met 500. 000 dollar gestolen hebben, storten met hun vliegtuig neer in de jungle. Zij weten echter niet dat in een dubbele bodem een geheime atoomformule zit. Achterna gezeten door Akim en een inspekteur van de politie vluchten zij door de jungle. Intussen zit ook een agent van een vreemde mogendheid achter de formule aan. Akim weet echter alle misdadigers te vangen en de formule op zijn plaats van bestemming af te leveren. (Deel 38 tweede helft t/m 48).
Enkele weken later komt een jonge vrouw erachter dat haar vader, die al jaren dood gewaand is, nog leeft als koning van een kannibalenstam op een eiland in de Stille Zuidzee. Hij heeft haar een bericht toe kunnen laten komen, waarin hij vraagt hem en een grote schat op te halen. Een schurk verneemt de inhoud van dat bericht en probeert de schat in handen te krijgen. Samen met haar verloofde vraagt de jonge vrouw Akim nu om hulp. Akim stemt toe en samen met Kar en Bitta weet hij de vader uit de handen van de misdadiger te halen en de schat aan de rechtmatige eigenaars te geven. (Deel 49 t/m 58).
Terug in de jungle merkt Akim dat de junglebeesten verdwenen zijn. Hij ontdekt dat dit de schuld is van een soort holbewoners die door een tovenaar worden opgehitst. Na verder onderzoek blijkt de tovenaar een blanke te zijn die van plan is om de parels uit de zee voor Akims jungle te stelen. (Deel 59 t/m 67 eerste helft).
Inmiddels is een krankzinnige geleerde in de jungle gearriveerd om een atoomraket te bouwen. Als hij echter proeven begint te doen op de jungledieren komt Akim tussen beide en verjaagt de professor. (Deel 67 tweede helft t/m 75).
Een junglemisdadiger, Logar, die net als Akim ook de taal der dieren spreekt, krijgt van generaal Samuru de opdracht om Akim te doden en de macht in de jungle over te nemen. Akim weet Logar echter te verslaan en denkt dat hij dood is. (Deel 76 t/m 78)
Aan het eind van de reeks verwijst de uitgeefster naar de tweede Akim-reeks die zonder enkele onderbreking de eerste serie opvolgt. Het eerste deeltje verschijnt normaal een week later en het verhaal dat in deel 78 van de oude reeks met twee bladzijden was begonnen, zet zich in de nieuwe reeks voort. De tweede reeks krijgt behalve een nieuwe nummering ook een nieuw titelblad:zowel de Akimkop als de ondertiteling verschillen op de kaft van de tweede serie ten opzichte van de eerste. Verder is er geen enkel verschil met de eerste reeks te merken. Het startpunt van deze reeks ligt in 1955. Van deze reeks zijn de volgende titels verschenen:
AKIM, de koning van de jungle.
1. Dal der verdoemden

2. De geheimzinnige stralen
3. De gouden rots
4. De nieuwe koning
5. Generaal Samuru
6. Als gorilla vermomd
7. Nachtelijke achtervolging
8. Akim overwint Logar
9. Verrader Tenaka
10. De vliegtuigfabriek
11. Gevecht in het oerwoud
12. De adelaars
13. De dood in de lucht
14. Luchtalarm
15. De vuurregen
16. De gele hyena
17. Logars wraak
18. Akim gevangen
19. De koning der beren
20. Vals beschuldigd
21. De gevaarlijke speurtocht
22. Op het spoor van de schuldige
23. Het recht overwint
24. De dramatische terugkeer

Deze reeks bevat de volgende inhoud:
Akim ziet een vliegtuig neerstorten en vindt een geleerde in het wrak die op zoek is naar een in de jungle gevallen meteoor. Akim besluit hem bij deze speurtocht te helpen. (Deel 1 t/m 3).
Logar blijkt helemaal niet dood te zijn. Met behulp van een list weet hij Akim te verslaan en wordt koning van de jungle. Hij dwingt de jungledieren Generaal Samuru met de bouw van zijn vliegtuigfabriek te helpen.
Samuru is van plan om met zijn vliegtuigen de luchttransporten die met geld of goud over de jungle vliegen neer te halen. Akim begint op zijn eentje een soort guerilla-oorlog tegen Samuru. Hij weet enkele jungledieren die hem trouw zijn gebleven hiervoor te winnen. Als hij dan niet lang daarna Logar in een eerlijk gevecht weet te verslaan, krijgt hij de macht weer terug en met behulp van het leger verslaat hij Samuru. (Deel 4 t/m 18).
Akim wordt van moord beschuldigd. Als hij naar Yares wordt gebracht, krijgt Logar de kans om de jungle met zijn beren te veroveren. Akim kan zijn onschuld bewijzen en keert weer terug naar de jungle.
Daar loopt hij dan in een val en wordt verpletterd door vallende boomstammen. (Deel 19 t/m 24).
De uitgeefster bevestigt in het laatste deel van de tweede reeks de dood van Akim door over de 'dramatische afloop van deze reeks' te spreken.
Liefhebbers van de Akim- verhalen verwijst zij echter naar de grote gekleurde Akim-deeltjes, die gedurende de eerste en de tweede Akim-reeks te hooi en te gras zijn verschenen. Deze delen, die in het begin van dit artikel onder het hoofdstuk 'grote lilliput met losstaande verhalen' vermeld staan, verschenen helemaal in kleur op een formaat van 16 x 24 cm. Elk deeltje bevat 32 bladzijden (inkl. kaft) met uitzonderingen van 36 bladzijden. De serie heeft geen ondertiteling, verscheen -zoals eerder vermeld- zeer onregelmatig en bevat drie tekenstroken per bladzijde. De prijs was 60 ct. Behalve Akim verschenen ook delen van andere helden, die een lilliput-serie onder hun naam hadden lopen, in deze reeks. Hieronder volgen alle Akim-delen van deze reeks in volgorde van verschijnen:

1. AKIMS GROTE AVONTUUR.
De Minors (de bekende Marsbewoners uit de Fulgor-serie) landen voor de eerste keer op de aarde. Als zij door een politiekorps worden aangevallen, vluchten ze hals-over-kop weg onder achterlating van een cykloopachtig monster. Na diverse klopjachten ontlopen te zijn dringt het monster de jungle van Akim binnen. Deze laatste staat nu voor de onmogelijke taak om de cykloop te verslaan.

2. AKIM IN DE STAD.
Kar wordt door dierenhandelaren gevangen genomen en aan een cirkus verkocht. Akim gaat nu naar de stad om zijn vriend te bevrijden.

3. SPIONNEN VAN DE JUNGLE
Een spionnenbende heeft een professor ontvoerd en belandt in de jungle. Akim hoort dit en weet met veel inspanning de bende op te rollen en de geleerde te bevrijden.

4. DE SCHAT IN DE JUNGLE
Inhoud is mij onbekend.

5. DE DUIVEL VAN DE JUNGLE.
In de jungle gebeuren verschrikkelijke dingen. Een stam inboorlingen, tot nu toe geheel vredig, gaat plotseling een hele kudde olifanten uitroeien. Een edelsteen die de inboorlingen bezitten als teken van hun macht is de sleutel tot het geheim.

6. SPOREN IN HET ZWARTE MOERAS.
Twee dierenhandelaren zijn op jacht naar een dinosaurus. Als een van hen zijn kameraad verraadt omdat hij alleen het geld voor het beest wil inkasseren, treedt Akim in aktie.

7. JACHT DOOR DE JUNGLE.
Akim probeert een ontvoerd kind uit de handen van twee kidnappers te bevrijden.

8. OVERVAL OP S13.
Een trein die dwars door de jungle naar Yares rijdt wordt overvallen en leeggeroofd door gorilla's. De kommissaris verdenkt Akim ervan.

9. DE GOUDEN BIJL.
Akim ontraadselt het geheim van de onzichtbare leeuw. Inboorlingen worden op mysterieuze wijze vermoord door een leeuw.

10. GEVECHT IN HET DIAMANTENDAL.
Akim wijst een blanke de plek aan waar hij diamanten kan vinden. Als een vriend van deze blanke er met de diamanten vandoor wil gaan, grijpt Akim in.

11. HET GEHEIM VAN DE LAGUNE.
Een inboorlingenstam wordt door - door blanken gekreeerd - bijgeloof uit de buurt van een meer gehouden. Als Akim op onderzoek uitgaat blijken er parels op de bodem te zijn, die een aardige winst voor de blanken opleveren.

12. DE VLOEK VAN DE JUNGLE-FARM.
Een eigenaar van een junglefarm heeft een goudmijn ontdekt. Als twee bandieten hem deze goudmijn dreigen af te pakken, schiet Akim te hulp.

13. MORGO, SCHRIK VAN DE JUNGLE.
Een reusachtige leeuw met zwarte manen terroriseert een inboorlingendorp. De inboorlingen geloven dat de geest van een lange tijd geleden gestorven misdadiger in het wilde dier leeft. Een sergeant van de jungle probeert tevergeefs het dier te doden en vraagt om Akims hulp.

14. DE TROMMEL DES DOODS.
Een listige tovenaar van een inboorlingenstam probeert de vrede tussen zijn stam en de junglebewoners te verstoren. Akim, Rita, Zig en Baroi helpen mee het onrecht te niet te doen. Op het laatste moment redt Akim Rita voor de wraak van een krokodil, die door de inboorlingen als een god vereerd wordt.
Drie jaar na het verschijnen van de tweede Akim-lilliput-reeks start Van Ditmar met een derde reeks. Kwa verhaal sluit deze direkt aan op het laatste deel van de tweede reeks. Alleen is weer eens de Akim-kop en de ondertiteling op de voorkant gewijzigd. Wederom is het verschijningsritme wekelijks en de prijs op 20 ct. gehouden. Ook nu zijn de tekeningen ongekleurd en is elk deeltje 36 bladzijden dik (inkl. kaft). Het tekenwerk wordt meer afgeraffeld. Men kan duidelijk zien dat de tekeningen van de eerste twee reeksen veel beter verzorgd zijn dan die van de derde reeks. De derde reeks heeft kwa tekenstijl veel weg van de Tibor-stijl. Uiteraard geldt dit niet voor de eerste delen van de derde reeks. Een tweede punt is dat in de eerste reeksen de junglebewoners meer een hechte eenheid vormen.
Een antiloop en een leeuw konden vroeger rustig met elkaar omgaan zonder dat ze elkaar enig kwaad deden. Nu begint dat te veranderen. De dieren gaan zich meer natuurlijker gedragen. Verder waren de dieren de grootste hoofdrolspelers in het begin van de eerste reeks, terwijl Akim nu steeds meer te maken gaat krijgen met de mensenbeschaving. Natuurlijk blijft hij wel tegen allerlei monsters vechten.
De taalfouten blijven ook in deze serie gehandhaafd. Titels die verkeerd geschreven worden of spellingsfouten. Zeer duidelijk is te merken dat de Nederlandse Akims vanuit het Duits vertaald worden en niet vanuit het Italiaans.
Het zwarte moeras, waarover nogwel eens wordt gesproken, kan men ongeveer vergelijken met het woeste Pal-ul-don uit de Tarzan-reeks. Ook hier huppelen de diverse oermonsters er lustig op los. Infeite zijn alle drie de series niet van elkaar los te denken. Zij vormen een kompakt geheel doordat vele gebeurtenissen en personen van vroeger weer op een later tijdstip terugkomen. De echte hoofdpersoon in al deze reeksen is en blijft Akim. Waarbij hij zeer vaak door Bitta wordt begeleid. Hoewel Kar en Rita ook tot de hoofdpersonen horen, treden zij vrij weinig op de voorgrond. Akim stuurt Rita nl. vaak weg als er gevaar dreigt en Kar stuurt hij haar achterna om haar te beschermen. De serie heeft in zijn totaliteit geen hoogtepunten of dieptepunten. Het niveau blijft nogal tamelijk konstant. Wel treden er af en toe 'opvullingsdeeltjes' op die duidelijk aangeven dat de tekenaar op dat moment geen fantasie meer had. Kar is de grote domme kracht in de serie, terwijl Bitta altijd voor de vrolijke noot zorgt. En zeer vaak zijn die grapjes best te pruimen.
In de loop van de tijd worden er diverse prulletjes door de uitgeefster aan de lezers ter beschikking gesteld. Zo kon men bijvoorbeeld lid worden van de Akimklub, Akim-ansichtkaarten, -vlaggetjes, -speldjes en -postpapier bij de uitgeefster bestellen. Ook verzamelbanden werden aan de lezer tegen de prijs van *f* 1,50 verstrekt. Met ingang van deel 114 van de derde reeks kwam de eerste reeks in herdruk uit en liep verder naast de derde serie. Deze herdruk is praktisch altijd te herkennen aan het grote cijfer dat soms in blauw en soms in zwart op de kaft staat. Deze nummering is bij de oorspronkelijke serie altijd konstant in kleine zwarte cijfers gedrukt. De herdruk is niet tot het einde van de eerste reeks doorgelopen.
De derde reeks breekt met deel 196 midden in een verhaal af. Men probeert dit te sussen door in twee volzinnen te vertellen dat Akim ook in dit verhaal weer de uiteindelijke winnaar is. Tevens wordt in vage bewoordingen aangeduid dat de Akim-reeks in de toekomst ooit nog wel eens terug zal komen. Iets wat tot op de dag van vandaag nog steeds niet is gebeurd. In Duitsland is wel een vierde serie gestart die een vervolg vormde op deze derde reeks.
In het laatste deel van de derde serie verwijst de uitgeefster haar lezers naar de Tibor-lilliput-serie die direkt de week daarop met het eerste nummer verscheen. Van deze derde Akim-reeks zijn de volgende titels verschenen:

<u>AKIM, nieuwe avonturen.</u>

1. Is Akim dood?
2. Opperhoofd van de buffels

3. De grote brand
4. De schipbreukeling
5. Door agenten verjaagd
6. XB9 slaat toe
7. Duel in het wrak
8. Drijfjacht bij nacht
9. Dodelijk verraad
10. Rita valt aan
11. De laatste troef
12. Rita in gevaar
13. Gevecht tussen hemel en aarde
14. De dodenjacht
15. De witte neushoorn
16. Angstgeroffel
17. De grote schaduw
18. Het onbekende tegemoet
19. Taboe
20. De krokodilgod
21. Door het hol
22. In het dievenparadijs
23. Het olifantenkerkhof
24. De groene godin
25. Smaragd des doods
26. Aan de martelpaal
27. Op het laatste nippertje
28. De stalen reus
29. Ongelijke tweestrijd
30. De aarde in gevaar
31. Een ster sterft
32. Laatste machtspoging
33. Nacht der beslissing
34. De hel wilde hem niet
35. De overval van Sirt
36. Wurgers onder water
37. Geen plaats voor verraders
38. De jungle vergeeft niet
39. De val
40. Gevaarlijk spel
41. De nieuwe reiziger
42. Het oog van de hel
43. De etende dood
44. Verdwenen spoor
45. De duivelsdrank
46. Zig's grote avontuur
47. In het drakenravijn
48. Rita's verraad
49. De hongertoren
50. Redding uit de lucht
51. Paniek in Yares
52. Krischna en Yoko
53. Terreur in de jungle
54. De drijfjacht
55. Vrienden tot in de dood
56. Yoko's streek
57. Ring vrij voor Akim
58. Complicaties
59. . . . 8. . . 9. . . uit!
60. ZX7 overtijd
61. Het vergeten dal
62. Met bloed geschreven
63. In de zomertempel
64. Gevangen
65. Uranium
66. De generaal
67. Het doodsoordeel
68. Vuurvogel I
69. Dodelijke boemerang
70. Zes staven dynamiet
71. Gevaar uit de lucht
72. De hel is los
73. Vlucht in het verderf
74. De geheimzinnige aanvallers
75. Omsingeld
76. Laffe val
77. In het vijandig kamp
78. Op de offerrots
79. Ontketende geweld
80. Het spoor van de klauw
81. In het struikgewas loert de dood
82. Een zeldzame ontdekking
83. Zwart goud
84. De machtpoging
85. Sirts terugkeer
86. De oliepiraat
87. Gloeiend zand

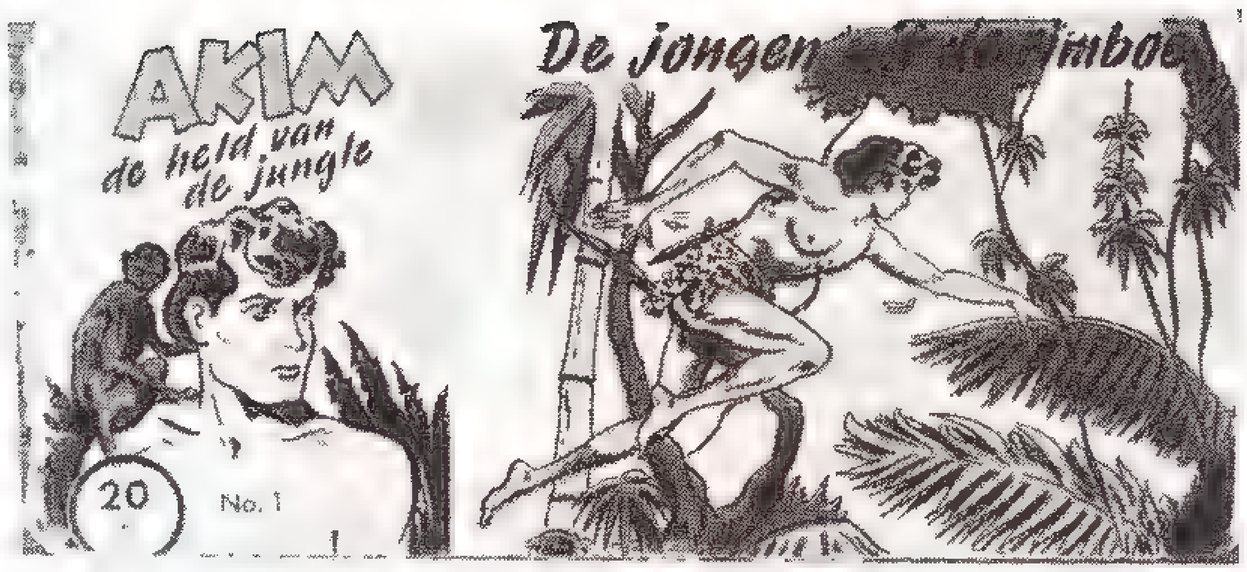

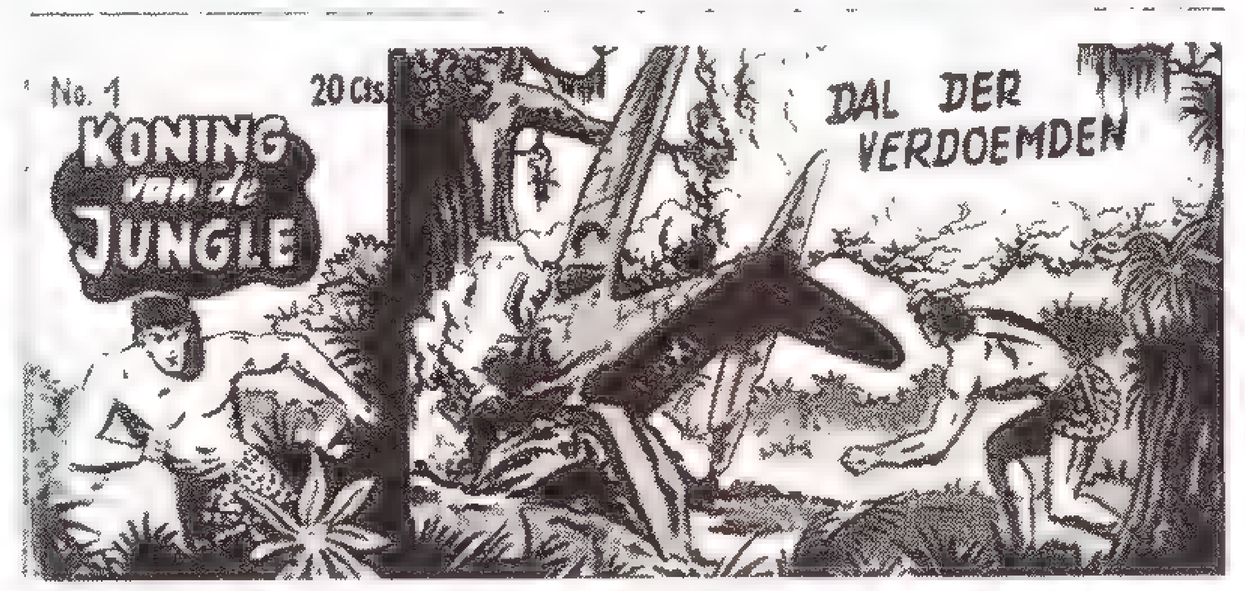

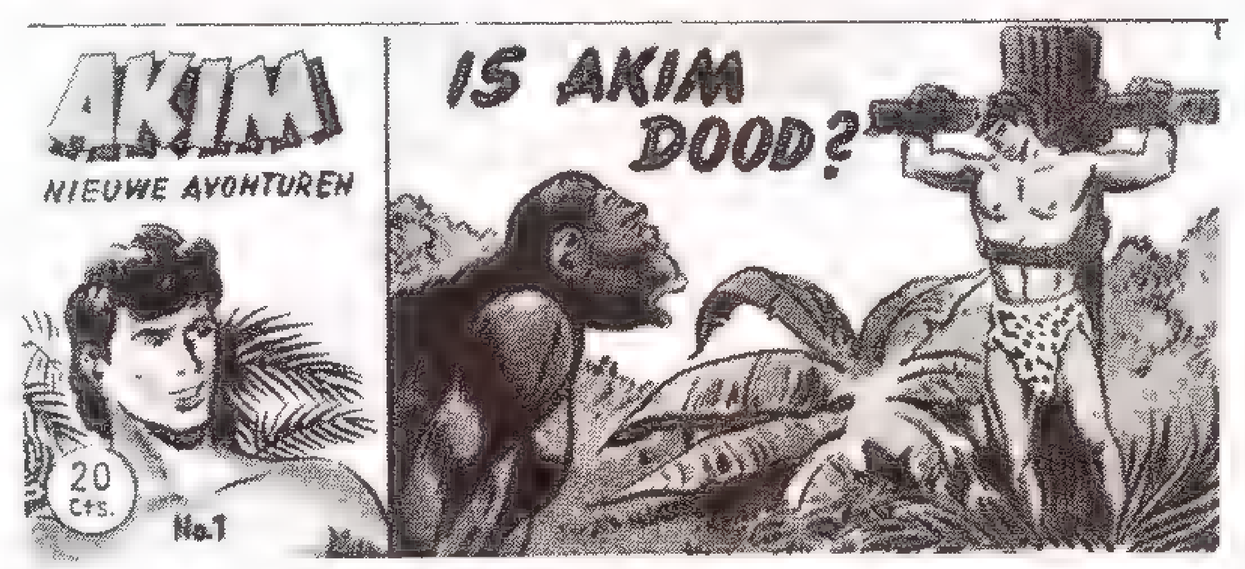

88. De zwarte Abul
89. Nachtelijke strijd
90. In het dal der stilte
91. Sprong in het verleden
92. Vulkania
93. Arpius list
94. In de arena
95. Robijn der macht
96. Het bewijs van moed
97. In de val
98. Rita in gevaar
99. Het uur der beslissing
100. Wolkbreuk
101. Het geheim van het oerwoudmeer
102. Bij de Tukitis
103. Vals spel
104. Het afgodsbeeld
105. Strijd onder water
106. Tom's ware gezicht
107. Gevaarlijk bezoek
108. Tom's gijzelaar
109. De jungle in gevaar
110. De dood waart rond
111. Het offer
112. Voorwereldlijk gevecht
113. Gevaarlijke terugkeer
114. Banneling van de duivelsrots
115. Vlucht uit het hol
116. Het zwaard der voorvaders
117. Xorg, de spookberg
118. Weg in het onzekere
119. Het drakendal
120. De stomme waker
121. Hinderlaag aan de slangenrivier
122. Oom Mark
123. Ikomi betaalt goed!
124. Nachtelijke landing
125. De veroveraars
126. Een ongewoon gevecht
127. Akims bondgenoten
128. De explosie
129. Ikomi's wraak
130. Vlucht of dood
131. Laatste gevecht
132. De jungle is zwijgzaam
133. Een duister plan
134. De zwarte lus
135. De hel der verschrikking
136. Het gevaar tegemoet
137. O-gur slaat toe
138. In de val
139. Gur wil offers
140. Samen gevangen
141. Bedolven
142. Verraad in de tempel
143. In het labyrinth verdwaald
144. De blanke verschrikking
145. Jacht of dood
146. De wet van de jungle
147. De val in de diepte
148. In de jungle verdwenen
149. De zon sterft
150. Een vergeefse poging
151. Stroom zonder terugkeer
152. Tocht naar de hel
153. Een geheimzinnige ontmoeting
154. In het palendorp
155. Gevaar onder water
156. Zig's list
157. Een onverwachte bondgenoot.
158. Het offer
159. Het nieuwe opperhoofd
160. De jobstijding
161. De geheimzinnige passagier
162. De piraat
163. Het eiland der verlorenen
164. Vlucht in het onzekere
165. Een vergeefs gevecht
166. Akim slaat toe
167. Op de bodem van de zee
168. De laatste maatregel
169. Een wanhopige onderneming
170. De dood waart rond
171. Een treurige ontdekking

Note: met ingang van dit deel is de Akim-kop enigszins gewijzigd. Hij schijnt hertekend te zijn met zeer kleine wijzigingen.

172. Met zijn gewicht aan goud betaald
173. Yo-Fang
174. Twee ijzers in het vuur
175. Een volkomen nederlaag
176. Ontmoeting met de duivel
177. Duel aan boord
178. De zwarte dood
179. Een eigenaardig spoor
180. Trommels liegen niet
181. In de geestenstad
182. De wraak van de tovenaar
183. De schreeuw in de nacht
184. Het duel
185. Kirok valt aan
186. Het gevecht in het donker
187. Een onverwacht einde
188. Gevaarlijke overmoed
189. Larry begint eigen zaken
190. Een tegenvaller
191. Een slim plan
192. De ongewenste waarschuwing
193. De dondergod
194. De roof
195. De mislukte vlucht
196. De tijd dringt

Deze reeks bevat de volgende inhoud:

Note: In deze reeks is de naam 'Bitta' gewijzigd in 'Zig'.

Akim wordt onder de boomstammen vandaan gehaald en aan een kruis gebonden. Als Kar dan naar zijn verlaten vriend gaat kijken blijkt Akim helemaal niet gewond te zijn. Kar bevrijdt Akim en verzorgt hem. Dan bindt Akim weer de strijd met Logar aan en behaalt met de hulp van een kudde buffels de viktorie. (Deel 1 t/m 4 eerste helft).

Een half jaar later komt een geleerde bij Akim met het verzoek hem te willen helpen om een kassette met atoomgeheimen uit een wrak op te duiken. Er schijnt echter ook nog een spionagebende te zijn die ten koste van alles in het bezit van die kassette wil geraken. (Deel 4 tweede helft t/m 14).

Henry, een neef van Rita, wil Akim vragen om hem naar een olifantenkerkhof te brengen voor wetenschappelijke doeleinden. Zijn twee begeleiders zijn echter op het ivoor uit. Zij laten Henry voor dood achter in de steppe en gaan naar Akim. Daar geeft een van de begeleiders zich voor de neef van Rita uit en Akim stemt toe. Enige

tijd daarna arriveert de doodgewaande echte Henry bij Rita en samen met Kar gaan ze op weg om Akim te waarschuwen. De misdadigers komen echter door hun hebzucht om. (Deel 15 t/m 27).
Een buitenaards wezen landt op de aarde en wil onze planeet veroveren. Akim weet het ruimteschip met behulp van zijn dieren te vernietigen. Het wezen zelf is echter nog vrij en als het zich op weg naar de beschaafde wereld begeeft, sterft het door de aardse atmosfeer. (Deel 28 t/m 35).
Akim brengt Rita's neef terug naar de beschaafde wereld, maar als hij in de stad aankomt wordt hij van moord beschuldigd. (Deel 36 t/m 42 eerste helft).
Bij zijn thuiskomst in de jungle vindt hij deze verlaten. Er zwerven mieren zo groot als honden door het woud. Met gebruikmaking van het straalpistool van het buitenaardse wezen weet hij ze te vernietigen. Inmiddels is Rita door bewoners van het zwarte moeras ontvoerd. Als Akim haar na veel moeite weet te bevrijden, blijkt zij ziek te zijn en moet hij haar naar een ziekenhuis in Yares brengen. (Deel 42 tweede helft t/m 51).
Akim's heerschappij wordt betwist door een tijger uit India. (Deel 52 t/m 56).
Akim komt weer eens in de stad terecht en wordt daar bokskampioen. Dat wordt echter met misnoegen door een groep zwendelaars in de bokswereld aangezien. En het duurt dan ook niet lang of Akim raakt slaags met hen. (Deel 57 t/m 60).
Terug in de jungle krijgt Akim de opdracht naar een in het oerwoud verdwenen vliegtuig te zoeken. Akim komt tijdens zijn speurtocht in het zwarte moeras terecht. Daar ontdekt hij de doodgewaande Samuru die bezig is een atoombom te bouwen om de wereld te kunnen veroveren. (Deel 61 t/m 74).
Weer thuis gekomen blijkt er inmiddels een soort King-Kong in de jungle te zijn aangekomen. Deze gorilla, die een grote bedreiging voor elke junglebewoner is, kan Akim met een list van Zig verslaan. (Deel 75 t/m 80 eerste helft).
Een oliemaatschappij is bezig met de hulp van luipaardmensen een inboorlingenstam uit te moorden omdat er onder de grond van het dorp olie zit. Natuurlijk duldt Akim deze slachtpartij niet en springt voor de dorpelingen op de bres. (Deel 80 tweede helft t/m 87).
Rita wordt door slavendrijvers ontvoerd en verkocht aan een persoon die zelfs voor de slavenverkopers nieuw is. Als Akim Rita probeert te vinden komt hij in Vulkania terecht, het verloren Romeinse rijk (zie eerste serie). Er zit weer een wrede tiran op de troon, maar Akim organiseert samen met een stel ontvluchte slaven een opstand die de tiran van zijn troon stoot. (Deel 88 t/m 99).
Akim helpt op verzoek een groep blanken om een schat van de bodem van een meer naar boven te halen. Helaas zijn er weer kapers op de kust in de vorm van een stel bandieten. (Deel 100 t/m 110 eerste helft).
Akim helpt Natongo, het verbannen opperhoofd der oermensen uit het zwarte moeras, om het zwaard van zijn voorvaderen te vinden om met de hulp daarvan het leiderschap van de stam weer terug te krijgen. (Deel 110 tweede helft t/m 121).
Akim redt een meisje uit de handen van een inboorlingenstam en rolt zo terloops daarbij een bende wapenhandelaars op. (Deel 122 t/m 132 eerste helft).
Terwijl Akim de strijdbijl heeft opgegraven tegen een geheime inboorlingensekte, probeert een neef van Rita haar te vermoorden om zo haar erfenis te kunnen bemachtigen. (Deel 132 tweede helft t/m 148 eerste helft).
Een inboorlingenstam ontvoert een meisje van vier jaar. Zij zien daarin een goede geest. Akim schakelt zich in en weet de inboorlingen te overtuigen dat ze het bij het verkeerde eind hebben. Het meisje keert welbehouden bij haar ouders terug. (Deel 148 tweede helft t/m 160).
Op weg naar Engeland wordt Rita door piraten gekidnapped. De rovers eisen losgeld voor haar. Maar als na betaling Rita nog steeds niet vrij wordt gelaten, gaat Akim zelf op weg om haar te bevrijden. Hij doet zich voor als een miljonair en komt zo in kontakt met de kidnappers. (Deel 161 t/m 170 eerste helft).
Als Akim weer in de jungle aankomt moet hij het opnemen tegen een stel neushoornjagers. (Deel 170 tweede helft t/m 178).
Een spookpanter duikt op en Akim kan het niet nalaten om diens sporen te volgen. (Deel 179 t/m 183).
Een witte gorilla duikt in het bos op en eist de heerschappij op. Akim ziet zich genoodzaakt om zijn koningsschap te verdedigen. (Deel 184 t/m 187).
Een geleerde wil de gewoontes van een onbekende stam bestuderen en roept hiervoor de hulp van Akim in. Het gouden afgodsbeeld van de inboorlingenstam wekt echter de hebzucht op van de professor's assistent. Hier breekt het verhaal abrupt af door de beëindiging van de derde reeks.

Tegen het einde van de derde Akimreeks verscheen er een grote gekleurde lilliput-serie. Deze serie verscheen eenmaal in de veertien dagen en kostte 50 ct. per stuk. Elk deeltje is 24 bladzijden dik (inkl. kaft). Een bladzijde bevat drie stroken. Deze serie die slechts 14 deeltjes groot is, was een komplete herdruk in kleur van de eerste 28 deeltjes van de eerste serie. Elke grote uitgave bevat twee oude deeltjes. De kaften zijn speciaal voor deze reeks gemaakt en dus geen herdrukken. Van deze reeks zijn de volgende titels verschenen:
AKIM, de held van het oerwoud.
1. titel onbekend
2. De wet van de wildernis
3. Meester der rotsen
4. De verschrikkelijke nacht
5. Het oerwoud staat in brand
6. Gevangen
7. De zwaardvis
8. De oerwouddwergen
9. De val in de diepte
10. In de leeuwenkuil
11. In de arena
12. Akims strijdmacht
13. De bestorming van de vesting
14. De wervelstorm.

Op de achterkant van het laatste deeltje verwijst men naar een nieuwe kleuren serie 'Kim' genaamd. Deze serie was kwa uiterlijk en opzet precies eender aan de grote Akim-herdruk-serie. De eerste 32 delen kostten 50 ct. en de laatste 14 delen 60 ct. Deel 1 t/m 15 is volledig gekleurd, maar de delen 16 t/m 46 zijn om en om gekleurd. Bovendien zijn de oude namen veranderd. Zig heet nu Gita, Rita nu Lola en Akim wordt nu Kim genoemd. Het eerste Kim-deeltje sluit met veel snijwerk direkt aan op het laatste deel van de hierboven genoemde Akim-reeks. Er ontbreken nl. het restant van de eerste Akim-reeks, de gehele tweede reeks en de eerste drie deeltjes van de derde reeks. Vanaf deel 18 zijn de voorplaten afkomstig van de Tibor-tekenaar, dwz de Duitse tekenaar. Hoewel deze grote lilliput reeks een herdruk van de derde Akim-reeks, beginnend met nummer 4, is, wordt toch halverwege de herdruk het oude deel 67 overgeslagen. De volgende titels zijn verschenen:
KIM, de held van het oerwoud.
1. De schipbreukeling
2. XB9 slaat toe
3. De nachtelijke vervolging
4. Lola grijpt in
5. Gevecht tussen water en wolken
6. Expeditie in doodsgevaar
7. Angstig tromgeroffel
8. Het onbekende tegemoet
9. De krokodilgod
10. In het dierenparadijs
11. De groene godin
12. Aan de martelpaal
13. De stalen reus
14. De aarde in gevaar
15. Een laatste machtspoging
16. De hel wilde hem niet
17. Wurgers onder water
18. De jungle vergeeft niet
19. Gevaarlijk spel
20. Het oog van de hel
21. Verdwenen spoor
22. Gita's grote avontuur
23. Lola's verraad
24. Redding uit de lucht
25. Krischna en Yoko
26. De drijfjacht
27. Yoko's streek
28. Complicaties
29. ZX7 overtijd
30. Met bloed geschreven
31. Gevangen
32. De generaal (hier ontbreekt deeltje 67 in)
33. Dodelijke boemerang
34. Gevaar in de lucht
35. Vlucht in het verderf
36. Omsingeld
37. In het vijandig kamp
38. Ontketende gewelden
39. In het struikgewas loert de dood
40. Zwart goud
41. Ris' terugkeer
42. Gloeiend zand
43. Nachtelijke strijd
44. Sprong in het verleden
45. Alpaos' list
46. Robijn der macht

Het laatste deel verwijst naar de kleine lilliput-Tibor-serie die al een tijdje liep. Hierover in het volgende artikel.
Copyright by Info.

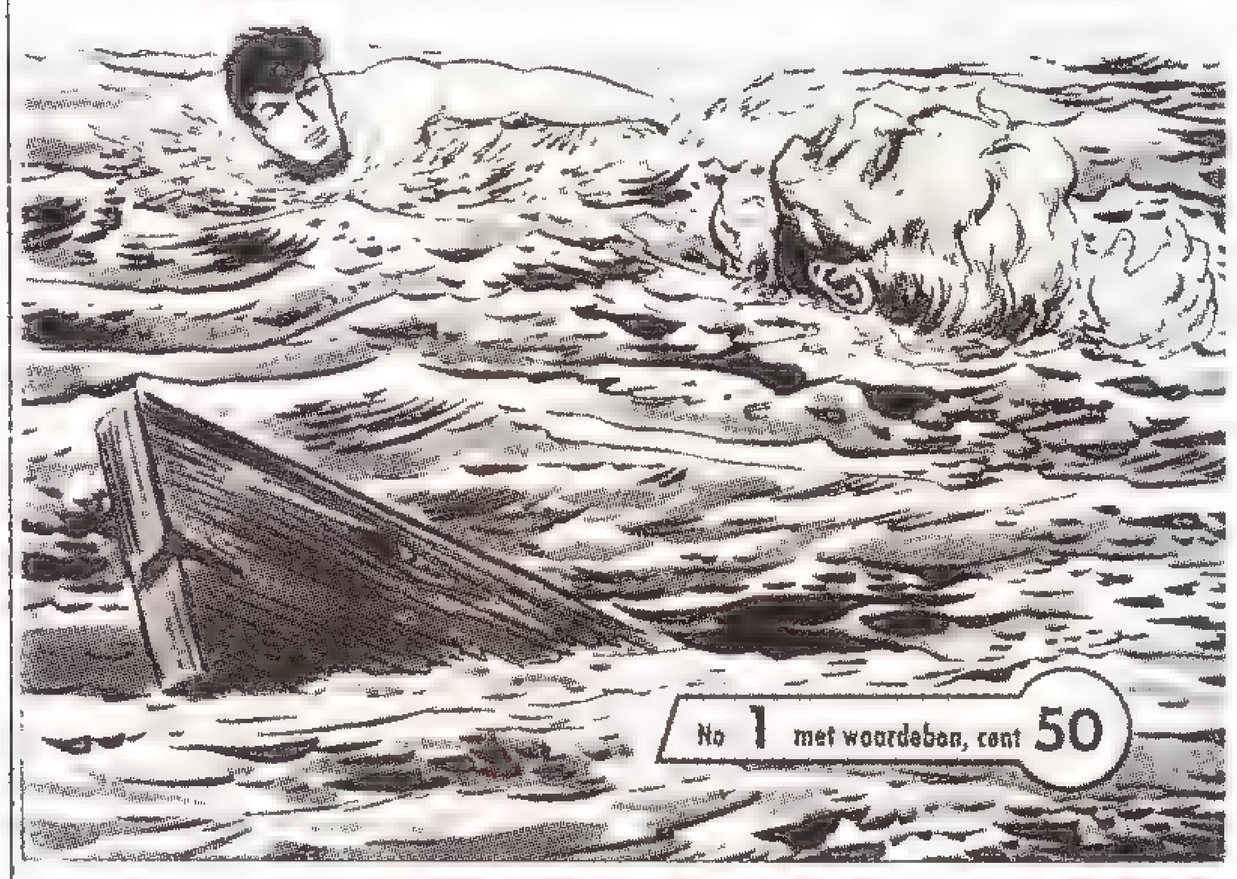

KIM, de held van het oerwoud: De schipbreukeling

SKARABEE

de uitgeverij die zoveel beste strips in z'n fonds heeft

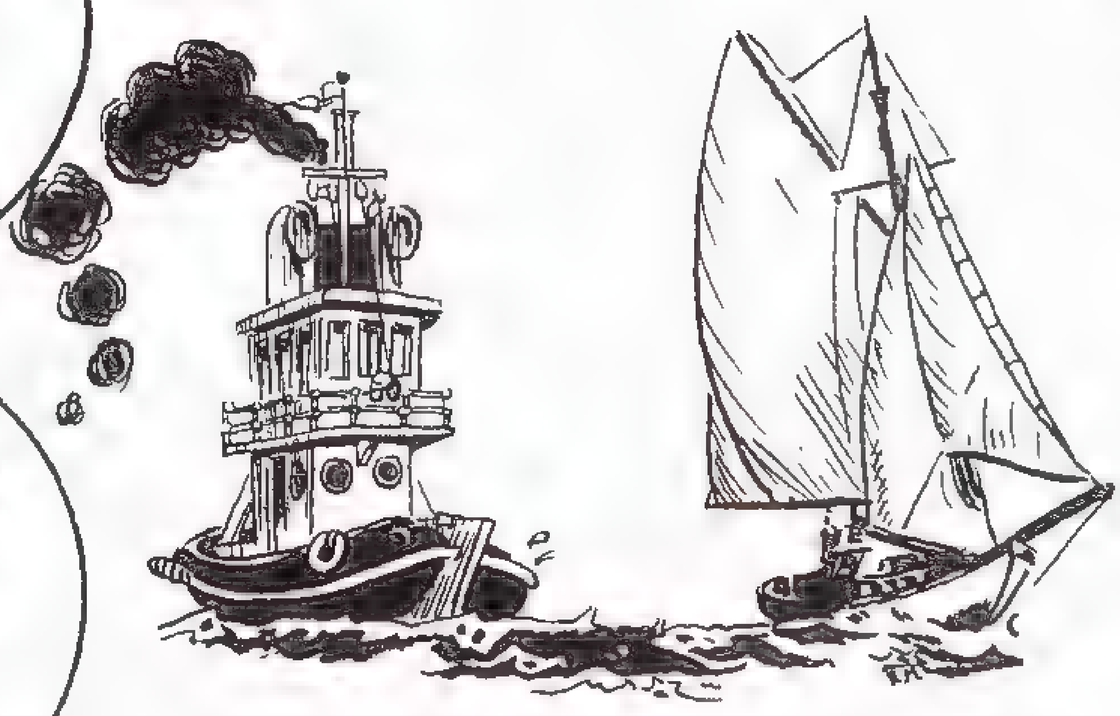

UITGEVERIJ SKARABEE LAREN

Zesde deel 'DE WONDEREN VAN MU':

71. Bij de inval, die Eric met de olifanten en bavianen in het soldatenkamp ondernam, ontstond er in de gelederen van koningin Ergosa's mannen al spoedig een geweldige verwarring. En dat werd nog veel erger, want toen de olifanten eenmaal door de eerste voorposten heen gewandeld waren en het midden van het kamp naderden, gaf Chu plotseling een rauwe gil en liet zich van de rug van zijn rijdier af vallen. . . pardoes op een der soldaten die juist zijn bezinning enigszins dreigde terug te krijgen en zijn wapens wilde gaan gebruiken. Chu's voorbeeld werd onmiddelijk gevolgd door de andere apen, die nu als een soort onplezierige regen op de manschappen begonnen neer te dalen. En nu ontstond er een algemene vlucht. Dit was wel het beste, wat Eric had kunnen verwachten. Hij dreef zijn rijdier tot zo dicht mogelijk bij de kooi, waarin de woudkoning opgesloten zat - en daar liet ook hij zich op de grond vallen, temidden van een laatste groepje soldaten dat misschien nog aan standhouden dacht. Zijn verschijning deed, wat de olifanten misschien nog niet hadden gedaan, en brak de laatste geest van verzet - wat hij niet naliet nog met enkele welgemikte vuistslagen te bezegelen. Maar de aanvoerder der soldaten dacht er niet aan, om de strijd zonder meer op te geven. Hij begreep al wel, dat ook hij het voorbeeld van de meeste zijner manschappen zou moeten volgen en op de vlucht zou moeten gaan, maar hij wilde tenminste de woudkoning niet meer laten ontsnappen. En dus hief hij zijn pistool op en richtte dat op de ongelukkige gevangene, die in zijn kooi weerloos toe moest zien. . . . .

72. De tegenstanders weken; de soldaten renden in de grootste verwarring het woud in en Eric en zijn leger van dieren waren de onbestreden meesters van het terrein. . . maar hijzelf voelde, hoe zijn krachten hem begaven. Misschien was het de oude verwonding - misschien had hij teveel van zichzelf gevergd. . . Met een inspanning van al zijn krachten keek hij om zich heen - en toen zag hij het ontzettende. De aanvoerder der Materianen had zijn pistool opgeheven om de weerloze woudkoning in zijn kooi het ontvluchten voorgoed onmogelijk te maken. Eric had niet meer de kracht om toe te springen en dit voornemen te verhinderen op de wijze, waarop hij gewend was zich te weren. Maar naast hem op de grond lag het pistool van een der soldaten, weggeworpen op de vlucht. En met een snelle beweging richtte Eric dit wapen op. Hij had het al beter leren kennen dan hem lief was, en hoewel hij het nog niet eerder had bediend, was het zijn schot dat het eerste knalde. De aanvoerder stortte neer. Eric liep naar de kooi toe. Hij merkte, dat hij wankelde, maar hij wist zich op de been te houden en zo kon hij dan ook even later de woudkoning uit zijn gevangenis bevrijden. 'Eric. . . ' zei deze, terwijl hij hem de hand schudde. 'Wij zijn de vorige keer niet als vrienden gescheiden, maar wanneer ik ooit bittere woorden gesproken heb, dan neem ik ze nu terug. Ik weet nu, wat je bedoelde toen je zei, dat je een vriend nooit aan zijn lot over liet. . . ' Hier zweeg hij plotseling. Want Eric gleed, zonder een woord te kunnen antwoorden, op de grond. Toen Intor naast hem neerknielde, merkte hij, dat zijn bevrijder bewusteloos was. . . . Maar intussen deden de olifanten, achter hem, een zonderlinge ontdekking.

73. Terwijl de woudkoning zich bezighield met Eric, die plotseling bewusteloos was geraakt, gingen de olifanten en de chimpansees het kamp rond. Het was nu schijnbaar geheel verlaten, maar de dieren, die de bedoeling van hun leider toch heel goed hadden begrepen, doorzochten het, alsof zij inderdaad hoopten nog ergens een verborgen vijand te vinden. En zo kon het gebeuren dat, toen een der olifanten een tent omver trapte, plotseling een menselijke gedaante zichtbaar werd, die daar binnen had gelegen. Maar vrijwillig was het niet, dat die gedaante zich daar had opgehouden. . . . want het was niemand minder dan Halsa, Eric's vriend, die hier, zwaar in ketenen geslagen, gevangen was gehouden. Toen de tent omviel, kreeg hij iets van zijn bewegingsvrijheid terug en hij kroop naar buiten, waar hij al spoedig de aandacht van de woudkoning wist te trekken. Deze wees de olifanten, dat zij terug moesten gaan en daarna bevrijdde hij de arme gevangene zo snel mogelijk. Maar veel tijd om samen te praten en hun ervaringen uit te wisselen hadden zij niet, want de woudkoning had intussen de bewusteloze Eric even onderzocht en hij zag diens toestand somber in. 'Het schijnt, dat onze vriend teveel van zijn krachten heeft gevergd,' sprak hij tot Halsa, toen zij samen naast hem neerknielden. 'Hij was nog verzwakt van zijn oude verwonding, en in deze strijd is hij opnieuw gewond. Bovendien heeft hij lang zonder voedsel rond gezworven. . . . ' 'U bedoelt toch niet. . . . ' begon Halsa angstig. Als enig antwoord schudde Intor zwijgend, twijfelend, het hoofd.

74. Niet alleen de toestand van de bewusteloze Eric was zorgwekkend. Hoewel de woudkoning en Halsa zich nog omgeven wisten door een sterke wacht van olifanten en chimpansees, begrepen zij heel goed, dat hun tegenstanders weer terug zouden komen. De Materianen hadden zich een ogenblik uit het veld laten slaan, maar zij waren te krijgszuchtig en ook te goed bewapend om het er nu verder bij te laten. En ook hadden zij de mogelijkheid om snel versterkingen te laten komen. . . . en tegen een goed beraamde overval zouden ook de olifanten niet veel kunnen uitrichten. 'Het zou beter zijn om Eric te laten rusten', sprak de woudkoning, 'maar iedere minuut die wij hier langer blijven kan het gevaar vergroten. Wij zullen terugkeren naar mijn rijk, waar wij tamelijk veilig zullen zijn. . . 'En zo was even later de stoet weer onderweg; de olifanten in hun slagorde, met op hun brede ruggen de apen, Halsa en, voorop, de woudkoning zelf, die Eric in zijn sterke armen droeg. De overtocht over de rivier werd goed volbracht en met een zucht van verlichting keerden allen weer in het ongerepte oerwoud, waar de gewelde-naars zich slechts bij uitzondering in durfden wagen. . . Heel voorzichtig gaf Intor de nog steeds bewusteloze Eric over aan Halsa om vervolgens de olifanten en de apen voor hun hulp te bedanken en terug te zenden naar hun eigen woonplaatsen. Zachtjes, voetje voor voetje, begaven Intor en Halsa zich toen met hun bewusteloze vriend naar het bamboehutje, waar zou moeten blijken of zijn leven te redden was. . . .

75. Halsa en de woudkoning zochten voor hun gewonde en nog steeds bewusteloze vriend een plek, die zo gemakkelijk mogelijk was - koel, beschut en rustig. Daar legden zij hem neer. . . Maar de woudkoning, vindingrijk en wijs geworden door vele jaren van een moeilijke strijd om het bestaan in de wildernis, deed méér. Hij ging op onderzoek uit in het oerwoud, tot hij ergens op een vochtige plek had gevonden wat hij zocht; een zeldzaam, bitter kruid, dat op schaduwrijke plekken groeide en dat, naar hij uit ervaring wist, een ontsmettende invloed had op wonden. Het kruid werd op Eric's schotwond aangebracht, maar eerst was het resultaat verre van bemoedigend. De stekende pijn, die het scherpe geneesmiddel door Eric's lichaam deed gaan, bracht hem bij uit zijn verdoving. . . maar zijn koorts nam eerder toe dan af en hij begon te ijlen. 'Winonah. . . Winonah. . . 'kreunde hij. 'Waar ben je? Ze willen. . . ze willen me van je weg houden. . . Winonah. . . ' De trouwe Halsa boog zich diep verontrust over hem heen. 'Eric' zei hij zacht, 'kom bij. . . kijk op. . . ik ben het, Halsa - we zijn veilig. . . ' 'Verrader!' riep Eric. 'Je bent een verrader! Waar is mijn zwaard?' 'Ik ben het. . . ik je vriend. . . ' hield de ongelukkige Halsa nog vol, maar de woudkoning wenkte hem, dat hij zijn pogingen maar op moest geven. 'Hij weet niet wat hij zegt,' verklaarde hij hem. 'Laat hem met rust - dat is het enige wat wij op het ogenblik voor hem kunnen doen. '

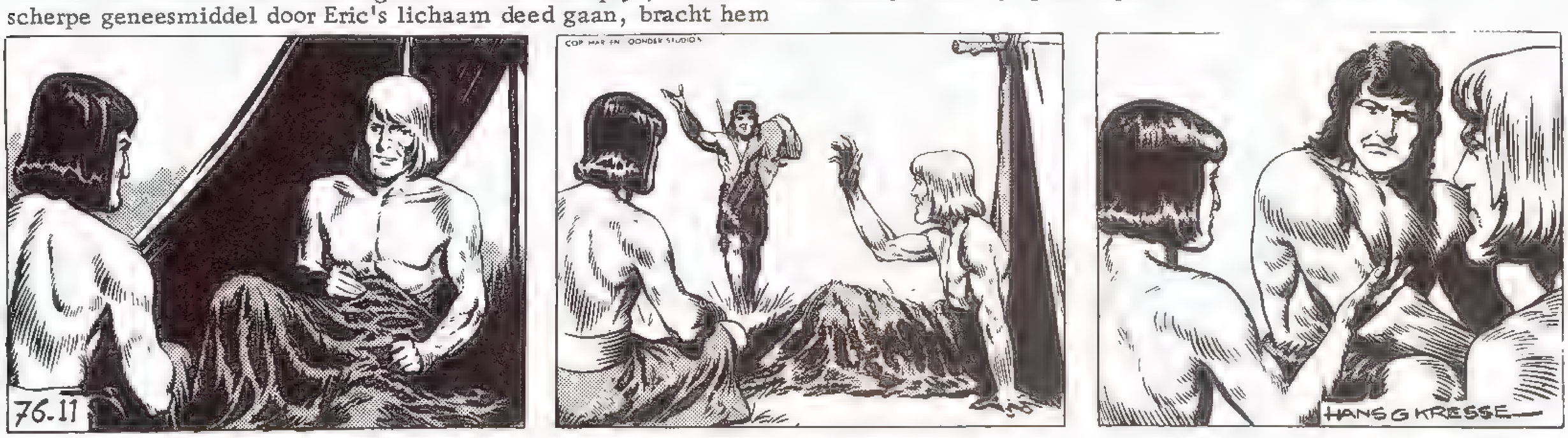

76. Dag na dag verstreek zonder dat Eric's toestand duidelijk verbeterde. Soms gleed hij weg in een totale bewusteloosheid, om dan plotseling weer in ijlen uit te barsten. Zijn vrienden, de woudkoning en Halsa, vreesden voortdurend voor zijn leven, maar zij wisten weinig voor hem te doen. Zij hadden van een stuk zeildoek een beschutting voor hem gebouwd en waakten om beurten bij hem, wasten hem, gaven hem te drinken en verversten soms het verband om zijn wonde - maar het duurde heel lang voordat er een keer in de toestand kwam. Maar dat ogenblik kwam. Het ijlen werd minder, de koortsen namen af en steeds veelvuldiger kwamen de ogenblikken, waarin Eric volkomen bij kennis was - zwak en uitgeput, maar zonder pijn. Hij was gered. Nog zou het lang duren voordat hij zijn oude kracht had teruggevonden, en Halsa en de woudkoning waren nog lang niet van hun verplichtingen ontslagen. Om beurten gingen zij op jacht - hun enig bestaansmiddel - en om beurten hielden zij de wacht bij Eric. Langzamerhand kwam het zo ver, dat zij bij die gelegenheden weer een geregeld gesprek met hem konden voeren. En op een keer, toen de woudkoning terug was gekeerd van de jacht en Eric's toestand heel bevredigend scheen, sneed Halsa een onderwerp van gesprek aan, waar hij al lang graag eens over had willen praten. 'U moest ons eens iets meer vertellen over die Materianen,' zei hij tot de woudkoning. 'Hoe komen zulke ongure, domme wezens in het bezit van die gruwelijke en dodelijke wapens? En wat zijn dat voor vaartuigen die zij gebruiken, die zich voortbewegen zonder wind en zonder roeiriemen? Ik begrijp het niet. . . ' 'Ik zal proberen het u uit te leggen,' glimlachte de woudkoning. . . .

77. De woudkoning zette zich om, op Halsa's verzoek, te gaan uitleggen wat voor soort dodelijke wapens het was dat de Materianen gebruikten, en wat voor vreemdsoortige wonderen er verder nog in hun rijk te vinden waren. Maar nog voordat hij kon beginnen, zei Eric glimlachend: 'Ik ben niet zo verbaasd over deze zaken als mijn vriend Halsa. Ik heb namelijk vaker dergelijke dingen gezien en ervaren op mijn zwerftochten. . . in het Atlantis rijk bijvoorbeeld. . . Maar nog nooit heb ik daar met mijn vrienden over gepraat. Deze dingen zijn namelijk zo wonderlijk, dat niemand mij zou geloven wanneer ik geen bewijzen meebracht. Maar nu heeft Halsa het met eigen ogen gezien.' 'Misschien zijn dingen als deze wapens en zo'n boot heel wonderlijk voor u,' zei de woudkoning,'en misschien benijdt u de Materianen er om. Ik voor mij ben er niet erg afgunstig meer op. Deze dingen brengen misschien een bepaalde macht, maar wanneer men ze niet weet te gebruiken is het óók ongeluk wat zij brengen. Er is een tijd geweest, waarin het volk van Humanidas met al deze grote vindingen wist om te gaan, ze wist te gebruiken voor eervolle en vreedzame doeleinden. Knappe mannen hadden al deze dingen bedacht om de mensheid tot zegen te strekken en een tijdlang was dat ook inderdaad het geval. Maar met koningin Ergosa begon de tweedracht. Zij wilde slechts haar eigen macht en haar eigen rijkdom. Zij was het, die al die machtige werktuigen voor haar eigen voordeel aan ging wenden - zij was het ook, die tweedracht zaaide in het volk. . . .'

78. Halsa had ademloos zitten luisteren naar de uiteenzettingen van de woudkoning, maar nu kon hij zich niet weerhouden op te merken: 'Maar hoe komt het dan, dat men hier allerlei uitvindingen gedaan heeft en wonderlijke dingen kent, waarvan wij in ons vaderland zelfs nooit gehoord hebben?' 'De tijd zal komen dat men ook in uw land deze zaken zal kennen' sprak de woudkoning, 'maar het is de vraag of men dan gelukkiger zal zijn dan nu. Hier, bij ons, is men er nu alleen nog maar ongelukkig door. . . Want toen de invloed van koningin Ergosa sterker werd, zijn alle knappe geleerden, alle denkers - ja, alle beschaafde mensen - gevlucht - met mijn halfbroer koning Logos. Zij voelden zich niet sterk genoeg om de strijd met Ergosa en haar volgelingen aan te binden. Maar toen deze mensen eenmaal weg waren, toen wist men ook al die wonderen der beschaving niet goed meer te gebruiken. . . alleen nog maar voor dood en vernieling. Zonder de geleerden en de kunstenaars en denkers, die met Logos verdwenen zijn, zal het volk onder moeten gaan. . . .' 'Wacht eens,' verzocht Eric. 'Dit alles laat me nog geen rust. En in wat ik nu hoor is misschien de oplossing gelegen voor de moeilijkheden, waarin dit volk verkeert. Als wij nu eens. . . ' 'Ik heb het allang opgegeven om hen te willen helpen,' sprak de woudkoning koud. 'Dit is mijn rijk. Naar het hunne keer ik nooit terug.' 'Maar dat kan niet,' hield Eric vol. 'Wij moeten een plan maken - wij moeten iets doen. . . '

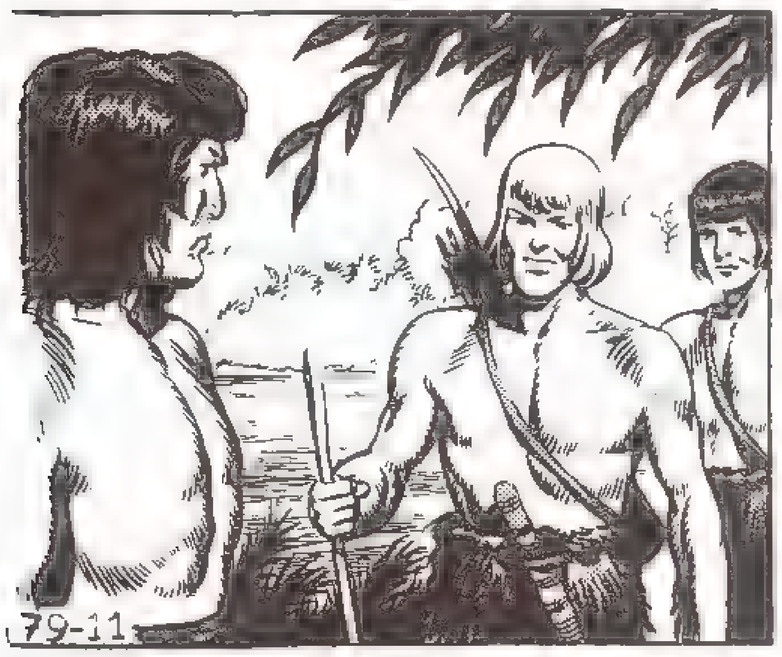

79. Nog lang bleven Eric, Halsa en de woudkoning spreken over datgene wat hun meningen verdeeld hield, maar zij kwamen niet nader tot elkaar. Nu het volledig tot Eric was doorgedrongen in welk een ellende het volk van Materia gedompeld was, bleef deze gedachte hem onverdraaglijk en hij wilde met alle geweld trachten iets te doen om de toestanden te verbeteren - terwijl de woudkoning te goed wist hoe hopeloos deze toestanden waren om zich te laten overhalen tot het maken van een plan, en er de voorkeur aan gaf zijn eigen eenzaam leven in de bossen te leiden. Zo kwam het dan, dat tenslotte, na een kort, maar hartelijk afscheid, Eric en Halsa er alleen op uit gingen. Zij staken de rivier over en wisten ongemerkt het rijk van Materia te betreden - en toen zij eenmaal op de grote wegen waren, die het doorsneden, vielen zij ook niet meer op tussen de vele landlopers, trekkers en zwervers, die deze wegen bevolkten. Zij hadden nog geen duidelijk plan - Eric tastte volkomen in het onzekere wat hem te doen stond. Alleen wist hij, dat hij een poging wilde wagen om de diepe nood op te heffen, waar dit volk in verzonken was. En zo bereikten zij, na een lange reis, eindelijk de hoofdstad van Materia - een verzameling ellendige lemen huisjes, met in het midden een groots en prachtig gebouw dat, naar een oude boer hen verklaarde, het paleis, en tevens de gevangenis en de bergplaats van de geheimzinnige wonderwapens was, waarvoor de gehele bevolking van een geheimzinnige vrees was vervuld. . . .

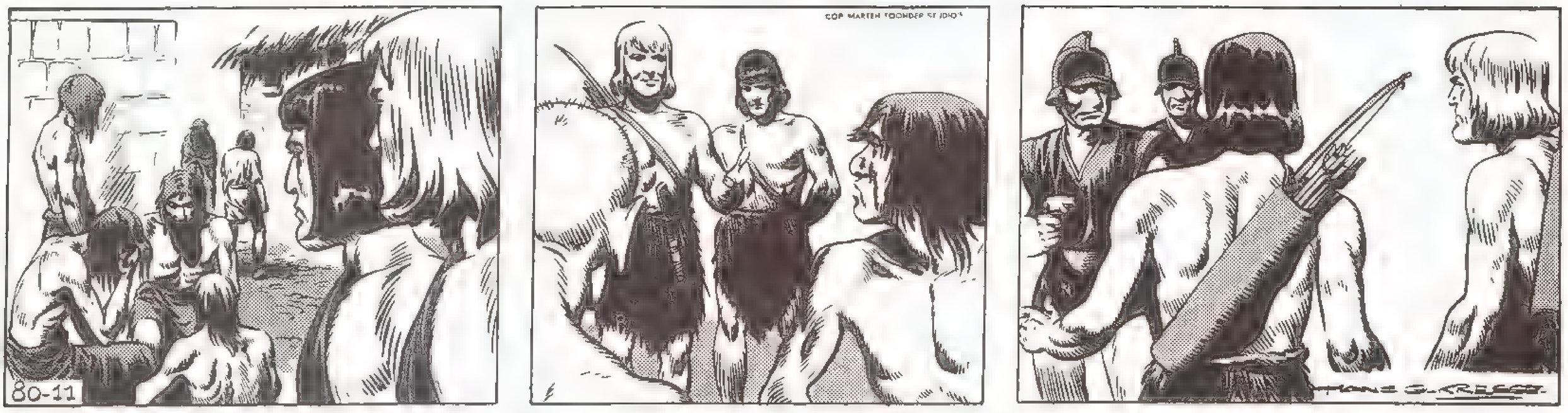

80. Eric en Halsa voegden zich bij een troepje dakloze boeren, die om voedsel te zoeken de stad in gingen, en wisten er zo ongemerkt en ongehinderd in door te dringen. Maar hier in de kronkelige straten tussen de armoedige huisjes, heerste zo'n ellende dat het Eric te machtig werd. Overal zaten hongerige vermagerde mensen doelloos en versuft bijeen. Sommigen bedelden, maar er schenen geen welgestelden te zijn die nog iets konden geven. Een paar korsten droog brood was alle voedsel dat zij bijeen haalden. En nu trad Eric op zo'n groepje wanhopigen toe en sprak: 'Mensen - waarom verzet gij u niet tegen uw ongeluk? Uw staat wordt verkeerd bestuurd - gij wordt uitgezogen, beroofd. . . . door uw koningin, de valse Ergosa met haar bende soldaten. Maar weet gij dan niet. . . ' 'Loop door,' mompelde een van de ongelukkigen, nog voordat hij uitgesproken was. 'Je brengt ons in gevaar met die opstandige taal. Ken je de wapens van onze koningin niet?' En verder luisterde er niemand naar Eric. Deze ongelukkigen waren al te afgestompt en versuft. . . Maar de soldaten waren dat niet. Er was er toevallig een gepasseerd en op een teken van hem schoten er meer te voorschijn. Toen Eric zich omkeerde om zijn weg te vervolgen keek hij in een van de geheimzinnige pistolen, die deze soldaten onoverwinnelijk maakten. 'Kom mee,' werd er tot hem gezegd. 'Men kan hier niet ongestraft tot opstand aanzetten. . . . '

81. Zo had Eric, in zijn ondoordachtheid, niet lang de gelegenheid om een poging te doen de arme Materianen te hulp te komen. Nog geen uur nadat hij en Halsa de stad betreden hadden, waren zij al opgesloten in een stinkende, afschuwelijke cel. 'Dit zal het einde wel zijn,' mompelde Halsa somber. En Eric antwoordde 'Vergeef me, dat ik je meenam in dit avontuur, beste vriend. . . en wanhoop niet. Zolang er leven is, is er hoop. ' Maar veel hoop werd hun niet gelaten, want al heel spoedig ging de celdeur open en zij kregen bezoek van een vrouw - een vrouw met een somber, krijgshaftig uiterlijk, die niemand minder bleek te zijn dan koningin Ergosa, die persoonlijk naar de gevangenen kwam kijken. 'Dus dit zijn de mannen die mijn volk tot opstand trachtten aan te zetten?' vroeg zij smalend. 'Dat zul je duur bekopen, vriend. Voor dergelijke lieden heb ik geen genade. Morgenochtend vroeg laat ik je ter dood brengen, en wel door de YZ-straal. . . . een wonderlijke vinding die niets van jullie over zal laten. . . . In deze gevallen laat ik niets op het toeval aankomen. . . ' 'Wij zullen zien,' antwoordde Eric met gemaakte onverschilligheid. 'U weet nog niet met wie u te doen hebt. ' 'Vanaf morgenochtend - met niemand meer,' antwoordde zij koel, en met die woorden verdween zij weer. En Eric ging, ondanks zijn grootspraak, met weinig opgewekte gevoelens de nacht in. . .

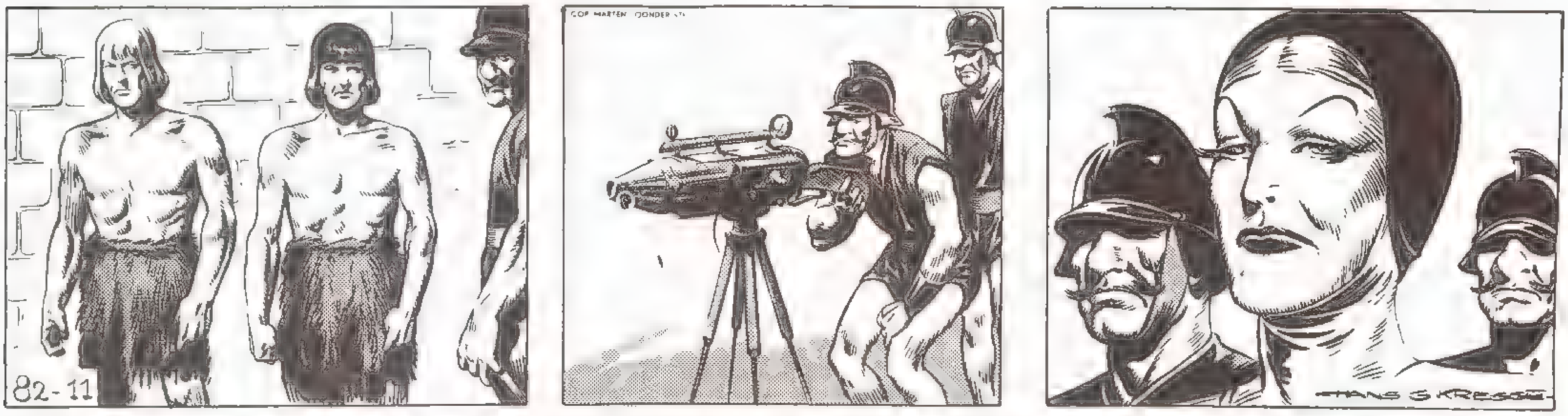

82. De volgende ochtend heel vroeg werden Eric en Halsa uit hun cel gehaald en op een groot plein gebracht, dat door het paleis begrensd werd. Het was een somber plein met strakke muren, dat aan één zijde werd afgesloten door het gebouw, dat hun bij het betreden der stad was aangewezen als de bergplaats van de vele verschrikkelijke wapens, waar koningin Ergosa en haar soldaten over beschikten. Eric en Halsa werden tegen een der muren opgesteld en het scheen, dat het vonnis van de koningin nu aan hen voltrokken zou worden. 'Laat ons afscheid nemen,' mompelde Halsa somber. 'Wacht nog even,' sprak Eric grimmig - ' zó krijgen ze ons niet. En we hebben nog één kans. . . want ze hebben het niet nodig gevonden ons vast te binden. . . ' Maar wat hij ook nog van zins was - de toestand scheen hopeloos. Het dodende apparaat, waar de koningin op had gezinspeeld en dat het vonnis aan hen zou voltrekken, werd tegenover hen opgesteld. Nog even werd er gewacht - en het was al spoedig duidelijk waarop. Koningin Ergosa wenste zelf te komen kijken. Zij betrad het plein temidden van een zwaar-gewapende geleide en knikte dat men kon beginnen. . . . 'Maar zó wordt het einde van een Noors koningszoon niét. . . ' mompelde Eric, en hij spande al zijn spieren. . . .

slot volgt.

DE BESTE EN NIEUWSTE STRIPS EN ALLE TIJDSCHRIFTEN ALTIJD IN VOORRAAD BIJ **bruna**. OOK IN ONZE STATIONS BOEKHANDELS EN KIOSKEN ***EN***, IN ONZE WINKELS DIE NOG ***ILA*** HETEN

wolop strips in de meer
dan 100 filialen van

bruna b.v.*

*drukker- en uitgeverij Utrecht Postbus 881 telefoon (030) 884233

het wordt tijd dat u deze TOM POES verhalen ook eens leest!

Drie meesterlijke TOM POES verhalen volledig in STRIPVORM. Drie briljante, echte Toonderstrips over de bekende heer en jonge vriend. Elk verhaal volledig in kleur.

De schatscherven
De Tik van Joost
De Wispen

Prijs per deel:
3,95

Verkrijgbaar in boek- en tijdschriftenwinkel

Van Heinde en Verre

door EVERT GERADTS

Mark James Estren heeft een vrij dikke pil bijeengeschreven over de Amerikaanse undergroundstrips: ontstaan, ontwikkeling, artiesten, noem maar op. (A History of Underground Comics, Straight Arrow Books). Mijn eerste reaktie toen ik van het boek hoorde, was: 'Zou hij ook buitenlandse strips bespreken?', want je denkt toch steeds eerst aan jezelf, wees nou eerlijk. Estren bespreekt alleen de Amerikaanse scene, en daar heeft hij recht op, hoewel het in het kader van een zo kompleet mogelijk opgezet boek wel aardig zou zijn als .... wakker worden, Evert! Geen gedroom nu! Huh? Huh? Waar ben ik? Hoe laat is het eigenlijk? O ja, het stukje: mijn tweede reaktie was: 'Waarom heeft hij niet nog een jaartje gewacht, dan had hij een volledig overzicht kunnen geven.' Een vreemde gedachte bij nader inzien, omdat daarachter de overtuiging steekt dat over een jaar de beweging voorbij zal zijn: passé defini. Bij nog nader inzien ook weer niet zo vreemd: Crumb tekent vrijwel niet meer, althans: er worden geen comix meer van hem gepubliceerd, (insiders beweren dat hij stug doortekent, maar daar kopen wij als lezertjes weinig voor) de laatste Bijou - hoewel zeer fleurig van uiterlijk - maakt bij lezing de indruk een zwanenzang te zijn, het aantal gepubliceerde comix is op een diep dieptepunt, een Corben-anthologie wordt gebracht door Warren. Stuk voor stuk tekenen aan de wand. Een instortende wand, naar het schijnt. Of zouden er nog wat pilaren overeind blijven? Laat ik mezelf nagaan: ik ben nog steeds benieuwd naar een nieuwe Crumb, naar een nieuwe Bijou, een nieuwe Zap, een nieuwe Justin Green, maar niet of nauwelijks naar een nieuwe John Thompson of George Metzger. De groten uit de beweging zullen wel blijven als artiest, ook al gaat alles uit als een nachtkaars. En de rest neemt een baan hier of daar - of had dat allang - Sleepy Adams heeft het ook niet gemaakt tenslotte.

UIT HUIS GETRAPT

Hoe is het boek ontvangen in de artistenkring in de U. S. A. ? Slecht, zéér slecht. Clay Geerdes meldt in zijn 'Comix World' dat één van de betrokkenen (hij zegt niet wie, maar het klinkt nogal Wilson-achtig) de schrijver fysiek uit huis getrapt heeft. Art Spiegelman schreef mij alleen: 'Did you see Estren's book? An ABOMINATION!' maar wat hij er op tegen heeft hoor ik in zijn volgende brief pas. Onze man in Californië was milder in zijn oordeel, en zei (vertaald): 'Wel, het is goed dat iemand er een boek over geschreven heeft, het is een enorm karwei om zo'n boek te schrijven, dus er zitten heel wat fouten in. Een nadeel van de schrijver was dat hij in New York woonde en de meeste artiesten niet persoonlijk kende, omdat haast alle comix-aktiviteit altijd in San Francisco is geweest. Verder is de opzet van zijn boek wat te pretentieus, vooral die 'Phantom Psychiatrist' die hij er steeds bijhaalt om comix-psychologie te bedrijven. En ronduit irritant, of zelfs beledigend voor de tekenaars is dat hij aan het eind van het boek een E. C. -verhaal herdrukt, en het betreffende hoofdstuk 'E. C. The Real Article' noemt. Na al zijn besprekingen van stijlen, artisten, comix en onderwerpen geeft hij zichzelf bloot met zijn opvatting dat de hele Amerikaanse underground-scene een slap aftreksel is van de 50-er-jaren E. C. -comics! Toen ik hem onder

MORSE'S
FUNNIES
HEAV-EE!!
HI FOLKS!! IT'S ME, ALBERT THE LAWYER! AND REMEMBER, THE THREE MOST IMPORTANT THINGS IN LIFE ARE: POWER / MONEY AND WOMEN!! HA HA HA HEAV EE!
HEAV EE!!

druk zette om verdere fouten te noemen, vertelde hij dat hij Robert Williams - beroemd uit Zap - het beste kende, en dat Estren schreef dat Williams in San Francisco woonde, terwijl hij in North Hollywood woont, dat Estren schreef dat Williams een voormalig posterartist was zoals Griffin, wat óók niet waar is. Williams komt uit hot-rod-kringen en maakte T-shirt-designs (Chevvies eat VW's for breakfast), decals, advertenties en schilderijen. Hoewel aan een steekproef van 1 in de statistiek geen konklusies verbonden mogen worden, geeft het in het dagelijks leven toch te denken: zou hij bij iedere artistenbeschrijving niet zulke slordigheden hebben gepleegd?
Laat ik ook eens iets positiefs melden: het boek barst van de illustraties, die allemaal reproduktietechnisch niets te wensen over laten. Voor de fanatieke verzamelaar veel bekende platen, maar Estren heeft ook uitgaves te pakken gekregen die slechts weinigen kennen, zoals de comic die Crumb, Spiegelman en anderen tekenden voor hun advokaat Albert Morse (als betaling voor bewezen diensten).
Tot slot moet ik nog een parel vermelden die ik vond (blz 136) in de briefwisseling van Estren met Trina, voornamelijk over vrouwen in comix als onderwerp en als artieste. Trina zegt daar dat ze eigenlijk geen undergroundcomix in haar huis wil hebben, omdat ze schadelijk zijn voor haar opgroeiende kind! En dan te weten dat het kind in kwestie ontsproten is aan de verbinding van Trina (de bekendste vrouwelijke undergrounder) en Kim Deitch! Dit is toch wel om zachtjes bij te gaan snikken: een underground-artieste die praat als Dr. Wertham! En ik moet me al zeer sterk vergissen als ze het spottend bedoelde.

Marge's
Little Lulu
The Visitors
?
HEY! DOES OWN
POP THAT'S YOU
I FIT IN HERE, THAT'S WHO!
YOU SHOES, YOU OWN ELSE!
HA, HA, HA, HA!
I HAVE THE RIGHT TO THROW ANY-BODY OUT OF HERE!!
YOU CAT,
HA, HA, HA, HA, HA, HA!
BOYS EITHER!
DIFFERENT BOYS,
BOY BOY
NEXT PUPPY!
PUPPY NEXT CAT!
CAT
AKEET! PARAKEET
NEXT GOLDFISH!
GOLDFISH SETTLE FOR A GIRL!!
THEN
GIRLS ARE RIGHT AT THE END OF THE LINE, LULU
THAT'S NOT TRUE! GIRLS COME FIRST!!
NO USE TRYIN TO TEACH HER ANYTHING! C'MON FELLERS
GIRLS ARE SMART IN SCHOOL ONLY CAUSE THEYRE NOSY! THEYRE ALWAYS LISTENING TO EVERYTHING!

NO GIRLS ALLOWED

Dan nu een ander onderwerp: John Stanley, de volgende in de rij der ondergewaardeerden genieën. Na de grote Barks Revival nu een andere artiest waarvan velen zeggen dat hij silly stories maakt, en die ondanks zijn gigantische output óók al nooit in stripverzamelboeken vermeld staat. De laatste twee boeken over strips die ik las: 'Comix' van Daniels en Peck en dat Anatomie eines Massenmediums-geval besteden ampele aandacht aan Barks (hulde), maar wie let er op Little Lulu? Wie van jullie heeft het augustusnummer van de Gold Key-comic 'Little Lulu' gekocht, of de pocket 'Little Lulu and her friends'? En toch staat daar in de openingsplaten de stempel 'A Little Lulu Classic'. Doet je dat dan niet denken aan: 'Reprinted by Popular Demand', bekend van Barks-herdrukken? Helaas, helaas is er over John Stanley bitter weinig bekend, maar dat kan nog komen. Mijn eerste stukje over Donald Duck was óók geen Barks-bibliografie. Wat weet ik van Little Lulu? Dat het oorspronkelijk een figuurtje was dat door mevrouw Madge Henderson gebruikt werd in Kleenex-reklames, en waar in de jaren 50 een comic aan gewijd werd. Waarschijnlijk breidde John Stanley (de comic-tekenaar) de groep rond Little Lulu uit met de rest van de jongens en meisjes: de dikke Tubby (die óók al een eigen comic kreeg), de kleine Iggy waar Lulu vaak op moet babysitten en aan wie ze verhaaltjes vertelt en de rest van de jongens-club die haar klup-huiz heeft bij het meertje in het bos (voorzien van het opschrift 'No Girls Allowed'). De meeste avon-

turen spelen zich af in huis, op partijtjes die de kinderen geven, op straat en in het bos, de lokaties die Barks in zijn beginperiode ook gebruikte, toen zijn verhalen nog alleen over de strijd tussen oom en neefjes gingen. Eenvoudig van opzet dus, en voor een tekenaar met een normale hoeveelheid fantasie een hele klus om daar steeds weer nieuwe avontuurtjes te plannen. Stanley had daar totaal geen moeite mee, naar het schijnt. Alles is aanleiding voor ruzietjes of plannen of misverstanden of pesterijen.
Wat vooral fascineert in deze feministische bevrijding's dagen is dat Stanley de gemiddelde achting die jongens voor meisjes hebben genadeloos gebruikte in zijn strips: 'Girls don't need money', 'I would hate myself if I was a girl!' Dr. Wertham vond dat doodnormaal waarschijnlijk.

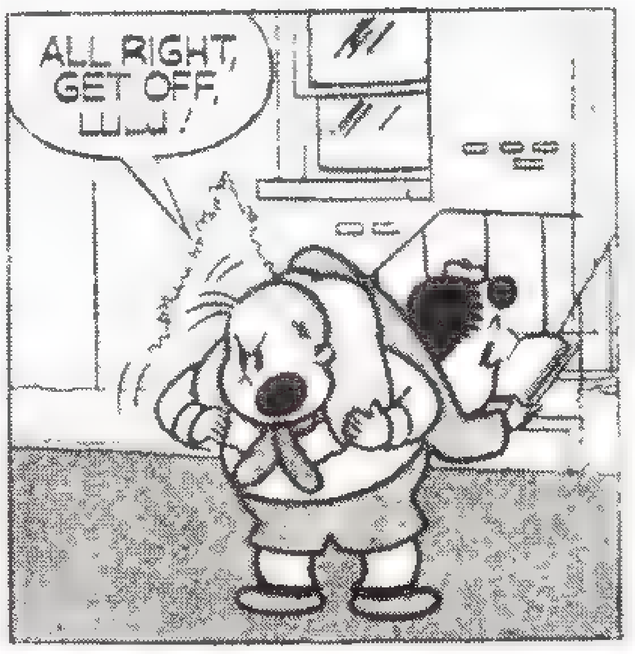

MINIMUM JEUGDLOON

Hoewel ik al enkele malen Barks genoemd heb, ligt de vergelijking met Peanuts natuurlijk veel meer voor de hand. Ook al een vast omlijnde groep kindertjes tussen wie het niet altijd koek en ei is. Een zelfde soort van simpele tekenstijl. Maar bij Little Lulu is het niet zo'n hypemeurotische troep als bij Charlie en Lucy, en er zijn geen superwezens zoals de super-intellektueel Linus, de super-pianist Schroeder of de super-hond Snoopy. De Lulu-clan maakt een veel echtere indruk. Normalere gevoelens wisselen elkaar af in alle kindertjes, ook al heeft iedereen zijn eigenaardigheden. En Peanuts zit vast aan de vier-plaatjes-grap of de halve-zondagspagina-grap, uitgezonderd de paar Peanuts-comics die in '61-'63 uitgegeven zijn, en waarschijnlijk niet door Schulz zelf getekend werden. De Lulu-verhalen zijn enkele pagina's lang en hoeven niet in sneltreinvaart op een komische grap af te stomen. Veeleer is het de verrukkelijke dialoog die Lulu-verslaafden kweekt. Die dialoog, och hemel, die is als een melodie die zich op haar eigen wendingen voortbeweegt. Met steeds genoeg spanning, humor en onverwachtheden om de lezer ieder verhaal te kort te doen vinden. Het beste wat ik nu kan doen is een paar favoriete passages opzoeken, aan Sandra geven en hopen dat ze goed leesbaar in deze bladzijden worden gemonteerd. Want plaatjes vullen gaatjes, per slot.
Voor diegenen die hierdoor al zó begeesterd raken dat ze zich onmiddelijk Lulu-materiaal willen aanschaffen, de volgende tip: veel Little Lulu-comics van de laatste tijd worden volgetekend door ongeschoold personeel, net als de Donald Duck. De pocket 'Little Lulu and her friends' (Gold Key 92401-405) is vrijwel van A tot Z O. K. en strips met de reprint-stempel ook. In het algemeen: alle Lulu-strips die vier plaatjes-regels per bladzijde hebben zijn van Stanley. Moderne substitutes met drie regels per bladzijde moeten beschouwd worden als verwaterde aftreksels van tekenaars die liever het minimum jeugdloon verdienen dan in armoede werken aan meesterwerken der vergetelheid.

BESTUURSMEDEDELINGEN

DE ZESDE DAG VAN HET BEELDVERHAAL

De traditionele, jaarlijkse dag van het beeldverhaal die Het Stripschap organiseert voor haar leden (maar ook niet-leden kunnen komen kijken) wordt dit jaar gehouden in Zaltbommel op 7 september. De dag staat in het teken van Marten Toonder.
Dagindeling: 10. 30 Intocht van Olivier B. Bommel en Tom Poes en hun geestelijke vader Marten Toonder in Zaltbommel via de Bosstraat naar het stadhuis. 11. 00 Welkomswoord van de Burgemeester van Zaltbommel op het bordes van het stadhuis. 11. 15 Opening tentoonstelling met werk van Marten Toonder. 11. 30 Perskonferentie in de raadszaal van het stadhuis; presentatie van dit nummer van Stripschrift, waarin het eerste deel van de Marten Toonder-story. De heer H. Keser houdt een inleiding over de gemeente Zaltbommel. Aanbieden van de nieuwe Bommelpocket door uitgeverij De Bezige Bij aan de pers. Presentatie van de tweede uitgave van de Bommelbibliografie van Henk R. Mondria. Het uitreiken voor de eerste maal van de Stripschapsprijs door de voorzitter van Het Stripschap. 11. 30 Openbare stripruilbeurs in het Parochiehuis. 12. 00 Aanvang tekenfilmvertoning en diaprojektie in het Luxortheater. 13. 30 Het poppentheater van Bert Brugman in het Waaggebouw met een Tom Poes-spel. 14. 00 Forum in het Nutsgebouw onder leiding van Henk R Mondria. Leden van het forum zijn oa drs. Godhelp, K. Helderman, J. W Holsberger. 16. 00 Marten Toonder beantwoordt vragen in het Nutsgebouw. 18. 00 Sluiting van de Zesde Dag van het Beeldverhaal.

LEDENAANBIEDINGEN

Plakboekjes, 8 stuks voor ƒ 7,50. Simpelman ƒ 2,65. Stempels van Toonder's stripfiguren, 2 series (A enB), in dozen van 12 stuks, prijs per serie ƒ 17,50. De stempels zijn NIET los verkrijgbaar. Stripschapsticker, 20 stuks voor ƒ 3,-.
UITSLUITEND VOOR LEDEN
te bestellen via giro 1513000 tnv de penningmeester van Het Stripschap te Amsterdam.

ADRESSEN BESTUURSLEDEN

Martin Wassington (voorzitter), van Mourik Broekmanstraat 11'' Amsterdam, 020-171332.
John van der Mark (sekretaris), Suze Robertsonstraat 56 hs, Amsterdam, 020-935310.
Wil Soyer (penningmeester), Overtoom 536', Amsterdam, 020-166113.
Kees Helderman (4e bestuurslid), Zocherstraat 60''', Amsterdam, 020-168214.
John M. Willemse (5e bestuurslid), Dorus Rijkershof 5', Amsterdam.

FILMOTEEK

Ch. Wauters, Linnaeusstraat 13''', Amsterdam, 020-355182.

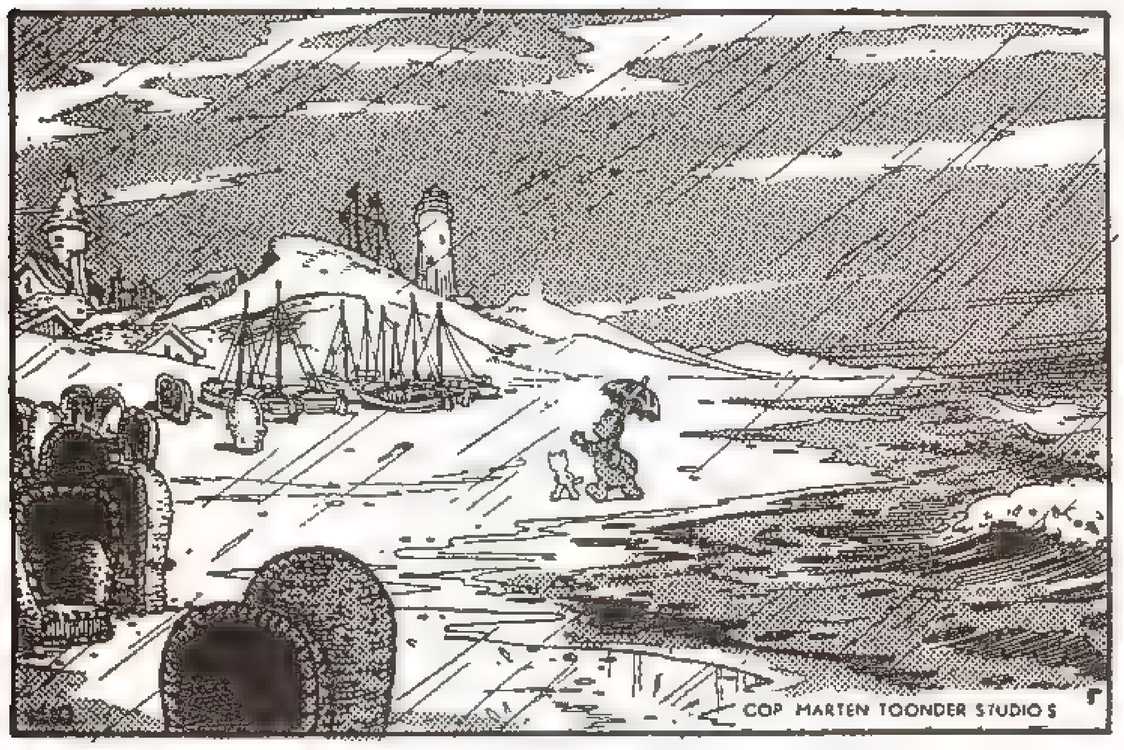

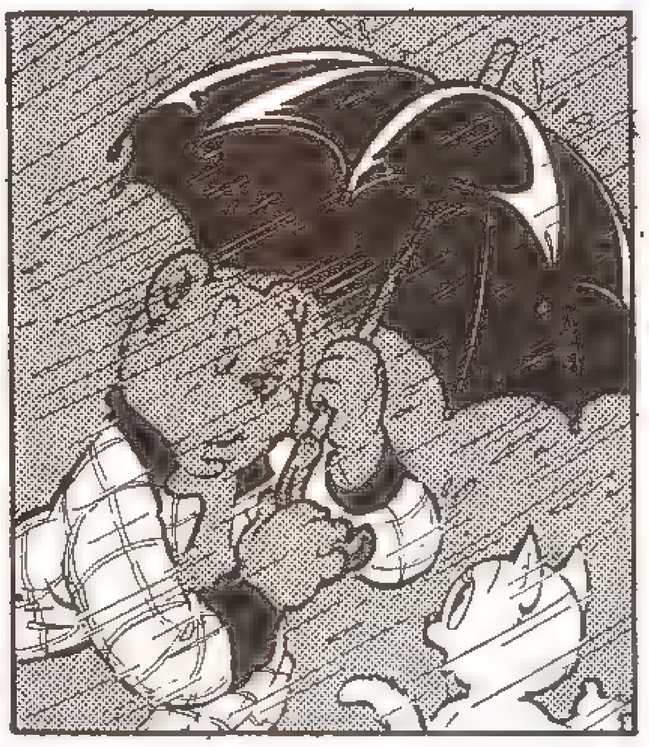

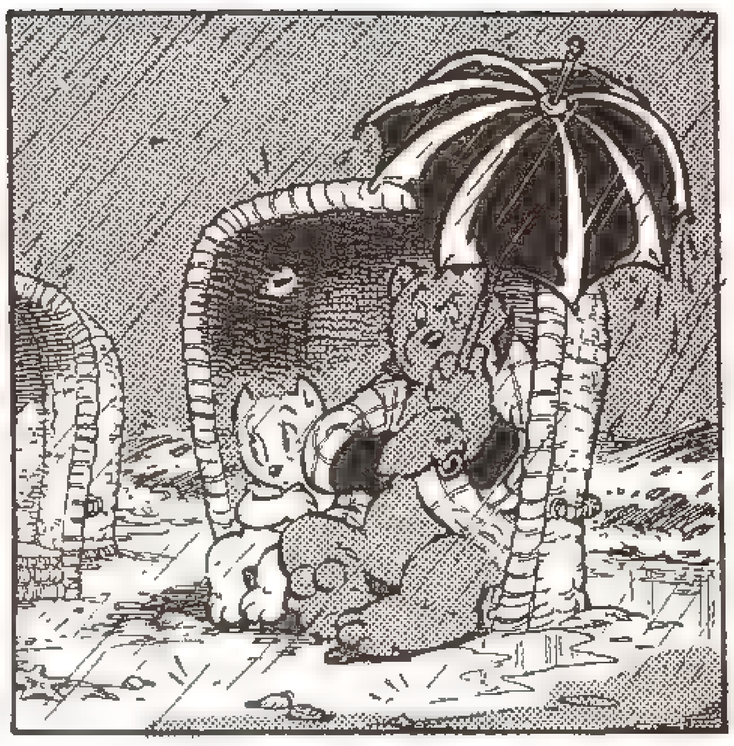

Heer Bommel had vacantie nodig. In de eerste plaats omdat het zomer was en in de tweede plaats omdat hij eens tot rust wilde komen.

„Een heer is nu eenmaal zo!" sprak hij, terwijl Joost zijn koffers pakte. „Lieden van onze stand hebben zoals je weet, uiterst gevoelige zenuwen. Van tijd tot tijd moeten we ons terugtrekken in een rustige, fraaie omgeving om weer eens tot andere gedachten te komen, als je begrijpt wat ik bedoel!"

En zo was hij dus op reis gegaan naar Zwartsloot-aan-de-Zee, waar Tom Poes in een keurig hotel-pension op eerste stand enkele kamers had gehuurd. Want Tom Poes ging natuurlijk mee. Een Bommel wil tenslotte wel eens aanspraak hebben wanneer hij eenmaal tot een andere gedachte gekomen is.

Nu wilde het geval echter, dat het weer niet meewerkte. Het regende vierentwintig uren per dag en uit het Poolgebied blies een kille wind zwarte wolken langs het zwerk, zodat heer Ollie en Tom Poes kleumerig en nat onder een grote paraplu hun strandwandelingen ondernamen.

„Ik geloof niet, dat dit me goed doet, jonge vriend!" klaagde heer Bommel op een ochtend. Hij zette zich rillend in een ruime tweepersoons badstoel en monsterde de totaal verlaten zandvlakte.

De opkomende vloed brulde eentonig en de Poolwind floot door het vlechtwerk van zijn zetel.

„Mooie gedachten willen er maar niet komen", hernam hij zuchtend. „En bovendien krijg ik van dit weer scheuten in mijn knieschijf. Het eten is hier trouwens ook niet best — zelfs de koekjes knersen van het zand! Nee, het was geen goed idee van je om me hierheen te slepen, Tom Poes! Dit is geen omgeving voor een heer!"

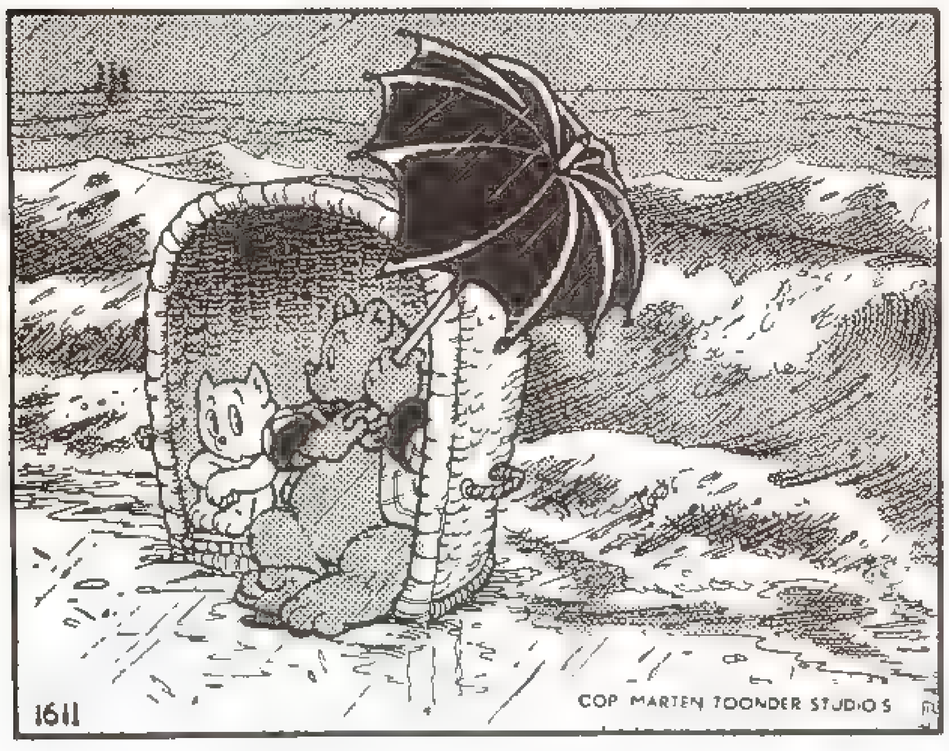

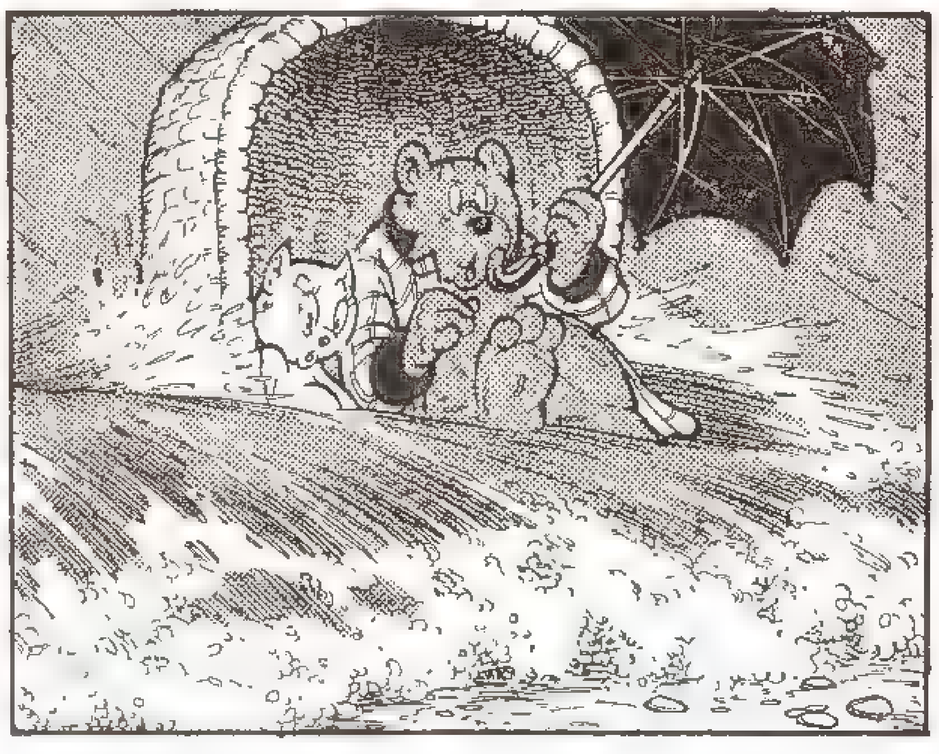

„Ik heb dit weer toch niet besteld!" zei Tom Poes een beetje verontwaardigd. „Ik was trouwens net zo lief thuis gebleven. Maar u wilde met alle geweld naar de zee. Dat had u nodig, zei u!"

„Hm!" zei heer Bommel. „Zei ik dat? Zo, nu, ja, natuurlijk heb ik van tijd tot tijd eens een vacantie nodig. Iemand, die zo'n bezet en slopend leven leid als ik, moet er soms eens uit. Is dat zo gek? Nu dan!"

Zo sprekende draaide hij de strandstoel met de rug naar de opkomende vloed om minder last van de wind te hebben en trok zich toen de kraag wat steviger om de oren.

„Jij bent ook altijd zo kribbig!" hernam hij. „Probeer liever om er het beste van te maken! Maak eens een grapje of ontwikkel eens een mooie gedachte! Neem eens een voorbeeld aan mij! Maar nee! Je klaagt maar en je scheldt maar op het weer, alsof ik het helpen kan! Kijk liever eens naar de grimmige schoonheid om je heen! Kijk eens, hoe fraai die wolken draaien en luister eens naar het sjilpen van de meeuwen!"

„Ze sjilpen niet", zei Tom Poes. „Het is meer een droevig soort gekrijs! En ik word duizelig van die wolken. Ik heb het trouwens koud".

„Bah!" riep heer Ollie ontstemd. „Jij hebt geen oog voor het schone. Zegt de zee je dan niets? De eeuwige beweging van al dat water moet toch zelfs de grootste lummel wel ontroeren!"

Op dat moment had de snel opkomende vloed de strandstoel bereikt en een forse roller omspoelde schuimend en bruisend de wankele zetel en de knieën van de inzittenden.

Heer Bommel slaakte een gil en had er plotseling genoeg van.

„Bah!" riep hij. „Ik haat het! Ik wil weg! Snel! Vóór we verdrinken, Tom Poes!"

TOM POES EN DE SCHOONSCHIJNERS 1612

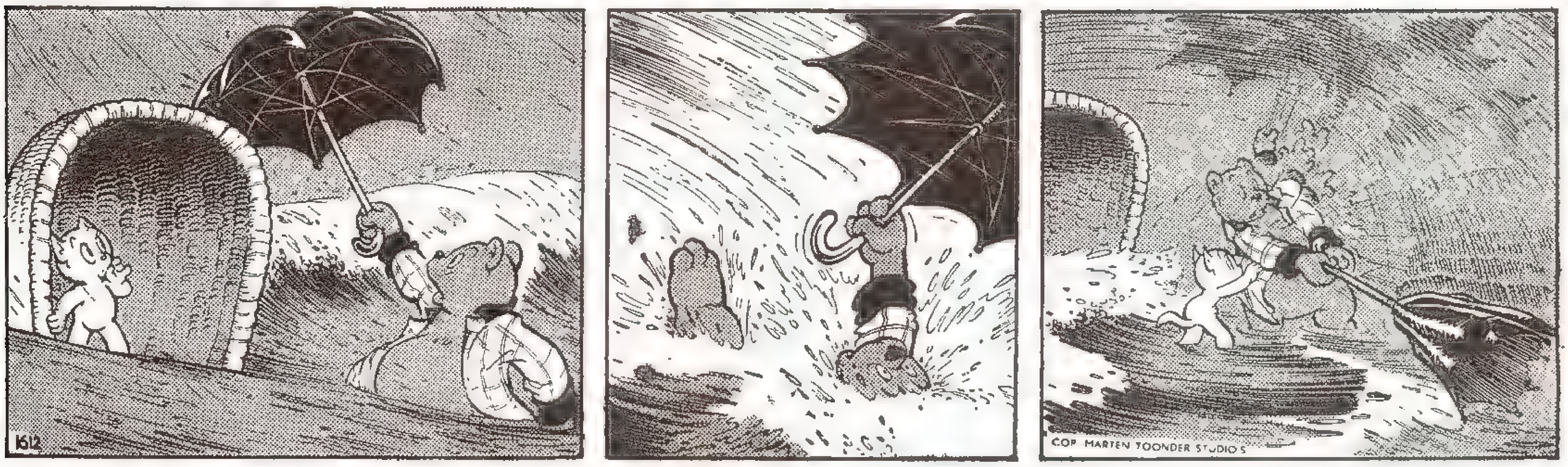

Heer Ollie sprong in de schuimende vloedgolf en trachtte de paraplu van de stoel los te rukken.

„Help!" riep hij. „Help me dan toch, Tom Poes! We moeten hier onmiddellijk vandaan! Ik heb scheuten in mijn knieën en al die zee zal daar geen goed aan doen! En uit de lucht valt ook als maar water en zonder paraplu word ik aan beide einden kletsnat. Doe dan toch iets, jonge vriend! Jij zit daar maar en je laat mij maar werken. Haal dat lamme ding van die stoel af!"

Nu zullen de trouwe lezertjes weten, dat Tom Poes niet zo erg van water houdt en daaruit valt het dan ook te verklaren, dat hij rustig bleef zitten terwijl zijn vriend soppend en kletsend in de branding met zijn regenscherm worstelde. Op een gegeven moment schoot de verbinding echter los en daardoor raakte heer Ollie zijn evenwicht kwijt. Met opgestoken paraplu dook hij nu de golven in en verdween voor een ogenblik onder het kolkende schuim. Dit bracht Tom Poes dan eindelijk in actie. Hij stond op en hielp heer Bommel moeizaam op de been, terwijl het regenscherm door een ferme rukwind binnenste buiten gewaaid werd.

Een ogenblik was slechts het huilen van de wind en de zee en het geklapper van heer Ollie's tanden hoorbaar.

„Kom mee. U zult kou vatten!" zei Tom Poes zorgzaam.

„K-kou v-vatten?" herhaalde heer Bommel bitter. „Dit k-kan m-mijn do-dood z-zijn! Ik moet hier w-weg. V-er w-weg! Dit land en d-dit kli-klimaat zijn voor mij te kil, als je begrijpt wat ik bedoel!"

TOM POES EN DE SCHOONSCHIJNERS 1613

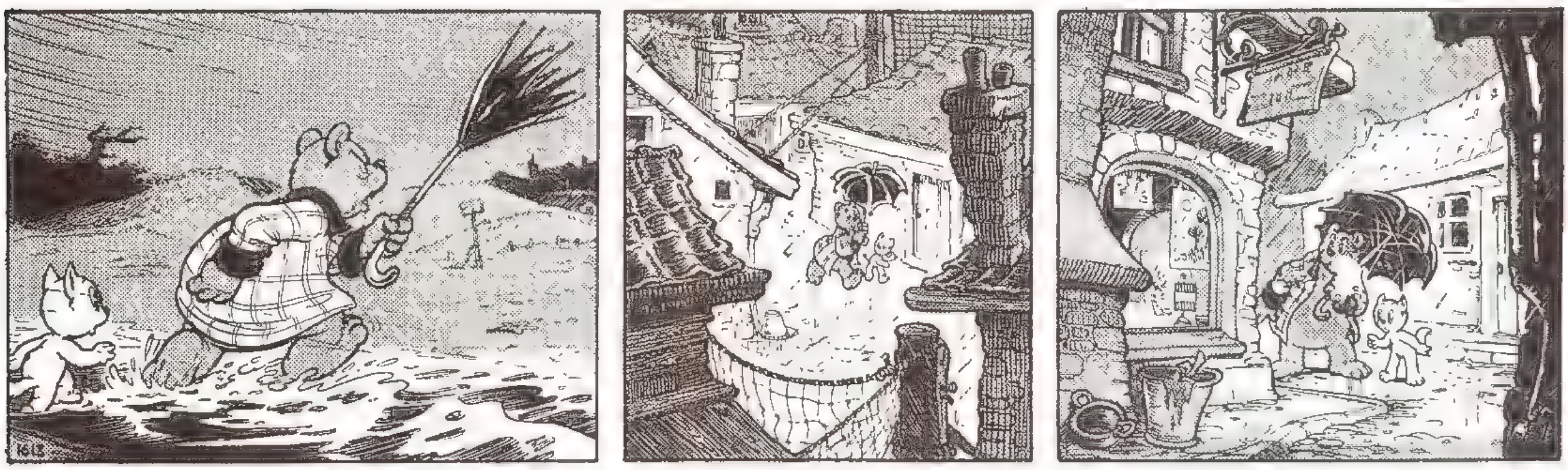

Heer Bommel stak zijn opgewaaide paraplu grimmig voor zich uit en stapte met grote passen door de opkomende vloed strandwaarts.

„Nu is het uit!" sprak hij kort. „Nu moet het maar meteen helemaal afgelopen zijn. In dit klimaat kan een heer niet bloeien en zich ontwikkelen!"

„Wat wilt u dan?" vroeg Tom Poes, die zijn vriend moeizaam volgde. „Gaat u terug naar Bommelstein?"

„Onzin!" riep heer Ollie. „In deze tijd van het jaar houdt een heer vacantie. Dat moest jij weten, jonge vriend! Ik ga niet terug. Ik ga zoeken naar een vriendelijk oord, waar een Bommel tot volle ontplooiing kan komen!"

Zo sprekende hadden ze de vaste wal bereikt en nadat ze met enig getob weer wat fatsoen in het regenscherm hadden gebracht, liepen ze het dorp in.

De straten van het eenvoudige vissersplaatsje waren, met het oog op het weer, geheel verlaten. De gure wind floot droevig om de schoorstenen en de regen stroomde eentonig neer. Tom Poes schudde zich eens en rilde.

„Maar wáár gaan we heen?" drong hij aan. „Dit lopen heeft geen zin, met dit weer kunnen we beter ergens binnen zitten!"

Heer Bommel keek hem geprikkeld aan en het was duidelijk, dat hem een scherpe terechtwijzing op de lippen lag. Doch toen viel zijn blik op een vervallen winkeltje, dat half weggezakt op de hoek van een donker straatje stond en zijn blik verhelderde.

„Hier moeten we zijn," sprak hij. „Deze eh.... zaak zocht ik eigenlijk." En hij wees op een verregend papier, dat te kennen gaf, dat hier reizen werden georganiseerd....

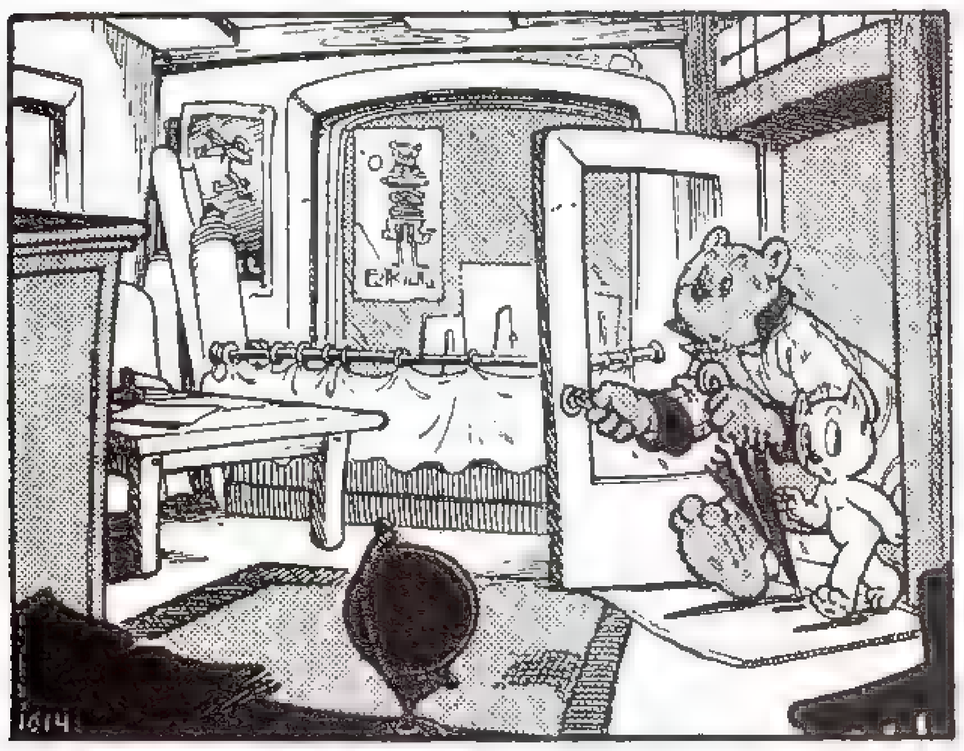

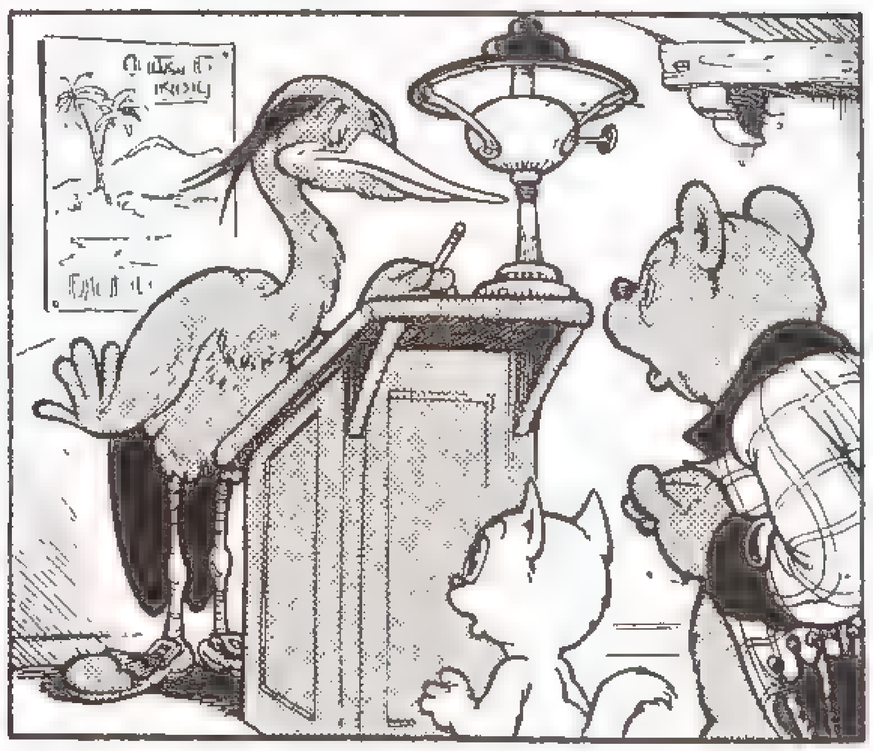

Heer Bommel vouwde zijn regenscherm dicht en opende de deur van het reisbureautje. „Volg me, jonge vriend!" sprak hij. „Dit is de poort tot een andere wereld, als je begrijpt wat ik bedoel. Van hieruit zullen we een betere vacantie organiseren!"

Het winkeltje, dat ze binnentraden was donker. Er hing een muffe lucht van schimmel en de wanden vertoonden vreemde vochtplekken.

„Hm, vreemd!" zei Tom Poes, die staan bleef voor een grote reclameplaat, waarop vaag nog enige kleur zichtbaar was. Met grote verbleekte letters stond er op: „Bezoekt de Wereldtentoonstelling te Parijs in 1904 — dit evenement moogt u niet missen."

„Dat is toch al lang geleden!" mompelde Tom Poes. „Dit reisbureau schijnt niet zo erg actief te zijn, heer Ollie!"

Maar heer Bommel had geen oog voor die kleinigheden. Met kloeke pas begaf hij zich naar een hoek, waar, achter een hoge lessenaar, een vervallen, magere gedaante stond.

„Goede morgen!" wenste heer Ollie vriendelijk. „We komen eens praten over een aardige reis die we zouden willen maken. Iets met wat zon en enig gerief, zoals een heer dat prettig vindt. U begrijpt me wel!"

„Nee!" kraste de reizen-organisator. „Nee, dat begrijp ik niet. Al dat gereis is maar onzin! Allemaal nieuwerwetsigheid!"

„Wat?" vroeg heer Bommel onthutst. „Maar dit is toch een reisbureau?"

„Zeker, zeker!" riep de ander met schelle stem. „Ik heb deze zaak opgezet omdat ik weet, waar ik over praat, mencer! Op reis gaan heeft helemaal geen zin! Men neemt steeds zichzelf mee, dat is de ellende. Ik kan u niet genoeg waarschuwen!"

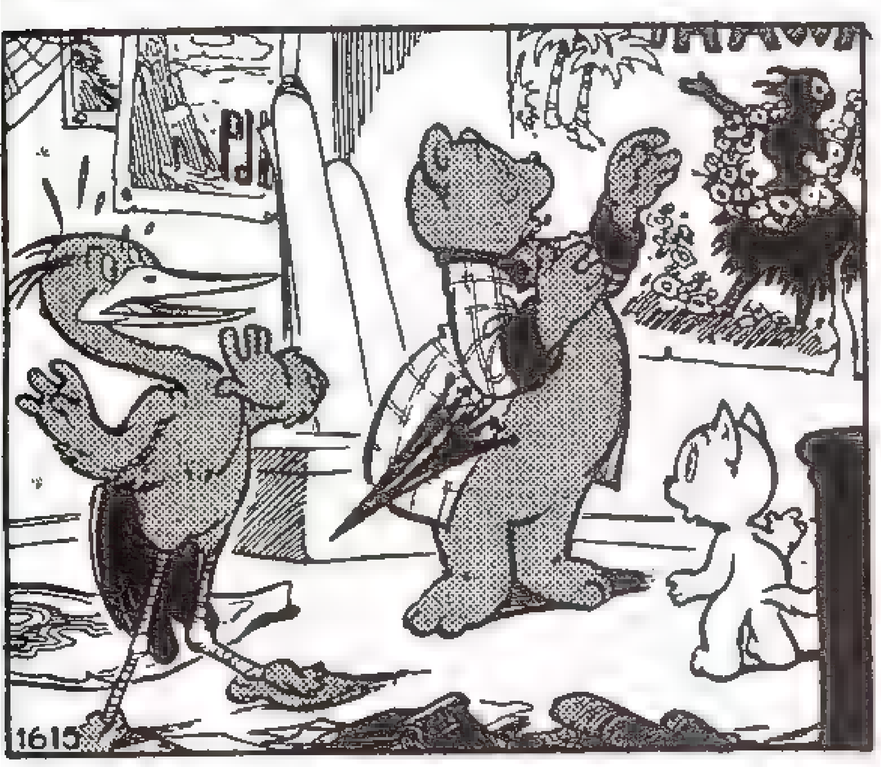

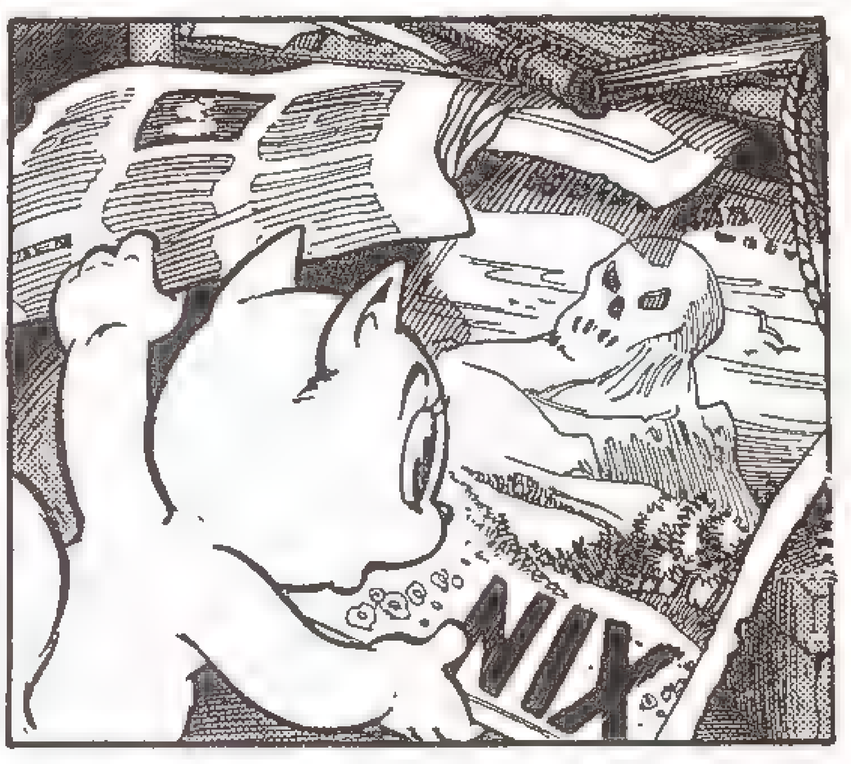

Heer Bommel nam de reisbureau-ondernemer wat achterdochtig op en besloot toen, dat het geen zin had om met deze grijsaard over de vacantie van een heer te redetwisten.

„Kijk!" hernam hij, naar een fris gekleurde plaat wijzend. „Hololoeloe roept U! Dat is aardig gezegd! Kijk eens wat een aardige palmen daar staan. Een mooi schilderij, al is het dan ook wat verscheurd. Daar zou ik wel heen willen!"

„Niet doen!" riep de zonderlinge oude met krassende stem. „Daar zijn elk ogenblik vulkaan-uitbarstingen. U moet die reclame niet allemaal geloven!"

„Hm!" zei heer Bommel wat bedrukt. Hij drentelde verder en wees naar een volgende afbeelding.

„Bezoekt het keizerrijk China — het rijk van het Midden! Is dat dan soms ook niets?"

„Nee, nee. Begin er niet aan!" kraste de vreemde gids hoofdschuddend. „In dat land zijn bokseropstanden en — wie weet — misschien zal de Keizer zelfs wel weggejaagd worden! Wees toch verstandig!"

Heer Ollie begon kriegelig te worden en hij stond op het punt een scherpe terechtwijzing uit te delen toen een zwak gemompel van Tom Poes hem afleidde. Die had namelijk onder allerlei rommel een grote reclameplaat ontdekt, die zijn belangstelling opwekte. Het ding was erg verscheurd — alleen een wijd landschap was nog zichtbaar, met op de achtergrond een hoge berg in de vorm van een schedel. „Zonneschijn in het land van Schoonschijn" stond er met beduimelde letters op. „Kom naar Nix."

Heer Ollie's gelaat verhelderde. „Dat is aardig!" sprak hij. „Zonneschijn, schoonschijn! Dat is iets voor een heer van mijn stand. Of heerst daar soms ook narigheid?"

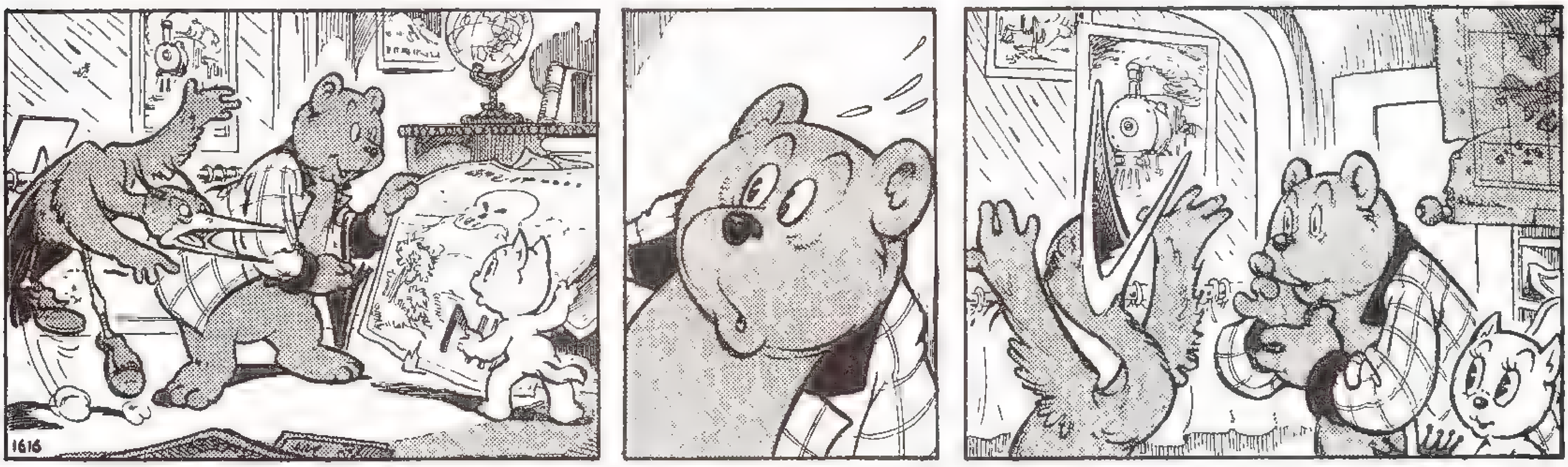

Heer Bommel trad nader en zwaaide een opgetogen wijsvinger naar de reclameplaat, die Tom Poes ontdekt had

„Dat is iets voor een heer!" riep hij uit. „Zonneschijn in schoonschijn. Een goed klimaat dus. En een propere, nijvere bevolking, zo te horen. Bovendien een eigenaardige bergformatie, die op een schedel lijkt. Daar zit avontuur in, wat jij, jonge vriend?"

„Het lijkt heel interessant!" gaf Tom Poes toe. Maar de oude reisbureau-ondernemer maakte bezwaren.

„Ga in géén geval naar dat land, heren!" mompelde hij zorgelijk.

„Bah!" riep heer Ollie. „Wat is daar dan weer op tegen? Besmettelijke ziektes, dan zeker? Of hongersnood, of wat?"

„Erger, veel erger!" zei de grijsaard huiverend.

„Nòg erger?" riep heer Bommel gespannen. „Wat mag daar dan aan de hand zijn? Spreek vrij uit, goede vriend. U staat hier tegenover een volwassen heer met onderscheidingsvermogen! Ga even weg, Tom Poes — dit lijkt me geen gesprek voor jonge lieden!"

„De jonge heer kan wel blijven", hernam de ander mat. „Op zijn leeftijd begrijpt hij toch nog niet waar ik het over heb — hij zal er geen kwaad van opsteken!"

„Komaan, genoeg gepraat!" riep heer Ollie, die ongeduldig begon te worden. „Zeg kort en goed, wat er in dat land niet deugt, dan kunnen we tot zaken komen. Zijn er soms verkiezingen aan de gang?"

„Het is nog veel erger!" prevelde de oude somber. „In dat land zijn verdriet en ellende wettelijk afgeschaft!"

Een ogenblik stond heer Bommel sprakeloos, doch toen klaarde zijn gelaat op. „Geen aardbevingen of vulkanen?" riep hij verheugd.

„Niets!" gromde de vreemde gids. „Alleen maar welstand en vriendschap en goede omgangsvormen....."

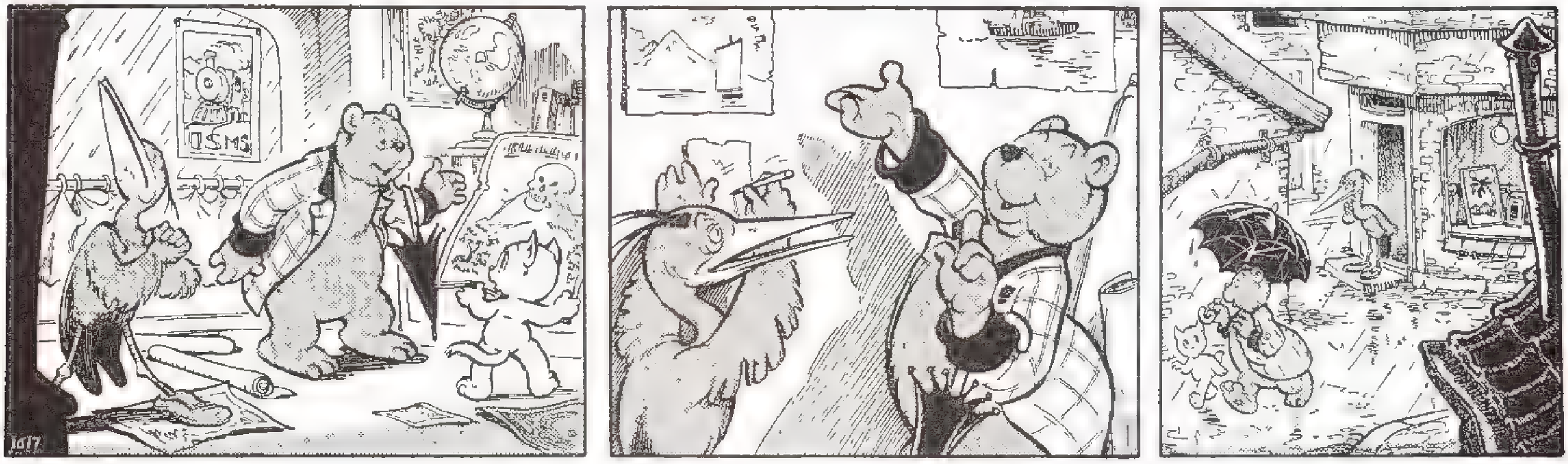

Heer Bommel geraakte in vuur.

„Stel je eens voor, Tom Poes!" riep hij. „Een land waar alle ellende wettelijk is afgeschaft! Helemaal geen zorgen of verdriet meer! Dat moet wel heerlijk wezen!"

„Hm", zei Tom Poes een beetje wantrouwig. „We moeten oppassen, dat er niets achter zit, heer Bommel! Zou het geen communisme zijn?"

„Ik weet niet, wat dat is!" zei de reisbureau-ondernemer grommend. „Maar er zit niets achter, zover ik weet. Het is zo al erg genoeg. Gaat U daar toch niet naar toe, meneer! Neemt U liever Lololoeloe of China....."

„Daar net zei je nog, dat het daar niets gedaan was!" riep heer Ollie uit. „Je hebt een vreemde manier om je zaken te drijven, goede vriend! Vertel me nu eens klaar en duidelijk, wat het gevaar in het land van Schoonschijn is, dan kan ik een besluit vatten!"

„Gevaar?" hernam de grijsaard peinzend. „Dat zou ik zo één twee drie niet kunnen zeggen. U krijgt aan de grens een boekje, dat heet: ‚Hoe het hoort." Daar staat alles in en als U zich daar aan houdt, is er geen enkel gevaar. Er is vrijheid en vreugde en vertier. Maar ga daar toch niet naar toe, meneer! U weet niet, wat U begint!"

„Onzin!" iep heer Ollie vastbesloten. „Wij gaan naar dat land van Schoonschijn! Wijs ons de kortste weg, goede vriend!"

„Als het dan moet zijn, dan moet het maar zijn!" sprak de knokige oude berustend. Hij greep een vodje papier en krabbelde daarop enige lijnen.

„Ziehier!" hernam hij. „Het is zó, dat alle wegen goed zijn. Maar de kortste weg loopt van hier door de Zwarte Bergen. De brede weg aldoor volgen tot er geen weg meer is en dan nog verder! Vaarwel!"

„Vaarwel!" riep heer Ollie. En gevolgd door Tom Poes schreed hij het reisbureau uit om de bagage en de Oude Schicht te gaan halen.

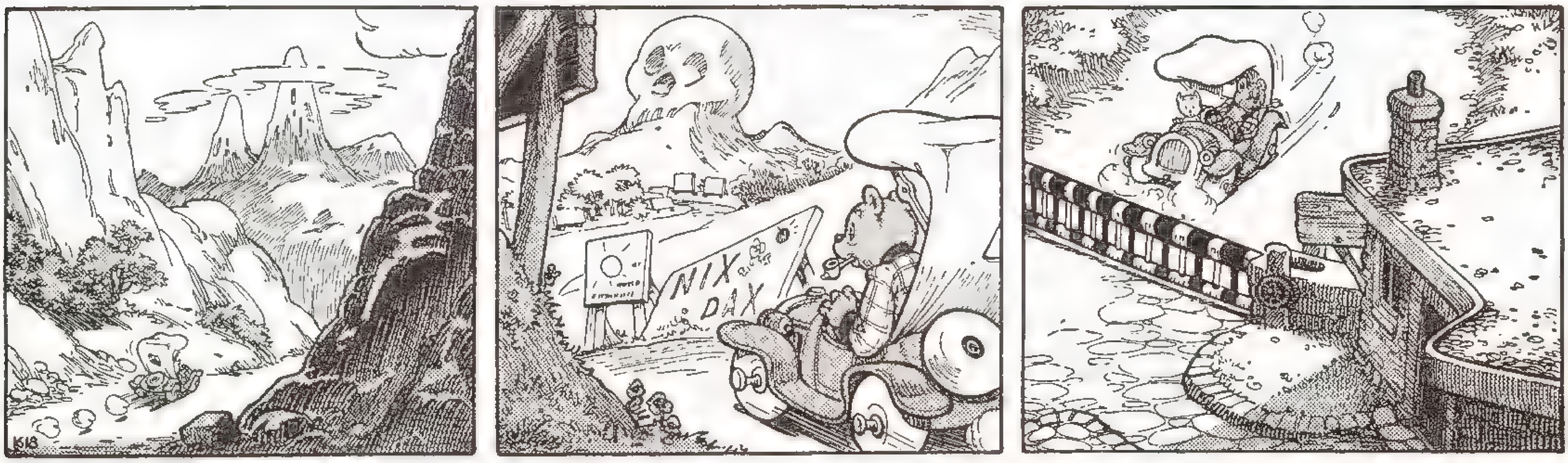

Zo gingen heer Bommel en Tom Poes dus Zonneschijn zoeken in het land van Schoonschijn. De reis verliep vlot, zodat daar niets over te vertellen valt en na enkele dagen ratelde de Oude Schicht door een diepe kloof in de Zwarte Bergen dalwaarts. De hoge rotspartijen, die hen al die tijd hadden ingesloten hielden hier plotseling op, en het bonkerige steenpad ging over in een liefelijke landweg, die aan weerszijden met prachtige reclameborden was afgezet. De zon verdreef de sombere schaduwen van de bergmassieven en liet zijn stralen spelen over de fraaie kleuren van de affiches, zodat heer Bommel een zucht van verrukking slaakte.

„Wat een land, wat een land" riep hij bewonderend uit. „Wat een prachtig plaatwerk en wat een aardige teksten! „Welkom in het land van Schoonschijn." Vriendelijk, niet? „Vrede, Vrijheid, Vooruitgang." Wat een verheven gedacht, hè? „Schenkt Schoonschijn Uw vertrouwen!" Wat lief, vind je niet?"

„Hm!" zei Tom Poes. „Het zijn mooie borden, maar ik kan niet zien wat er achter ligt!"

„Bah!" riep heer Bommel afkeurend uit. „Jij hebt natuurlijk weer iets te mopperen. Het is toch duidelijk, dat dit het ideale land is voor een heer van mijn stand? Lees zelf maar! „Vrolijkheid, vriendschap, vertrouwen." Mooier kan het toch niet! En daar: „Geen belemmeringen, geen grenzen! Schoonschijn ligt voor U open!" Ik zou wel....."

Op dat moment remde hij krachtig, want plotseling werd een zware afsluitboom zichtbaar, die de weg geheel versperde.

„De grens!" zei Tom Poes.

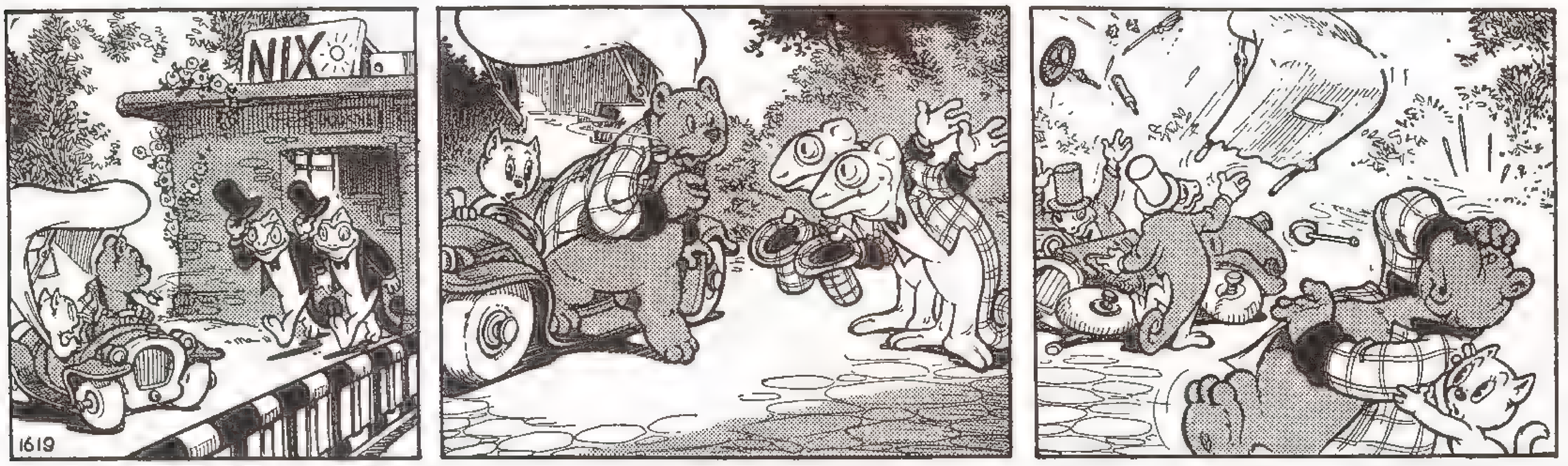

„De grens!" mompelde heer Bommel wat beteuterd. Doch toen klaarde zijn gelaat op. „Natuurlijk! De grens!" riep hij uit. Stel je voor, dat jan en alleman zo maar dit prachtige land zouden kunnen binnenkomen. Dan zou het al heel gauw geen prachtig land meer zijn, als je begrijpt, wat ik bedoel. Nee, orde moet er zijn, jonge vriend". En hij keerde zich met een welwillende glimlach naar de twee figuren, die op dat moment uit het douanehuisje traden.

„Het is in orde, goede vrienden!" riep hij joviaal. „Ik ben een bekend heer van stand en dat is Tom Poes. En onze papieren zijn volkomen goed!"

„Dat is geweldig!" spraken de beide grensbeambten, gelijktijdig hun hoge hoeden lichtend. „Welkom in Schoonschijn, vreemdelingen! Wilt u zo goed zijn om even uit uw limousine te komen, zodat we even kunnen kijken of alles in orde is?"

„Of alles in orde is?" vroeg heer Ollie enigszins bevreemd. „De Oude Schicht is helemaal in orde, hoor. Ik onderhoud hem zelf, zodoende!"

„Juist, ja, natuurlijk!" riepen de douaniers. „Het is alleen maar voor de smokkel, ziet u? Verboden boeken en zo. Alleen maar een formaliteit!"

„Ach ja, natuurlijk!" zei heer Ollie uitstappend, „alleen maar een formaliteit! Kom, Tom Poes, laten we ons even vertreden, terwijl deze heren hun plicht doen!"

„Dank u zeer!" zeiden de ambtenaren, „we zijn zó klaar!" En met deze woorden stortten ze zich op de automobiel en sloopten hem in een zéér snel tempo, zo dat het goede voertuig geheel uit elkaar lag. Heer Bommel zag dit met een verstarde blik aan en viel toen flauw in de armen van Tom Poes...

Heer Bommel herstelde zich gelukkig spoedig en begon grimmig de schade op te nemen.

„Dit is ongehoord!" riep hij uit. „Dit is een schandaal! Wie heeft ooit meegemaakt, dat de auto van een heer gesloopt werd voor een eenvoudig grensonderzoek? Is dit soms de mooie sfeer van Schoonschijn, waarvan ik zo veel gehoord heb?"

De beide douane-beambten traden nader en namen beleefd hun hoge hoeden af.

„We doen slechts onze plicht!" zeiden ze vriendelijk. „Maar we bedoelen niets onaardigs, hoor! We hebben niets tegen u. Helemaal niet. Maar zo staat het in het boekje waar alles in staat: „Hoe het hoort". Daar staat in, dat we alle auto's grondig moeten onderzoeken. Nu, zodoende."

Het was duidelijk, dat de ambtenaren verder geen kwaad in de zin hadden. Ze bleven maar buigen en hun hoeden afnemen en Tom Poes merkte zelfs op, dat hun jassen van louter vriendelijkheid net zo geruit werden als die van heer Bommel. „Dat hoort zo!" verklaarden de douaniers desgevraagd. „Dat is beleefd!"

Nu had heer Ollie helemaal geen gevoel voor die beleefdheid. Briesend begon hij met de hulp van Tom Poes zijn Oude Schicht weer te monteren, terwijl hij luide schande sprak van dit soort grensbeambten. „Help liever de schade te herstellen!" riep hij gramstorig uit. „Schei uit met dat gespeel en gooi niet met mijn onderdelen!"

De ambtenaren, die elkaar schertsend moertjes en boutjes toewierpen, staakten verbaasd hun bezigheden.

„Maar we helpen toch?" vroegen ze. „Het is vriendelijk elkander te helpen, subsidair net te doen alsof! Zo staat het in het boekje „Hoe het hoort"! Zodoende!"

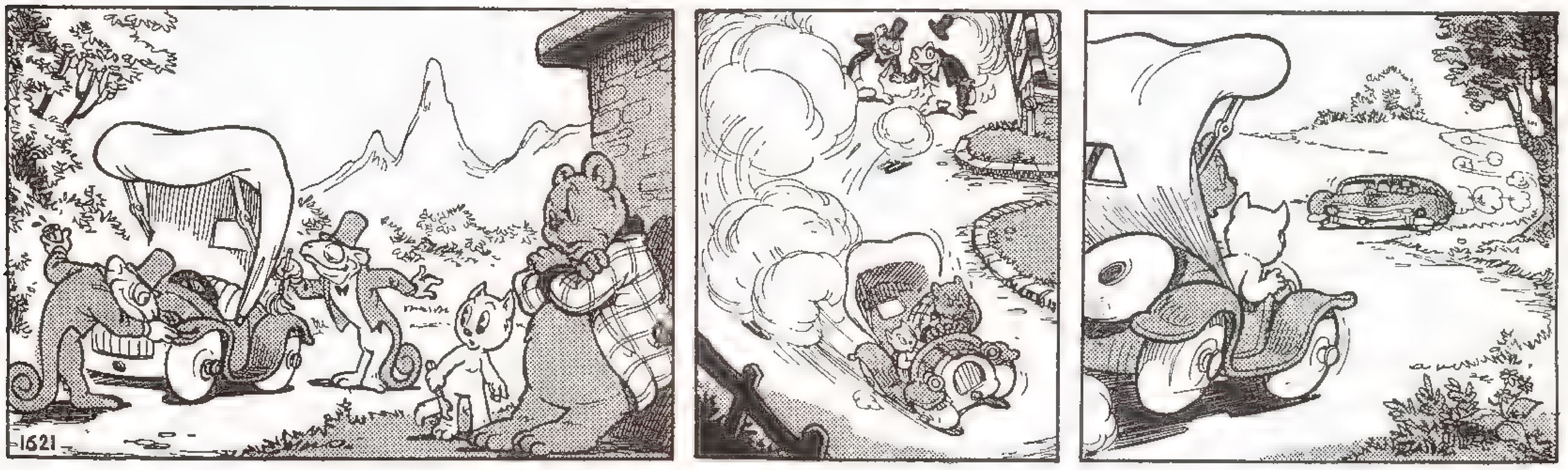

Ten slotte was heer Bommel er in geslaagd weer enig model in zijn Oude Schicht te krijgen en Tom Poes bond zo goed en zo kwaad als het ging de kap weer op het trouwe voertuig.

Nu huppelden de beide douane-ambtenaren weer nader. De ene veegde met een aardig plumeautje wat stofjes van het metaal en de andere tipte met een penseeltje een schrammetje aan.

„Zo zijn we hier in Schoonschijn!" verklaarde de eerste. „Helpt elkander! is ons motto!"

„Juist!" riep de tweede, „draagt elkanders lasten, zeggen we hier als er iemand in moeilijkheden zit!"

„Zo!" zei heer Bommel. „Zo, zeggen jullie dat! Dit is het brutaalste staaltje, dat ik ooit heb meegemaakt! Eerst iemands automobiel vernietigen, dan toekijken, hoe die iemand de schade herstelt en dan net doen alsof je hem geholpen hebt! Het is een schande, als jullie begrijpen, wat ik bedoel!"

De douaniers verbleekten en hun jassen verloren de ruiten die ze van heer Ollie hadden overgenomen

„Deze vreemdeling is grof!" fluisterde de eerste en de tweede mompelde: „Hij kan het niet helpen! Hij heeft geen gevoel voor logica! Geef hem het boekje „Hoe het hoort!"

Doch heer Bommel wachtte niet. Hij startte zijn motor en schoot gramstorig heen, een dichte stofwolk achterlatend, die de ambtelijke jassen lichtgrijs maakte.

De Oude Schicht reed nu snel over de Schoonschijnse weg en het humeur van de inzittenden begon weer een klein beetje beter te worden, toen Tom Poes naar een naderende auto wees.

„Pas op, heer Ollie!" zei hij. „Die wagen slingert vreselijk! Zo'n chauffeur kan ongelukken geven!"

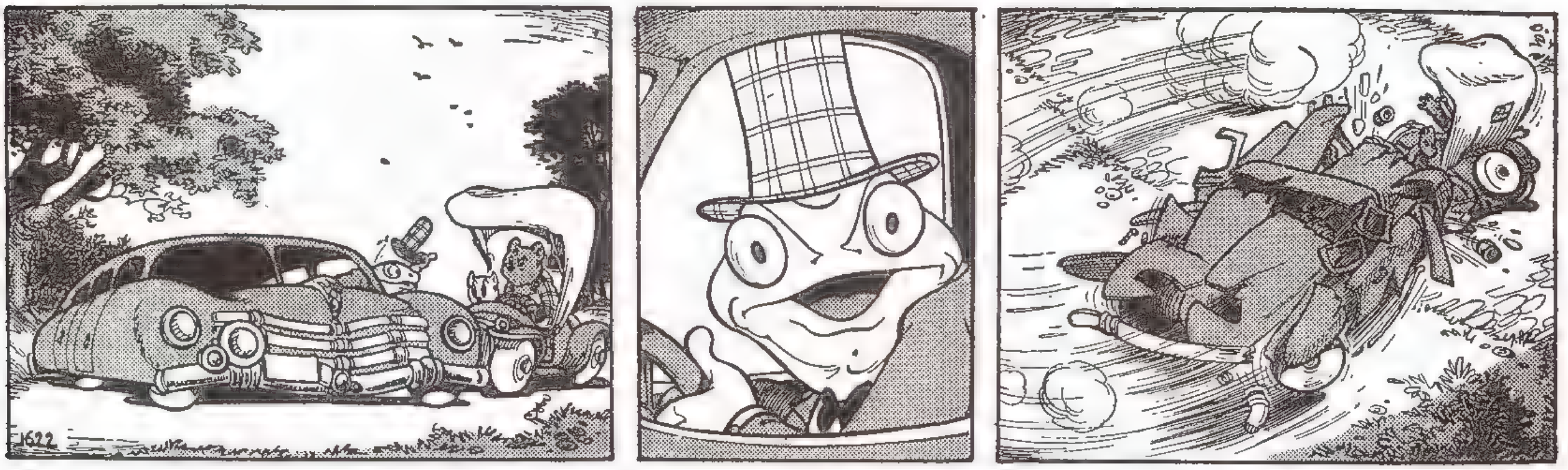

Heer Bommel keek wat bezorgd naar de onregelmatige rijwijze van zijn tegenligger en remde krachtig. „Het is een schande!" sprak hij. „Tegenwoordig geeft men ook maar aan iedereen een rijbewijs. Kijk dat geknoei nu toch eens aan!"

Op dat moment scheen de vreemde chauffeur de macht over zijn stuur geheel kwijt te raken. Hij maakte een vreemde schuiver en kwam ten slotte dwars voor de Oude Schicht tot stilstand. Glimlachend stak de rijder zijn hoofd door het raampje en nam zijn hoge hoed af.

„Een ogenblikje!" sprak hij opgewekt. „Even bijdraaien — het is zó gebeurd!"

„U bent een gevaar voor de weg!" riep Ollie woedend. „Wanneer ik niet met grote tegenwoordigheid van geest geremd had, zou er een vreselijk ongeluk gebeurd zijn. U kunt niet rijden!"

„Nee!" zei de vreemdeling, „dat is waar. Rijden kan ik niet. Maar ik begrijp niet, waarom u daar zo boos om bent. Ik doe toch net alsof ik het wél kan?"

„Dit gaat te ver!" brieste heer Bommel. „U hebt vast geen bewijs van rijvaardigheid! U bent een wegpiraat, als u begrijpt, wat ik bedoel!"

„Nee, dat begrijp ik niet!" riep de ander, zijn voertuig weer op gang brengend. „Ik heb een rijbewijs, hoor! Ik weet precies hoe het hoort — dat heb ik uit een boekje geleerd Maar daarom hoef ik toch nog niet te kunnen rijden?"

Zo sprekende stuurde hij zijn voertuig met grote zekerheid recht tegen de Oude Schicht aan. Er klonk een doffe klap en de fraaie limousine viel naar alle kanten uit elkaar. Het vreemde was echter, dat heer Bommel's wagen zelfs geen krasje vertoonde ...

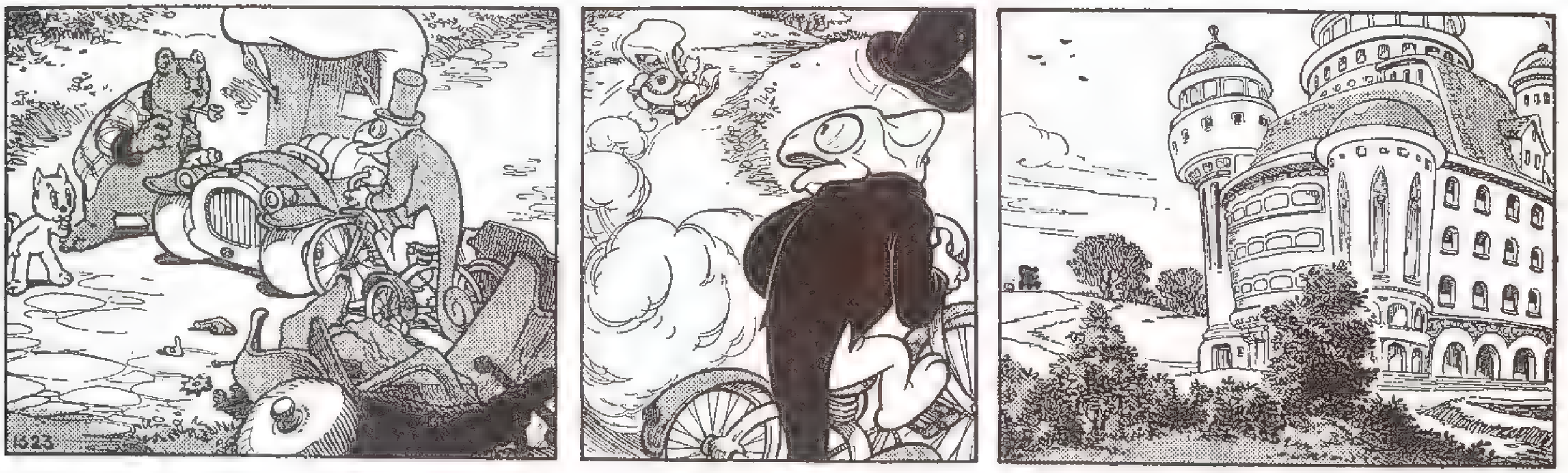

Heer Bommel en Tom Poes sprongen uit de Oude Schicht en snelden naar de chauffeur van de verongelukte wagen. Doch deze wenkte geruststellend. „Er is niets aan de hand, hoor!" zei hij opgewekt. „Een beetje kapot en zo, maar dat kan gemaakt worden. De motor is nog heel!" En hij wees trots naar de driewielige fiets waarop hij zat.

„Het was geen echte auto!" riep Tom Poes verbaasd. „Kijk, heer Ollie, de carosserie is van karton!"

„Wat bedoelt u met: geen echte auto?" vroeg de vreemde verbaasd. „Hij zag er toch net uit als een echte? En karton is veel goedkoper, dan metaal — dat zult u met me eens zijn. In dit land is de leus: Iedereen zijn eigen auto! Maar ik zie wel, dat de heren hier vreemd zijn! Ik zou niet graag in dat oude wagentje rijden, dat u daar hebt! Het is geen gezicht!"

„Als u soms de Oude Schicht bedoelt", zei Heer Ollie koeltjes, „dan zou ik u er op willen wijzen, dat die een èchte automobiel is! Geen krasje! IJzersterk metaal! Een onverwoestbare motor!"

„Nu, en wat zou dat?" hernam de ander. „Op de schijn komt het aan en het wagentje ziet er lachwekkend uit!"

Dat was te veel voor heer Bommel. Zonder antwoord te geven gaf hij gas en reed snel heen, de chauffeur op de driewieler verbaasd achterlatend.

„Ik weet niet, wat dit voor een land is" sprak heer Ollie hoofdschuddend. „Als heer zijnde zou men er zijn geduld bij verliezen. Maar het komt me toch voor, dat achter al deze dingen een diepe wijsheid schuilt. Ik moet eens nadenken!"

„Laten we dan stoppen bij dat hotel daar!" stelde Tom Poes voor en hij wees naar een machtig bouwwerk, dat fonkelend in het landschap stond. „Daar kunnen we meteen wat eten!"

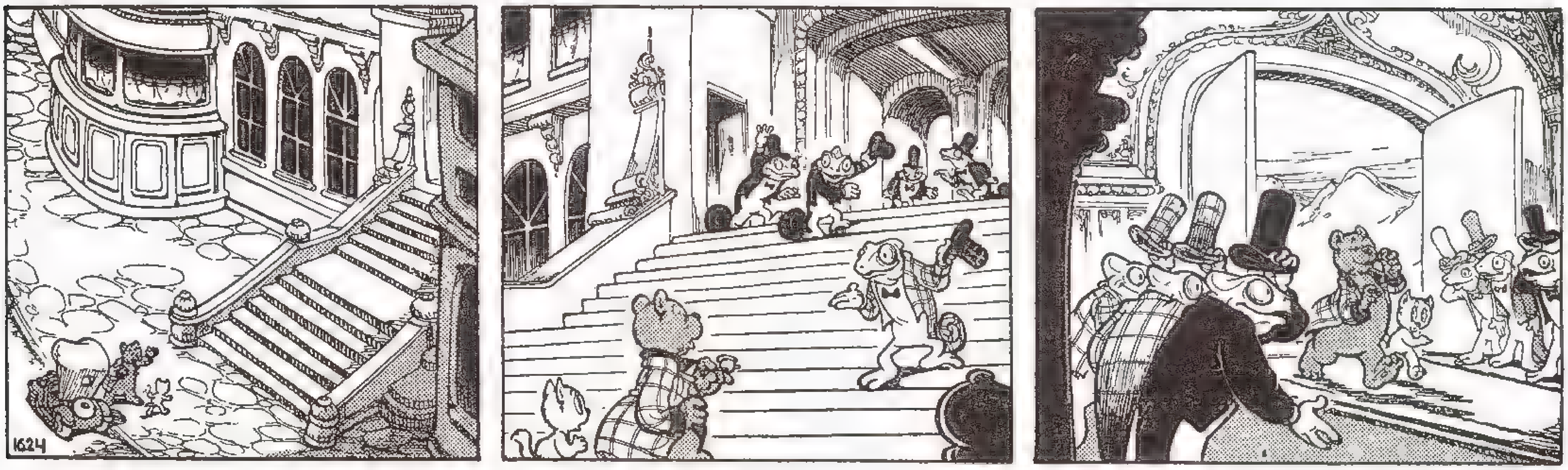

Heer Bommel bracht de Oude Schicht tot stilstand voor het machtige bouwwerk en stapte uit.

„Een mooi hotel!" sprak hij prijzend. „Het ziet er uit, alsof het van goud is — het fonkelt helemaal, zie je wel?"

„Hm, ja!" zei Tom Poes. „Net echt goud. Maar het is gewoon maar namaak, net als dit hele land!"

„Kom, kom!" zei heer Ollie, „nu zie je het een beetje somber! Jij overdrijft altijd, jonge vriend! Ik maak me sterk, dat we hier een voortreffelijke maaltijd zullen krijgen — en dat is precies, wat we nodig hebben. Het zal ons tot betere gedachten brengen, als je begrijpt, wat ik bedoel!"

Inmiddels was er in het inwendige van het gebouw een kleine bedrijvigheid ontstaan. De deuren werden opengeworpen en enkele figuren snelden hen tegemoet onder het uiten van vriendelijke kreten, als: Welkom in hotel Schoonschijn! Deze kant op, heren! Denkt om het stoepje! Wilt u een warme maaltijd gebruiken of een koude? Bestelt, wat u wilt, heren! Alles is hier geheel gratis!"

„Dit is toch wel héél aardig!" zei heer Ollie tevreden. „Wat een lieve ontvangst! En alles geheel gratis — dat noem ik pas gastvrijheid! En kijk eens, wat een smaakvol interieur!"

„Hm!" zei Tom Poes, wantrouwig een Gothische boog bekijkend, die op vernuftige wijze aan een eenvoudig latwerk bevestigd was. Doch de hotelbediende liet hem geen tijd.

„Deze kant op, heren!" riep hij, terwijl zijn jas van louter vriendelijkheid de ruiten van heer Bommel's colbert overnam. „Ik heb een mooi plaatsje voor u vrij: een echt zeventiende-eeuws eethoekje!"

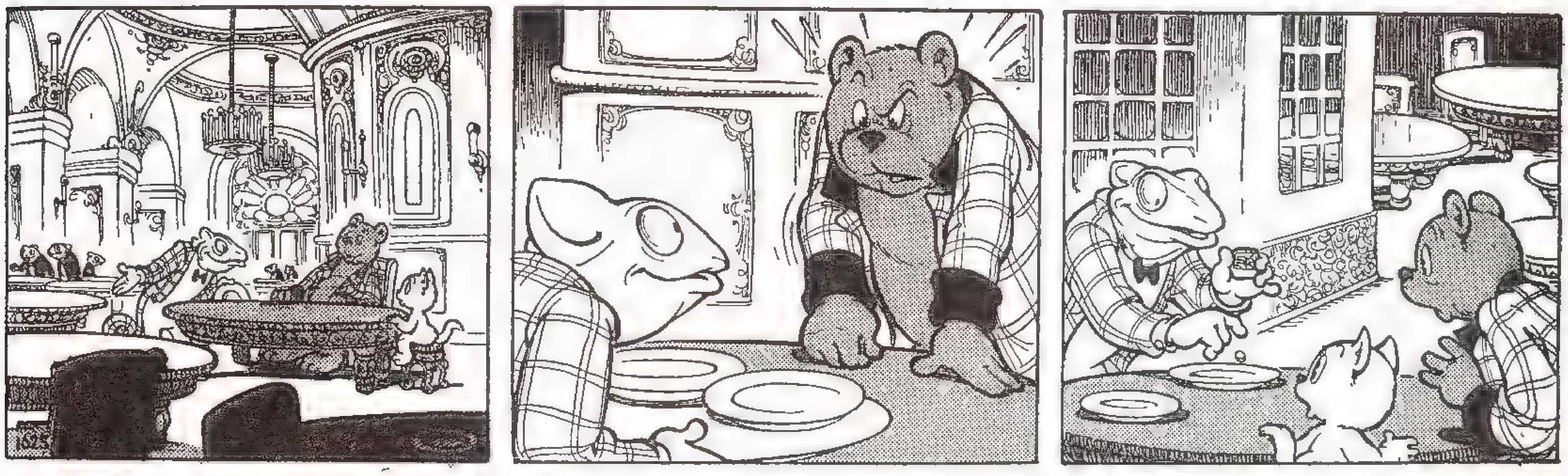

De hotel-bediende ging heer Bommel en Tom Poes bedrijvig voor naar een duistere hoek van het gebouw.

„Een mooie plaats om uw maaltijd te gebruiken!" sprak hij. „Een zeventiende-eeuws eethoekjen! Neemt u plaats, heren! Eten bij kaarslicht!"

Zo sprekende knipte hij een electrisch peertje aan, dat op vernuftige wijze op een kandelaar gemonteerd was en rolde een lange spijskaart uit.

„Wat zal het zijn?" hernam hij. „Alles wat hierop staat is voorradig, zoekt u dus rustig uit!"

Heer Bommel vatte met een tevreden gelaat de lijst aan en zette zich tot lezen. Doch toen bestierf zijn glimlach om plaats te maken voor een gramstorige uitdrukking.

„Wat betekent dat?" vroeg hij, wijzende op het woord „Odeblokje", dat met koeien van letters de gehele ruimte op het papier in beslag nam.

„Dat is het nationale gerecht!" verklaarde de bediende trots. „Een heerlijke, voedzame, geurige soep!"

„Bah!" zei heer Ollie. „Als dat alles is wat jullie hebben, begrijp ik niet waarom je met zo'n grote spijslijst aankomt!"

„Dat staat beter!" legde de kellner uit, terwijl hij naar de keuken snelde om de bestelling op te geven.

„Een vreemd land!" begon Heer Bommel hoofdschuddend. Maar voordat hij verder kon gaan, was de vlijtige bediende al weer terug met een blad waarop twee vliesdunne, blikken schaaltjes stonden. Daarin bevond zich een dampende vloeistof.

„Maar dat is gewoon warm water!" riep heer Ollie woedend.

De kellner maakte een kalmerend gebaar en haalde een rond, blikken doosje uit zijn vest. Hieruit vatte hij twee, op hygiënische wijze verpakte blokjes, pelde die uit hun papier en liet in ieder bord één neerglijden, zodat de heldere vloeistof zich bruin kleurde.

„Odeblokje!" sprak hij trots. „Geurig, voedzaam, overheerlijk! Net èchte soep!"

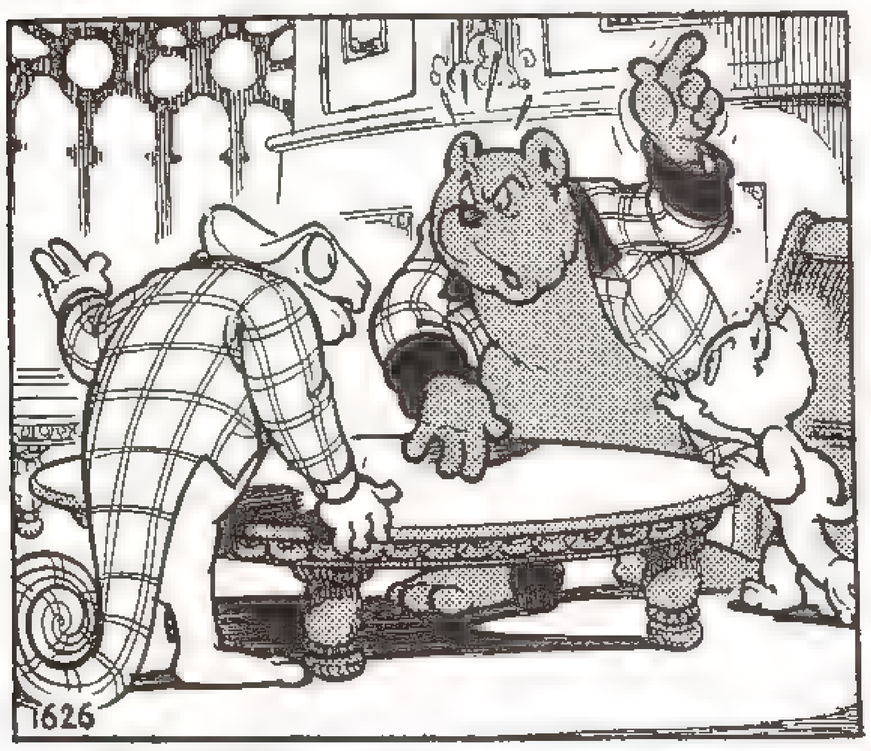

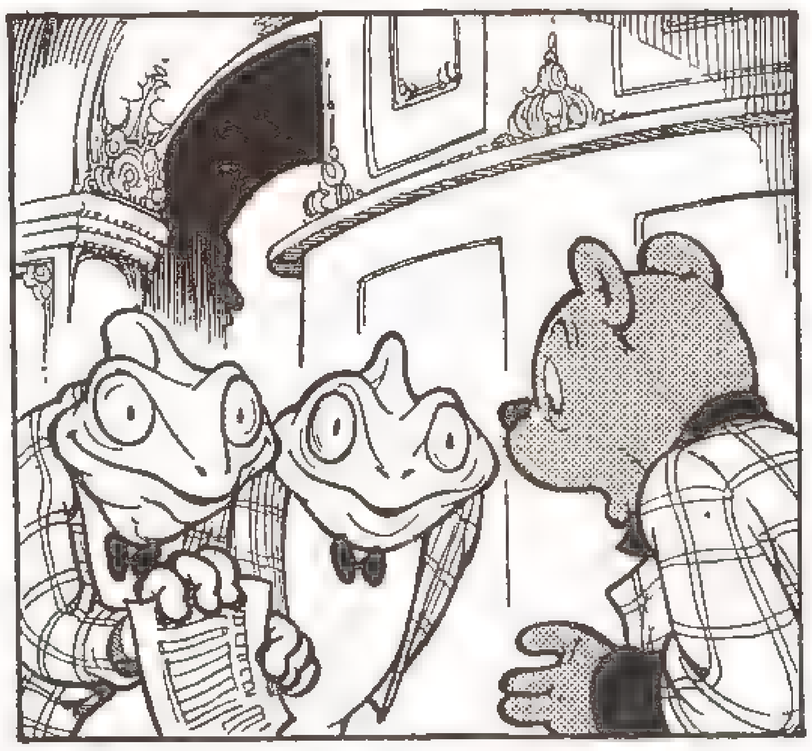

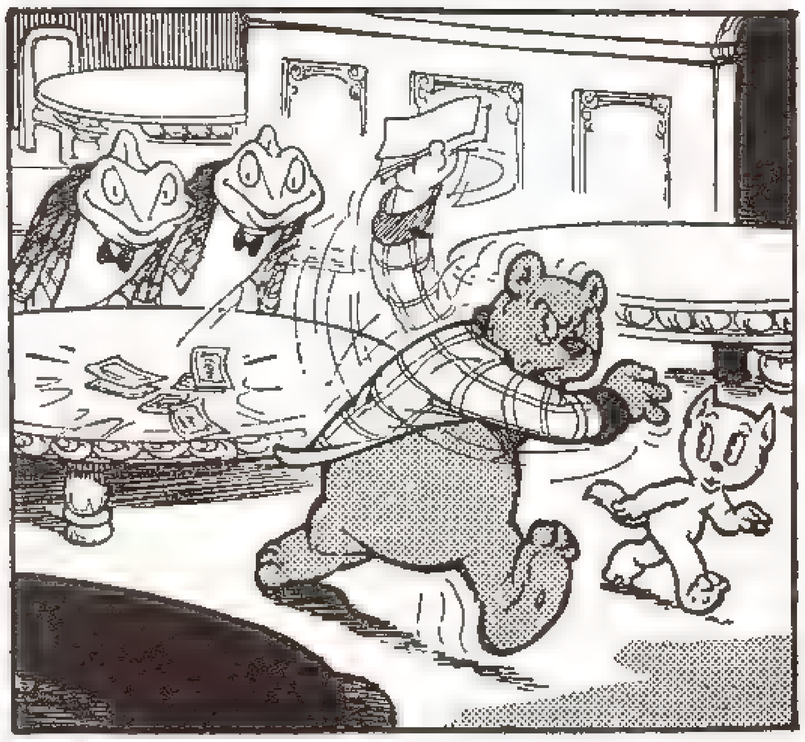

Heer Bommel staarde verbluft naar het dampende bord vóór hem waarin het water langzaam bruin gekleurd werd. Toen steeg de toorn hem naar de keel en met een onderdrukte kreet stond hij op, daarbij zó krachtig op de tafel slaande, dat de schaaltjes op de grond sprongen.

„Wat betekent dit?" riep hij. „Water in blik? Ik eis een verklaring!" Op dit geweld snelde een hooggeplaatste hotelbediende nader.

„Ik ben de overkellner!" sprak deze op sussende toon. „Is er iets niet naar meneers genoegen? Soms een haartje in de maaltijd?"

„Maaltijd?" brieste heer Ollie. „Noemt u dit een maaltijd? Het is oplichting! Ik vertrek op staande voet! Kom mee, Tom Poes!"

„Pardon, u bent abuis!" bracht de eerste bediende in het midden. „Het was geen oplichterij, het was odeblokje! De specialiteit van het huis! Vooral voor vreemdelingen!"

„Meneer is nog vreemd hier, ik zie het al!" hernam zijn chef, goedig lachend. Daarop trok hij een nota uit zijn zak en legde die heer Ollie voor.

„Dat is dan twee maal soep, twee zitplaatsen, een tafel, twee borden en twee lepels, met vijftien percent opslag voor de muziek...."

„Er is geen muziek!" riep Tom Poes verontwaardigd.

„Dat komt, omdat u vergeten hebt de radio aan te zetten", voer de overkellner voort, „vermeerdert met vijftien percent servies.... dat is dan vijf-en-twintig florijnen inclusief, alstublieft — ik hoop, dat het u gesmaakt heeft, meneer!"

„Het is een schande!" tierde heer Bommel, enig geld op de tafel werpend. „Het heeft niet gesmaakt en bij de ingang staat: alles gratis! Kom mee, jonge vriend! Dit is schurkerij!"

„Die vreemdeling toch!" mompelde de eerste bediende misprijzend. „Die soep is toch net echt? Niets op aan te merken!"

„Hij moet nog veel leren!" beaamde de tweede. „Hij begrijpt nog niet, dat gratis maar bij wijze van spreken is!"

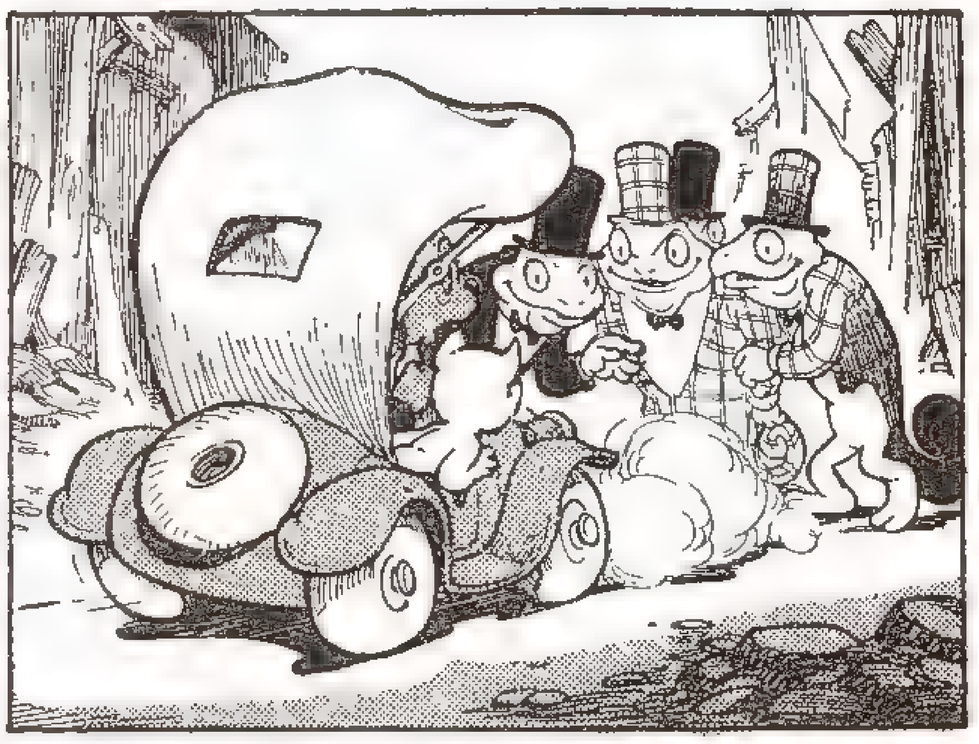

Enigszins hongerig en slecht geluimd zetten heer Bommel en Tom Poes de tocht voort.

„Een raar land!" sprak heer Ollie, na een lange tijd te hebben nagedacht. „De lieden hier zijn erg vriendelijk, maar ze bedotten een heer waar hij bij staat!"

„Ja," zei Tom Poes, „vriendelijk zijn ze. Hebt u gezien, dat hun jassen de kleur aannemen van de uwe, gewoon maar uit vriendelijkheid?"

„Dat heb ik gezien!" zei heer Bommel, „en ik vind het maar een misselijk gedoe! Stel je voor, dat ik mijn jas toestond om van kleur te veranderen! Denk je dat eens in! Nee, jonge vriend, houd je jas, zoals hij is, met wie je ook omgaat, leer dat van mij!"

„Ik heb geen jas!" zei Tom Poes.

„Hm!" zei heer Bommel, „nee, nu je het zegt! Hm, dat is eigenlijk niet netjes! Iedereen moet een jas hebben, tegenwoordig!"

Onder deze gesprekken was de Oude Schicht een heuvel afgedaald en reed nu een soort stad binnen. Maar ach, wat zag die er uit! Tegen enkele grote gebouwen aan hingen schamele optrekjes, waarvan de meeste waren opgetrokken van pakkistenhout en lege vaten, en hier en daar bestond de hele woning slechts uit een gat in de grond, waaruit de bewoner het hoofd stak bij hun nadering.

„Wat een rommel! Wat een bende!" riep heer Ollie uit. Hij hield zijn voertuig wat in om een samenscholend groepje voetgangers gelegenheid te geven uit de weg te komen. Doch het groepje maakte daartoe geen aanstalten. Eén burger draaide fronsend het hoofd naar hem toe en monsterde de Oude Schicht. Toen hij zag, dat het hier buitenlanders betrof, kruiste hij de armen en riep fier: „Iedere burger zijn eigen huis! Dat is ons motto!"

TOM POES EN DE SCHOONSCHIJNERS 1628

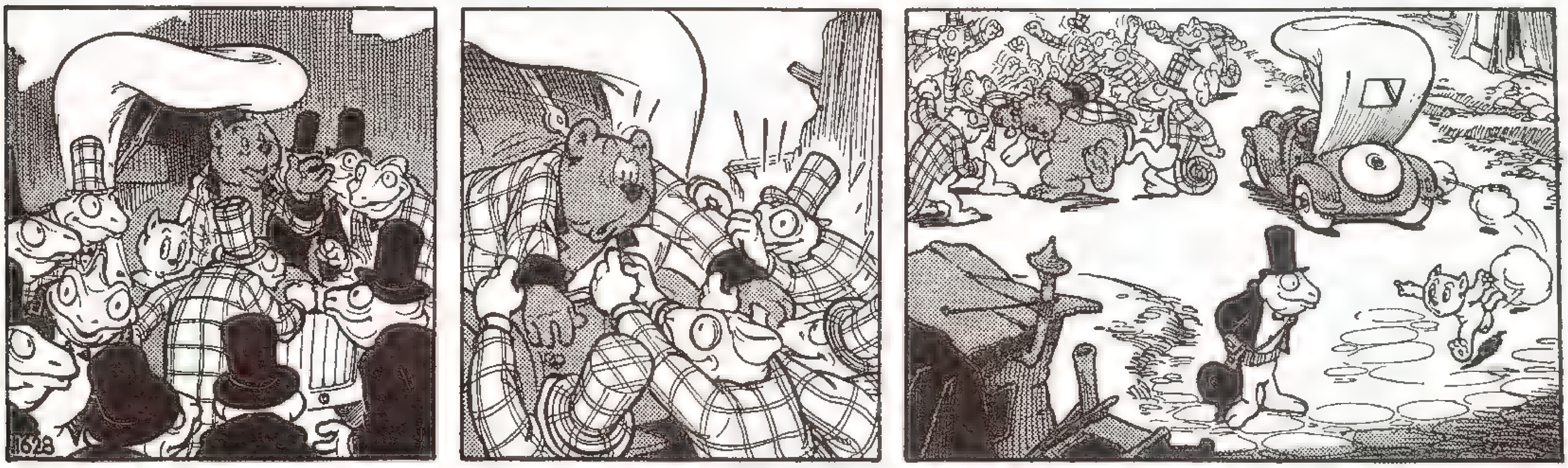

Heer Bommel remde krachtig voor het samenscholende groepje voetgangers en boog zich naar buiten.

„Neem me niet kwalijk!" riep hij, „willen jullie een beetje opzij gaan? Dan kan ik doorrijden!"

Op het geluid van zijn stem kwamen van alle kanten voorbijgangers aanlopen, die zich bij het oploopje aansloten. „We gaan al opzij!" riepen ze, „eerst even oversteken!"

Een beetje verbluft staarde heer Ollie naar de snel aangroeiende menigte en wachtte tot deze gepasseerd zou zijn. Hiervan was echter geen sprake. Behalve enig heen en weer geloop zat er — zo te zeggen — geen beweging in de massa.

„We kunnen beter teruggaan en omrijden!" stelde Tom Poes voorzichtig voor. Maar daar wilde heer Bommel niet van horen. Hij stelde zijn toeter in werking en liet zijn motor een weinig razen.

„Opzij!" riep hij, naar buiten leunend, „snelverkeer heeft altijd voorrang".

Na deze woorden daalde een doodse stilte op de Schoonschijners neer. Ongelovig staarde men enige tijd naar de Oude Schicht en zijn inzittenden en stortte zich daarna eensgezind op heer Ollie.

„Die buitenlander kent zijn manieren niet!" riep men. „Hij praat onvriendelijk! We zullen hem leren, dat men in dit land zachtmoedig en aardig tegen zijn naaste moet zijn!" En met deze en dergelijke uitroepen werd heer Bommel uit zijn voertuig getrokken. Hier kreeg hij een duw, en daar een stomp en het zag er niet best voor hem uit. Tom Poes sprong uit de auto en snelde naar een agent van politie toe, die niet ver van daar net stond te doen alsof er niets aan de hand was.

„Vlug!" riep Tom Poes, „help mijn vriend, agent! We worden aangevallen!"

TOM POES EN DE SCHOONSCHIJNERS 1629

„Helpen?" vroeg de agent, peinzend naar de vechtpartij kijkend. „Hm, een moeilijk geval! Bij dergelijke dingen weet men nooit waar het eigenlijk om gaat. Wij, van de politie, kunnen niet voorzichtig genoeg zijn. Tenslotte zijn wij de dienaren van het publiek — dat staat zo in het boekje „Hoe het hoort!" Ik zal met de uiterste tact op moeten treden!"

Met deze woorden trok de verstandige politie-ambtenaar zijn revolver uit de holster, blies even in de loop — „dat is tegen de stofdeeltjes", legde hij uit — en begon daarna in het wilde weg te schieten.

De knallen daverden door de bouwvallige straat en overstemden het rumoer dat de vechtenden maakten. Onmiddellijk bleek, hoe wijs deze maatregel van de ambtenaar was. Want voordat Tom Poes tot drie had kunnen tellen, was de gehele menigte verdwenen, heer Bommel versuft en gescheurd op de grond achterlatend.

„Ziedaar!" sprak de politie-beambte trots. „Wij, Schoonschijners, zijn een ordelijk en vredelievend volkje. Hier wordt nooit een wanklank gehoord, en als politieagent zijnde, heeft men werkelijk een prettig, rustig leven!"

„Rustig?" vroeg Tom Poes verontwaardigd. „En deze vechtpartij dan? Heer Bommel had niemand kwaad gedaan en ineens werd hij aangevallen? Noem dat maar een ordelijk volkje!"

„Hm!" hernam de ander, „kalm maar, jonge heer! Ik verzeker u, dat de schuldigen gestraft zullen worden, daar sta ik borg voor!"

En met deze woorden trad hij op heer Ollie toe en trok hem fors overeind. Daarop greep hij hem in de kraag en Tom Poes bij het nekvel en sprak: „Ik arresteer jullie wegens het veroorzaken van ongeregeldheden op de openbare weg!"

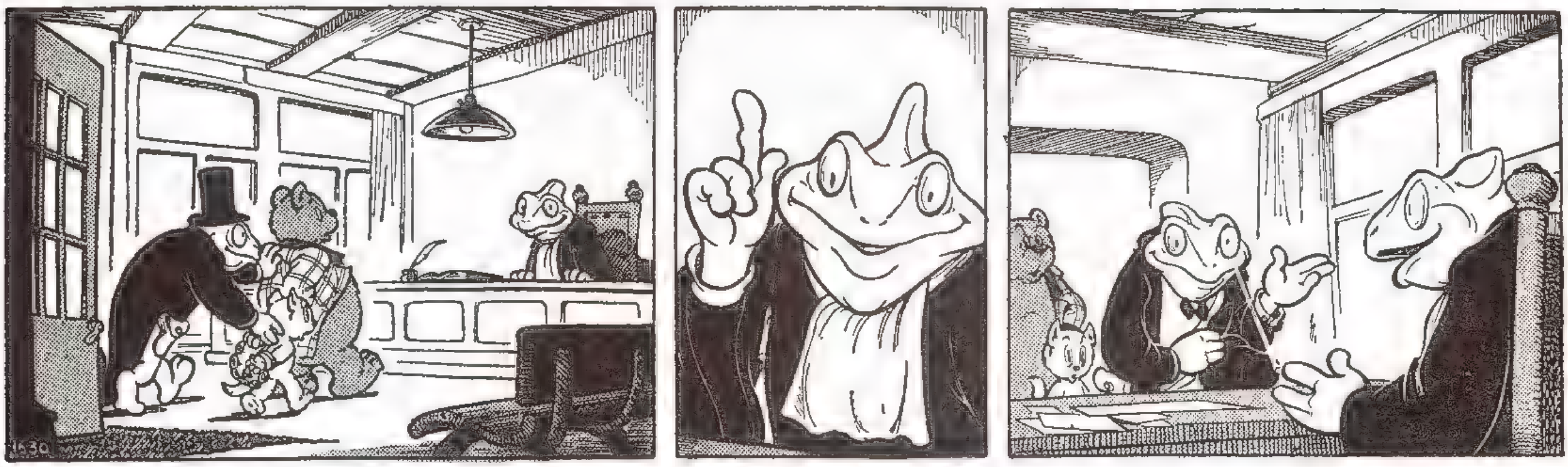

Voordat Tom Poes van zijn verbazing en heer Bommel van de klappen bekomen waren, duwde de ijverige politie-beambte hen reeds een van de grotere gebouwen binnen. Achter een lange tafel troonde een waardige figuur, die door zijn zwarte toga en bef als een rechter kenbaar was.

„Vrede!" riep de magistraat welwillend. „Wie breng je me daar, agent?"

„Enkele vreemdelingen, edelachtbare!" sprak de ambtenaar verklarend. „Ik moest ze tot mijn spijt arresteren omdat ze een oploop op de openbare weg veroorzaakten!"

„Het is een leugen!" riep heer Bommel woedend. „Er was al een oploop! En die oploop heeft mij uit mijn auto getrokken!"

„Orde in het gerechtshof!" riep de rechter. „Er wordt u niets gevraagd, verdachte! U gedraagt u niet, zoals het hoort!"

Heer Ollie brieste van toorn. „Dat heeft nog niemand ooit tegen me gezegd!" riep hij. „Een Bommel kent zijn manieren, dat weet iedereen!"

„Zo?" hernam de rechter, fijntjes glimlachend, „waarom is uw jas dan nog steeds geruit, verdachte? Weet u soms niet, dat het de gewoonte is, om de vaste kleur van hoger geplaatsten over te nemen? Artikel zeventien van het boekje „Hoe het hoort", verdachte! Het doet mij leed, dat ik u op zo iets vanzelfsprekends moet wijzen! Maar genoeg hierover, we gaan verder met de zaak. De verdachten veroorzaakten dus een oploop, agent?"

„Jawel, edelachtbare!" zei de politie-beambte beleefd.

„U hebt geschoten, hoop ik?" voer de rechter voort.

„Ja, ja zeker!" zei de agent trots. „Ik ken mijn manieren en mijn „Hoe het hoort".

„Goed, zéér goed!" prees de magistraat. „Dan zal ik nu mijn rechtvaardig vonnis vellen!"

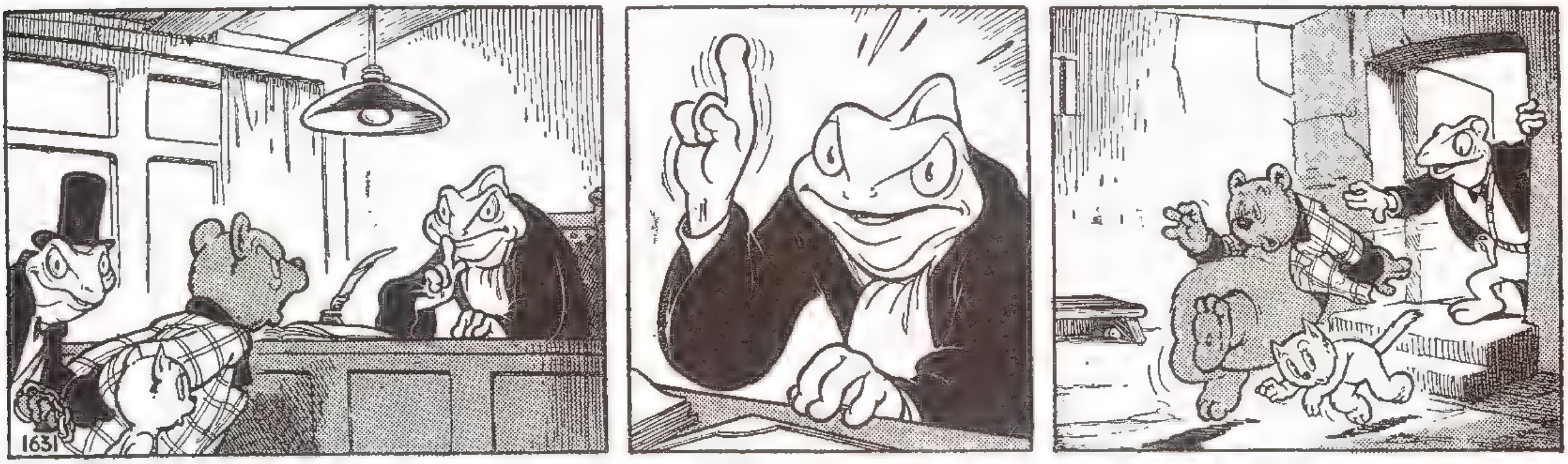

Heer Bommel wond zich hevig op, dat was duidelijk. „Ik heb geen oploop veroorzaakt!" riep hij. „Ik ben door een menigte aangevallen en ik heb zelfs klappen gekregen, terwijl ik niets kwaads gedaan had. Natuurlijk heb ik mij verdedigd als een leeuw, maar de overmacht was zo groot, dat zelfs mijn reuzenkracht niet toereikend was, als u begrijpt, wat ik bedoel!"

„Juist!" zei de rechter, „u geeft dus toe, dat u geweld hebt gebruikt!"

„Ja!" zei heer Ollie, „maar die anderen begonnen en...."

„Dat is niet zo mooi!" hernam de magistraat, „vechten op de openbare weg is een lelijk iets!"

„Maar ik werd aangevallen!" piepte heer Bommel.

„Dat verandert niets aan de zaak!" sprak de rechter streng. „Wij Schoonschijners blijven vriendelijk jegens degenen die ons kwaad doen! Sluit de verdachten op, agent!"

„Ik wil niet opgesloten worden!" schreeuwde heer Bommel. „Ik wil een advocaat hebben! Ik wil de consul spreken! U kunt mij niet zo maar gevangenisstraf geven zonder een behoorlijke rechtszitting!"

„Hier is geen sprake van gevangenisstraf!" zei de rechter. „Wij, Schoonschijners, leggen geen straffen op als het niet nodig is. Ik zou dit een eenvoudig geval van gijzeling willen noemen. U blijft opgesloten totdat uw jas de kleur van mijn toga aanneemt, zoals dat behoort! Breng ze weg, agent!"

De politie-beambte vatte heer Bommel en Tom Poes krachtig in de kraag en duwde ze een lange gang door, naar een cel, die zich aan het eind daarvan bevond.

„Eigen schuld!" sprak hij, hen naar binnen stotend en de deur achter hen afsluitend. „Maar met vriendschap en zachtheid zijn ze misschien nog op het goede spoor te brengen!"

TOM POES EN DE SCHOONSCHIJNERS 1632

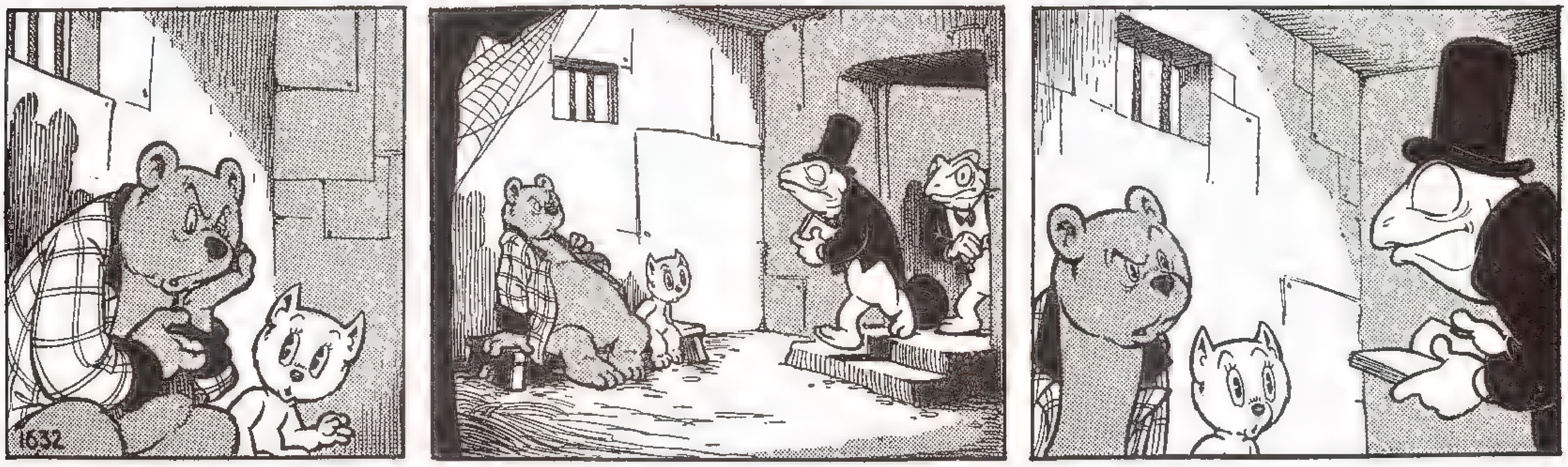

Heer Bommel keek verbitterd om zich heen en zuchtte diep en smartelijk.

„Daar zitten we dan weer!" sprak hij. „In een cel. In een vreemd land. In een land waar ik heen ben gegaan om de rust en de vrede te vinden, die een heer eens per jaar zo dringend nodig heeft! En daar zitten we dan. Opgesloten als misdadigers. In een cel!"

„Ja, ja!" zei Tom Poes wat ongeduldig. „Ik zie het. Maar de muren zijn van karton, heer Ollie. Het kan niet moeilijk zijn om hier uit te raken. Als u een zakmesje hebt, zal ik..."

Op dat moment werd de deur geopend en de cipier liet een vreemdeling binnen, zodat Tom Poes haastig zweeg.

„Goede dag!" wenste de binnenkomende. „Ach, ach! Wat spijtig, dat ge hier zijt opgesloten! Het doet me leed, werkelijk!"

„Ja, mij ook!" zei heer Ollie droevig. „Het is een vreselijke toestand voor een Bommel, als u begrijpt wat ik bedoel!"

„Het is erger voor mij dan voor u!" hernam de vreemde.

„Wel!" riep Tom Poes. „Laat ons er dan uit, dan zijn we allemaal weer tevreden!"

„Helaas! Dat gaat niet!" sprak de ander met een matte glimlach. „Orde moet er zijn en men kan onordelijke elementen niet zo maar los laten lopen. Doch ik kom tot u om te trachten u in uw ellende te troosten en u tot andere gedachten te brengen!"

„Wat?" riep heer Bommel. „Mijn gedachten zijn best, jonge vriend! En niemand heeft mij nog ooit een onordelijk element durven noemen! Dat gaat te ver, wat jij, Tom Poes?"

„Laat de opstandigheid toch varen!" vermaande de Schoonschijner vriendelijk.

„Kijk, ik heb hier het boekje „Hoe het hoort'. Luistert goed, dan zal ik u enkele behartenswaardige wenken geven!"

TOM POES EN DE SCHOONSCHIJNERS 1633

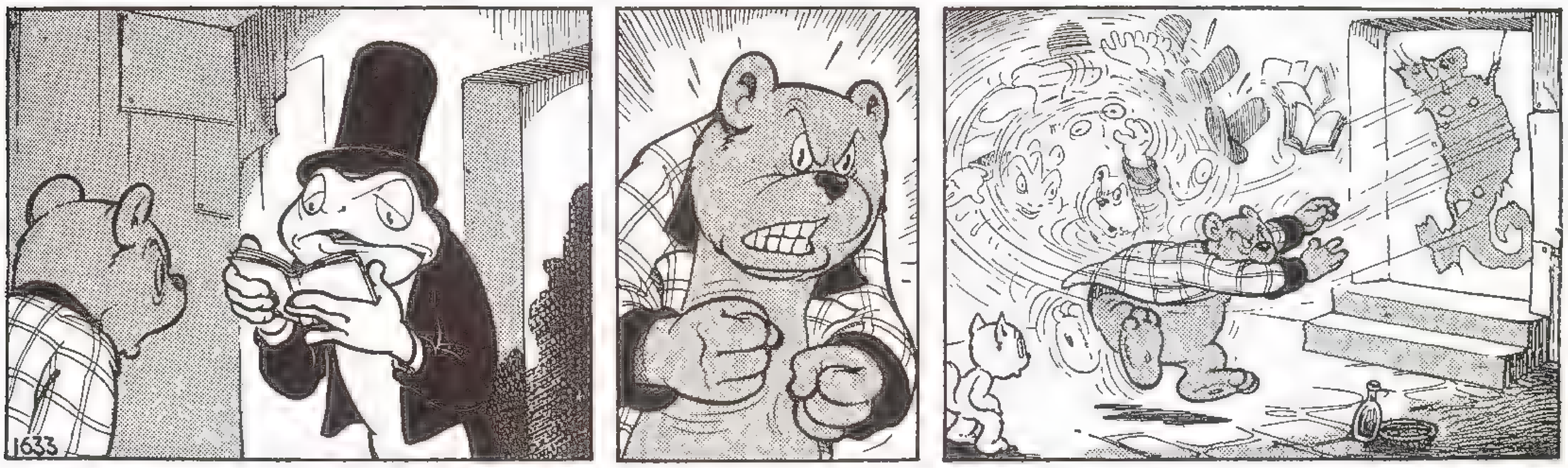

De Schoonschijner bladerde peinzend in zijn boekje en schraapte zich toen luidruchtig de keel.

„Paragraaf twee-en-negentig!" riep hij uit. „Wees vriendelijk tegen uw naaste, als ze uw meerderen zijn! Laat uw jas ijverig verkleuren zodat ge een prettige indruk maakt op de boven u gestelden!"

„Onzin!" zei heer Ollie wrevelig. „Ik heb nog nooit zulke wartaal gehoord, wat jij, Tom Poes?"

„Helaas!" mompelde de vreemde. „Een verhard geval. Doch we gaan verder: Doe wat anderen doen en zeg, wat de meerderheid zegt, dan zal het u wèl gaan. Want de meerderheid heeft altijd gelijk!"

„Kletskoek!" riep heer Bommel driftig. „De meerderheid haalde mij uit mijn auto en begon mij te slaan! En ik had niets gedaan. Hoe kon die meerderheid dan gelijk hebben?"

De Schoonschijner zuchtte. „U voelt het niet aan!" klaagde hij. „De meerderheid heeft gelijk omdat het de meerderheid is! Dat staat in dit boekje! Maar komaan, we gaan verder.

„We gaan n i e t verder!" kreet heer Ollie. „Ik heb nu lang genoeg naar deze wartaal geluisterd! Ik houd niet van dit soort gepraat in mijn avonturen! En daarom houd ik niet van dit land, waar alles namaak en bedrog is! Ik wil naar huis!"

„Oho! Dat zal niet gaan!" hernam de vreemde geschrokken. „U moet heropgevoed worden! U praat gevaarlijk! Kom, zet u rustig neder en luister en tracht uw gemoed te verzachten!"

Dit was te veel voor heer Ollie. De zenuwen werden hem de baas en met een rauwe kreet vatte hij de ander in de kraag en wierp hem door het bordpapier van de celdeur...

TOM POES EN DE SCHOONSCHIJNERS 1634

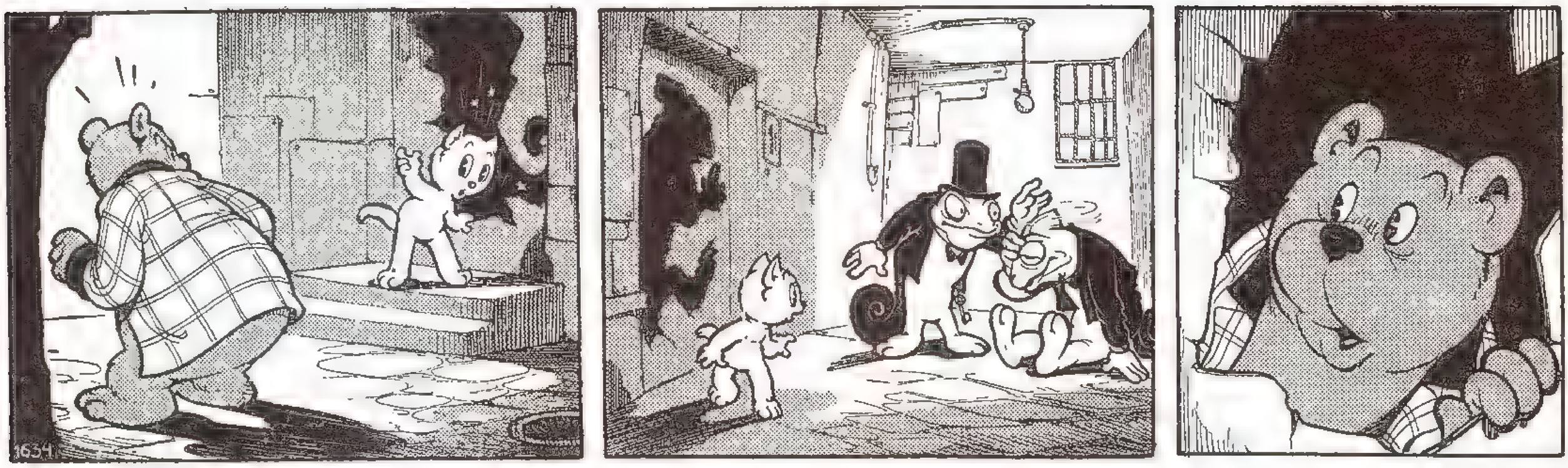

De bezoeker stortte dus met veel geraas door de dichte celdeur en verdween uit het gezicht; niets dan een groot gat achterlatend. Heer Ollie veegde zich de handen af en mompelde iets over de kracht van een Bommel, terwijl zijn grimmige trekken zich langzaam weer ontspanden. Maar Tom Poes sprong op het gat in de deur af en staarde naar buiten.

„Kom, heer Ollie!" zei hij, „we kunnen hier uit, zelfs zonder uw zakmesje! Vlug, voordat er een bewaker komt!"

„Praat me niet over bewakers, jonge vriend!" sprak heer Bommel somber. „Ik weet, dat het er hopeloos uit ziet, je hoeft me niet blij te maken! Mijn jong leven zal hier tussen de grauwe muren verkwijnen te midden van tralies en grendels en bewakers!"

Tom Poes had echter niet geluisterd. Zonder veel moeite klom hij door het gat in de deur en kwam nu in de gang terecht. Daar stond een cipier bezorgd over de uitgeworpene heen gebogen. Deze kreunde zachtjes en maakte een lusteloze indruk.

„Hebt u zich pijn gedaan?" vroeg de bewaker medelijdend. „Bent u gevallen? Hoe komt dat nu zo? U weet toch, dat u hier niet te vlug moet lopen op die zachte vloeren?"

„Ik ben niet gevallen!" zei de ander smartelijk. „Ik ben uit de cel gegooid! Dat heeft die geruite gedaan!"

„Er uit gegooid?" kreet de cipier. „Wat verschrikkelijk! Wie heeft ooit zo iets gehoord? Bestaat er dan geen begrip voor gastvrijheid meer? Waar moet het naar toe, als men in elkanders gezicht niet vriendelijk tegen elkander doet?"

Op het geluid van die klagende stemmen stak ook heer Ollie zijn hoofd door het gat in de deur en blikte verrast de gang op. „Zie je dat, Tom Poes?" riep hij uit, „we kunnen zo maar naar buiten stappen! Kom mee, jonge vriend! Volg me!"

TOM POES EN DE SCHOONSCHIJNERS 1635

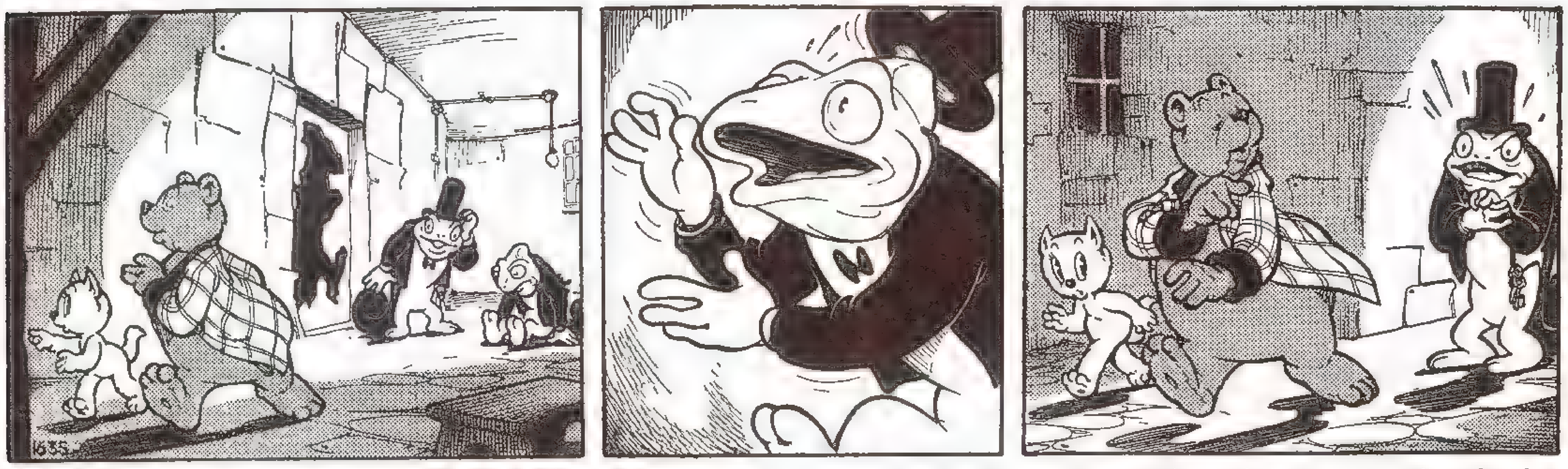

Heer Ollie trad uit de cel naar buiten en wenkte Tom Poes. „Kom mee, jonge vriend!" sprak hij. „We hebben hier lang genoeg gezeten! Een Bommel laat zich niet opsluiten! Een knap iemand, die mij weet tegen te houden! Ha! Ik werp hem met geoefende hand door alle deuren heen, zoals je hebt kunnen zien. In dit Schoonschijners land bestaan er voor een heer geen muren of belemmeringen, als je begrijpt wat ik bedoel!"

Zo sprekende stapte hij, gevolgd door Tom Poes langs de jammerende cipier en de nog steeds lusteloze bezoeker en begaf zich in de richting van de uitgang.

Nu kwam de bewaker echter in actie. Hij rees overeind en snelde hen handenwringend na. „Heren, waar gaat u heen?" riep hij ongerust. „U gaat toch niet weg? Dat kunt u niet doen — dat hoort niet zo!"

„Stoor me niet!" sprak heer Ollie uit de hoogte over zijn schouder. „Je hoeft een heer niet te vertellen, wat wel en wat niet hoort, laat dat je gezegd zijn! Kom, jonge vriend, stoor je niet aan deze jammerlijke figuur en volg me!"

Dit bracht de beklagenswaardige cipier tot wanhoop. „De heren hebben toch geen klachten?" riep hij schreiend. „Komt toch terug en gaat toch rustig in uw celletje zitten. Ik zal alles doen om het u naar de zin te maken en u het leven te veraangenamen. Daar buiten is het ook zo prettig niet! En kalme, rustige opsluiting is toch niet zo erg? Weest toch verstandig!"

Maar zijn woorden waren vergeefs. De gevangenen verdwenen in de buitenlucht zonder zelfs een woord van troost te spreken....

wordt vervolgd

KUIFJE INDEX

In het najaar verschijnt bij Kommiks B. V. een komplete KUIFJE-INDEX, samengesteld door Har Brok, waarin álle namen mét vindplaatsen e. d. van personen, bendes, schepen, kafees, havens, firmaas, rivieren, steden enz., die in De Avonturen van Kuifje voorkomen, alfabetisch opgenomen zijn: ruim 1200 trefwoorden met een uitgebreide bibliografie.
Teken nu al in en verdien zo een korting van 20% op de winkelprijs van ca. *f* 7,50. Snel een kaartje naar:
Kommiks B. V. - postbus 1167 - Rijswijk zh.

TEKEN IN!

Het derde nummer van De Stripwereld is uit.
Dit blad wordt uitgegeven door Karel Driesen, Bisschoppenhoflaan 299, 2100 Deurne, België.

Op zaterdag 28 september aanstaande organiseert Karel Driesen een stripruilbeurs in Antwerpen in Billard Palace, Koningin Astridplein 40.
Aanvang ongeveer 9.30 uur.

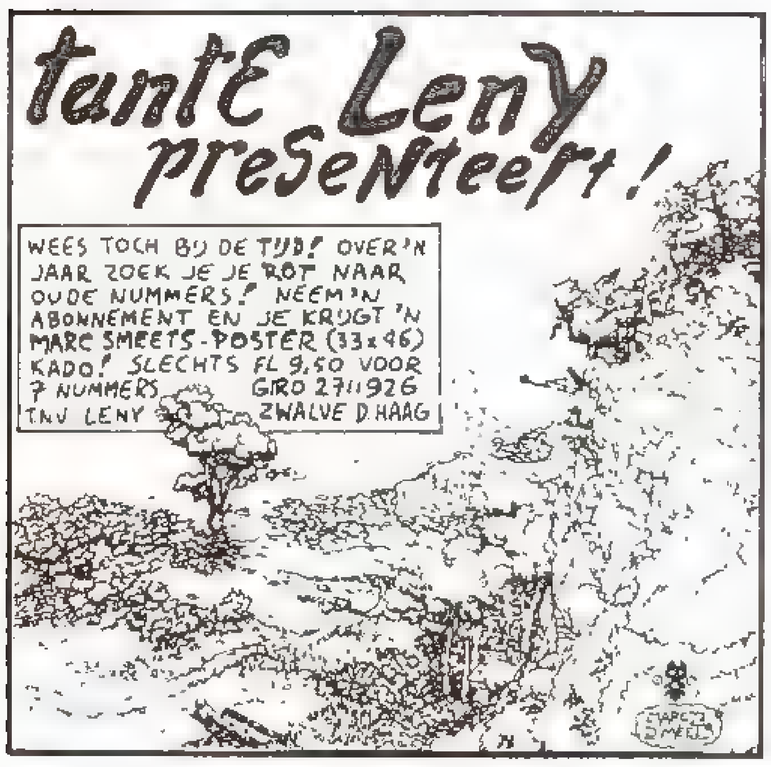
tante Leny presenteert!
WEES TOCH BIJ DE TIJD! OVER'N JAAR ZOEK JE JE ROT NAAR OUDE NUMMERS! NEEM'N ABONNEMENT EN JE KRIJGT 'N MARC SMEETS-POSTER (33x46) KADO! SLECHTS FL 9,50 VOOR 7 NUMMERS GIRO 2711926 TNV LENY ZWALVE D'HAAG

LUKE, SUSIE & WINKE, BINDER, CHICK BILL, ROBBEDOES, KUIFJE, DE RIJDERS, PRINCE, VAILLANT ETC.
STRIPANTIKWARIAAT
DEN HAAG KLIMOPHOF 3 VAN 2-6 U.
WOENSDAG DICHT
070 - 283402
DEN HAAG LEIJWEG 1244 VAN 9-6 U.
WOENSDAG DICHT
070 - 663432
De Blauwe Lotus

RUILRUBRIEK

AANGEBODEN:
Donald Duck jrg. 60/61/65/67. Robbedoes en Kwabbernoot: Robbedoes op avontuur. Robbedoes almanak '44. Jan Kordaat I. Sjors I. Blauwe Sperwer I. Zig et Puge Dolly. Witte Hand. Columbus. Panda (Omo boekje). Peter en Pasja. Becassine Apprentissage. Kappie. Panda. Eric 49/46/50.
GEVRAAGD:
Robbedoes jrg. 1951. Kuifje band I. Oude weekbladen. Becassine Hachette's enz.
W. Arends, Geweerstraat 46, Haarlem, 023-244052.

AANGEBODEN:
T. P. 14,15,21,60,66,73,81; H 1 + 2. Knipsel 7501-7567. Panda: Woudrovers/oudheidkundige.
GEVRAAGD:
T. P. 120,126,127,129,130, 60,61,62,64. Panda, Kappie.
P. Sikkema, Mesdagstraat 5, Nietap p. Leek.

AANGEBODEN:
Victor van Turenne (knipsels) Phoebe Zeitgeist. Donald Ducks, vanaf 1956. div. episodes Bionda de pantervrouw.
GEVRAAGD:
Eric.
G. Wiegers, B. Wolfflaan 141, Bussum.

NIET ALLEEN VOOR STRIPS BIJ ONS BINNEN WIPPEN!

Oók voor boeken - pop elpees (die van *f* 14,90 weetjewel!) - posters - undergroundbladen - enz.

DE BOEKENBEURS
1e Middellandstraat 23, Rotterdam.

DE BENGEL
Voorstraat 283, Dordrecht

POSTRIPTUM

Mijne Heren,
Hierbij stuur ik u de resultaten van een klein onderzoekje naar de gevolgen van de verandering die het stripweekblad Pep recentelijk heeft doorgevoerd met betrekking tot vorm en inhoud.
Suggestie: het lijkt mij nuttig een dergelijk onderzoek eens te doen voor de verschillende stripweekbladen in ons land (Pep, Kuifje, Robbedoes). Daardoor kunnen eventuele verschillen in opzet en stijl duidelijk worden.
J. H. L. van den Bercken, Utrecht.

PEP + PEPTOE: MINDER WAAR VOOR MEER GELD!

In de loop van 1974 is de uitvoering van het stripweekblad Pep veranderd, met ingang van nr. 22. Vóór deze verandering bestond het blad uit 48 pagina's, ná de verandering uit 32 pagina's van het gebruikelijke formaat, plus 20 pagina's van een kleiner formaat die als afzonderlijk ingeniet katern een min of meer afgerond verhaal bevatten. Mèt deze verandering in uiterlijke vorm ging een prijsstijging gepaard. Voor abonnees kost één nummer nu 85 ipv 75 cent; losse nummers kosten nu één gulden ipv 90 cent. Vergelijking van een aantal nummers van vóór de verandering met een aantal nummers van erná wijst echter uit dat de verandering uitsluitend de uiterlijke vorm betreft en niet de kwaliteit of kwantiteit van de inhoud; deze is zelfs verminderd. De resultaten van deze vergelijking zijn alsvolgt:

Werkwijze.
Vergeleken werden de nummers 18 tot en met 21 van de jaargang '74 met de nummers 26 tot en met 29, dus 4 nummers van Pep in de oude uitvoering en 4 nummers van Pep in de nieuwe vorm. De inhoud van Pep werd gekatalogiseerd in 6 kategorieën:
I. REDAKTIONEEL (=aankondigingen van nieuwe verhalen, reklame en Pep Post)
II. CARTOONS (=Lonely Hearts Giuseppe, Voortvluchtig, Lohman, Engelbert, alsmede de voorpagina en de middenpagina's)
III. KORTE STRIPS (= strips van één aflevering per nummer, zoals Waanzin, Waanzuit; Flippie Flink; Peanuts; Olivier Blunder; Eppo; Baron Van Tast)
IV. VERVOLGSTRIPS (=Lucky Luke, Blueberry, Macaroni's, Ravian, Rik Ringers, Argonautjes, Cocco Bill, Erwin, Grote Pyr)
V. KORTE VERHALEN
VI. INFORMATIE (Pop en Film e. d.).
Voor elk van deze kategorieën werd nagegaan hoeveel bladzijden per nummer er aan besteed werd en hoeveel bladzijden daarvan in zwart/wit waren.

Vergelijking van de inhoud in de nrs. 18 t/m 21 en 26 t/m 29.
(De getallen achter de breukstreep geven het aantal pagina's in zwart/wit; de getallen ervoor geven het totale aantal pagina's besteed aan een bepaalde kategorie.)

Kategorie	Nr. 18	19	20	21	26	27	28	29
I	$3\frac{1}{2}$	3	$4\frac{1}{2}$	$4\frac{3}{4}$	5	$4\frac{1}{2}$	$5\frac{1}{2}$	3
II	$5\frac{1}{2}/2$	$5\frac{1}{2}/2$	$5\frac{1}{2}/2$	$6\frac{1}{4}/2$	$3\frac{1}{4}$	$3\frac{3}{4}$	$4\frac{1}{2}$	$5\frac{1}{4}$
III	7/4	7/4	11/4	7/4	$2\frac{3}{4}$	$4\frac{3}{4}$	3	$2\frac{3}{4}$
IV	30/2	30/2	22/2	26/2	41/20	39/20	38/20	41/20
V	-	2	2	2	-	-	-	-
VI	2	$\frac{1}{2}$	3	2	-	-	1	-

Totaal: voor de oude Pep: 48 pagina's waarvan 8 in zwart/wit; voor de nieuwe Pep 52/20.

Opmerking. Het formaat van de bladzijden in Peptoe is kleiner dan het formaat van de overige Pep-bladzijden (=het gebruikelijke formaat). Een kleine berekening leert dat 20 pagina's Peptoe kwa hoeveelheid bedrukt papier of kwa bedrukte oppervlakte gelijk zijn aan bijna 16 pagina's druk in het gebruikelijke formaat. Wanneer we hiermee rekening houden is de hoeveelheid druk in de nieuwe Pep gelijk aan 32 + 16 = 48 pagina's, d. w. z. evenveel als de hoeveelheid druk in de oude Pep.
De gegevens in de bovenste tabel staan in een iets andere vorm nog eens in de onderste tabel, waardoor de verschillen tussen de oude en de nieuwe Pep nog duidelijker worden.

Konklusies.
(1) De oude en de nieuwe Pep bevatten een evengroot aantal bladzijden druk, wanneer men de hoeveelheid tekst op het gebruikelijke formaat als norm neemt. De hoeveelheid tekst in zwart/wit is echter verdubbeld: van 8 pagina's in de oude Pep (= ca $16\frac{1}{2}$ %) naar 16 pagina's in de nieuwe Pep (= 33 %, ofwel 1/3 van het totaal!). Daar komt bij dat alle zwart/wit tekst in de nieuwe Pep in een apart katern is ondergebracht en afkomstig is van één auteur. Dit betekent druktechnisch gemak, minder financiële en administratieve rompslomp met auteurs en de (inderdaad benutte) mogelijkheid om papier van een mindere kwaliteit te gebruiken. Ceteris paribus zou de invoering van de nieuwe Pep dus neerkomen op een goedkopere produktie en zou de prijs dus om-laag kunnen.
(2) De nieuwe Pep heeft een groter aantal pagina's dat besteed wordt aan vervolgstrips (kategorie IV). Dit ging echter kennelijk ten koste van de hoeveelheid pagina's voor de andere kategorieën, met name III, V en VI, kortom ten koste van de variatie in soorten van inhoud. Velen zullen vooral de reduktie in kategorie III(korte strips) betreuren.
(3) De nieuwe Pep heeft een groter aantal pagina's dat besteed wordt aan strips (zowel korte strips als vervolgstrips, kategorie III plus kategorie IV). Als stripblad wordt Pep daardoor in zekere zin rendabeler, dwz men krijgt op 48 pagina's in de nieuwe Pep méér strip. Het aantal strip-pagina's is toegenomen van 35 naar $39\frac{1}{2}$. Daar staat echter tegenover dat de variatie binnen de kategorieën III en IV is afgenomen. In de oude Pep had men gemiddeld $14\frac{1}{2}$ verschillende titels per nummer, in de nieuwe Pep is dit aantal nog maar 11 1/4. Kortom, er zijn méér strippagina's, maar ze worden verdeeld over minder verhalen.
(4) Dit laatste is uiteraard een gevolg van de invoering van het Peptoe-verhaal: 16 (effektieve) pagina's gewijd aan één verhaal. In de konklusies 1 t/m 3 werd de verandering van de uitvoering van Pep vooral kwantitatief geformuleerd. Men kan echter ook uitsluitend naar de aard en inhoud van de oude en nieuwe Pep kijken. De vraag wordt dan of Peptoe opweegt (en zelfs beter is dan) tegen de inhoud van de oude Pep. In de oude Pep was niet alleen het aantal verschillende strip-titels groter, ook de verscheidenheid in genre was groter. De gevarieerde mixture van Waanzin Waanzuit, Blunder en Baron Van Tast steekt gunstig af bij de letterlijk kleurloze bizarriteiten van een strip als Rahan.
Kortom: Pep in de nieuwe vorm is er op achteruit gegaan en de nieuwe inhoud rechtvaardigt nauwelijks de prijsverhoging.
J. H. L. van den Bercken.

Vergelijking van de inhoud van de oude en de nieuwe Pep.
(Het getal tussen haakjes geeft aan het gemiddelde aantal verschillende titels in een nummer; het getal vóór de breukstreep geeft aan het gemiddelde aantal bladzijden dat per nummer aan een kategorie besteed is; het getal na de breukstreep is weer het gemiddelde aantal zwart/wit pagina's.)

Kategorie	Oude Pep	Nieuwe Pep
I	4	$4\frac{1}{2}$
II	$5\frac{1}{2}/2$	4
III	(5) 8/4	(3) $3\frac{1}{4}$
IV	($9\frac{1}{2}$) 27/2	($8\frac{1}{2}$) 36/16
V	$1\frac{1}{2}$	-
VI	2	$\frac{1}{4}$
Totaal:	($14\frac{1}{2}$) 48/8	($11\frac{1}{4}$) 48/16

Beste redaktie,
Enige tijd geleden ben ik in het bezit gekomen van bijgesloten stripje. Helaas ontbreekt

PRUDENCE EST MÈRE DE SURETÉ AUREVOIR..
OOOUH
CARRAMBA! JE N'AIME PAS CE GENRE DE PLAISANTERIES!
MARIN
TIENS! PERSONNE! OÙ S'EST-IL FOURRÉ...
AFIN DE SE RETIRER NOTRE HÉROS MARCHE À RECULONS SANS SE DOUTER QU'ALONZO EN FAIT AUTANT...

het mij aan de nodige informatie. Ik hoop dat u, dan wel een Stripschriftlezer(es), mij deze inlichtingen kan verstrekken.
Het volgende wilde ik weten:
1. Is de ondertekening Marin de werkelijke naam van de tekenaar of gaat er iemand achter schuil?
2. Uit welk jaar dateert dit stripje?
3. Is het wel eens gepubliceerd? (Zo ja, waarin en wanneer.)
4. Hoe heet het verhaal, wie zijn de hoofdfiguren en zijn er meerdere verhalen?
Verder kan ik nog zeggen dat op de achterkant het volgende adres staat: 3 Rue Jean Jaurès (Javres?), Plessis-Robinson, Seine. Ook staat er het cijfer 5.
Ik hoop dat jullie mij van dienst kunnen zijn.
Fred Hensens, Blesdijke (Fr.).

De series Yalek en Alain Chevallier.

De serie Yalek wordt getekend door Christian Denayer. Het scenario is van André-Paul Duchâteau. Er zijn reeds twee delen verschenen. Het zijn spannende detective-verhalen, goed verzorgd door de uitgeverij Rossel te Brussel. De wijze waarop sommige camera-standen zijn getekend, doet denken aan de Rik Ringers-strips van Tibet en Duchâteau (op pag 3 de flatgebouwen, op pag 4 waar Yalek en Pocket elkaar voor het eerst ontmoeten). De vóórplaat is getekend door Matagne. Alain Chevallier wordt verzorgd door Cap. Deze serie wordt ook uitgegeven door Rossel te Brussel. Het zijn verhalen over autoraces met elementen van harde-misdaadverhalen. Tussen de wijze van tekenen van de Alain Chevallier-strips en die van Yalek is zo'n grote overeenkomst, dat ik me de vraag stelde: Wie is Cap! De voorplaat is van Matagne, maar die van het tweede deel van Matagne en Denayer. Op de achterplaat staat de signatuur: Chr. Denayer '73.
Mijn veronderstelling is dat C. A. P. de eerste letters zijn van de vóórnamen van Christian Denayer en André Paul Duchâteau. Ik vind het jammer dat schrijver en tekenaar zich trachten te verschuilen achter een paar letters, zoals in Amerika en Italië tekenaars en schrijvers van grote studio's in de anonimiteit ondergaan.
De Alain Chevallier-verhalen lijken op de Michel Vaillant-verhalen van Jean Graton. Terwijl de strips van Jean Graton over de wereld van de autoraces gaan, vertellen de verhalen van Cap over de harde misdaad die rondom deze races mogelijk is.
Het valt me op dat vaak een verhalen-serie over een bepaald onderwerp gaat (Michel Vaillant over auto's; Buck Danny over vliegtuigen). Maar als de fantasie rondom dat onderwerp enigszins uitgeput raakt, de navolgers het proberen te zoeken in het karikaturiseren van het verhaal (Tanguy en Laverdure) of in het erin brengen van de 'harde' misdaad (Alain Chevallier). Het vergelijken van al deze series met elkaar toont ook een gelijksoortige wijze van tekenen en functioneren van de helper van de hoofdrolspeler. (Zie Pocket, de helper van Yalek; Steak, de mecanicien van Alain; en Laverdure, de partner van Tanguy).
Dat meisjes moeilijk te tekenen zijn en daardoor allemaal op elkaar lijken, zien we bij de vrouwefiguren van de Michel Vaillant-serie, die van de Labourdets, en die van de Alain Chevallier-verhalen.
De series Yalek en Alain Chevallier zijn prettig getekend en verteld. Ik hoop dat er weldra méér delen van zullen verschijnen.
Anneke Kern-Esbach, Leiden.

RUIL ADVERTENTIES

Advertenties in de 'ruilrubriek' kosten *f* 4,- per 40 woorden (voor Stripschap-leden *f* 2,75). Giro 3086024 tnv Kommiks BV, te Rijswijk zh.

AANGEBODEN:
B50,52,81,21,23,44,17,5,38 en 49.
GEVRAAGD:
B 3,8,9,10 t/m 13,22,25,26, 27,28,30 t/m 33,35,36,37, 41,42,43,46,47,54,57 en B60A.
G. P. Koopman, Gruttostraat 63, Wormer, 02982-3111.

AANGEBODEN:
Tom Poes e. a. strips (boekjes) in ruil voor vooroorlogs blikken speelgoed: breedspoortreinen, (opwind, stoom, electrisch), blikken bootjes (opwind, stoom), auto's, zeppelins, vliegtuigjes enz. enz.
J. Blaauw, Elandsstraat 183I, Amsterdam.

AANGEBODEN:
Chick Bill: Kokloxklan, Pijpekop, Monster v/h Meer, Casy Moto (sl.); B. Beer knipsels; losse afl. v. Panda, Kappie, Bommel, Piwo.
GEVRAAGD:
Chick Bill 3,5,8;Barelli, Corentin I, Gele Teken, Sein staat op rood, Pom & Teddy, Zwarte Klauw, Zwarte ratten, Jong Europa's, Wilde Horde, B&K.
Peter de Jong, Binnenlandse baan 22, Barendrecht, 01806-3726.

AANGEBODEN:
Bommel: komplete knipselverhalen uit weekblad D. D. nrs. 10,11,14,16,17,18,24,25,29 t/m 37,55,56 en 57.
T. P. Weekblad: diverse losse nummers. Weekblad D. D.: diverse losse nummers vanaf 1959. Fokkie Flink: meerdere boekjes uitg. 'De Vrijheid'. Bruintje Beer: antieke legpuzzle 16x25 cm.
GEVRAAGD:
Nummers T. P. Weekblad.
Eric: de boekjes 7 en 22 (origineel, ned.).
Van der Pijl, H. Swarthstraat 19, Zwolle, 05200-32578.

GEVRAAGD:
Aloha's nr. 1 en 3 van de eerste jaargang (mei-juni 1969).
EVENTUEEL TE RUILEN voor een aantal oude Hitweken.
Arthur Eger, Buitenwatersloot 192, Delft.

AANGEBODEN:
Groot aantal jeugdboeken (Hildebrand, Kieviet enz.).
GEVRAAGD:
Kappie knipsels nr. 99; nr. 101 t/m 104 en de knipsels vóór nr. 86. Tevens boekjes: - en de vreemde zeerovers; - en het neveleiland.
P. J. van Trigt, Weezenhof 34-47, Nijmegen, 080-444656.

AANGEBODEN:
Bravo's 1943; Kuifje band 25 ('57?); D. D. '61/'62 enz.
GEVRAAGD:
Vandersteen-werk: Rikki; Sterrenplukkers; Br. Sleutel; Schat v. Beersel (1e druk); Bessy 4 en 10; Snoek (1e serie); Judy; Piwo 1 en 2; Plezante Cirkus; Vrolijke Bengels; Bravo's na 1943; Ons Volkske; Knipselverhalen; enz. enz.
Wessel de Jonge, Straatweg 101, Rotterdam-H'berg.

GEVRAAGD:
Bommelknipsels (kompleet, géén kopiën) nr. 5300 A t/m 5370 (Killers); nr. 6297 t/m 6370 (Bevrijding v. Sollideer); nr. 6371 t/m 6427 (Viridiaandinges).
Serlier, Nieuwstraat 62, Apeldoorn.

GEVRAAGD:
Sprint en Robbedoes Junior. Lombard albums. De Zaak Zonnebloem en Jo, Suus en Joko albums met hard kaft. Kwik & Flupke deel 11. Blauwe Suske en Wiskes.
Mike van der Veer, Valeriaanstraat 130, Soest, 02155-17723.

AANGEBODEN:
Kindermann diaprojektor, 1 jaar oud, half-autom., 1/2 jaar garantie, met 10 Tom Poes dia's, in ruil voor 1e strips van Toonder: Tobias; evt. alleen inzage.
A. Sonnenberg, 070-264101 tst. 223 (overdag).

AANGEBODEN:
Komplete jaargangen en losse nrs. van Donald Duck, Pep, Sjors en (niet kompleet) Robbedoes, Valiant, Kuifje.
Ook de oudere jaren! Ruim 4000 gesorteerde en per jaar gebundelde eksemplaren.
J. Th. R. Fijn van Draat, Van Galenlaan 22, Harderwijk.

AANGEBODEN:
Zwarte madam (1e dr.), Fort Oranje, kompl. jrg. Pep, Kuifje, Robbedoes, DD vanaf 1969 + DD 1964.
GEVRAAGD:
Robbedoes banden 1-2-3-4-8-9-14-31-92-93. Mickey Magazine albums 1-2-3-12-14-17. Kuifje album 1, losse nrs. 1956: 32-33-34-36-37-50-51; 1957: 10-17-18-27-28-29; 1959: 1 t/m 23-26; 1965: 41; 1966:3-36-38-41-42-43; 1967:30. Ons Volkske albums: 4 t/m 17, 22,24,43,44,45. Sprint, Blauwe Sperwer, Surcouf I, KZV, Geheim van de Hindoesleutel, Zwarte Klauw, De muur van de stilte, Appie Happie en Chris Crack.
André Passé, Copernicuslaan 31, Den Haag.

AANGEBODEN:
Boekjes T. Poes - Hr. Bommel B9,B15,B16,B25,B28,B29, B34,B35,B48,B50.
Prentbriefkaarten Drakenburcht.
GEVRAAGD:
B4,B10,B11,B14,B22,B31,B32, B33,B54. Prentbriefkaarten 1-24, 31-48.
A. H. Reinders, Burgersdijkstraat 11, Amsterdam, 020-159913 (kantoor 743231).

AANGEBODEN:
T. P. en Matho Tonga uit OVN; B51; Panda; Kappie; Gulden Gaper; Wolle Klaver; Chick Bill; Paulus; Kim Devil; Oom Wim; Puk & Poppedijn.
GEVRAAGD:
Puk & Poppedijn; Bruno Brazil nr. 2; Miranda (prinses uit de onderwereld).
P. de Witte, Nijenheim 91-07, Zeist, 03404-15552.

AANGEBODEN:
knipsels HVV '46-'56:Paulus, Popeye, Rip Kirby, Julia, Bulletje + Bonestaak; Robbedoes losse nrs. '42,'47; D. Duck vanaf '53; TP uit Revu: R5, R6, R8; veel coll. jong europa, fav. reeks, S+W.
GEVRAAGD:
z/w TinTins; Kuifje harde kaft; TP; DD '52-'54; Paulusboekjes; S+W vlaams; Lombards.
P. Wisman, Bloklandstraat 76B, Rotterdam, 010-248669.

PARANOIA POSTBUS 78 LAREN NH GIRO: 2069168

SPECIAL EDITIONS 1 - WHIZ COMICS - De komplete Captain Marvel avonturen uit Whiz 7 t/m 28. 320 pagina's Golden Age materiaal uit 1940, 1941 en 1942. Kleur omslag. Prijs: ƒ 30,-.

EC HORROR LIBRARY OF THE 50's. 22 verhalen in kleur uit de beste EC comics. De beste verhalen uit de beste strips. Art van Ingles, Davis, Craig, Wood, Williamson + een nog nooit eerder gepubliceerd verhaal van Torres. In plaats van ƒ 70,- kost dit boek bij ons slechts ƒ 55,-.

INFINITY 5 - Amerikaans fanzine met een lang interview met Richard Corben + art van Al Williamson, Mike Kaluta, Larry Todd en Vaughn Bode. Omslagen van Todd en Kaluta. Prijs: ƒ 11,-.

THE 1974 COMIC BOOK PRICEGUIDE. De 4e editie van deze catalogus waarin op bijna 400 pagina's alle Amerikaanse strips genoemd worden met prijzen. Daarnaast nog vele afdrukken van beroemde covers en een aantal pagina's met informatie over stripverzamelen. Thuisbezorgd voor slechts ƒ 22,50.

ARTSY FARTSY FUNNIES. In 80 pagina's wordt de hele geschiedenis van de underground strip geschreven. Daarnaast foto's en informatie over de bekendste tekenaars en een index waarin alle tot nog toe gepubliceerde strips vermeld worden. Vier kleuren omslag. Prijs: ƒ 10,-.

SQUA TRONT 2 - Fanzine geheel gewijd aan EC comics. In dit nummer een artikel over de EC War Titles + art van Frazetta, Krenkel, Al Williamson, Reed Crandall. Prijs: ƒ 11,-.

SQUA TRONT 3 - In dit nummer een door George Metzger geillustreerd artikel over EC Science Fiction Titles + art van Reed Crandall, Evans, Krenkel etc. Prijs: ƒ 11,-.

YELLOW DOG 1 - 12 - Herdruk van de eerste 12 nummers van Yellow Dog, allen uit 1968. Het eerste werk van Robert Crumb, Gilbert Shelton, Clay Wilson, Justin Green, Joel Beck, en vele anderen. Prijs voor de hele set: ƒ 12,50.

USA COMICS 1 - Herdruk van een zeldzame Marvel comic uit 1941 met werk van o. a. Basil Wolverton. Prijs: ƒ 10,-.

PLASTIC MAN 1 - Herdruk van een zeldzame comic uit de 40-jaren met zeer fraai werk van Jack Cole. Prijs: ƒ 10,-.

GRAPHIC STORY MAGAZINE 16 - Het meest recente nummer van dit geweldige Amerikaanse fanzine. In dit nummer art van Basil Wolverton, George Metzger, Mark Evanier en John Pound. Verder een interview met Howard Nostrand + een artikel over UFO's. Prijs: ƒ 6,-.

UNDERGROUND COMICS.

Freak Brothers 1	- Gilbert Shelton	ƒ 3,-
Freak Brothers 2	- Gilbert Shelton	ƒ 3,-
Freak Brothers 3	- Gilbert Shelton	ƒ 3,-
Feds 'n Heads	- Gilbert Shelton	ƒ 2,50
Pork	- Clay Wilson	ƒ 3,50
Grim Wit 2	- Richard Corben (kl)	ƒ 4,-
Fantagor 1	- Richard Corben	ƒ 2,50
Zap 0	- Crumb	ƒ 2,50
Zap 1	- Crumb	ƒ 2,50
Zap 2	- Crumb, Shelton etc.	ƒ 3,50
Zap 3	- Crumb, Shelton etc.	ƒ 3,50
Zap 4	- Crumb, Shelton etc.	ƒ 3,50
Zap 5	- Crumb, Shelton etc.	ƒ 3,50
Zap 6	- Crumb, Shelton etc.	ƒ 3,50
Zap 7	- Crumb, Shelton etc.	ƒ 3,50
Mr. Natural 1	- Crumb	ƒ 2,50
Mr. Natural 2	- Crumb	ƒ 2,50
Uneeda	- Crumb	ƒ 2,50
Despair	- Crumb	ƒ 2,50
Big Ass 1	- Crumb	ƒ 2,50
Big Ass 2	- Crumb	ƒ 2,50
Black & White	- Crumb	ƒ 2,50
People's Comic	- Crumb	ƒ 2,50
Artistic Comics	- Crumb	ƒ 3,50
Comics & Stories	- Crumb	ƒ 2,-
Lean Years	- Deitch, Trina	ƒ 2,50
Young Lust 3	- Roger Brand etc (kl)	ƒ 3,50
Bijou 8	- Lynch, Crumb (kl)	ƒ 3,50
Dirty Laundry	- Crumb (nieuw)	ƒ 3,-
Harold Hedd 1	- Rand Holmes	ƒ 4,-
Harold Hedd 2	- Rand Holmes	ƒ 3,50
Fantagor 2	- Corben, Metzger e. a.	ƒ 4,-
Slow Death 6	- Holmes, Corben e. a.	ƒ 3,50
Schizofrenia	- Vaughn Bode	ƒ 3,50
Junkwaffel 1	- Vaughn Bode	ƒ 2,50
Junkwaffel 2	- Vaughn Bode	ƒ 2,50
Junkwaffel 3	- Vaughn Bode	ƒ 2,50
Junkwaffel 4	- Vaughn Bode	ƒ 2,50
The Man	- Vaughn Bode	ƒ 2,50
American Flyer 1	- Larry Welz	ƒ 2,50
Truckin 1	- George Metzger	ƒ 2,50
Truckin 2	- George Metzger	ƒ 2,50
Show + Tell	- Justin Green	ƒ 2,50
Nard 'n Pat	- Jay Lynch	ƒ 2,50
Rowlf	- Richard Corben	ƒ 2,50
All Canadian Beaver	- Rand Holmes	ƒ 3,50
Color	- Moscoso (kleur)	ƒ 4,-
Light	- Irons (kleur)	ƒ 3,50
Bent	- Clay Wilson	ƒ 2,50
Binky Brown	- Justin Green	ƒ 2,50
Yellow Dog 13/14	- Crumb e. a.	ƒ 2,50

N. B. Voor alle comix van ƒ 2,50 wordt de prijs ƒ 2,- bij bestelling van 10 of meer. In onze katalogus staan meer dan 180 verschillende comix.

Alle bestellingen worden eerst door ons uitgevoerd na ontvangst van de betaling op onze giro rekening nr. 2069168.

NIEUWS!

De nieuwsrubriek staat onder redaktie van Kees de Bree, Kinkerstraat 59'''', Amsterdam, 020-169833.

VALERIAN

Op 9 november 1967 verscheen het eerste verhaal van tijd-ruimteagent Valérian in het Franse weekblad Pilote: 'Valérian contre les mauvais rêves'. Een half jaar later stond dit verhaal onder de titel 'Ravian en de vierde dimensie' in Pep. Het was tot nu toe niet als album verschenen, maar dat zal nu dit najaar gebeuren. Omdat het verhaal slechts 30 pagina's telt, zullen in het album ook twee korte verhalen van Valérian uit Super Pocket Pilote/Pepparade worden opgenomen. Het franstalige album verschijnt bij Dargaud. En nu maar hopen dat Amsterdam Boek niet lang zal achterblijven.
B. Mutsaers.

TOM POES I

Bij uitgeverij Oberon/Amsterdam Boek is na 'Tom Poes en de Schatscherven' een tweede kleurrijke bijdrage uit het poezenimperium verschenen, namelijk 'Tom Poes en de tik van Joost'. Deze in album gebrachte verhalen zijn eerder gepubliceerd in het blad Donald Duck. De kleuren laten, vergeleken bij de weekblad-uitgaven, heel wat te wensen over. Wie daar op let is een kniesoor. Prijs per album ƒ 3,95. Bij een mij niet bekende uitgeverij is in een kleurig omslagje de herdruk verschenen van het destijds door de Muinck & Co. uitgegeven boekje 'Tom Poes en de wenswerkster' Het integraal afgedrukte boekje is keurig afgewerkt. Ouderwets mooi. De wenswerkster heeft de wens van de grote groep mensen die om oude Toonder verhalen smeekt, vervuld. Prijs ƒ 3,50.

TOM POES II

Het doet ons groot verdriet dat, kennelijk illegale, uitgevers onlangs toch nog zijn doorgegaan met hun onwettige praktijken en met 3 nieuwe deeltjes ('Het Lijm Teem', 'De Volvetters' en 'Het Wegwerk') op de markt zijn gekomen. Hun niet goed te keuren daden (al zijn de boekjes prachtig van kwaliteit) die vroeger voor idealistisch doorgingen, blijken niet meer te rechtvaardigen (zo dat ooit al het geval was) want niet alleen dat zij maar liefst ƒ 4,25 voor hun boekjes vragen, zij moeten nu ook op de hoogte zijn geweest van het royale gebaar dat zowel Marten Toonder als direkteur Geert Lubberhuizen van De Bezige Bij hebben gemaakt, door hun toestemming te geven voor het legaal herdrukken van de oude Tom Poes-verhalen. Proberen deze lieden op het laatste moment nog een ferm graantje mee te pikken met hun lukratieve onwetmatigheden. Of geloven zij soms niet dat de oude verhalen nu echt, op het oude vertrouwde krantenformaat, herdrukt gaan worden? De kwade lieden hebben overigens wel 3 zeldzame verhalen herdrukt. Wordt daar meer aan verdiend?

TOM POES III

De Bommelkoerier heeft haar naam, na lange tijd, weer eens waargemaakt. In het 16e nummer van dit tijdschrift staat een kompleet verhaal van Tom Poes + een interview met Marten Toonder. In totaal 32 pagina's voor de prijs van ƒ 2,95.

COMICS LAND

De vroegere uitgever van 'European Cartoonist' heeft, overdonderd door het sukses, nu ook een fanzine uitgegeven. Het heet Comics-Land en in het 1e nummer vinden we een kompleet verhaal van 'Kendall' door Arturo del Castillo. Verder 'Erik de Noorman' en 'Mato Tonga' van Hans G. Kresse. Ook aandacht voor Victor de la Fuente, Jim Holdaway, de strip 'Modesty Blaise' van Peter O'Donnel, en George Metzger. Het tijdschrift dat in 2 talen gedrukt wordt (Engels en Italiaans) zal maandelijks gaan verschijnen. In de toekomst oa Guido Crepax uitvoerig. Per deel kost het $ 2,00 (of 1500 lires). Wilt u bestellen of alleen informaties of wilt u adviezen, dan kunt u terecht bij: Nino Bernazzali, Via G. Modugno, 5, 16156 Pegli-Genova (Italy). Aanrader!

FILMHELDEN

In een hoog tempo verschijnen bij Semic Press stripalbums met de avonturen van oude vertrouwde tekenfilmhelden. Niemand zal precies de grens kunnen trekken tussen albums voor volwassenen en de wat jeugdiger lezers. De ontzaggelijke overzichtelijkheid van de tekeningen, het eenvoudig gehouden taalgebruik, het optreden van kinderen of poezelige diertjes zijn slechts vage aanduidingen in de richting van de kinderstrip. Vaag want zowel kinderen als poezelige diertjes komen ook voor in strips die toch hoofdzakelijk op volwassenen zijn afgestemd. Kijk maar eens naar de Peanuts of naar Bommel en Krazy Kat. Het taalgebruik en het uitwerken van de karakters lijken vooralsnog de voornaamste indikaties te zijn. Het aantal faktoren is echter zo kompleks dat ik niet geloof dat er iemand in de eerste 10 jaar op duidelijke wijze het onderscheid aan zal kunnen tonen. Daarom zeg ik, volkomen intuitief, dat de tekenfilmhelden die op het doek zowel jong als oud laten schateren in albumvorm praktisch alleen voor de jeugdige lezers bestemd zijn. Bij Semic zijn verschenen: 'Tom en Jerry' deel 1, de vrolijke avonturen van een domme kat en een slimme muis; 'Woody Woodpecker en de burro'. Dit 5e album van de filmspecht laat de lezer op didaktische wijze het verschil zien tussen een muilezel, een pony of een paard. In het 8e deel van Popeye: 'Popeye en de heks' voegt tekenaar Bud Sagendorf een aantal ideeën van de oorspronkelijke tekenaar E. C. Segar samen en maakt er, voor de kenner van de oude strips, een rommeltje van. Voor de jeugdige lezer zal het als eerste kennismaking met Popeye echter best te verteren kost zijn. Dat Felix the Cat zijn hoekige vormen op het witte doek heeft moeten achterlaten en nu als een rond mollig beestje over het papier hobbelt is te zien in verhaal 8 'Felix de kat en de bestseller'. Verder is er nog het 2e deel verschenen van 'Toomai en de olifant', naar de gelijknamige Daktari-achtige tv-serie. Tot slot deel 8 van de pientere peuter Dennis in 'Arme meneer Wilson'. Hetgeen slaat op de buurman van Dennis, het uitgelezen slachtoffer voor guitenst reken. Prijs per album ƒ 3,50. (KdB)

BETTER KEEP IT SHIFF CHIEF
I DUNNO I DON'T KNOW WHAT BUT I DO
SSSSSS
FWEESH
HE PULLS IT OUT OR STOPS PUMPIN' BLAST 'IM BERNIE MMMNGGG UH UH UH UH
DRINK IT BITCH.

CLAY WILSON

Samen met Robert Crumb is S. Clay Wilson met zijn undergroundstrips één van de eerste taboedoorbrekers geweest. Hij was zelfs een stimulans voor Crumb om nog verder te gaan met sex en geweld dan hij zichzelf toestond. Crumb deed het, maar keerde later weer naar een 'beschaafder' soort undergroundstrips terug waarbinnen hij zich kon vernieuwen en origineel kon blijven. S. Clay Wilson die het meest 'heavy' soort seks en geweld al in het begin van zijn loopbaan tekende kan niet op iets anders terugvallen. Zijn gebied van zeerovers die elkaars penissen afhakken, vrouwen in de borsten snijden of knijpen en alle denkbare soort variaties blijkt uiteindelijk toch te beperkt om hem goed te blijven vinden. Zijn aparte manier van tekenen kan zijn beperkte gezichtsveld niet redden. Kijk maar eens naar het 1e nummer van Pork dat door Paranoia is geimporteerd. Strips van Crank Collingwood (ja, ja) die weer op uitgebreide wijze het wrede gefrutsel met geslachtsdelen in beeld brengen. Noch schokkend noch vermakelijk. Vermoeiend dat wel. Prijs ƒ 3,50. Het boekje is op het formaat van de kleine Snatch comics. Voor de S. Clay Wilson-liefhebbers zijn de overvolle plaatjes vol seksueel geweld uiteraard niet te versmaden. Zie illustratie. (KdB)

HP

Naar aanleiding van het in Frankrijk verschenen Asterix-album 'Le cadeau de Caesar' en het in Nederland verschenen album 'De Ziener' is in Haagse Post een uitgebreid interview met Goscinny opgenomen (HP nr. 34-24/8/'74). Een 2 pagina's tellend artikel over Krazy Kat kunt u lezen in HP nr. 33 (17/8/'74). Prijs per los nummer ƒ 1,50. Te bestellen door overmaking van bedrag op gem. giro van A'dam H 840, Jan van Galenstraat 335, A'dam, tnv Haagse Post.

BIBLIOGRAFIE

In Duitsland is de 2e verbeterde druk verschenen van het boek 'Bibliographie der internationalen Literatur über Comics/International Bibliographie of Comics Literature. Het 293 pagina's tellende dikke werk bevat niet uitsluitend een bibliografie, maar behandelt ook de soziologische, psychologische, pedagogische en strukturele aspekten van binnen en buitenlandse strips. Het boek is zowel in het Engels als in het Duits en is in 8 hoofdstukken onderverdeeld. Er zijn oa. hoofdstukken gewijd aan het kommerciele aspekt van de strip, het lezerspubliek van de strip en hun meningen over het medium, de toepassing van de strip met betrekking tot het bereiken van een bepaald doel etc. De bibliografie is geschreven door Wolfgang Kempkes en kost DM 44,-. Te bestellen bij Verlag Dokumentation München; 8023 Pullach bei München, postfach 148, Duitsland. (KdB)

NIEUWS!

JACQUES GLENAT

Jacques Glénat is een uitgever in Grenoble die zich de laatste tijd intensief bezig houdt met het uitgeven van strips.
Zo zijn er bij hem verkrijgbaar: 'Les Gnan-Gnan' door Claire Bretécher (12 Ffr.). 'Les missions de l'agent secret E 1000' (een humoristische geheimagent) door Godard (12 Ffr.). 'Constant Souci et le mystère de l'homme aux trèfles' door Greg (12 Ffr.). Dit laatste album is naar een idee van Vicq terwijl Dupa de dekors heeft getekend. Van het tijdschrift 'Carton' in de serie 'Les Cahiers du dessin d'humour zijn 2 deeltjes verschenen. Deel 1 Sempé (degeen van de tekeningen bij Le petit Nicolas ofwel Nikolaas) en deel 2 Chaval. Prijs per deel 9 Ffr. Voor het buitenland is een abonnement van 4 nummers 36 Ffr.
Verder verkrijgbaar: '60 dessins d'observation faits à la maison' door Bonnot (12 Ffr.). 'Humour noir et hommes en blanc' door Serre (18 Ffr.). '130 dessins d'observation faits au NOUVEL OBSERVATEUR' door Desclozeaux (24,60 Ffr.).
Van het tijdschrift Schtroumpf zijn in Stripschrift nog niet vermeld nummer 24 gewijd aan Bretecher, nr. 25 gewijd aan Giraud en nr. 26 aan Forest, terwijl nr. 22 Goscinny was en nr. 23 Uderzo. Vijf nummers kosten voor het buitenland 30 Ffr. (per luchtpost 40 Ffr.).
In oktober verschijnt deel 1 in de 'Collection Bibliographies' dat geheel gewijd is aan de geschiedenis van het tijdschrift Spirou (Robbedoes) en aan de uitgaven van Dupuis. Het rijk geillustreerde album zal 25 Ffr. kosten. U kunt buitenlandse bestellingen altijd doen door naar een bank te gaan en daar een cheque ter waarde van het te bestellen boek te kopen en te versturen. Bovenstaande boeken kunt u bestellen bij: Jacques Glénat, 17, Avenue Alsace-Lorraine, 38000 Grenoble, France. (KdB)

POPULAIRE LITERATUUR

Wie strips niet alleen vanuit het enge standpunt van de verzamelaar wil bekijken, maar ook openstaat voor probleemstellingen van de populaire of zo u wilt triviaalliteratuur waartoe strips behoren, kan zich eerdaags genotteren in de struktuur- en literatuurproblemen rondwentelen. Deel 1 van de reeks 'Spektator-Smaldelen' is geheel gewijd aan de literatuur. Onder redaktie van J. H. A. Fontijn, wetenschappelijk medewerker aan de Universiteit van Amsterdam, is een tiental artikelen van bijna evenzoveel medewerkers in het 1e smaldeel bijeengebracht: 'Wat is triviaalliteratuur?', 'Is de laat-middeleeuwse literatuur in de volkstaal vulgair?', 'De 18e eeuwse leesbibliotheek-catalogie', 'Vampierverhalen: struktuur, verwerking en effekt' door K. D. Beekman (trouwe lezers van dit blad zullen zich zijn naam nog wel herinneren), 'Het triviale drama of de jacht op sukses', 'Triviaalliteratuur, suggesties voor een probleemstelling', 'Trivialularia', 'Klondykes thrillers en Hermans' Melodrama's', 'De blinde zieners van het beeldverhaal' door niemand minder dan Rudolf Geel (één van de schaarse scribenten in Nederland die werkelijk zinnige dingen over strips weet te zeggen) en tot slot 'Schrijvers van Populaire romans'. Niet alle artikelen zijn op de strip toegespitst maar dat mag geen beletsel zijn om het Smaldeel te kopen. Prijs voor 200 pagina's analyserend werk ƒ 12,-. Te bestellen door dit bedrag over te maken op postgiro 2465026 tnv Stichting Heliogabolos te A'dam onder vermelding 'Populaire Literatuur'. (KdB)

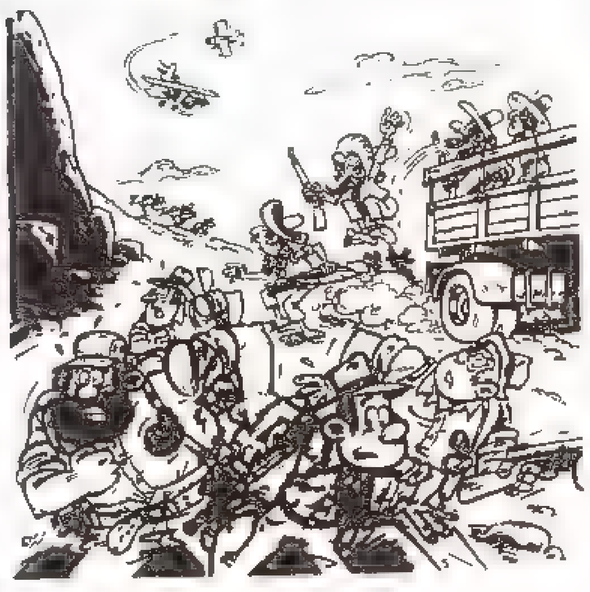

SAMMY

Het is opvallend hoe weinig lange komische verhalen er zitten in de Dupuis kollektie. Als dan tevens het woord gangsters en detectives ter sprake komt, ben je helemaal snel uitgepraat. Het enige doeltreffende antwoord is 'Sammy' door Berck en Cauvin. Het zijn tevens alleraardigste verhalen die niet overal even sluitend zijn, maar soit. In het 3e album 'Sammy el presidente' gaan de jongens van detectivebureau Sammy naar een Z. Amerikaanse staat waar een revolutie voorbereid wordt. Sammy wordt gedwongen de opleiding van de strijdkrachten op zich te nemen. Hij pakt de boel stevig aan. Geestig werk geheel in de rubberen (of latex) Robbedoes stijl. Prijs ƒ 4,95. (KdB)

SKARABEE

In oktober zal uitgeverij Skarabee de volgende nieuwe strip-pockets op de markt brengen: Panda deel 6, Kappie deel 5 en Hollewijn deel 6. Prijs van de pockets ƒ 8,90 per deel. Zoals Olaf Stoop het meest doet voor de herwaardering van oude Amerikaanse en Franse strips, zo doet uitgeverij Skarabee (de heer Houbolt) het meest voor de herwaardering van oude Nederlandse strips. Niet alleen voor strips, want de uitgave van facsimile-uitgaven waarin oude jaargangen van De Lach, De Notenkraker etc. geeft de lezers ook de kans opnieuw kennis te maken met hun oude en weggegooide dagelijkse lektuur van vroeger. In dat teken staat ook de facsimile-uitgave van het blad 'Tuney Tunes' dat in het najaar bij Skarabee zal verschijnen. Tuney Tunes zal vele stripliefhebbers en oude muziek-lieliefhebbers bijzonder aanspreken. Dit blad is de voorloper en wegbereider geweest voor bladen als Muziek Express en Popfoto die on gelooflijke oplagen draaien. De lezers van omstreeks 30 jaar zullen zich Tuney Tunes dat uitsluitend voor jongeren gemaakt werd, nog haarscherp herinneren. Deze facsimile-uitgave is, evenals Tuney Tunes destijds, geredigeerd en samengesteld door 'tijd voor teenagers' Skip Voogd. Prijs ƒ 16,90. Ook zal in het najaar het lieflijk en romantisch werk van één van onze bekendste en grootste illustratrices van vroeger, Henriëtte Willebeek le Mair' (1889-1966) uitgegeven worden. In het boek 'Hollandsche kinderliedjes' zijn oude kinderversjes (tekst + muziek) op die fraaie oud Hollandse wijze opgenomen, waarop die muurplaten in 'onze oude school' ook getekend of geschilderd waren, door H. W. le Mair van illustraties voorzien. Gebonden gaat het boek ƒ 24,90 kosten en in grote paperback ƒ 19,90. Maar wie wil zo'n fraai stuk werk voor die paar guldens nu niet gebonden hebben. Van andere aquarellen zijn kerstkaarten gemaakt (12 voor ƒ 6,90). Dat wordt een mooi melancholiek najaar! (KdB)

BAARD en KALE

Sinds 1949 tekent Will het speurdersduo Baard en Kale met steeds wisselende tekstschrijvers en dienovereenkomstig met steeds wisselende resultaten. Toen hij de serie van Dineur overnam werkte hij achtereenvolgens met Luc Bermon, Albert Desprechins, M. Rosy en nu met de hardwerkende en veelzijdige scenarist M. Tillieux. De strips van Baard en Kale zijn altijd sober en van een vastliggende verhouding (dat klinkt een beetje gek) tussen de beide figuren is nog steeds geen sprake. Eerst was de een pienter en de ander dom, toen allebei slim, toen was de een konstant ernstig en de ander konstant vrolijk. Kortom, hoe lang er ook aan de strip gewerkt is, het evenwicht is er nog niet. Op het ogenblik is het slanke blonde meisje Kiki steeds in hun gezelschap wat de toestand iets komplekser maakt. Het avontuur moet de figuren overeind houden ipv omgekeerd. In het 21e album 'De dode duiker' is er sprake van een gestolen prototype van een vliegtuig dat ergens op de zeebodem ligt. Er vallen een paar doden en heel wat rake klappen voordat alles opgehelderd is en dan blijkt (heel aktueel) een oliemaatschappij een kwalijke vinger in de pap te hebben. Uitg. Dupuis ƒ 4,95. (KdB)

CISO

Uitgeverij Brabantia Nostra heeft een paar aktieve maanden achter de rug. Zo verschenen onder meer: Ciso-stripgids nr. 2 met een uitgebreide verhandeling over de gebroeders Funcke + een 17 pagina's tellende herdruk van dit tweetal én een artikel over tekenaar Robert E. Howard (van de strip Conan). Verder het gebruikelijke nieuws en een sf-verhaal, 'Impasse' genaamd. Prijs ƒ 4,95.
In de oorspronkelijke Ciso (grote herdruk) reeks verschenen: Ciso 16 'Fideel de fluwelen ridder' door Gommaar Timmermans, beter bekend onder zijn pseudoniem GOT. Ciso 17 bevat 'De Buck Danny Story'. Ik vind dit een zeer onduidelijk nummer. Er zijn van een aantal Buck Danny- verhalen zoals 'Een prototype is gestolen' en 'Speciale opdracht' een paar pagina's herdrukt. Zonde van de ruimte. Wel aardig is de herdruk van 'De ondergang van de Bismarck' ooit in 1946 in Spirou verschenen. Verder is het zwart/wit afdrukken van Buck Danny-persiflages als 'deze man is een held' en 'Duck Flappy' het aardigste van dit Ciso-nummer. Het verhaal waarin de 'Buck Danny story' niet in beeld maar onder woorden wordt gebracht onder de titel 'Those magnificent men in their flying comic strip' bevat niet veel meer dan Stripschrift zo'n driekwart jaar geleden in het Toonder/Buck Danny- nummer heeft gegeven. Het hinderlijkste van dit Ciso-nummer is dat er geen afscheidingen zijn tussen de korte fragmentarische herdrukken zodat alles in elkaar overloopt. Prijs ƒ 4,95. Te verwachten Ciso-nummers zijn: Ciso 18 'Onder de vlag der Compagnie' door Bob de Moor en Ciso 19 'Jan van Vlaanderen' door Marcel Moniquet. Ook al spreken de behandelde onderwerpen en tekenaars mij niet altijd aan toch is er sprake van een duidelijke richting en beleid. Ciso heeft een duidelijk gezicht. Een beter kompliment kan je een blad eigenlijk niet maken. Uitg. Brabantia Nostra (C. P. Coenders), Vogelenzanglaan 3, Breda, Nederland. (KdB)

NIEUWS!

POGO

'Ten ever-lovin' blue-eyed years with Pogo' door Walt Kelly is de titel van het 288 pagina's tellende boek dat de officiele geschiedenis van Pogo tussen 1949 en 1959 bevat. Verder een groot aantal Pogo strips, door Walt Kelly geschreven versjes (zo u wilt gedichten) en natuurlijk de geschiedenis van Pogo door wijlen Walt Kelly zelf. Het enorme boek dat is uitgegeven door Simon and Schuster kost slechts $ 2,95 en in Nederland, geimporteerd door oa Real Free Press omstreeks ƒ 12,50.
En o, o, o, wat lijkt die beer op pagina 71 op het beertje van Fred Julsing of omgekeerd maar het kan ook Bommel zijn. Nee, anders; de beer van Julsing is een kruising tussen Bommel en de Pogo-beer. Ja dat is het. Fred vloeken! Kan een fatsoenlijk tekenaar dan nooit loskomen van zijn meesters?
Jean Desprez.

FANZINES en MAGAZINES

door KEES DE BREE.

DE STRIPWERELD nr. 3. In dit stripklubblad een interview met striptekenaar Eugene Hermans (alias Pink), een 4 pagina's tellende strip, 'De lopende duikboot' getiteld, een door Thomas Percy gemaakte tekening van Poppy (weekblad 1948) paginagroot en tot slot een wijze les: 'Hoe maakt men een stripverhaal'. Het blad wordt uitgegeven door Karel Driesen en kost ƒ 20,- per jaar, waarvoor men dan 4 nummers krijgt. Dat wordt tenminste beloofd want ikzelf heb nummer 1 een paar maanden geleden aangevraagd en nog steeds niet gekregen. Dus of het betrouwbaar is laat ik aan uzelf over. In 1974 verschijnen dus 4 nummers en in 1975 6 nummers. Wie de gok waagt, stort zijn geld op Ann-Hyp rek. 750-9309753-45 (095 nr. agentschap) Driesen Karel, Bisschoppenhoflaan 299, Deurne, België. Nummer 3 telt 12 pagina's waarvan 3 pagina's reklame.

SEJD nr. 5. Een Deens tijdschrift van 36 pagina's waarin naast een aantal amateurstrips die het midden houden tussen Science Fiction en Sex ook meer professioneel werk is opgenomen zoals het uitmuntende 'How Howie made it in the real world' van niemand minder dan Gore. Er is ook een strip opgenomen, 'Marie Grubbe' door Jacobson en F. Milton, die in de verte doet denken aan Jean Claude S., het ridderverhaal van R. v. Eijck. Het Deens blijft natuurlijk moeilijk maar de strip van de bijna konstant naakte astronaute 'Weneethryhl Axtryhl' door P. A. Kring is af en toe best te volgen. Als zij zich (wederom naakt) tussen de eksotische bloemen van een vreemde planeet bevindt en een ontklede astronaut haar nadert zegt zij: 'Kom, Skat', waarop hij zegt: 'Vil du virkelig?' (wil je werkelijk) en zij weer: 'Naturligvis' (natuurlijk). Waarop hij haar neemt. En ik heb het gesnapt. De taal der liefde is universeel. Wilt u ook uw Deens wat bijschaven, bestel dan Sejd bij: Fred Milton, Randersvej 55, 8800 Viborg, Den mark. Prijs Dkr. 6,85. Giro: 212986.

FALATOFF nr. 22/23. Zoals in het vorige nummer van Stripschrift al werd aangekondigd is nummer 22/23 van Falatoff behalve een dubbelnummer ook een (tijdelijk) samengaan met het blad 'Apinou'. Een groot aantal amateurstrips en spotprenten is het gevolg van deze kombinatie. Veelal in de stijl van het blad Loesh (na 4 nummers over de kop) en dat wil zeggen uiterst professionele tekeningen. Na het verdwijnen van Loesh zijn bijna alle tekenaars (bv Volny) bij gevestigde bladen gaan werken. Gezien de kwaliteit van de tekeningen in Falatoff zullen de amateurs niet zo lang amateur blijven. Artikelen staan er ditmaal praktisch niet in. Wel besprekingen van tijdschriften, undergroundstrips en nieuwe stripalbums. Prijs van Falatoff/Apinou Ffr. 5,-. En daarvoor heeft u 45 pagina's kwaliteitswerk. Verkrijgbaar in Nederland bij Kommiks BV en bij de stripantikwariaten. Adres in Frankrijk: 3b. ch. des Carrières, 95230 Soisy.

THUD nr. 22 en 23. Thud is een blad dat uitgegeven wordt door de Swedish Comic Promotors. Omstreeks 24 pagina's, prachtig gedrukt evenals de vele illustraties die de vrij lange artikelen begeleiden. Nu levert het Zweeds een onoverkomelijke taalbarrière op maar het blad is zo vriendelijk om op een stencil van 5 pagina's de intentie van de artikelen weer te geven en het gratis aan buitenlandse lezers te sturen. En al blijft het jammer dat we de artikelen niet volledig kunnen lezen, het is ook fijn om de grote lijn te weten. 'Thud 22' staat in het teken van de Belgisch/Franse strip. Kuifje, de Hergé studio's, de bijpersonen uit Kuifje, Smurfen, Johan en Pirrewiet, Robbedoes en Franquin, Asterix, Morris en Lucky Luke; zij zijn het die dit nummer beheersen. In 'Thud 23' is het op 1 pagina Andy Capp en 3 pagina's over de socialistische strip in Chili na, alles Milton Caniff en zijn Terry and the Pirates wat de klok slaat. Unieke illustraties! Thud is te bestellen: Seriefrämjandet, c/o Palmgren, Hjärnegatan 6, S-112 29 Stockholm, Sweden. Prijs 25,00 skr. /yr. voor een jaarabonnement.

WONDERWORLD nr. 10 bevat een artikel over stripheld Jon Fury + een strip uit 1955. Verder een strip van Dan Siegle een artikel over Mickey Spillane, een artikel over het in 1973 gehouden 'New York Comic Art Convention', de strip 'Superfan' van Jack Davis & Nick Meglin, 'The rime of the valiant publisher' door Jerry De Fuccio, geillustreerd door Don Martin en nog enkele columns waarvan één over de EC comics. Prijs $ 0,75. (In Nederland ƒ 4,-). Indien niet bij de antikwariaten verkrijgbaar, dan bestellen bij: 'The Graphic Story Press', P.O. Box 16168, Long Beach, California 90806, U. S. A.

INKT nr. 0. Een nieuw tijdschriftje op de stripmarkt met als voornaamste artikelen een beschouwing over The Spirit van Eisner en een interview met Aart Clerx (tegenwoordig reklametekenaar). Verder wat korte nieuwtjes en boekbesprekingen van sterk bejaarde boeken (Nick Knatterton). Het 16 pagina's dikke blad, in offset op krantenpapier, kost ƒ 0,95 en zal 6 x per jaar verschijnen. In de toekomst wil Inkt zich vooral bezig houden met het Amerikaanse werk en met de Nederlandse, met undergroundtekenaar betitelde, stripmakers. Te bestellen door geld over te maken op girorekening 3173731 tnv U v. d. Veen, Palamedesstraat 55, Haarlem. Een abonnement voor 6 nummers komt op ƒ 5,-. Iedereen die zelf iets (goeds) wil schrijven over strips kan het aan Inkt kwijt.

ZOUNDS nr. 5. Dit nummer staat geheel in het teken van Charlier, u wel bekend als tekstschrijver van Tanguy, Blueberry etc. Naast een artikel ook een vrij kompleet interview. Verder nog strips van amateurs. In totaal 36 pagina's dik. Te bestellen bij: J. Goupil, 5, Rue Rouget de l'Isle, 92150 Suresnes. France.

TITI nr. 1. Op het korte artikel over Walt Disney na is dit nieuwe blad uitsluitend gevuld met strips van amateur-tekenaars. Ongeveer voor de helft sf-werk dat er niet al te gek uitziet en voor de rest komisch werk. Twintig pagina's offset (+hoogglans omslag) voor Ffr. 2,-. Te bestellen bij: J. J. Vasse, 113, Rue Malleret-Joinville, Bt. A91, Vitry 94400. France.

STRIPROFIEL nr. 6. Een artikel over de vereniging Het Stripschap, waarin men zich afvraagt op welke wijze de vereniging nu haar doelstelling waar maakt. Eén pagina herdruk van de guiten streken van Pim en Propke door Espé. Verder een interview met de makers van de 'Telegraaf'-strip de Goeroe, en een kort oppervlakkig artikel over deze chronisch mediterende grijsaard. Striprofiel kost ƒ 1,-, is in offset, voorzien van fraaie omslag. Te bestellen door ƒ 1,25 over te maken op girorekening 2794739 tnv G. J. Aartsen, Bestevaerstraat 59, Assendelft. Er verschijnen 10 nummers per jaar.

PHENIX nr. 38. In dit nummer een interview met Frank Dickens een rijk geillustreerd artikel over de Joegoslavische strip; een artikel met foto (ja, dat is knap nietwaar?) van Hans G. Kresse; een artikel over Massimo Mattioli en vele goede strips zoals 'La Ballade sur la mer salée' door Hugo Pratt, 'Ulysse' door Lob en Pichard, 'Yves Sainclair' door P. Serres en Claude Moliterni en natuurlijk de gebruikelijke stripnieuwtjes, korte boekbesprekingen en een aflevering van de wereldencyclopedie van strips door Couperie, Filippine en Moliterni. Dit altijd schitterende blad kost per los nummer Ffr. 6,-. Een abonnement (12 nummers) kost voor het buitenland 79 Ffr. Op sommige plaatsen in Nederland is de vraagprijs zo hoog dat een abonnement zeer zeker de moeite loont. Te bestellen: C. Moliterni, Dargaud Editeur, 12, Rue Blaise Pascal, 92201 Neuilly-sur-Seine. France.

BOMMELKOERIER nr. 14b. Een ekstra, gratis (te merken aan de kwaliteit drukwerk) overbruggingsnummer waarin wat nieuwtjes zijn opgenomen en waarin de blik in een kort artikel is gericht op tekenaar Alexis. Men vraagt de lezers schriftelijk kommentaar te geven op nummer 15/16. Dat is nu net verschenen. Nr. 14b. (klein formaat) is alleen voor abonnees dus u kunt het niet los bestellen. Geen man overboord. Kommentaar wordt pas gevraagd voor de volgende keer.

NIEUWS!

UNDERGROUND

Van Hugo van Baren vernemen wij het trieste nieuws dat de inflatie cok is doorgedrongen in de luchtvrachttarieven zodat hij genoodzaakt zal zijn alle verdere zendingen undergroundstrips per zeevracht te doen en dat gaat heel wat langzamer dan een vliegtuig. Nederland zal de komende maanden dus enigszins achterlopen. Verwacht worden echter bij Paranoia 'Lean Years' door Kim Deitch and friends. 'Slow Death 6' waarin oa Rand Holmes. 'All Canadian Beaver' - Rand Holmes op de nichtentoer. 'Freak Brothers 3' - reeds eerder door RFP geimporteerd. 'Schizofrenia' - Vaughn Bode laat meer Cheech Wizzard avonturen zien. 'Barbarian 3'. 'California Comics 1' - eveneens van Bob Sidbottom, de uitgever van Barbarian. 'Armageddon 3' - Barney Steel en hopelijk Wonder Wart Hog van Rip Off Press. Het trieste van de hele inflatie is dat alle Zap comics in prijs verhoogd zijn en dat de meeste nieuwe titels nu $ 0,75 in plaats van $ o,50 kosten. Naast undergroundstrips levert Paranoia ook alle Dyna Pubs Golden Age reprints voor de prijs van ƒ 10,- p. st. of 3 voor ƒ 25,-. Het uit Amerika geimporteerde boek 'The History of Underground Comics' (320 pag)van Mark Estren kost ƒ 30,-. Verder is al aanwezig 'Spirit 2' met één verhaal in kleur ƒ 4,- en wordt 'Spirit 3' verwacht. Over deze nieuwe uitgaven krijgt u uitgebreider informatie zodra ze in Nederland zijn. Wel aanwezig (en nieuw) is:'Lean Years' met werk van Kim Deitch, Leslie, J. Pound, Mike Royer, Barry Siegel, Trina en Chris Warner, met in alle verhalen persiflages op de dertiger jaren met kostuums zoals die bijv. in The Sting met Paul Newman en Robert Redford te zien zijn. De nostalgie op de hak genomen voor ƒ 2,50. Imp. Paranoia, postbus 78, Laren. Vragen staat vrij. (KdB)

RIK en CHICK

Pas bij uitgeverij Helmond verschenen de herdrukken van de laatste Rik Ringers-verhalen: 'Duel met de beul', 'Het monster van Zwartlo' en het iets minder geslaagde 'Requiem voor een idool'. Half augustus liep het verhaal 'Het monster van Zwartlo' af in het stripblad Pep. Nu ben ik geen Har Brok die op allerlei kleine verschillen let, maar de tekst in Pep week zo drastisch af van het door Lombard en Helmond uitgegeven album dat ik zelfs uit mijn blote hoofd wist dat er fors in de tekst veranderd was. Zo zegt de kommissaris in het album (op pag 20):'Twee toeristen, jong en uit het buitenland... ze hebben niemand iets in de weg gelegd en ze zijn allebei, met een maand tussenruimte, uit de weg geruimd...' In Pep nr. 26 staat in dezelfde tekstballoon:'Het is wel toevallig dat het allebei jonge toeristen waren... zonder dat ze iemand tot last waren, zijn ze uit de weg geruimd...'Waar de Pep-jongens dat voor gedaan hebben is me een volslagen raadsel. Iedere tekening is zowat van een andere tekst voor voorzien. In het laatste plaatje van het album zegt een cafébezoeker over de onderzoekingen van Rik en de kommissaris: 'Ze hebben er maanden over gedaan om te ontdekken wat wij al lang vermoedden...'Hierop antwoordt een ander:'Ach wat, dat zijn onze zaken niet! Een borreltje!' In Pep verloopt de dialoog alsvolgt:'Ik vind dat ze er erg lang over gedaan hebben...' en het antwoord: 'Kom, wat kan ons dat schelen! 'n Borreltje graag! Zit men zo om werk verlegen bij Pep dat men doodnormale taal al gaat vertalen? Of is het een kwestie van rechten? Het is in ieder geval duidelijk. De echte Rik Ringers vindt men niet in Pep, maar in de albums.

Van Chick Bill, evenals Rik Ringers getekend door Tibet, zijn bij Helmond 4 herdrukken verschenen van verhalen uit het begin van de jaren zestig: 'De schat van de groene Boeddha' (uit 1960) waarin de helden via een boeddha-beeldje een oud Mongools militair rapport ontdekken wat hen er toe brengt zich in de gevaren van de Afrikaanse jungle te storten. 'De honderd Dubbelgangers' (uit 1965) waarin Wood City te maken krijgt met een horde gangsters, die op elkaar lijken als twee druppels water. Wie pleegt er nu misdaden en wie niet? 'De laatste van de Bulls' (uit 1964) waarin sheriff Dog Bull plotseling van Italiaanse afkomst blijkt te zijn, naar dit land vertrekt en in een bloedige vendetta verwikkeld raakt. Ten slotte 'De Neptunes is verdwenen' (uit 1963) waarin Kid een zeereis wint, Dog Bull en Kid met een schip op vakantie gaan, schipbreuk lijden en op een onbewoond eiland (dat niet onbewoond is) in moeilijkheden raken. Komische albums uit de tijd dat de strip gestalte begon te krijgen. Er wordt veel gereisd, dat blijkt wel uit het bovenstaande. Indien niet in de winkels, te bestellen bij: uitg. Helmond, Churchill-laan 107, Helmond. (KdB)

VAMPIRELLA

Er zijn maar weinig gebieden waarin de verbeelding zoveel stereotiepen heeft geformuleerd als op het gebied der erotiek, schreef R. H. Fuchs in het boek 'Schijnhelden en Nepschurken'. De fantasie is nogal beperkt en er zijn maar zo'n stuk of tien stereotiepe houdingen die steeds weer terugkeren. Dat wijst erop dat de vrouwen die de verleidelijke poses aannemen een kollektieve fantasie volgen en juist die kollektiviteit is de voorwaarde voor het stereotiep-zijn van de beeldvorm Ik geloof dat Fuchs zijn uitspraken nergens beter bevestigd kan krijgen als in het bij Semic Press verschenen 'internationale horror magazine'

VAMPIRELLA nr. 1. Er staan in dit nummer uiteraard een aantal verhalen over de titelheldin, een uitstekend getekende vrouwelijke vampier. Wereldberoemde tekenaars als Esteban Maroto werken aan de sexy gestalte van dit verleidelijk en boosaardig schepsel. Toch zal het een ieder direkt opvallen dat alle houdingen die Vampirella aanneemt direkt herleidbaar zijn tot een beperkt aantal. Het zijn de poses die men aantreft in de film- en fotomagazines waar modellen en filmsterren (of starlets) zich in gekunstelde bevallige standen werpen. Maar het gekke is dat ik het helemaal niet naar vind om naar te kijken. Is mijn verbeeldingsvermogen dan zo geprogrammeerd? Is de fantasie van de tekenaar beperkt? Zijn de vrouwen die in werkelijkheid de stereotiepe houdingen aannemen zo weinig

fantasievol? Of zijn er bijvoorbeeld in werkelijkheid maar een beperkt aantal standen die ook echt als fraai, sexy of wat dan ook worden beschouwd? Ik kan mij niet indenken dat een vrouw die op haar hoofd tegen een muur staat de fantasie op erotische (wat is dat?) wijze prikkelt. Ook een in elkaar gedoken huilende vrouw waarvan alleen de lange haren zichtbaar zijn of de ramen boenende vrouw zal niet erotisch overkomen. Waarmee ik wil zeggen dat er geen enkel kwaad in steekt en dat men ook niet van fe weinig fantasie van de tekenaar kan spreken als hij gebruik maakt van zijn beeldstereotiepen. Hoe dan ook Vampirella is geheel in kleur op hoogglanspapier gedrukt (48 pagina's). Medewerkers zijn oa Jose Gonzales, Esteban Maroto, Auraleon en Corben. Al met al waanzinnig mooi getekende griezelverhalen. Prijs slechts ƒ 2,50. Uitg. Semic Press. (KdB)

AFBRAAK

Kortgeleden heeft J. de Slegte, handelaar in afgeprijsde boeken oa in Groningen, Utrecht, Rotterdam en Amsterdam, het gehele stripfonds van Wolters-Noordhoff uitgezonderd Wipperoen en Eric de Noorman overgenomen en tegen afbraákprijzen te koop gesteld: 3 delen Kappie en 3 delen Panda van ƒ 3,- voor ƒ 1,45 p. st. Drie delen Rechter Tie van ƒ 3,75 voor ƒ 1,45 p. st. Koning Hollewijn (1 deel) van ƒ 5,25 voor ƒ 2,45. Drie delen Olle Kapoen van ƒ 2,75 voor ƒ 0,95 p. st. Drie delen Otto van ƒ 3,50 voor ƒ 1,45 p. st. Sim en Pans van ƒ 2,65 voor ƒ 0,95. Tot slot 3 delen Holle Pinkel van ƒ 1,90 voor ƒ 0,75 p. st.
De door de Arbeiders Pers uitgegeven twee deeltjes Mao-strips kosten per deel nu ƒ 4,95. Da's niet slecht van de Slegte.
Barend Mutsaers.

SUSKE en WISKE

In januari start de Tros waarschijnlijk met een televisieserie rond Suske & Wiske, Lambiek, tante Sidonia, Jeroen en Professor Barabas.
In een aflevering van 25 minuten per week zullen deze bekende stripfiguren als poppen hun bekende avonturen beleven. De koppen voor de poppen zijn geboetseerd door André Henderickx, die al eens een onderscheiding van de Leidse Studentenvereniging kreeg voor een beeldje van Ollie B. Bommel.
Het idee voor de televisieserie is van de Belgische akteur Wies Andersen die een eigen filmproduktiemaatschappij heeft.

ALEX

Alex van Jacques Martin is ongetwijfeld een serie waar heel wat stripfanatici hun hart aan verpand hebben. Voor hen goed nieuws: in nr. 41 van Kuifje keert Alex terug met 'De zoon van Spartacus'.
Martin trok zich terug uit de Hergé-studio's om eindelijk eens achter elkaar te kunnen werken aan zijn Alex-serie waarvoor niet minder dan 5 scenario's klaar liggen.
In nr. 38 van Kuifje start het nieuwe (5e) verhaal van Comanche.
Harry Thomas.

NIEUWS!

PEANUTS

Zoals vermeld, zijn er bij uitgeverij Skarabee 2 gebonden boekjes verschenen met grote kleurige platen en de tekst ernaast. Het zijn 'Je bent verliefd Charlie Brown' en 'Die hond is van jou, Charlie Brown'. Prijs *f* 9,90 per deel. Duur maar betaalbaar voor de Peanut fan door dik en dun. De uitgaven zijn prachtig, alleen ben ik me een ongeluk geschrokken bij een deel van de vertaling. Over het algemeen wel redelijk, maar dat de alom bekende Daisy Hill Puppy Farm vertaald wordt met 'de hondenkennel op de Madeliefjesheuvel' is me wat al te bar. Het sterkste punt van de Peanuts is dat ze zowel voor kinderen als voor volwassenen zijn. Deze 2 boekjes zijn sowieso afgestemd op kinderen maar in de praktijk toch nog net voor de volwassen liefhebber die ze als verantwoorde lektuur voor het kind kan kopen. Die halfgare vertaling doet echter pijn aan het oog en het hart. Gelukkig zijn de reklameteksten van de Franse tent waar oorlogsvlieger Snoopy lustig limonade versnapert ongewijzigd. Qualité dans le Mabillon! (KdB)

VAILLANT

'Meisjes en Motoren' is de titel van het nieuwste Michel Vaillant album. Wat die meisjes betreft loopt het allemaal wel los. Niemand gaat er aan ten onder. Michel trouwt eindelijk met het al geruime tijd op hem loerende wicht Jolijn en Steve Warson gooit zich in de 'amore' met Ruth. Die snaak trouwt eerdaags ook wel. Laat dat maar aan tekenaar Jean Graton over. 'Ik ben dol op een gezinsleven' heeft hij in een interview gezegd. Dus Steve hoeft zelf niets te doen, hij wordt wel uitgehuwelijkt. Ja, door die trouwerij van Michel komt er van het verhaal in dit album niet veel terecht. Er wordt wat gestoeid en wat in de sneeuw gespeeld en heel af en toe in een raceauto gezeten. En dat zijn dan de motoren uit de titel. De meisjes zijn bang voor die motoren nu hun man en/of vriend erin zit. De laatste zinnen in het album zijn: 'De motoren lopen feilloos... en wat met al die hartsgeheimen?' Onder in het beeld Steve Warson die over een maand naar Indianapolis gaat en nog niets van Ruth (de lelijkste van alle meisjes die voor hem vallen) gehoord heeft. Mompelend zegt Steve dan: 'En daar zal er iets gebeuren. Ik verzeker het je!' Behalve de sluikreklame heeft nu ook de sluik-pornо zijn intrede in de strip gedaan. Prijs *f* 3,75. Uitg. Helmond. (KdB)

NIEUWE ALBUMS

Het najaar is weer aangebroken en dus komen alle stripuitgeverijen weer met een grotere of kleinere kollektie albums uit. Dupuis brengt zijn najaarskollektie in 2 delen, in september (13/9) en 'de grote hap' in november. In september werd uitgebracht: Verzamelde Robbedoesnummer 130; Yoko Tsuno: Avonturen met Elektronica (4e album); Natasja: Het metalen geheugen, dat neem ik aan gekombineerd zal zijn met 'Paniek in de lucht', het 3e album uit de reeks.
En tot slot van de meisjeshelden reeksen: Sophie: Sophie Douanier Schilder, welk 30 pag. verhaal wel aangevuld zal zijn met een of meerdere komplete verhalen. Het 10e Sophie-album.
Als volstrekt aparte serie - nimmer in Robbedoes verschenen - komt uit:
Geschiedenis in Beeldverhalen. Uit deze serie 2 gekartonneerde albums à *f* 9,40. De eerste handelt over het goede wilde westen en de tweede over 'Ridders tussen Hemel en Aarde'
Voor wat de herdrukken betreft: Uit de Beverpatroelje verschijnen de albums 3 en 4 in herdruk. De andere albums uit de najaarskollektie van Dupuis verschijnen op 14 november.
Lombard is dit jaar wel de uitgeverij met de grootste kollektie stripalbums. In augustus reeds verschenen: In de Lombard kollektie: De wonderbaarlijke avonturen van Roze Bottel en Duifje Vleugelslag - dit album verscheen eerder in de Collectie Jong Europa (1970). Corentin - Het rijk van het zwarte water. Volgens velen het laatste Corentin-verhaal, dit tot verdriet van heel wat stripfans. Overigens bestaan er plannen om de serie in herdruk te brengen. De eerste albums kunnen nu in kleur herdrukt worden nu Sjors voor haar rekening de kleurenfilms vervaardigde. Toenga - De Wilde Horde. Een 30 pag. verhaal dat aangevuld wordt met een kompleet verhaal. Het is het eerste Toengaverhaal dat ooit in Kuifje verscheen (1961) en dat in 1963 als Favoriet als album uitkwam. Bij gebrek aan nieuwe verhalen uit de serie worden de oude verhalen nu in de Lombard collectie herdrukt.
Buddy Longway - nieuwe serie van Derib waarvan nu het eerste verhaal 'Chinook' als album uitkomt.
Eveneens in augustus verschenen de albums uit de Favorietenreeks: Chlorophyl - Paniek in het kleine bos. Het jongste verschenen verhaal. Rock Derby - De haaien van de ring. Serie getekend door Greg voor het weekblad Kuifje, waarin dit verhaal de eerste was in 1960. De serie omvat 7 verhalen van 30 pag. elk en eindigde in 1963.

Aanvankelijk werd de serie in 2 kleuren gedrukt, maar vorig jaar begon men in 'Ons Volkske' met de herdruk in kleur. Vandaar de album-uitgave. Spaghetti - De rode smaragd. Alweer een unikum voor verzamelaars. Nu praktisch de hele serie als album is uitgegeven keren we terug naar het allereerste vervolgverhaal uit Kuifje in 1959. Attanasio tekende toen naar een scenario van Goscinny. Na deze uitgave staat alleen het 2e verhaal van 30 pag. ons nog als album te wachten. Daarmee zijn dan alle vervolgverhalen van Spaghetti op de markt gebracht. Jan - een serie van Tibet, als 'Junior' de titelserie voor het gelijknamige weekblad dat als 'Ons Volkske' in het vlaams verschijnt. Alleen een bijlage van Kuifje is ooit eens aan deze serie gewijd geweest waarvan enige tientallen verhalen à 30 pag. verschenen zijn.
In september verschijnen in de Lombard collectie: Rik Ringers - Het teken van de angst. Chick Bill - Hard tegen Hard. Bernhard Prince - De groene vlam van de Conquistador. Nu deze serie 2 albums per jaar kent lijkt het me toe dat we binnen 2 jaar eens bij zullen zijn. Bruno Brazil - Dodendans in Sacramento. Luc Orient - De Krater van de Tovenarijen. Ook hier lopen we nog 4 verhalen achter. Bovenstaand verhaal stamt uit 1971.
In de collectie Jong Europa verschijnen in september: De Panters - De man met de honderd gezichten. Het 2e album in 1 jaar tijds van de onverwacht populair geworden Aidans-strip met vrouwelijke helden. We lopen slechts 1 verhaal achter. Doc Silver - De zwarte jager. En hiermee eindigt weer een strip. In werkelijkheid het 4e verhaal uit de serie maar komt als 5e album uit. Alle verhalen zijn nu als album verschenen. De serie zelf liep van 1967 -1969. Chlorophyl - Het Gifeiland. De laatste van 3 door Guilmard getekende Chlorophyl verhalen dat nog als album moest verschijnen. Het verhaal stamt uit 1968. Uit de Chlorophyl-serie staan nu nog alleen 2 Macherot-verhalen te wachten om als album te worden uitgebracht. Het schijnt echter op moeilijkheden te stuiten. Maar die zijn er tenslotte voor om overwonnen te worden.
Dany Futuro - vorig jaar verscheen 'De planeet Nevermor' in de Favorietenreeks. Daarmee sloeg men een serie hoofdstukken over die nu alsalbum verschijnen. Overigens tellen deze 5 hoofdstukken (Bestemming Morgen!, Exploratie van het jaar 2104, Het ruimtekerkhof, ongetiteld en tot slot Het Monster) 48 pagina's. Het album verschijnt echter, met 46 pagina's. Hopelijk niet storend!
Casterman, bij deze uitgeverij is de najaarsoogst bedroevend. Het enige nieuwe album dat we daar te verwachten hebben is Lefranc - Het hol van de wolf. Het door Bob de Moor getekende verhaal naar een scenario van de originele tekenaar Jacques Martin. Verder verschijnen er 2 herdrukken van de 'Vier Helden', een sterk ondergewaardeerde serie van Francois Craenhals waarvan het beter was dat men eindelijk eens 2 nieuwe verhalen uitbracht. In het Nederlands zijn slechts 5 albums verschenen van een serie die momenteel 12 albums kent in het Frans!
Bij Amsterdam Boek verscheen in augustus de nieuwe Asterix 'De Ziener', zodat we nog maar één album op de Fransen achter lopen. Ook verscheen een Donald Duck pocket - Donald Duck en de Atoomkomeet, nr. 9. Veel hebben we in het najaar niet meer te verwachten. Uit de serie Roodbaard verschijnt het album: Het brandmerk van de koning - het 4e verhaal. (Het 3e moet nog steeds uitkomen evenals het 5e, hoewel het 6e en het 7e verhaal wel uit zijn. Een zeer onlogische volgorde). Van Philémon verschijnt dan nog het 2e verhaal 'De wilde piano'. Een sterk verdunde Pepparade nr. 10 verschijnt in september en begin oktober verschijnt het traditionele jaarlijkse Sjors en Sjimmie album (S en S en de verdwijners - uit 1971).
Naast Amsterdam Boek geeft ook Semic in Amsterdam enige Dargaud reeksen uit. Deze uitgeverij neemt er haar gemak van en komt met slechts 2 albums per jaar. Hetgeen voor de verzamelaar natuurlijk te weinig is. Van Blueberry verschijnt 'De Mijn van Prosit'. 'Fort Navajo' zal wel nimmer als album uitkomen in het Nederlands. Hier ligt dacht ik een taak voor Pep.
Men zou bijvoorbeeld Fort Navajo in het Nederlands kunnen brengen in de Peptoe reeks ipv zwart/wit herdrukken op dit wc-papier van Ton en Tinneke of Comanche waarvan iedereen natuurlijk de prachtige kleurenalbums heeft. Dan zou deze wc-kollektie tenminste nog ergens goed voor geweest zijn dan alleen maar het besparen van geld op kwaliteit en toch nog de prijs omhoog duwen.
Goed, gaan we verder met de Semic-uitgaven: Tanguy en Laverdure - Baroud sur le desert, gaat in het Nederlands verschijnen. Over het hoofd wordt gezien dat er nog 2 diverzo-albums op een vertaling wachten. Bob Morane - Les yeux du brouillard, het 4e door William Vance getekende Morane-verhaal dat echter als 2e album in het Nederlands uitkomt. Het blijft behelpen, hoe prettig het dan ook moge zijn dat de serie überhaupt in het Nederlands verschijnt.
Olivier Blunder - Mijn zoon en ik. Hier wordt de volgorde tenminste gehandhaafd.

door HARRY THOMAS

BOEKEN IN 'T KORT

door KEES DE BREE

RIK RINGERS

Als objektief scribent (en dat is niemand) moet je iedere strip bekijken met oog voor het publiek waarvoor hij is gemaakt. En vervolgens naar het genre. Het heeft weinig nut om het werk van Frazetta of Alex Raymond af te wegen tegen dat van Tibet. Samen met scenarioschrijver A. P. Duchâteau draagt tekenaar Tibet zorg voor de avonturen van detective Rik Ringers. Zijn tekeningen zijn stijf en stram en dat maniertje van hem om alleen de ogen van Rik in close up te tekenen zal hem een boel werk besparen maar is voor de lezer weinig origineel. Toch doet dit niets af aan het feit dat de Rik Ringers verhalen lopen als een trein. De schaarse fouten en gedachtenkronkelingen neem je op de koop toe. Duchâteau weet altijd een spannend detectiveverhaal te schrijven (vroeger zou in zo'n boek gestaan hebben:'voor jongens van 12-17'). Tekenaar Tibet weet die sfeer te verhogen door per pagina 1 uitgebreide grote sfeertekening te maken van de omgeving en op de rest van de pagina doet hij het wat kalmer aan met dialogen, close ups etc. Het geheel is op typisch Engelse wijze opgezet. In het begin worden veel verdachten ten tonele gevoerd en aan het eind wordt de ware misdadiger ontmaskerd. Regen, nacht en oude kastelen zijn veel gebruikte ingrediënten, evenals ondergrondse gangen of werkterreinen. Zo ook in het laatste Rik Ringers album 'Grafschrift voor Rik Ringers' waarin men doet voorkomen of Rik aan geheugenverlies lijdt. Dit is natuurlijk niet zo. Rik herinnert zich de verdachte en toch... Het zit allemaal fraai in elkaar en het is moeilijk om iets te vertellen zonder de clou prijs te geven. Voor jongens maar ook voor volwassenen die van detectives houden is het enorm fijn dat uitgeverij Helmond de albums tegenwoordig zo snel in Nederland uitbrengt. Dat is vroeger wel anders geweest. Bijna alle albums zijn nu hier verkrijgbaar. Als Helmond nu nog 'Gangsters op de France' en 'Valstrik voor Rik Ringers' herdrukt, is het geluk van de avonturen-liefhebbers volmaakt. Prijs per album *f* 3,75.

ERIC DE NOORMAN

In het vierde grote album met Eric de Noorman verhalen dat door uitgeverij Tango is uitgegeven staan 'De Scheepsbouwer' (verhaal 33) en 'De wolf en de havik' (verhaal 34). Wie zijn neus schendt, schendt zijn aangezicht is de uitdrukking. En dat geldt ook voor dit album dat weer van die afschuwelijke omslag van L. v. Kasteren is voorzien. Het noodt niet uit het boek te pakken. Dat zou echter jammer zijn want ondanks een niet te verwaarlozen aantal schoonheidsfoutjes is dit album toch beter gedrukt dan de voorgaande Erics. De liefhebbers die in de afgelopen maanden geklaagd hebben dat ze de prijs van *f* 9,90 wat aan de dure kant vinden voor zulke slecht gedrukte albums kunnen iets meer tevreden zijn. En al klinkt het wat lullig, maar laat men bedenken dat ik niet voor mezelf spreek, men mag uiteindelijk blij zijn dat de verhalen herdrukt worden. Er zijn namelijk 2 manieren: perfekt en onbetaalbaar (dus niet rendabel) of iets minder perfekt maar net betaalbaar en net wel rendabel. U mag zelf kiezen.

KRAZY KAT

Het is al meerdere malen gezegd maar het kan niet genoeg gezegd worden dat er maar één persoon in Nederland is die echt moeite doet om de belangstelling voor de goede amerikaanse en franse strips te bevorderen en dat is Olaf Stoop. Dit wordt weer eens bevestigd door de nieuwste aktiviteiten van de Real Free Press. Deze 'non profit organization' heeft pas 2 deeltjes uitgegeven met strips van George Herrimans onovertroffen schepping, de ironische, absurdistische en surrealistische strip Krazy Kat.

Slechts een gedeelte van de in 'Krazy Kat Komix' deel 1 en 2 afgedrukte strips zijn eerder afgedrukt in de bloemlezing die zo'n 4 jaar geleden het licht zag (en inmiddels is uitverkocht). Het merendeel is echter nog op geen enkele wijze in ons land te zien geweest. Deel 1 bevat strips uit de jaren dertig. Hierin is ook een artikel over George Herriman opgenomen van de hand van Martin Sheridan (overgenomen uit het boek 'Comics and their Creators', verschenen bij Luna Press). In deel 2 staan strips uit de beginperiode van Krazy Kat (1910) toen hij nog een onderdeel vormde van de strip 'The Family Upstairs'. Hierin staan artikelen van Ed Ward (uit Creem Magazine - juli '72) en van Coulton Waugh. Om het niet alleen van ons kleine taalgebied te moeten hebben en om geen afbreuk te doen aan het waanzinnig fraaie taalgebruik van Herriman zijn de strips onvertaald gelaten evenals de artikelen. Deze boekjes geven een uitstekend inzicht in de ontwikkeling van de melancholische en wanhopig op de getrouwde muis Ignatz verliefde Krazy Kat. Je ziet hoe de driehoeksverhouding tussen hond, kat en muis langzaam verandert, zich vernieuwt en de stand van zaken bereikt die in 1944 abrupt afgebroken werd met de dood van Herriman. Offisa Pupp, de wetshandhaver van Coconino die radeloos verliefd is op Krazy Kat, smijt om de haverklap de monomane stenen werpende muis Ignatz in het gevang. Bijna 35 jaar lang. Wijlen TMF Steen heeft voor een Krazy Kat revival gepleit. Hopelijk is die begonnen met deze 2 stripboeken die een ode zijn aan het genie Herriman. Deze juweeltjes van boeken zijn *f* 5,- per deel (met porto *f* 6,-). Het is geen geld! Bij voldoende belangstelling komt er ieder half jaar een nieuw deeltje bij. Als er voor deze strip geen belangstelling is dan twijfel ik oprecht aan het niveau van de huidige striplezende generatie. Krazy Kat, de melancholie van onbeantwoorde liefde in een baksteen verpakt! U kunt Krazy Kat Komix bestellen bij: R. F. P., Oude Nieuwstraat 10 te Amsterdam.

CHARLIE BROWN

Meer dan 20 jaar word je klein gehouden. Je uitspraken zijn wel volwassen maar je houdt de fysionomie van een peuter. Je bent aanvoerder van een honkbalteam waarin een hond (Snoopy genaamd), een baby (Rerun), een schreeuwerig meiske (Lucy) en een dromerige pianovirtuoos (Schroeder) de voornaamste plaatsen bezetten. Mag je dan de hoop koesteren ooit een wedstrijd te winnen? Het lijkt bij voorbaat een verloren zaak. Dan, na meer dan 20 jaar gebeurt er iets onverklaarbaars. Een wonder. Na martelende jaren waarin soms als in een boos sprookje met 1001 tegen 0 werd verloren, wint je ploeg. Je hart staat bijna stil van vreugde totdat... de wedstrijd ongeldig wordt verklaard, wegens een grof schandaal. Een afschuwelijke gokaffaire waarbij de jongste deelnemer Rerun nauw betrokken is. De eerste overwinning ooit behaald wordt de grootste nederlaag ooit geleden. Charlie Brown kijkt in de peilloze diepte van menselijke ellende. Hij komt het teboven zoals alle andere tegenslagen in het nieuwste Peanuts boekje 'You're the quest of Honor, Charlie Brown'. Gebroken harten worden gelijmd voor 6 dollar en ijsjes en manen veranderen voor het geestesoog van Charlie Brown in honkballen. Logisch na de deceptie van de nederlaag. Ik voel met hem mee. Ja ik betaal daar zelfs *f* 5,75 voor om het door Holt, Rinehart and Winston uitgegeven boekje in handen te krijgen. En ik ben importeur Meulenbelt, Den Haag, er dankbaar voor. Zoals zovelen.

ZWARTBAARD

Van oudsher heet de serie 'Ouwe Niek en Zwartbaard' maar terwijl piraat Zwartbaard en zijn grootvader steeds meer op de voorgrond treden, werd de rol van Ouwe Niek steeds kleiner. In het 18e album 'Ouwe Niek en Zwartbaard in vlammende woede' is de rol van Ouwe Niek tot een absoluut nulpunt gedaald. Nu zou dat op zich niets uit hoeven maken als M. Remacle er maar voor zorgde dat hij ook maar enige funktie bleef behouden in de verhalen. Dat is helaas niet het geval. In dit album worden Zwartbaard en zijn boosaardige grootvader door een vergissing van de overheid uit de gevangenis ontslagen. Zij dragen dan het hele, overigens, flauwe verhaal. Een paar pagina's voor het einde wordt de levenloze Ouwe Niek erbij gehaald om de boeven terug te halen. Er wordt amper naar een verklaring gezocht om de schurken gevangen te nemen. Ouwe Niek moet als een soort hond die mag ruiken aan een stukje stof zijn tegenspelers opsporen. Hij doet dat zonder eigen initiatief, vernuft of wat dan ook. Ouwe Niek heeft zichzelf overleefd. Hij is een dood voorwerp geworden dat zo snel mogelijk uit de strip verwijderd zou moeten worden om de strip enig leven in te blazen. Zwartbaard heeft genoeg kwaliteiten om een (middelmatige) strip te dragen. Zo is het echter niets. Uitg. Dupuis. Prijs *f* 4,95.